تارىم

7

1992

پارلاق يول، سەممىي غەمخورلۇق

نوتۇقنىڭ 50 يىللىقىنى خاتىرىلەش پائالىيىتىدىن كۆرۈنۈشلەر

ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومنىڭ
شۇجىسى سۇڭ خەنلياڭ مۇھىم سۆز قىلماقتا.

سۇڭ خەنلياڭ، جانابىل، قەييۇم باۋۇدۇن،
فېڭ داجېن يولداشلار رەئىس سەھنىسىدە.

يولداش سۇڭ خەنلياڭ ھەر مىللەت
يازغۇچىلىرى بىلەن سەمىمىي سۆھبەتتە.

جانابىل، قەييۇم باۋۇدۇن
يولداشلار ئەدىبلەر بىلەن بىللە.

ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال

42 - يىل نەشرى

7

1992

باش مۇھەررىر
مۇھەممەت شاۋۇدۇن
مۇئاۋىن باش مۇھەررىر
ئارسلان
مەسلىھەتچىلەر
ئابلىمىز نازىرى، ئەلقەم ئەختەم
تەھرىر ھەيئەتلەر
ئابدۇشۇكۇر مۇھەممەتئىمىن، ئارسلان، ئابدۇرۇسۇل ئۆمەر، ئابلىكىم باقى، تۇرغان شاۋۇدۇن، تۇرسۇنئاي ھۇسەيىن، قەييۇم تۇردى، مەھەممەت شاۋۇدۇن، مۇھەممەت زۇنۇن، مەھمۇد زەيدى، ئاي ئىمىن، تۇرسۇن ئىمىن، ئەخمىدى، زوردۇن سابىر

www.turkitap.com

بۇ سانىدا

ماقالىلەر

سۇلا خەنلىيالا .... سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات ـ سەنئەتنى گۈللەندۈرۈپ، ئۇنى ئىسلاھات، ئىشكىنى ئېچىۋېتىش ۋە ئىقتىسادنى قۇرۇلۇش ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرايلى 4

نەسرىي ئەسەرلەر

ت. ئايۇپ .... گۈگۈمدىكى تەنھالىق (ھېكايە) 8
م. ئىمىن .... مەردلىك، جىنايەت ۋە مۇھەببەت (ھېكايە) 29
ر. روسۇل .... يېشىللىقتا ئەسىر قەلب (ئەدەبىي ئاخبارات) 38
ئا. ساۋۇت............... ئۈششۈك ماڭغان كېچە (پوۋېست) 50
ق. جېلىل .... پەم (ھېكايە) 106
م. مۇھەممەت .... مەڭگۈلۈك ھەسرەت (ھېكايە)............... 113
س. دۇگايلى .... بەدەل (ھېكايە) 133
ئى. راشىدىن .... مېنىڭ ئوقۇغۇچىم (ھېكايە) 138
ئە. ھاشىم .... قازىنىڭ ھۆكۈمى (مەسەل) 146

شېئىرلار

ق. ئىمىن .... قەلەمدىن چاقندى چاقماق 42
ئو. ساۋۇت .... مەن ساڭا بەردىم بىر بىپايان دېڭىز 44
ئا. سۇلايمان .... مۇھەببەتلىك ھايات، يېڭى كۈن ئۈچۈن 48
غ. رەھىم .... ھايات كۆرۈنۈشلىرى 49

ئۈمىد چېچەكلىرى

ئا. تۇنىياز .... قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز تەزكىرىسى (شېئىر) 87
ئەزىزى .... ئۈزۈك رىشتىلەر (شېئىر) 89
ج. ئەمەت .... دېھقان ئاكامغا (شېئىر) 90
ئە. مەتسەيدى .... سۆيگۈ (شېئىر) 91

د. روزى .... تىلسىم كەچ (شېئىر) 92
ئە. يولداش .... سەھرادىكى يوللار (شېئىر) 92
ئا. تۇيغۇن .... ۋىدا (شېئىر) 93
ت. تۇردى .... شائىر كۆيىدۇ (شېئىر) 93
گ. يۇسۇپ .... يالقۇنلۇق ھېسلاردىن باشلانغان قەدەم 93
ت. ئەزىزى .... دولقۇنلىنىپ ئاقىدۇ دەريا 94
س. تەۋەككۇل .... ئارزۇ (ھېكايە) 96
م. سەيپۇللا .... نومۇس (ھېكايە) 101
ئە. ئابدۇقادىر .... نەسرلەر 104

مۇھاكىمە ۋە تەقرىز

ئا. ئەمەت .... «سەنىيۇەنلىدىن قايتقان ئادەم» دىن ئاڭلىغانلىرىم 148

بىزنىڭ ئەدىبلىرىمىز

ق. بارات .... مول مېۋىلىك ئۆتكەن 50 يىل 151

قېرىنداش مىللەتلەر ئەدەبىياتىدىن

ش. ئوڭالبايېۋ .... شېئىرلار 155

چەت ئەل ئەدەبىياتىدىن

ئېكسلى .... خىزمەتكە تەكلىپ قىلىش (ھېكايە) 159

مۇقاۋىنىڭ 4 ـ بېتىدە: 1. يولداش سۇڭ خەنلياڭ يازغۇچى قەييۇم تۇردى بىلەن سۆھبەتتە.

2. يولداش جانابىل قەييۇم تۇردى، ۋاڭ يوخۇ، شاكەن ئوڭالبايېۋ قاتارلىق ھەر مىللەت يازغۇچىلىرى بىلەن سۆھبەتلەشمەكتە.

* * *

بۇ سانىنىڭ رەسىم ۋە ھۆسن خەتلىرىنى م. ئايۇپ ئىشلىگەن.

www.uyghurkitap.com

مەقالىلار

سۇڭ خەنلىياڭ

سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات - سەنئەتنى گۈللەندۈرۈپ، ئۇنى ئىسلاھات، ئىشىكنى ئېچىۋېتىش ۋە ئىقتىسادىي قۇرۇلۇش ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرايلى

— ئاپتونوم رايون بويىچە ئەدەبىيات - سەنئەت ساھەسىدە ئۆتكۈزۈلگەن يولداش ماۋزېدۇڭنىڭ «يەنئەن ئەدەبىيات - سەنئەت سۆھبەت يىغىنىدا سۆزلەنگەن نۇتۇق»ى ئېلان قىلىنغانلىقىنىڭ 50 يىللىقىنى خاتىرىلەش يىغىنىدا سۆزلەنگەن سۆز

(1992 - يىلى 5 - ئاينىڭ 23 - كۈنى)

يولداشلار:

يولداش ماۋزېدۇڭنىڭ شانلىق ئەسىرى — «يەنئەن ئەدەبىيات - سەنئەت سۆھبەت يىغىنىدا سۆزلەنگەن نۇتۇق ئېلان قىلىنغانلىقىغا توپتوغرا 50 يىل بولدى. بۈگۈن داغدۇغىلىق يىغىن ئۆتكۈزۈپ بۇ كۈننى خاتىرىلىمەكتىمىز، بۇ ناھايىتى زور ئەھمىيەتكە ئىگە. نۇتۇق يولداش ماۋزېدۇڭنىڭ ماركسىزملىق مەيدان، نۇقتىئىنەزەر، ئۇسۇلنى تەدبىقلاپ، ئەدەبىيات - سەنئەت مەسىلىسىنى سىستېمىلىق ھەم چوڭقۇر شەرھىلىگەن زور ئەسىرى، ئۇ، ماركسىزمنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت خەزىنىسىدىكى گۆھەر. نۇتۇقتىكى ئەدەبىيات - سەنئەت بىلەن تۇرمۇش، ئەدەبىيات - سەنئەت بىلەن خەلق، ئەدەبىيات - سەنئەت بىلەن دەۋر، ئەدەبىيات - سەنئەت بىلەن ئىنقىلاب، مەدھىيىلەش بىلەن پاش قىلىش، مەزمۇن بىلەن شەكىل، ۋارىسلىق قىلىش بىلەن يېڭىلىق يارىتىش، ئومۇملاشتۇرۇش بىلەن ئۆستۈرۈش قاتارلىقلار توغرىسىدىكى مۇھىم بايانلار مەيلى يېڭى دېموكراتىك ئىنقىلاب دەۋرىدە بولسۇن ياكى سوتسىيالىستىك ئىنقىلاب ۋە قۇرۇلۇش دەۋرىدە بولسۇن، ئۆچمەس ھاياتىي كۈچىنى نامايان قىلىپ، دۆلىتىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتىغا زور ۋە چوڭقۇر تەسىر كۆرسەتتى. يېڭى جۇڭگو قۇرۇلغاندىن كېيىن، نۇتۇق روھىنىڭ يېتەكچىلىكىدە، پارتىيە مىللىي سىياسىتىنىڭ پارلاق نۇرىدا ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەرقايسى مىللەتلەرنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت قوشۇنى ئۈزلۈكسىز زورايدى، ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرى جۇش ئۇرۇپ راۋاجلاندى، بەدىئىي سۈپىتى كۈنسايىن ئۆستى، ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرى ئىجاد

قىلغان، دەۋر روھى چاقناپ تۇرغان ئەسەرلەر مەملىكەت ئىچىدە ئالقىشلىنىپلا قالماي، خەلقئارا سەھنىگىمۇ قەدەم قويۇپ، دۆلەت ۋە مىللەتكە شان-شەرەپ كەلتۈردى. يېرىم ئەسىردىن بۇيانقى ئىنقىلابىي ئەدەبىيات-سەنئەت ئەمەلىيىتى شۇنى ئىسپاتلىدىكى، نۇتۇقنىڭ ئاساسىي روھى مەڭگۈ داۋاملىشىدۇ، ئۇ بۈگۈنكى كۈندىمۇ ئوخشاشلا سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات-سەنئەت خىزمىتىمىزنىڭ قىبلىنامىسى، بىزنىڭ بۈگۈن نۇتۇقنى خاتىرىلەشتىكى مەقسىتىمىز، ئاساسلىقى، ئۇنىڭدا گەۋدىلەنگەن ماركسىزملىق ئىدىيە ۋە نەزەرىيىنى ئۆگىنىش ھەم ئىزچىللاشتۇرۇش، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ كۆپ مىللەتلىك سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىنى راۋاجلاندۇرۇش ۋە گۈللەندۈرۈشتىن ئىبارەت.

نۆۋەتتە، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ھەر مىللەت خەلقى ج ك پ مەركىزىي كومىتېتى سىياسىي بيۇروسى ئومۇمىي يىغىنى ۋە يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ مۇھىم سۆزىنىڭ روھىنى چوڭقۇر ئۆگىنىۋاتقان ۋە ئىزچىللاشتۇرۇۋاتقان، ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، ئىشىكنى ئېچىۋېتىش ئىشى يېڭى تەرەققىيات دەۋرىگە قەدەم قويدى. پارتىيىنىڭ «بىر مەركەز، ئىككى ئاساسىي نۇقتا» دىن ئىبارەت ئاساسىي لۇشيەنىنى ئومۇميۈزلۈك ئىزچىللاشتۇرۇپ، پايدىلىق پۇرسەتنى تۇتۇپ، ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، ئىشىكنى ئېچىۋېتىش قەدىمىنى تېزلىتىپ، زېھنىي كۈچىنى مەركەزلەشتۈرۈپ، تېخىمۇ تېز سۈرئەت بىلەن بىرنەچچە يىل ئىشلەپ، شىنجاڭنىڭ ئىگىلىكىنى يېڭى پەللىگە كۆتۈرۈش ھەر مىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق قارىشى ۋە ئاڭلىق ھەرىكىتىگە ئايلاندى. ھەر مىللەت ئەدەبىيات-سەنئەت خادىملىرىنىڭ يېڭى ۋەزىيەتتىكى ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، ئىشىكنى ئېچىۋېتىش ۋە ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشتىن ئىبارەت بۇ قاينام-تاشقىنلىق تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈپ، ئۇلۇغ دەۋرىمىز، ئۇلۇغ خەلقىمىزگە مۇناسىپ ئېسىل ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلىپ، ھەر مىللەت خەلقىنىڭ كۈندىن-كۈنگە ئېشىپ بېرىۋاتقان مەنىۋى تۇرمۇش ئېھتىياجىنى قاندۇرۇش، سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىمىزنى گۈللەندۈرۈش، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن پائال تۆھپە قوشۇشتىن ئىبارەت.

ئىنقىلابىي نەزەرىيىنى ئۆگىنىپ، توغرا يۆنىلىشتە چىڭ تۇرۇش — سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىمىزنى گۈللەندۈرۈشنىڭ ئالدىنقى شەرتى. يولداش ماۋزېدۇڭ نۇتۇقتا «ماركسىزمچى ئىنقىلابىي يازغۇچىلار، بولۇپمۇ پارتىيىلىك يازغۇچىلار ماركسىزم-لېنىنىزم ساۋاتلىرىنى بىلىشى لازىم»، «ماركسىزم-لېنىنىزم — بارلىق ئىنقىلابچىلار ئۆگىنىشكە تېگىشلىك پەن، ئەدەبىيات-سەنئەت خادىملىرىمۇ بۇنىڭدىن مۇستەسنا ئەمەس» دەپ كۆرسەتكەنىدى. يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ جەنۇبنى كۆزدىن كەچۈرگەندە قىلغان مۇھىم سۆزى ۋە ئۇنىڭ جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش ھەققىدىكى بايانلىرى ماركسىزم-لېنىنىزم، ماۋزېدۇڭ ئىدىيىسىنىڭ بۈگۈنكى جۇڭگونىڭ سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش ئىشلىرىنىڭ تەرەققىيات ئەمەلىيىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈلگەنلىكىنىڭ مەھسۇلى، ئۇ، ماركسىزملىق ھۆججەت. ئۇ ئىسلاھات

ئېلىپ بېرىش، ئىشكىنى ئېچىۋېتىش ۋە ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشتىلا مۇھىم يېتەكچى ئەھەمىيەتكە ئىگە بولۇپ قالماستىن، باشقا ئىشلاردىمۇ، جۈملىدىن ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىدىمۇ مۇھىم يېتەكچى ئەھمىيەتكە ئىگە. ئەدىبلىرىمىز، سەنئەتكارلىرىمىز يولداش دېڭ شياۋپىڭنىڭ سۆزىنىڭ مۇھىم ئەھمىيىتىنى چوڭقۇر ئۆزلەشتۈرۈپ، سۆزنىڭ روھىنى ئەستايىدىل ئۆگىنىپ ۋە ئىزچىللاشتۇرۇپ، ئۆزىنى جۇڭگوچە سوتسىيالىزم قۇرۇش نەزەرىيىسى بىلەن قوراللاندۇرۇپ، توغرا ئەدەبىيات - سەنئەت يۆنىلىشىدە چىڭ تۇرۇپ، پارتىيىنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ھەققىدىكى فاڭجېن، سىياسەتلىرىنى ئىزچىللاشتۇرۇشى، ئىدىيىسىنى يەنىمۇ ئازاد قىلىپ، دادىل ئىزدىنىپ، قېتىرقىنىپ ئىجاد قىلىپ، ۋەتەننى، خەلقنى، سوتسىيالىزمنى قىزغىن سۆيىدىغان ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرىدىن بولۇشى كېرەك.

يولداش ماۋزېدۇڭنىڭ نۇتقىنىڭ ئاساسىي ئىدىيىسى ئەدەبىيات - سەنئەت خەلقنىڭ رېئال تۇرمۇشىنى، بولۇپمۇ «يېڭى شەخس، يېڭى دۇنيا» نى ئەكس ئەتتۈرۈشى، خەلق ئۈچۈن، خەلق ئىشلىرى ئۈچۈن خىزمەت قىلىشى كېرەك، دېگەندىن ئىبارەت. يولداش ماۋزېدۇڭنىڭ بۇ ئاساسىي ئىدىيىسىنى سوتسىيالىستىك يېڭى دەۋردىكى ئەدەبىيات - سەنئەت ئىجادىيىتىدە ئوخشاشلا ئىزچىللاشتۇرۇش كېرەك. ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، ئىشكىنى ئېچىۋېتىش — قەدىمكىلەر قىلىپ باقمىغان ئۇلۇغ ئىش، ئۇ، ئىگىلىكنى گۈللەندۈرۈش، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ مۇقەررەر يولى. ئىسلاھات ئېلىپ بېرىلىۋاتقان، ئىشىك ئېچىۋېتىلگەن يېڭى دەۋردە بىزنىڭ ئىشلىرىمىز، تۇرمۇشىمىز، شۇنداقلا ھەر مىللەت خەلقىنىڭ روھىي قىياپىتى ۋە ئوبرازى يېڭىلانماقتا. بۇ ھەر مىللەت ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرىمىزغا ماھارىتىنى كۆرسىتىدىغان كەڭ زېمىن ھازىرلاپ، سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىنىڭ تەرەققىياتىغا ياخشى پۇرسەت ۋە شارائىت يارىتىپ بەردى. كەسپچانلىقنى ۋە مەسئۇلىيەتچانلىقنى ئىگە بارلىق ئەدىبلەر، سەنئەتكارلار نى - نى ئىشلارنى قىلالايدۇ. ھەر مىللەت ئەدەبىيات - سەنئەت خادىملىرى ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، ئىشكىنى ئېچىۋېتىش دولقۇنىغا پائال ئاتلىنىپ، ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنىڭ بىرىنچى سېپىدە تۇرۇپ، قاينام - تاشقىنلىق رېئال تۇرمۇشقا چوڭقۇر چۆكۈپ، ئىدىيىۋىلىكى بىلەن بەدىئىيلىكى، مەزمۇنى بىلەن شەكلى مۇكەممەل ۋە بىرلىككە كەلگەن، مىللىي ئالاھىدىلىككە ئىگە، دەۋرنىڭ تەلىپىگە ئۇيغۇن ئەسەرلەرنى تولۇپ تاشقان قىزغىنلىق بىلەن ئىجاد قىلىپ، يېڭىلىق يارىتىشقا، يول ئېچىپ ئىلگىرىلەشكە جۈرئەت قىلالايدىغان قەھرىمانلارنىڭ تىپىك ئوبرازىنى يارىتىپ، مىللەتلەرنىڭ ئىتتىپاقلىقىنى كۈچەيتىدىغان، ھەرمىللەت خەلقىنىڭ ئورتاق گۈللىنىشى، ئىلگىرىلىشى يولىدا جاپالىق خىزمەت ئىشلەيدىغانلارغا مەدھىيە ئوقۇپ، ئۇلارنىڭ ئىنقىلابىي غايە بىلەن ئىلمىي پوزىتسىيىگە، ئالىجاناپ پەزىلەت ۋە ئىجادىيەت ئىقتىدارىغا، كەڭ نەزەر دائىرىسىگە ۋە ئەمەلىيەتچىل روھقا ئىگە يېپيېڭى قىياپىتىنى ئەكس ئەتتۈرۈشى كېرەك. مۇشۇ يېڭى ئوبرازلار ئارقىلىق ئاممىنىڭ سوتسىيالىستىك ئاكتىپلىقىنى قوزغاپ، ئۇلارنىڭ تۆتنى زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىدىن ئىبارەت بۇ تارىخىي

خاراكتېرلىك ئىجادىي پائالىيەت بىلەن شۇغۇللىنىشىغا تۈرتكە بولۇش كېرەك. ھەر مىللەت ئەدەبىيات-سەنئەت خادىملىرى تارىخىي مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئېلىپ، يېڭى دەۋرنى كۈيلەش، ھەر مىللەت خەلقىنى ئورتاق يېڭى تۇرمۇش يارىتىشقا ئىلھاملاندۇرۇش يولىدا ھارماي-تالماي تىرىشىشى لازىم.

پارتىيىنىڭ ئەدەبىيات-سەنئەت خىزمىتىگە بولغان رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىش — سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىنى گۈللەندۈرۈشنىڭ كاپالىتى. ئىدېئولوگىيە ساھەسى ئەزەلدىن سىنىپىي زىددىيەت ۋە ئىدىيىۋى كۈرەشنىڭ ئاساسلىق بازىسى بولۇپ كەلدى. بۇ بازىنى پرولېتارىيات ئىگىلىمىسە، بۇرژۇئازىيە ئىگىلەپ كېتىدۇ. ئەدەبىيات-سەنئەت ئىدېئولوگىيە ساھەسىدىكى مۇھىم تەرەپ، پارتىيىنىڭ ئەدەبىيات-سەنئەت خىزمىتىگە بولغان رەھبەرلىكىنى كۈچەيتىش ۋە ياخشىلاش ئىنتايىن مۇھىم. ھەر دەرىجىلىك پارتىيە كومىتېتلىرى ۋە خەلق ھۆكۈمەتلىرى ئەدەبىيات-سەنئەت خىزمىتىنى كۈندىلىك ئىشلار كۈنتەرتىپىگە كىرگۈزۈپ، «بىرنى چىڭ، بىرنى بوش» تۇتىدىغان ھالەتنى تۈگىتىشى لازىم. پارتىيىنىڭ بارچە گۈللەر تەكشى ئېچىلىش، ھەممە ئېقىملار بەس-بەستە سايراش فاڭجېنىنى قەتئىي ئىزچىللاشتۇرۇپ، تۆت ئاساسىي پرىنسىپتا چىڭ تۇرۇش ئاساسىدا، سەنئەت جەھەتتىكى ئوخشاش بولمىغان ئۇسلۇب ۋە شەكىللەرنىڭ ئەركىن راۋاجلىنىشىنى، ئىلىم جەھەتتىكى ئوخشاش بولمىغان قاراش ۋە ئېقىملار ئوتتۇرىسىدىكى ئەركىن مۇنازىرىنى تەشەببۇس قىلىش كېرەك. ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر قوشۇنىنى زور كۈچ بىلەن يېتىشتۈرۈپ ۋە ئۇلارنىڭ ساپاسىنى ئۆستۈرۈپ، ئۇلارنىڭ ئىدىيىۋى ئەھۋالى ۋە تۇرمۇشىغا قىزغىن كۆڭۈل بۆلۈپ، ئۇلارنىڭ ئىجادىيەت پائالىيىتى ئۈچۈن پائال تۈردە زۆرۈر شارائىت يارىتىپ بېرىشىمىز كېرەك. ئۇلارنىڭ ئەمگەك مېۋىلىرىگە ھۆرمەت قىلىشىمىز، گەۋدىلىك تۆھپىسى بارلارنى مۇكاپاتلىشىمىز لازىم. ئىختىساس ئىگىلىرى ئۆز كارامىتىنى كۆرسىتىدىغان مۇھىت يارىتىپ، ھەر مىللەت ئەدەبىيات-سەنئەتچىلىرىنىڭ زور قوشۇنىنى بەرپا قىلىشىمىز كېرەك.

يولداشلار، سوتسىيالىستىك زامانىۋىلاشتۇرۇش قۇرۇلۇشىنىڭ ئۇلۇغ دەۋرى ھەر مىللەت ئەدەبىيات-سەنئەت خادىملىرىغا شەرەپلىك ھەم مۇشەققەتلىك ۋەزىپىنى يۈكلىدى. ھەر مىللەت ئەدەبىيات-سەنئەت خادىملىرى پارتىيە ۋە خەلقنىڭ زور ئۈمىدىنى يەردە قويماي، نۇتۇق ئېچىپ بەرگەن يولنى بويلاپ، يولداش جياڭ زېمىن يادرولۇقىدىكى پارتىيە مەركىزىي كومىتېتىنىڭ رەھبەرلىكىدە، بىر نىيەت، بىر مەقسەتتە بىردەك ئىتتىپاقلىشىپ، سوتسىيالىستىك ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىنى گۈللەندۈرۈش، ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ ئىسلاھات ئېلىپ بېرىش، ئىشىكنى ئېچىۋېتىش ئىشلىرى ۋە ئىقتىسادىي قۇرۇلۇشنى ئىلگىرى سۈرۈش ئۈچۈن تىرىشىپ كۈرەش قىلىپ، ئەلا ئەسەرلەر بىلەن پارتىيە 14-قۇرۇلتىيىنىڭ غەلىبىلىك ئېچىلىشىنى كۈتۈۋېلىشى لازىم.

www.uyghurkitap.com

توختى ئايۇپ

(ھېكايە)

1

گۆگۈم پەيتى. زېرىكىشلىك تىمتاسلىقتا چۆمگەن تىنجىق كەچكى گۆگۈم...

تولۇن ئاي قارايغان كۆكتە ئېسىلىپ تۇراتتى، ئۇ ئېگىز بىنالارنىڭ كەينىگە ئاستا-ئاستا پېتىۋاتاتتى. ئۇ گويا زېمىنغا تارتىشىۋاتقاندەك، نېمىگىدۇر ئېسىلىۋالماقچىدەك، ئەمما ئۇنى قانداقتۇر قۇدرەتلىك بىر كۈچ ئاشۇ تىمتاس، زۇلمەتلىك ئالەمگە سۆرەپ كېتىۋاتقاندەك بىلىنەتتى.

ئاي يۈزىدە داغ، ئۇ قىپقىزىل جاراھەت دېگىنى. ئاي پات ئارىدا زۇلمەت ئىچىگە پاتىدۇ. زېمىنمۇ ئاخىرقى نۇردىن ئايرىلىدۇ، قاراڭغۇلۇق ئىچىگە غەرق بولىدۇ...

ھامىتوۋ ئۆيىدە ئۆزى يالغۇز، ئۈستەل يېنىدا خىيالغا چۆمگەن. ئۇ ئېگىكىنى مۇشتۇمى بىلەن تىرىگىنىچە دېرىزىدىن غۇۋا كۆرۈنۈپ تۇرغان ئايغا قاراپ ئولتۇراتتى. بېشىنىڭ ئۈدۈلىدا — تورۇستا چاڭ-توزاندىن قارىداپ كەتكەن خىرە چىراغ ئېسىلىپ تۇراتتى. كارىۋات ئۈستىدە ئۇزاقتىن بېرى يىغىلمىغان، كىرلىشىپ قارايغان يوتقان-كۆرپە، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئارۋاڭ-سارۋاڭ تاشلاپ قويۇلغان كىيىم-كېچەك، پايپاق، چېچىلىپ ياتقان كىتاب-ژۇرنال... چۆرىسى قىرچىلغان، سىرلىرى ئۆچكەن ئۈستەلدە ئاغزى ئېچىلغان ھاراق بوتۇلكىسى، پەتنۇستا قېتىپ ئېگىلىپ، خۇددى مېكسىكىلىق پادىچىنىڭ قالپىقىغا ئوخشاپ قالغان نان، بىر تەخسىدە ئۇۋۇلۇپ كەتكەن مايلىق خاسىڭ...

زاكوسكا ئۈچۈن تەييارلانغان نەرسىنىڭ بار - يوقى مانا شۇ.

ھامستوۋنى كەيپچىلىك ئورنىغا ۋەھىمە باستى. خىرەلەشكەن سەزگۈسى بىردىنلا روشەنلەشكەندەك بولدى. ئۇ ھەسرەت ئىچىدە ئىڭراپ كەتتى. ئۇنىڭ نەزەرىدە شۇ تاپتا ھەممە نەرسە — ئۆزىمۇ، ئايىمۇ تەنھا، ھەتتا مۇشۇ زېمىنمۇ تەنھا ئىدى.

ئۇ ئۈستەلدىكى بوتۇلكىنى قولغا ئالدى. ئاچلىق ۋە مەستلىكتىن ئېلىشقان كۆزلىرىنى ئۇنىڭغا تىكىپ سىلكىپ باقتى، پۇرىدى. ھاراق ئاللىقاچان ئىچىلىپ تۈگىگەن. بوتۇلكا قۇرۇقدالغان. ئاھ، بوتۇلكا... ئۇ ئىچىدىكى ئاشۇ ئۆتكۈر ئىچىملىك بىلەنلا قەدىرلىك. ئىچىملىكنىڭ قىممىتى ئۇنى قېقىلىپ، تولغىنىپ، ئازاب بىلەن ئىچىپ، ئۇنىڭ سېنى غەمسىز، دەرد - ئەلەمسىز باشقا بىر دۇنياغا باشلاپ بارغان چاغدىكى شېرىن كەيپىنى سۈرۈشتە. ئادەمنىڭ قىممىتىچۇ؟ ئادەمنىڭ قىممىتىنى ھەرگىز بىر بوتۇلكا ھاراققا تەڭ قىلغىلى بولمايدۇ. ھامستوۋنى بولسا تېخىمۇ شۇنداق. بىراق، مۇشۇ كۈنلەردە ئۇنىڭ ئۆزىنى ئاشۇ قۇرۇقدالغان بوتۇلكىدەك قەدىر - قىممەتسىز ھېس قىلىدىغان بولۇپ قالغىنى نېمىسى؟

ئۇنىڭ كۆڭلى بۇزۇلۇپ كەتتى، كۆزلىرىدىن تارامىلاپ ياش قۇيۇلدى. خۇمپەرلەر... قارانىيەتلەر... تالانتنى ئاياغ ئاستى قىلغۇچى تەلۋىلەر! — ھامستوۋنىڭ ۋۇجۇدىدىكى بايىقى تەنھالىق ۋەھىمىسى بىردىنلا غەزەپ ۋە ئۆچلۈك تۇيغۇسى بىلەن ئالماشتى. ئورۇق، قاتاڭغۇر گەۋدىسى ئۈستەلگە ئېڭىشكەنىدى، قۇرۇق رومكىنى مىجىقلاپ تۇتۇۋالغان قولى تىترەپ كەتتى، — نېمىشقا شۇنداق قىلىشىدۇ؟ قەۋەتلىك، ھەشەمەتلىك بىنا، ئازادە ئىشخانا، تېلېفون، لۆم - لۆم ئورۇندۇقلارغا ئېرىشكىنى ئۈچۈنمۇ؟ گېزىتخانىنى مانا بىز... مەندەك پېشقەدەملەر قۇرغان، ئاساسىنى ياراتقان. راستقۇ! پارتىيە سىياسىتىنى مەن بىرىنچى بولۇپ تەشۋىق قىلغان، ئۈچكە قارشى تۇرۇش، يەرلىك مىللەتچىلىككە ۋە ئوڭچىلارغا قارشى تۇرۇش كۆرىشىدە بىرىنچى توپنى مانا مەن ئاتقان. گۇڭشېلىشىش، سەكرەپ ئىلگىرىلەش، پولات تاۋلاش، مەدەنىيەت ئىنقىلابى... مەن بۇ سىياسىي كۆرەشلەرنىڭ قايناملىرىدا قانچىلىك ئاۋانگارتلىق رول ئوينىمىدىم؟ ئېخ قانداق ياخشى چاغلار ئىدى - ھە ئۇ؟! پارتىيە - ھۆكۈمەت ئالدىدا ھۆرمەت - ئىناۋىتىم ئاسماندەك يۈكسەك ئىدى. ئەنە شۇ تۆھپىلىرىم ئۈچۈن گېزىتخانا ئالدىدا ھەيكىلىمنى قاتۇرۇشقا ئەرزىيتتى... — ھامستوۋنىڭ غەزىپى ئۆرلەپ، خۇمارى تۇتتى، يانچۇقىنى ئاختۇرۇپ تەتۈر ئۆرىدى. تاماكا تۈگىگەن، ئېسىت، مۇشۇنداق چاغدا - ھە؟ ئۇنىڭ خۇمارى ئەۋجىگە چىقىپ، ئەسەبلىرى قاقشاپ كەتتى. خۇددى ھاسىسىنى يوقاتقان ئەمادەك ئۈستەل ئەتراپىنى بىر ئايلىنىپ چىقتى. ئاندىن كۈلدانىدىكى تاماكا قالدۇقلىرىنى تېرىپ، قەغەزگە بىر - بىرلەپ تۆكۈپ ئوراشقا باشلىدى، — بىر توپ تەلۋىلەر ھوقۇقنى ئىگىلىۋېلىپلا نېمە قىلدى؟ ئاشۇ شۆھرەتلىك ھەيكەلنى ئۆرۈپ چۈشۈردى. گېپى ناھايىتى چىرايلىق: يېشىڭىز ئېشىپ كېتىپتۇ، سىزنى ئاسراش ئۈچۈن دەم ئېلىشقا چىقىرايلى

دېدۇق... تۇفى! بىز پېشقەدەملەرنى ئۇرۇپ چۈشۈرۈشنىڭ باھانىسى ئۇ خۇمپەرلەرنىڭ! ئېيتىپ باقسۇنچۇ، مەركەزدىكى قايسى رەھبەرنىڭ يېشى مەندىن كەم؟ ئاتمىشقا كىرگىنىم راست، لېكىن بۇنىڭغا شۇ تاپتا كىم ئىشىنىدۇ؟ ئازراق جۇدەپ، مادىدۇرسىزلىنىپ قالغىنىمنى ھېسابقا ئالمىغاندا ئۆزۈمنى قىرىق - ئەللىك ياش ۋاقتىمىدىكىدەك قىران، چەبدەس ھېس قىلىمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەقىل - ھوشۇم جايىدا. تەجرىبەم مول. ھازىرقى تەھرىر، مۇخبىرلارنىلا ئەمەس، ئىدارە باشلىقى، تەھرىر بۆلۈم مۇدىرى دېگەنلەرنىمۇ كۆرۈۋاتىمەنغۇ. ئىبىخ، ھامىتوۋ! سەن ئەسلىدە ئىدارىنغا، ھەتتا تەشۋىقات بۆلۈمىگە باشلىق بولۇشقا لايىق ئەمەسمىدىڭ؟ ئەمما تالانتلىقلىقىڭ ئۈچۈن يەرگە ئۇرۇلدۇڭ، خۇددى ۋاقتى ئۆتكەن كېرەكسىز گېزىتتەك يىرتىلدىڭ، ئەخلەتخانىغا چۆرۈۋېتىلدىڭ...

ئۇ راستىنلا ۋاقتى ئۆتكەن كېرەكسىز گېزىتتەك پۈكلىنىپ، ئۈستەلگە جەينىكىنى تىرىگىنىچە ئۇزاققىچە خىيال سۈرۈپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ تەنھالىق ۋەھىمىسىدىن، غەزەپ، ھەسرەتتىن ئۇيقۇسى قاچقان. شۇ تاپتا چىراغنى ئۆچۈرۈپ كارىۋاتقا ئۆزىنى تاشلاش گويا تىرىك تۇرۇپ گۆرگە كىرگەندەك قورقۇنچلۇق بىر ئىش. ياق، شۇ تاپتا ئۇنىڭغا ھاراق ئەڭ ياخشى ئۇلپەت! ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ چىراغنى ئۆچۈردى-دە، ئىشىككە قاراپ ماڭدى.

مانا، تونۇش كوچا، تونۇش قاۋاقخانا. ھامىتوۋ قاۋاقخانىغا كىرىپ، ئۈستەل ئەتراپىدىكى ناتونۇش كىشىلەرگە تەمە بىلەن ھەجىيىپ قويدى، ئۇلاردىن سادا بولمىغاندىن كېيىن شىمىسىنىڭ يانچۇقىدىن قۇرۇق بوتۇلكىنى ئالدى-دە، پوكەيكە تاققىدە قويۇپ:

— تۆت سەر! — دېدى.

— ھامىتوۋكا، سەن... — دېدى ياش، سېمىز، تاقىر باش قاۋاقخانا خوجايىنى چاقچاق قىلىپ، — ھەر ئايلىق پېنسىيە پۇلۇڭ ئىككى، ئۈچيۈز يۈەن، ئەمما ئىچىشىڭ پارچە ھاراق. تىككەندەك يالغۇز جېنىڭغا يا يېمەيدىكەنسەن يا كىيمەيدىكەنسەن. شۇنچىۋالا پۇلۇڭنى نەگە سىغدۇرىدىغانسەن؟ پىخسىق ئادەم-دە، سەن!

— پارچە ھاراق دەمسىنا؟ — ھامىتوۋ مەست كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ خوجايىنغا گۆلىيىپ قارىدى، — ئۇنىڭ پەيزىنى نەدىن بىلىسەن؟ ھاراقنى مۇشۇنداق ئىچىشنى ئورۇستىن ئۆگەنگەنمەن. مانا مۇنداق... — ئۇ جەينىكىنى پوكەيگە تىرىدى، — رومكىنى كوم قويىسەن-دە، يېنىڭغا چىرت قىلىپ تۆكىۋېرىسەن. مانا بۇنى ئەركەكچە ئىچىش دەيمىز. ئونبەش يېشىمدا ئىچىشنى ئۆگەنگەن. ھازىرغىچە ئوتتۇز-قىرىق توننىچە ئىچكەندىمەن. قانداق، پىخسىقمىكەنمەن؟

ئۇ تۆت سەر ھاراق قويۇلغان بوتۇلكىنى ئاغزىغا ئۆڭتۈرۈپ، ھاراقنى گۇپۇلدىتىپ ئىچتى، كېكىردىكىنىڭ پۇرلاشقان تېرىسىدىن بۆرتۈپ چىقىپ تۇرغان بوغدىيىكى يۇقىرى-تۆۋەن كۆتۈرۈلدى. ئاندىن ئاغزىنى قولىنىڭ ئارقىسى بىلەن ئېرتتى-دە، يەرگە چىرت قىلىپ تۈكۈردى.

— مانا مۇشۇنداق، — دېدى ئۇ قاۋاقخانىدىن چىقىپ كېتىۋېتىپ.

كوچىدا ئادەملەر شالاڭلاشقان، ئۇ ئۆز-ئۆزىگە نېمىلەرنىدۇر سۆزلىگىنىچە

گاھ يولنىڭ ئۇ تەرىپىگە، گاھ بۇ تەرىپىگە سەنتۈرۈلۈپ كېلەتتى.

ھە... ئەمدى ئىككىمىز قالدۇقمۇ بۇرادەر؟ — ئۇ ئۈستىدىكى ئاقۇش رەڭلىك چىراغ ئەتراپىنى يورۇتۇپ تۇرغان ستولبا يېنىدا توختاپ، قولىدىكى بوتۇلكىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، ھاراقنىڭ شالاقشىپ چايقىلىشىدىن كۆتۈرۈلۈۋاتقان ئۈششاق كۆپۈكچىلەرگە، ئاندىن ئاشۇ تىترەپ تۇرغان رەڭسىز ھاراقا قاراپ كەتتى، — ھەئە، ئىككىمىز قالدۇق. بۇ ۋاپاسىز ئالەمدە پەقەت ئىككىمىزلا قالدۇق... ئېيتقىنا، سەن نېمە؟ سەن دۇنيادىكى جىمى دەردمەنلەرنىڭ ئۈنسىز غەمگۈزارىمۇ ياكى ئۇلارنىڭ يۈرىكىنىڭ قېتىدىن ئېتىلىپ چىققان قايناق كۆز يېشىمۇ؟ مەن بۇ دۇنيادا تاپالمىغان مۇھەببەت ۋە دوستلۇقنى، پاكلىق ۋە سەممىيەتنى سېنىڭ مۇشۇ لىغىرلاپ تۇرغان سۈزۈك قەترەڭدىن تاپىمەن. دۇنيادا ھېچكىمدىن، ھېچنېمىدىن تاپالمىغان تەسەللى ۋە ھەمدەردلىكنى سەندىن تاپىمەن، دەرد ـ ئەلەم، قايغۇ ـ ھەسرەت بىلەن تولغان كۆڭلۈم سەن بىلەن ئاۋۇنىدۇ. راستىنى ئېيتسام، سېنى ئالەمنىڭ ياراتقۇچىسى ئۇلۇغ تەگرىگىمۇ، دوست، ئاغىنىلىرىمگىمۇ، بۇرۇن ئېلىپ قويۇۋەتكەن خوتۇنلىرىمغىمۇ تەڭ قىلمايمەن. سەۋەبى تەگرىنىڭ كۆزى كور، دوستلىرىم ئىشەنچسىز، خوتۇنلىرىم ۋاپاسىز. ھەي تەگرى! تەگرىنى تىللاپ قارغايمەنۇ ئەمما ئىچىمدە قورقىمەن. قورقۇپ تۇرۇپ تىللايمەن. نېمىشقا مەندەك گۇناھسىز، مۆمىن بەندەڭنى خار قىلىسەن، دەيمەن. دوستلىرىم، خوتۇنلىرىمغا كەلسەك، ئۆمرۈمدە نەچچە دوست تۇتتۇم، نەچچە خوتۇن ئالدىم. يەتتىمۇ، سەككىزمۇ... تازا ئېسىمدە يوق. ئاشنىلىرىڭچۇ دەمسىنا؟ ئۇنىڭ سانىنى ئېيتىپ يۈرىدىغانىغا چولام نەدە؟ بىراق ئۇنىڭ پەيزى باشقىچە جۇمۇ! نېمىشقا دېسەڭ، ئايال خەق ھەم پەرىزات ھەم ئالۋاستى، ئاشنا ئوينىغىنىڭ پەرىزات بىلەن ئوينىغىنىڭ، خوتۇن ئالغىنىڭ ئالۋاستىنى ئالغىنىڭ. راست... راستقۇ! سەن بىردەگە كۆيىسەن، ئاشىق بولىسەن، بۇ خوتۇن خەقنىڭ پەرىزاتقا ئايلانغان ۋاقتى. ئۇنىڭ ئۈچۈن ھەممە نەرسەڭنى، ھەتتا جېنىڭنىمۇ قۇربان قىلغۇڭ كېلىدۇ. ئەمما ئۇنى سەن ئەمرىڭگە ئالسەنۇ، بالاغا قالىسەن، ئۇ سېنىڭ يېمىگىنىڭ، ئىچمىگىنىڭ بىلەن كارى يوق، كىيسەم ـ كىيسەملا دەيدۇ. ئالتۇن جابدۇق، زىبۇ ـ زىننەت بىلەن كۆمۈۋەتسەڭمۇ نەپسى قانمايدۇ. ئەسلى ـ ۋەسلىڭنى قۇرۇتۇپ قويۇپ، خېتىمنى ئالىمەن دەيدۇ. ياقاڭغا ئېسىلىدۇ، كوچىغا چىقىۋېلىپ ئاۋازىنىڭ بارىچە تىللاپ قارغايدۇ. ئەلەمگە پايلىماي بىرەر شاپىلاق ئۇرۇپ قويدۇڭمۇ بولدى، ئىدارەڭگە، ھەتتا سوتقا چاقىدۇ، ئۆلىدىغان بولدۇم دەپ يېتىۋالىدۇ. خۇدايىم باركى، ھايا ـ نومۇس، پەدىشەپ دېگەنلەر ئۇلار ئۈچۈن يات، مانا بۇ خوتۇن خەقنىڭ ئالۋاستىغا ئايلانغان ۋاقتى. ئەر كىشى ئەر كىشىگە تەڭ كېلەلىشى مۇمكىن، ئەمما، ئاغزى يامان بىشەم خوتۇنغا تەڭ كېلەلىشى مۇمكىن ئەمەس، مەن ئاشۇنداق ھازازۇل خوتۇنلاردىن ئاجراشقىچە قايسى كۈنلەرنى كۆرمىدىم؟ ئانا ـ مانامنى كۆزۈمگە كۆرسەتتىغۇ! شۇڭا دەيمەنغۇ، ئاشنا ئوينىغانىنىڭ پەيزى باشقىچە دەپ. كاۋاپ نېمىشقا تاتلىق؟ كۆلگە مىلەنگەچكە. ئاشنا نېمىشقا

www.uyghurkitap.com

تاتلىق؟ چالا ـ بۇلا سۆيۈشكەچكە. قاچاندۇر بىر چاغلاردىكى بىر تونۇشۇم بولىدىغان، يېقىندا ئۇچرىشىپ قالدۇق. بالاڭ نەچچە، دېسەم بەش، دېمەسمۇ. بالىلىرىڭنىڭ ئاپىسىنى ئالغىلى نەچچە يىل بولدى، دەپ سورىسام، يىگىرمە يەتتە يىل دەيدۇ. يىگىرمە يەتتە يىل؟ ياللا! ھەيران بولۇپ داڭ قېتىپ تۇرۇپ قاپتىمەن. بىر خوتۇنغا يىگىرمە يەتتە يىل باغلىنىپ قانداقمۇ چىدىغاندۇ، تويمىغانمىدۇ، زېرىكمىگەنمىدۇ؟ ئېپسىت ئۆمرى...يىگىرمە يەتتە يىللىق ئۆمرىنى باغلاقتىكى ئىتتەك ئۆتكۈزگەن-دە، بىچارە. بەزىلەر مېنى يالغۇز بىچارىسەن دەيدۇ. شۇنداق چاغدا ئاغزىغا مۇشت بىلەن كېلىشتۈرۈپ سالغۇم كېلىدۇ. ئۇلارنى كىم بىلمەيدۇ؟ ئۇلار خوتۇنۇم، بالام، ئۆيۈم دەپ ئۆيىنى ئىتتەك چۆگىلەپ يۈرىدۇ. خوتۇنلىرىچۇ؟ ئېرىنى ۋاي غوجام دەپ پەپىلەپ قويۇپ ئۆزلىرى نە-نەلەردە ئويناپ يۈرگەن. ۋاي قاپاقباشلار... ئۆزۈم تىكەندەك يالغۇز بولسامۇ ئۇلارغا قارىغاندا كۆڭلۈم گۈلدەك ئۆتۈۋاتقان ئەركەكمەن. ئۆمرۈمنىڭ ئەڭگۈشتىرى— ذادامدىن مىراس قالغان ھېلىقى تۆمۈر ساندۇق. ئۆز ۋاقتىدا دادام رەھمەتتى يىغقان دەپى ـ دۇنيانىڭ ھەممىسى تۆمۈر ساندۇقتا ساقلانغانىكەن، ئۇ ھازىرمۇ ئۆزىنىڭ داتلىشىپ كەتكىنىگە قارىماي ئوتتۇز ئالتە مىڭ يۈەن پۇلۇمنى جىنغىمۇ تويدۇرماي ساقلاپ كېلىۋاتامدۇ. ساندۇقنىڭ ئاچقۇچى كالتە ئىشتىنىمنىڭ ئۆزۈم تىكىۋالغان يانچۇقىدا، شۇنداق قىلىپ پۇلنى يىغدىمۇ، خەجلىمىدىم. خەجلىمەي يىغىۋەردىم. ئۇنى كېيىن نېمىگە ئىشلىتىمەن؟ ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن. لېكىن نېمىشقىدۇر مېنىڭ جېنىم تۆمۈر ساندۇقتا ساقلىنىۋاتقاندەك، ساندۇقنى ھەر قېتىم سىلاپ-سىيپىغىنىمدا ئۆزۈمنى چەكسىز كۈچ-قۇۋۋەت ۋە شان-شەرەپ ئىگىسىدەك ئادەتتىن تاشقىرى جۇشقۇن ۋە كۈچتۈڭگۈر ھېس قىلىمەن. لېكىن ئۆزۈم شۇنداق تۇرۇقلۇق ئىلگىرى ئىشىكىمنى تولا قېقىپ ئارام بەرمەيدىغان ئويۇنچى خوتۇنلارنىڭ ئەمدى مەندىن بىراقلا تېزىپ كەتكىنى نېمىسى؟ ياكى مېنىڭ«پېنسىيىگە چىققان» دېگەن لەنتى نامىمدىن نومۇس قىلىپ ئۆيۈمگە يولىمايدىغان بولۇشتىمكىن؟ ئۇنداق بولسىغۇ، ئۇلارغا خەجلەيدىغان تۆت-بەش تەڭگە پۇلۇمغا پايدا، ئەمما جېنىمغا ئازاب. يالغۇز قالغاندا ئەمدى سەنلا ماڭا ھەمراھ، ئۇلپەت، سىرداش... ئەمدى بىلدىم، بۇ دۇنيادا ئەمدى ۋۇجۇدۇمغا كۈچ-قۇۋۋەت، كۆڭلۈمگە تەسەللى بېرىدىغان ئاشۇ تۆمۈر ساندۇقۇم بىلەن سەن بوتۇلكاملا قالغان ئوخشايسەن...

ھامىتوۋنىڭ بوتۇلكىغا ئېيتىدىغان دەرد-ھالىمۇ تۈگىدى. ئەمدى ئۇ ھەمىشە ئېيتىشنى ياخشى كۆرىدىغان بىر خىل ناخشىنى دىمىقىدا غىڭشىغىنىچە، يولدا مۈدۈرۈلۈپ، سوقۇلۇپ كېلەتتى:

خەق مېنى يامان دەيدۇ،
بىلمەيمەن يامانلىقنى...

ئۇ ھەر بىر قەدىمىنى تەستە يۆتكەپ، ئائىلىلىكلەر قورۇسىنىڭ چوڭ ئىشىكىنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى. ئۇ بۇرنىغا چۈشۈپ قالغان كۆزەينىكىنى كۆتۈرۈپ قويۇشنىمۇ ئۇنتۇغان. پەقەت قولىدا ھارىقى ئىچىلىپ ئازلا قالغان بوتۇلكىنى چىڭ قاماللىۋالغانىدى، ئۇ نېمىدۇر دەپ

غۇدۇڭشىيتتى. كىملەرنىدۇر ئىنىڭ يامان تىل بىلەن تىللايتتى. ئۇ كارىدورغا كىردى. شۇ چاغدا قوشنىسى نادىرنىڭ ئۆيىدىن ئۇنىڭ غالغۇدا قويۇلۇۋاتقان يېقىملىق مۇزىكا ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدى. چوقۇم خوتۇنلار بىلەن ئولپەتلىشىۋاتقان گەپ،— چىشلىرىنى غۇچۇرلاتتى ئۇ نادىرنىڭ ئىشىكىنىڭ ئۇدۇلىغا كېلىپ ئىشىككە ئۆچمەنلىك بىلەن ئالىيىپ،— ئۇيۇننىڭ زىرىقىنى مۇشۇ خۇمپەرلا چىقارغىلى تۇردىمۇ بۇ كۈندە، كىمنى كۆزنەك ئىلمايدۇ ئۇ؟ بىلدىم، بىر چاغلاردا ماڭا سايىدەك ئەگىشىۋالىدىغان خوتۇنلارنى بىر ئامال قىلىپ ئۆزىگە قارىتىۋالغان گەپ تە، تۇفى لەنىتىلەر.... دېمىدىممۇ، خوتۇنلارنىڭ ھەممىسى مۇشۇنداق دەپ... ئەرلىرىنى پەپىلەپ تېلېۋىزورنىڭ ئالدىغا ئولتۇرغۇزۇپ قويىدۇ، ئۆزلىرى بولسا بويتاقلارنىڭ ئۆيىگە چاپىدۇ. ئازادە ئۆي، بۇقا پاتالاڭ ئەر، يېيىشىدۇ، ئىچىشىدۇ، ئوينىشىدۇ... ئۇلارغا راھەت، شوغىنىسى ماڭا ئازاب...ئۇ بىرەر نەرسىنى كۆرەلمىگەن دەپ ئېگىشىپ ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن مارىلاپ قاراپ باقتى، ھېچنىمە كۆرەلمىگەندىن كېيىن ئېغىر پۇشۇلدىغىنىچە ئۆيىگە كىرىپ كەتتى.

ئەتىسى ئەتىگەندىلا ئۇ ئىدارە باشلىقى جاپپارنىڭ ئىشخانىسى ئالدىدا پەيدا بولدى. ئۇنىڭ قاتاڭغۇر، ئالدىغا سەل مۈكچەيگەن ئورۇق گەۋدىسىنى، پۇرلاشقان تاتىراڭغۇ چىرايىنى كۆرگەن خىزمەتچى-تەھرىرلەر گويا ئۇنىڭ بىلەن ئۇچرىشىپ قېلىشتىن قورققاندەك ئۇپۇل-تۇپۇل ئىشخانىلىرىغا كىرىپ كېتىشتى. ئۇنىڭ ئاغزىدىن تېخىچە ھاراق بۇسى كەتمىگەنىدى. يۇقىرى گىرادۇسلۇق قېلىن كۆزەينىكى ئاستىدا نۇرسىز كۆزلىرى سىرتقا پولتىيىپ، ھازىرلا چانىقىدىن ئېتىلىپ چىقىشۇپ كېتىدىغاندەك كۆرۈنەتتى.

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم! كېلىڭ، كېلىڭ ھامتۇۋكا،— دېدى جاپپار ئۈستەل ئورۇندۇقلارنى سۈرتۈۋاتقان ھۆل لۆڭگىنى تاشلاپ قويۇپ، ھامتۇۋقا قول ئۇزىتىپ،— مانا ئەتىگەندىلا بۇ ياققا قەدىمىڭىز يېتىپتۇ. ئىمىدىگەن ياخشى. قېنى، ئولتۇرۇڭ، ئولتۇرۇڭ.

ئۇ گۈللۈك فارفور كورۇشكىغا چايداندىن چاي قۇيۇپ ھامتۇۋنىڭ ئالدىغا قويدى ۋە قېلىن قاشلىرىنى ھىمىرىپ، سوئال مەنىسىدە ئۇنىڭغا تىكىلدى.

— مەن ئۆتكەندە ئىنكاس قىلغان مەسىلىنى سىلەرنىڭ قانداق بىر تەرەپ قىلغانلىقىڭلار توغرىسىدا خەۋەر تاپاي دەپ كېلىۋىدىم.

— نادىرنىڭ ھېلىقى زىيارەت خاتىرىسى توغرىلىقمۇ؟— جاپپارنىڭ چىرايىدا سۇس كۈلكە پەيدا بولدى،— ئۇنى ئوقۇدۇم. ئۇ ماقالىگە ئۆزۈم قول قويغان. ماقالىدە ناھايىتى ياخشى بىر مەسىلە — رەھبىرىي كادىرلارنىڭ باشلامچىلىق رولىنىڭ مۇھىملىقى ۋە ئەھمىيىتى ئوتتۇرىغا قويۇلغانغۇ.

— زىيارەت خاتىرىسىدە ئەخمەت سىيىت يېزىلغان. سىز ئۇ ئادەم توغرىلىق ئازدۇر-كۆپتۇر گەپ ئاڭلىغان بولغىيدىڭىز؟— ھامتۇۋ چايدىن ئالدىراپ ئوتلاپ، گەۋدىسىنى مەغرۇرلۇق بىلەن كۆتۈرۈپ قويدى.

— ئاڭلىغانلا ئەمەس، شەھەرلىك پارتكوم تەشكىلات بۆلۈمىنىڭ ئۇنىڭ مەسىلىسى

www.uyghurkitap.com

توغرىسىدا چىقارغان قارارىنىڭ نۇسـ
خىسىنىمۇ كۆرگەن. ئۇ، ئىلگىرى شـەھەر-
لىك يېنىك سانائەت ئىدارىسىغا مۇئاۋىن
باشلىق بولغان، بۇ مەزگىلدىكى خىزمىتىـ
دە كۆرۈنەرلىك ئۇتۇق قازانغان. لېكىن
ئۇ پىراۋىسىز كىچىك ماشىنا ھەيدەپ
يولدا بىر ھارۋىكەشنى سوقۇپ زەخىملەنـ
دۈرگەنلىكى ئۈچۈن دەرىجىسى تۆۋەنلىـ
تىلىپ، شەھەرلىك فارفور بۇيۇملار زا-
ۋۇتىغا باشلىق قىلىپ چۈشۈرۈلگەن. ئېھـ
تىمال، سىزنىڭ دەۋاتقىنىڭىز مۇشۇ مەسىـ
لە بولسا كېرەك.

ــ ئۇ جازالانغان، ــ قوشۇمچە قىلـ
دى ھامىتوۋ كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ.

ــ توغرا، ئۇ جازالانغان.

ــ مېنىڭ دەۋاتقىنىم دەل مۇشۇ
مەسىلە، ــ ھامىتوۋ جانلاندى، ــ سىز
ئىدارە باشلىقى ھەم مۇئاۋىن باش مۇ-
ھەررىر. نېمىشقا خاتالاشقان، جازالانغان
بىر ئادەمنى ماختاپ كۆككە كۆتۈرىدىغان
ماقالىنى بېسىشقا يول قويدىڭىز؟ سىز
ئۆزىڭىزنى بۇ ئارقىلىق شەھەرلىك پارتـ
كومنىڭ ئەخمەت سىيىتقا چارە كۆرگەنـ
لىك توغرىسىدىكى قارارى بىلەن قارشىـ
لىشىۋاتىمەن دەپ ئويلىمامسىز؟

ــ دەل ئەكسىچە، ھامىتوۋكا... سىز
ئاخبارات ساھەسىدە ئۇزۇن يىل ئىشلىـ
گەن پېشقەدەم خادىم. ئۆزىڭىزنى پارتىيىـ
نىڭ كادىرلار سىياسىتىدىن زادىلا خەۋـ
رىم يوق دەپ ھېس قىلمايدىغانسىز؟
پارتىيىنىڭ خاتالاشقان كادىرلارنى جازا-
لىغانلىقى ھەرگىز ئۇنى بىر كالتەك بىـ
لەن ئۇجۇقتۇرۇۋەتكەنلىكى ئەمەس. پار-
تىيىنىڭ ئەخمەت سىيىتنى بىر زاۋۇتنىڭ
باشلىقلىقىغا بېكىتكەنلىكى ئۇنىڭغا خا-
تالىقنى يۇيۇش، خىزمەت كۆرسىتىش
پۇرسىتى بەرگەنلىكى-دە. ئەخمەت سىيىت
بۇ نۇقتىنى چوڭقۇر چۈشەنگەن. ئۆزىنىڭ
جازالانغانلىقىنى ھەرگىزمۇ ئۆزىگە يۈك
قىلىۋالمىغان. خاتالىقلىرىدىن ساۋاق
ئېلىپ، كەمتەر، ئېھتىياتچان بولۇپ، قىسـ
قىغىنە بىر يىل ئىچىدە فارفور بۇيۇمـ
لار زاۋۇتىدا زور ئىقتىسادىي ئۈنۈم
يارىتقان، قۇرۇلغاندىن بۇيان ئۇدا زىيان
تارتىپ كەلگەن بۇ زاۋۇتتىكى ئىقتىسا-
دىي ئۈنۈمدارلىق نەدىن كەلگەن؟ ئۇنىڭ
پارتىيە سىياسىتىنى توغرا ئىجرا قىلغانـ
لىقىدىن باشقا، ئۆزىنىڭ ئىشلەپچىقىرىشـ
نىڭ بىرىنچى سېپىدە تۇرۇپ ئىشچىلارغا
باشلامچىلىق قىلغانلىقىدىن كەلگەن.

ــ شۇنىڭ ئۈچۈنلىمۇ؟ شۇنىڭ ئۈ-
چۈنلا ئۇنى ماختاپ كۆككە كۆتۈرۈش كېـ
رەكمۇ؟

ــ ئۇ ماختالمىغان، ئىش-ئىزلىرى
ماختالغان.

ــ ئىككىسى ئوخشاش گەپ... ــ غۇ-
دۇڭشىدى ھامىتوۋ.

ــ بوپتۇ، ئىككىسى ئوخشاش گەپمۇ
دەيلى، ئەمما بۇنىڭ نەرى يامان؟ كا-
دىرلار پارتىيىمىزنىڭ قىممەتلىك بايلىـ
قى. بىز ئۇنىڭ خاتالىقىنى كۆرگەن چاغـ
دا، ئوخشاشلا ئۇنىڭ ئۇتۇقىنىمۇ كۆرۈشـ
مىز كېرەك-تە، مەيلى... مەيلى... ــ جاپپار
ئورنىدىن تۇردى-دە، يانچۇقىدىن چاقمىقىنى
ئېلىپ، ھامىتوۋنىڭ قوللىرىنىڭ ئىترىشى-
دىن سەرەڭگە ياقالمايۋاتقان تاماكىسىغا
ئوت تۇتاشتۇردى، ــ نېمىلا دېگەنبىلەن
سىزنىڭ پېشقەدەملەرگە خاس مۇشۇنداق
مەسئۇلىيەتچان روھىڭىز ياخشى جۇمۇڭە
ــ سىز مېنى ئۇچۇرماڭ، بۇ سىزنىڭ

ئالـچىكى دەۋاتـقان گېپىڭىز، ــ دېدى
هامىتوۋ بىر خىل تەئـەددى بىـلەن، ــ
قىسقىسى سىز بىز پېشقەدەملەرنى چۆكۈ-
رۈپ، ئادىـردەك ئادەملەرنى قانات ئاسـ
تىڭىزغا ئېلىۋاتىسىز، ــ ئۇ تىـتـرىـگەن
قوللىرىنى كاستيۇمىنىڭ ئىچ يانچۇقىـغا
سېلىپ، پۈكلەنگەن بىر پارچە خـەتـنى
ئالدى ـ دە، جاپپارغا ئۇزاتتى، ــ نادىرغا
پـرىنسىپسىز يان بېسىۋاتىسىز دېسەم ئېهـ
تىمال تەن ئالماسسىز، ئەمدى بۇنىڭـغا
نېمە دەيسىز؟

جاپپار خەتنى ئېچىپ ئۇنىڭغا ئالـ
دىرىماي كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتـى. هامىـ
توۋنىڭ نۇرسىز ئەمما سەزگۈر كـۆزلىرى
جاپپارنىڭ قورۇقلار كۆپىيىۋاتقان ئاقۇش
چىرايىغا سىناش نەزەرى بىلەن تىـكىلـ
گەندى، جاپپارنىڭ قوشۇمىسى بىـر خىل
تەئەججۈپ ئىچىدە تۈرۈلگەنـدە قـېـلىن
قاشلىرى بىر-بىرىگە قوشۇلـۇپ كـەتـتى.
ئۇ خەتتىن بېشىنى كۆتۈرۈپ ئـۆز ئادىـ
تىگە خاس سالماق، ئەمما بىر خـىل هاـ
ياجانلىق ئاهاڭدا دېدى:

ــ خەتكە قىسقىلا يېزىپسىز، تەپسىـ
لىرەك سۆزلەپ بېقىڭا.

هامىتوۋ كېلـىنى قـىردى، خـۇددى
ئۇنىڭ شۇنداق دېيىشىنى كۈتۈپ تۇرغانـ
دەك ئالدىراپ سۆزلىدى:

ــ شۇنداق ئىش... ئۇ ئىككى يىلـ
دىن بېرى بويتاق، بويتاق ئادەم ئۆزىنى
تېخىمۇ تۇتۇۋېلىشى كېرەكـتە. بىلـمەن...
ياش ئادەم نەچچە يىل خوتۇن كۆرمىسە،
بېقىسىراپ كەتكەن ھاڭگىنىڭ ئـۆزى بوـ
لۇپ قالىدۇ. لېكىن هاڭگىمۇ دەپ ئىنـ
سانىي ئەخلاقنى، قانۇن ـ تۈزۈمنى ئۇنتۇپ
قالسا قانداق بولىدۇ؟ ئۇنىڭ ئۆيى هاـ

زىر بىر پاھىشـخانىغا ئايلانـدى. هـەر
كۈنى كەچتە قارىسىڭىز ئۆيىگـە كىـرىپـ
چىقىپ يۈرگەن سەتەڭلەر... قىيا ـ چىـيا
دەستىدىن قولۇم ـ قوشنىلار جاق تويدۇق.
كۆچۈپ كەتكۈدەك هالغا يەتتـۇق. تېخى
بۇلا ئەمەس، قويۇۋەتكەن ھېلىقى خوتۇنى
قورساق كۆپۈكىدە نەچچە بالىـسى بـار
باشقارما باشلىقىغا تەگكەن ئەمەسمىدى،
نادىرنىڭ ئەمدى شۇ خوتۇن بىلەن ئىرـ
ماش ـ چىرماش بولۇپ يۈرگىنىنى دېمەيـ
سىز. نەدە، دەڭ؟ خۇددى بىزگـە كـۆزـ
كۆز قىلغاندەك كارىدورىدىلا.... كۆرۈنۈپ
تۇرۇپتىكى، بۇ تامامەن قانۇنسىز هـەرىـ
كەت. بىر رەهبىرىي كـادىـرنىـڭ ئـاـ
ئىلىسىگە مەقسـەتلىـك هـالـدا
بۇزغۇنچىلىق قىلغانلىق. سىز ئەمـدى
بۇنىڭغا قانداق قارايسىز؟

هامىتوۋ بۇ تەھدىت خاراكتېرىدىكى
سوئال بىلەن جاپپارنى قەدەممۇ ـ قەدەم
قىستاپ كەلمەكتە. ئۇنىڭ نىيىتى ئېنىق.
ئۇ نادىرنىڭ، يەنە ئاللىكىملەرنىڭ «خاتا
قىلمىشلىرى» غا قارشى تۇرۇشىنى دەستەك
قىلىۋالغىنى بىلەن ماھىيەتتە جاپپارنىڭ
خىزمىتىدىن قۇسۇر چىقىرىش ئارقىلىق
ئۆزىنىڭ ھېلىھەم كۈچلۈك، قابىلىيىتىنى
كۆز ـ كۆز قىلماقچى ھەم ئۆزىدىن كېلىـ
دىغان تەھدىت ۋە بېسىمنى ھېس
قىلدۇرماقچى ياكى ھېچ بولمىـ
غاندا ئۆزىنىڭ تەھرىر بۆلۈم مۇدىرلىـ
قىدىن ئايرىلىپ قالغان قورساق كۆپۈ-
كىنى مۇشۇ يوللار ئارقىلىق چىقارماقچى.
بۇنى جاپپار ياخشى بىلىدۇ. ئۇ يەنە
هامىتوۋنىڭ نۇرغۇن ـ نۇرغۇن ئىشلىرىنى
بىلىدۇ. ئۇزاق داۋاملىشىپ كەلگەن سولـ
چىل سىياسىي ھەرىكەتلەر داۋامىدا هامىتوۋ

www.uyghurkitap.com

شۇنداق بىر ھاياتلىق قانۇنىيىتىنى ئۆگەنگەنكى، خاتىرجەم، بەختلىك ياشى-شىڭ، پېشكەللىكلەرگە ئۇچرىماسلىقىڭ ئۈچۈن سىياسىي شوئارنى ئاۋازىڭنىڭ بارىچە توۋلا، باشقىلارنى قاسا، چىشلە، ھۆكۈمەتكە چاق... مانا بۇ ھامىتوۋنىڭ ئۆمرىنى مۇشۇ كۈنگىچە ئۇزارتىپ كەل-گەن ئىلاھىي قۇدرەت. ھامىتوۋ بۇ ئىلاھىي قۇدرەتنىڭ پايدا-راپاۋىتىنى كۆپ كۆر-گەن. «ئۈچكە قارشى» تۇرۇش ھەرىكى-تىدىن مەدەنىيەت ئىنقىلابىغىچە قانچى-لىك ئادەم ئۇنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىمىدى؟ بىرلىرى قالپاق كىيدى، بىرلىرى خىزمەتتىن ھەيدەلدى، يەنە بىرلىرى تۈرمىلەرگە چۈشتى. ئەمما ئۆزى ھەر قېتىملىق سىياسىي ھەرىكەتنىڭ شىد-دەتلىك دولقۇنلىرىدىن قانتىسىغا سۇ تەگكۈزمەي قۇتۇلۇپ قېلىۋەردى. جاپپار بۇنى قولىدىن ئىش كەلمەيدىغان ئاجىز، بىچارىلەرنىڭ ھاياتلىق پەلسەپىسى دەپ چۈشىنىدۇ، شۇڭا ئۇ ھامىتوۋنىڭ مۇشۇنداق يولغا كىرىپ قالغىنىغا ئىچ ئاغرىتىدۇ.

— ئەگەر سىزنىڭ ئىنكاس قىلغىنى-ڭىز راست بولىدىغانلا بولسا، — دېدى جاپپار تەمكىن، ئەمما جىددىي قىياپەتتە ھامىتوۋنىڭ كۆزلىرىگە دادىل تىكىلىپ، — نادىرغا بۇ قىلمىشى ئۈچۈن تېگىشلىك چارە كۆرىمىز، ئەمما بىز ئالدى بىلەن ئىنكاس قىلغانلىرىڭىز بويىچە بىرمۇ بىر تەكشۈرۈپ كۆرىمىز.

— بۇ تامامەن مۇمكىن، — خاتىرجەم جاۋاب بەردى ھامىتوۋ.

— ئەمما بىر گەپ، — جىددىي ئاھاڭدا سۆزىنى داۋام قىلدى جاپپار، — نادىرنىڭ مەسىلىسىنى تەشكىلگە ئىنكاس قىلغانلـ-

قىڭىز بىلەن سىزنىڭ بۇ ئىشتىكى ۋەزىپى-ڭىز ئادا بولغان بولىدۇ. شۇڭا بۇنى سىرتتا كىشىلەرگە خالىغانچە سۆزلەپ يۈرمەيسىز. بولمىسا كېيىن بۇنى ئۆزىڭىز يىغىشتۇرالماي قالىسىز.

— كىچىك بالىمۇ مەن، — ھامىتوۋ ئېگىز-پەس، شالاڭ، سېرىق چىشلىرىنى كۆرسىتىپ مۇغەمبەرلىك بىلەن كۈلدى، — تېخى كاللامدىن كەتمىدىم جۇمۇ، ئۇنچى-لىك ئىشلارنى بىلىمەن.

ئۇ ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ بىرەر نەرسەم قالدىمىكىن، دەپ ئولتۇرغان كرېسلوغا، ئالدىدىكى چاي شىرەگە قاراپ قويۇپ، ئاندىن جاپپارغا قاراپ كۈلدى:

— ئاڭلىدىڭىزمۇ؟ ھى... ھى... ھى... قىزىقلا بىر ئىش.

— قايسى ئىشنى دەيسىز؟

— خاسىيەت خانىمنىڭ ئىشى. ھېلىقى... سەنئەت ئۆمىكىدىكى داڭدار ئار-تىس، ناخشىچىچۇ، ئۆزى شەھەرلىك سىياسىي كېڭەشنىڭ ئەزاسى، نەۋرە كۆرگىنىگە قارىماي بىر تامچى يىگىتكە تېگىۋالغىنىنى قارىمامسىز.

— تەگسە تەگكەندۇ، نىكاھتا ئەر-كىنلىك ئەمەسمۇ.

— ۋاھ، گەپ ئۇ يەردە ئەمەس، ئېرى ئۇنىڭ ئوغلىدەكلا يىگىتمىش. قايسى كۈنى يىگىتىنىڭ ئانىسى بىلەن ئۇچرىشىپ قالدىم. نېمە دەيدۇ دېمەمسىز؟ «ۋاي قارىسىلا ھامىتوۋكا، خاسىيەتخانىنىڭ قىز تويى بولغان كۈنى ئوغلۇم تېخى ئالىتە ئايلىق بوۋاق ئىدى. مەن ئۇنى يۆگەككە يۆگەپ شۇ تويغا بارغان. ئەمدى ئارىسىدىن يىگىرمە نەچچە يىل ئۆتكەندە

ئىككىسىنىڭ ئەر - خوتۇن بولۇپ قالغىنىنى...
خەپ دەيمەن. ئۇ جادۇگەر خوتۇن كۆزى
ئېچىلمىغان بالىنىڭ كاللىسىنى ناخشىسى
بىلەن ئايلاندۇرۇۋەتكەن گەپ. ۋاي ئۆ-
لەي... ئەھلى جامائەت ئىچىدە نېمە
سەتچىلىك، نېمە ئاھانەت...؟» مەن
نېمە دەيتتىم. بۇ ئايالنىڭ گېپىنى
ئاڭلاپ ئۇچقاندەك ئۆيگە كەلدىم - دە،
خاتىرەمگە يېزىۋالدىم. مېنىڭ بىر رومان
ئۈستىدە ئىشلەۋاتقانلىقىمدىن خەۋىرىڭىز
بار بولغىيدى؟ ئەپچىل بىر يېرىگە قىستۇ-
رۇشقا خام ماتېرىيال دەڭا...

ھامىتوۋ ئۆز سۆزىدىن ئۆزى ھوزۇر-
لانغان ھالدا ئىشخانىدىن چىقىپ كەتتى.

ھامىتوۋنىڭ بۈگۈنكى بىر كۈنى
نادىرنىڭ ئىسمىنى ئاتاشقا مۇمكىن بولماي-
دىغان مۇھىم بىر ئەرباپنىڭ خوتۇنى
بىلەن ئويناپ تۇتۇلۇپ قالغانلىقى، ئەمدى
ئۇنى گېزىتخانا رەھبەرلىكىنىڭ قانداق
جازالىماقچى بولۇۋاتقانلىقى توغرىسىدىكى
«ئەڭ يېڭى خەۋەر»نى ئاشخانا، چايخانا،
قاۋاقخانا ۋە كىنوخانا ئالدىدا سۆزلەپ، ئۇ-
نىڭ بەدىلىگە كىملەرنىڭدۇر بىر پىيالە چېيىنى،
ئىككى - ئۈچ چوكا قورۇمىسىنى، بىر -
ئىككى رومكا ھارىقىغا داخىل بولۇش
بىلەن ئۆتتى.

ئۇ بۈگۈن ئادەتتىن تاشقىرى خۇشال
ۋە مەغرۇر. ۋۇجۇدى غەلىبە ۋە شان -
شەرەپ قۇچقۇچىنىڭ تەنتەنە - ئالقىش
سادىسىغا چۆمگەن ۋاقتىدىكىدەك جۇشقۇن
ھاياتىي كۈچ بىلەن تولغانىدى. ئۇ
بۇنداق تۇيغۇنىڭ لەززەتلىك تەمىنى يەنە
قاچانلاردا تېتىغان بولغىيدى؟ ھە، ھە،
ئېسىگە كەلدى. 70 - يىللاردا، كۈرەش -
تەنقىد يىغىنلىرىدا... سەھنىگە ئوقتەك
ئېتىلىپ چىقىپ، قانتى بوغۇلغان كەپ-
تەردەك مۆكچەيتىپ قويۇلغانلاردىن
قايسىبىرىنىڭ چېچىنى سۇندۇرغان، قۇلاق-
لىرىنى سوزغان، ماخالىرىنى ئەزگەن
چاغدا... ۋاھ ئۇ چاغ ھامىتوۋ ئەجەب
ئامەت قۇچقان ۋاقىت ئىدى - دە!

ھامىتوۋ كەچكە يېقىن ئۆيىگە
قايتتى. ئۇ كېتىۋېتىپ كوچا شاۋقۇن-
لىرى ۋە ماشىنىلارنىڭ تىنىمسىز گۈركى-
رەشلىرى ئارىسىدىن ئۆزگىچە يېقىملىق
مۇزىكا ئاۋازىنى ئاڭلاپ قالدى. ئۇ
توختىدى. بېشىنى كۆتۈرۈپ، ئەتراپىدىكى
بىنالارغا ئەلەڭلەپ قارىدى. ئېلېكترون-
لۇق مۇزىكا ۋە ئۇنىڭغا تەڭكەش قىلىنىپ
چېلىنىۋاتقان جاز دۇمبىقىنىڭ جۇشقۇن،
رىتىملىك ئاۋازى يول چېتىدىكى قايسى-
بىر ئىدارىنىڭ مەرىكە زالىدا ياڭراۋاتاتتى.
ئىدارىنىڭ ھويلىسىدا، دەرۋازا سىرتىدا
تۆت - بەشچە كىچىك ماشىنا توختىتىپ
قويۇلغان، ماشىنىلارنىڭ ئالدىغا قىزىل
شەلپەر چىگىلگەن.

توي... كەچكى توي! ھامىتوۋ
بېشىدىكى شىلەپىسىنى ئالدىغا سۈرۈپ،
كاستيۇمىنىڭ پەشلىرىنى، شىمىنىڭ پۇشقاق-
لىرىنى تۈزەپ قويدى. ئۇزۇن ۋاقىت
يۇيۇلمىغان ئۈستىباشلىرى كىر ۋە تەر-
دىن ئەسلى رەڭگىنى يوقىتىپ ساتىراشنىڭ
كېپىدەك پارقىراپ كەتكەن. بىراق
ھامىتوۋنىڭ ھازىر ئۈستىباشلىرىنىڭ
كىر - مەينەتلىكى، ئۇنىڭدىن دىماغنى
سەسكەندۈرىدىغان غەلىتە سېسىق پۇراق-
نىڭ بۇقسۇپ تۇرىدىغانلىقى توغرىلىق
ئويلىنىپ تۇرۇشقا تاقىتى يوق. ئۇ كېلىنى
قىردى، گەۋدىسىنى كۆتۈرۈپ قويدى،
ئۇدۇل مەرىكە زالىغا قاراپ يۈرۈپ

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

كەتتى.

ھەئە، بۇ يەردە كۈندۈزدىكى توينىڭ داۋامى، بىر جۈپ قىز-يىگىتنىڭ كەچكى توي ئولتۇرۇشى بولۇۋاتاتتى.

ئىشىك يېنىدا مېھمان كۈتۈپ تۇرغان يىگىتلەر پەلەمپەيدىن ھاسىراپ-ھۆمۈدەپ چىقىۋاتقان ناتونۇش بوۋاينى كۆردى-دە، ئالدىراپ ئۇنىڭ ئالدىغا قول باغلاپ كەلدى:

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم، قېنى مەرھەمەت قىلسىلا ئاتا! — يىگىتلەردىن قايسى بىرى ھامىتوۋنى زالغا باشلاپ كىرىپ كەتتى.

— كىم بۇ؟ — دەپ سورىدى بىرى.

— تاڭەي تونۇمايدىكەنمەن.

— تويغا كېچىكىپ قالغان بىرىدۇر ھەقچان.

— ياق، چوقۇم قىز تەرەپ ياكى ئوغۇل تەرەپنىڭ تۇغقىنى. ئۇنداق بولمىسا تويىنىڭ ۋاقتى ئۆتكەن چاغدا نېمىش قىلىدۇ ياشلار ئارىسىدا؟

ئەنە... ھامىتوۋ بۇرۇتى ئەمدىلا خەت تارتقان بەش-ئالتىچە يىگىت چۆرىدەپ ئولتۇرغان ئۈستەلدە ياغ ۋە تەردىن چۆرىسىگە سارغۇچ شور ئۆرلەپ چىققان كونا شلەپىسى ئاستىدا چوقچىيىپ ئولتۇرىدۇ. شىرە ئۈستىدىكى يېمەكلىكلەرگە، مېۋە-چېۋىلەرگە ۋە ئارقا-ئارقىدىن تارتىلىۋاتقان قورۇمىلارغا ئاچكۆزلۈك بىلەن تىكىلگەن نۇرسىز قارىچۇقى كۆزىنىڭ چوڭقۇر چانىقى ئىچىدە خۇددى ئەينەك ساقىدەك دومىلايدۇ. ئۈستەلدىكى نېمەتلەرگە ئېغىز تەگكەچ كۈلكە-چاقچاق بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇرغان يىگىتلەر ھامىتوۋ كېلىپ ئولتۇرۇشى ھامان بۇ دادا يوللۇق مۇيسىپىتتىن قورۇلۇپ-تارتىنىپ جىم بولۇشتى.

— ئېلىڭلار... ئالمامسىلەر؟ — دېدى ھامىتوۋ تاقەتسىزلەنگەن ھالدا شىرەدىكى قورۇمىلارنى قولىدىكى چوكا بىلەن يىگىتلەرگە كۆرسىتىپ. يېنىدا ئولتۇرغان سارغۇچ بۇدۇر چاچلىق يىگىت بىرىنچى بولۇپ تۇزۇت قىلدى.

— بىز بايا تازا يەپتىكەنمىز، قېنى ئۆزلىرى ئالسىلا، — دېدى ئۇ تەخسىلەرنى ئۇنىڭ ئالدىغا سۈرۈپ.

— ماقۇل، ماقۇل، مەنلا يېمەي، سىلەرمۇ ئېلىڭلار-دە!

ئۇنىڭ نەپسى تاقىلداشتىن چەكچىيىپ كەتكەن كۆزلىرى قورۇمىلاردىن ئۈزۈلمەيتتى. قولىدىكى بىر جۈپ چوكا تەخسىلەر بىلەن ئاغزى ئارىلىقىدا موكىدەك ئاتنايتتى. لىكىلداپ قالغان قۇۋۋەتسىز چىشلىرى ئۆز رولىنى يوقاتقانىدى. چوكىسىدىكى قورۇمىلاردىن تېمىۋاتقان قىزغۇچ ياغ تامچىلىرىنىڭ شىرە ئۈستىنى، شىمىنى، كاستيۇمىنىڭ مەيدىسىنى بۇلغاشلىرىنىمۇ سەزمەيتتى. ئۇ ھەش-پەش دېگۈچە ئالدىدىكى ئىككى تەخسە قورۇمىنى پاك-پاكىز يەپ تۈگەتتى.

— ئاپلا! — دېدى ئۇ بىر چاغدا بېشىنى چايقاپ، شىرەنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى پۈتۈن پېتىچە پىشۇرۇلغان بېلىقنى چوكىسى بىلەن كۆرسىتىپ، — كونىراپ قالغان بېلىقكەنغۇ بۇ؟

— ئۇنداق ئەمەستۇ، — يېنىدىكى بۇدۇر چاچلىق يىگىت ئۆرىدەپ بېلىققا قاراپ باقتى.

— كۆزىگە قارىمامسىز، كۆزىگە!

يېڭى بېلىقنىڭ كۆزى مارجاندەك سىرتقا پولتىيىپ تۇرىدۇ. كونا بېلىقنىڭكى ئىچىگە ئولتۇرۇشۇپ كېتىدۇ مانا، كۆزىگە قاراپ بېقىڭلار.

— كونىراپ قالغان بېلىق گۆشى ئادەمنى زەھەرلەيدۇ دەپ ئاڭلىغان، — دېدى كۆزەينەكلىك يەنە بىر يىگىت ئىككى يېنىغا قاراپ، — ھېلىمۇ يەپ سال-ماپتۇق دېسە.

باياتىن بېرى ھامىتوۋنىڭ قورۇ-مىلارنى شالاپشىتىپ يېگەن چاغدىكى يېقىمسىز قىياپىتىدىن كۆڭلى ئاينىپ ئولتۇرغان يىگىتلەر ئەمدى بىردىنلا ئۇنىڭغا ھۆرمەت، قىزىقىش نەزەرى بىلەن قاراشقا باشلىدى. كونىرىغان بېلىق-نىڭ كۆزىنىڭ ئولتۇرۇشۇپ كېتىدىغانلىقى مۇشۇ ئولتۇرغانلاردىن قايسىسىنىڭ ئېسىگە كەلگەن؟ ياشىنىپ قالغىنى بىلەن يەنە مۇشۇ كىشى سەزگۈر ئىكەن-دە!

شۇ ئارىدا ھەر بىر شىرەگە ئۈچ بوتۇلكىدىن ھاراق تارتىلدى. ئولتۇرغانلار كىرىپ كەلگەندە ھەر بىرى بىردىن بوتۇل-كىنى قورۇقداپ قويىدىغان ئىچەرمەن يىگىتلەر بولۇشىغا قارىماي ھامىتوۋغا بولغان ھۆرمەت، ئەدەب يۈزىسىدىن شىرە-دىكى ھاراققا كۆز قىرىنى سالماي ئولتۇرۇ-شاتتى. ھامىتوۋ بوتۇلكىلارنىڭ ھەر بىرىنى قولىغا ئاۋايلاپ ئېلىپ، ئەڭ قىممەتلىك بۇيۇمغا ئېرىشكەندەك، ماركا قەغىزىنى ھەۋەس بىلەن سىلاپ كەتتى.

— بىز باشلاۋېرەيلى ئوكىلىرىم... — ئۇ ئىككى بوتۇلكا ھاراقنى شىرەنىڭ ئاستىغا — يەرگە قويۇپ، بىرىنىڭ ئاغ-زىنى يېنىدىن دائىم ئايرىمايدىغان ئەگرى پىچىقى بىلەن قايرىپ ئاچتى ۋە

بىر جۈپ رومكىغا بۇلدۇقلىتىپ قۇيۇپ، يېنىدىكى بۇدۇر چاچلىق يىگىت-نىڭ ئالدىغا قويدى-دە، بەنە بىرىنى قولىغا ئالدى، — خوش ئەمىسە ئوكام!

— رەھمەت ... مەن ئىچىپ باقماپ-تىكەنمەن، — قولىنى كۆكسىگە ئالدى يىگىت تارتىنغان ھالدا.

— ۋاھ ... ئىچىڭ دەيمەن، مۇشۇ زامانىنىڭ باللىرى-زە، ھېلىتىنلا ...

بۇدۇر چاچلىق يىگىت شەلپەردەك قىزاردى، ئۇ ئالدىدىكى ھاراقنى يېنى-دىكى چېچىنى پاكىز قىردۇرۇۋەتكەن خاپان باش يىگىتنىڭ ئالدىغا سۇرۇپ قويۇپ:

— سەن ئىچىۋەتكىن، — دېدى.

— ئەپۇ تىلەيمەن، ئالدىڭىزدا ئەدەب-سىزلىك قىلىدىغان بولدۇم، — دېدى خاپانباش ئوڭايسىزلانغان ھالدا رومكىنى قولىغا ئېلىپ.

ھامىتوۋ شۇ تاپتا ئادەتتىن تاشقىرى جانلاندى. ئۇ شالاڭ سېرىق چىشلىرىنى كۆرسىتىپ قاقاقلاپ كۈلەتتى، يىگىتلەرگە چاقچاق قىلاتتى. ئۇ گويا بىرىنىڭ تار-تىپ كېتىشىدىن قورققاندەك ئالدىدىكى بوتۇلكىنى بىر قولىدا مەھكەم قامالاپ تۇتۇۋالغانىدى، ئۇ تاشۇ ھالەتتە يىگىت-لەرنىڭ ھەر بىرى بىلەن بىر رومكىدىن ئىچىشىپ چىقتى. يىگىتلەر بۇ دادا يولۇق ئادەمنىڭ ئۆز يېشىغا ماس بولمىغان كۆلكىلىك قىلىقلىرى ۋە سەت چاقچاق-لىرى ئۈچۈن ھەيران ھەم خاپا، تېخى بايىلا ئۇنىڭغا ھۆرمەت ۋە تارتىنىش نەزەرى بىلەن تىكىلگەن كۆزلەر ئەمدى تەئەججۈپ ۋە مەسخىرىنىڭ ئۇنسىز كۈل-كىسى بىلەن قىسىلماقتا.

ئارقا - ئارقىدىن ئېچىلگەن بەش رومكا ھاراق ھامتوۋنىڭ تېزلا بېشىغا چىقتى. بوش خالتىدەك پۈرلىشىپ كەتكەن تاتىراڭغۇ چىرايىغا قىزىللىق يۈگۈرۈپ، كۆزلىرى پارقىراشقا، تومۇرلىرى كۆبىجۈشكە باشلىدى.

— مۇشۇمۇ مۇزىكا بولدىمۇ؟ ھە، ئاڭلىغانلارنىڭ جېنىغا بىر ئازاب! — ئۇشتۇمتۇت ۋارقىرىدى ئۇ بۇلۇڭدىكى ئوركېستىر ئەتراپىدىكىلەرگە ھومىيىپ قاراپ، ئاندىن يېنىدىكى بۇدۇر چاچلىق يىگىتنىڭ بېقىنىغا تۈرتتى، — قوپۇڭ ئۇكام، ئۇلارغا بېرىپ دەڭ. بۇ شەيتان پېرىسىنى توختاتسۇن!

— ئۇلارنىڭ بىر كۈنلۈكىنى ئۈچيۈز يۈەندىن سېتىۋالدۇق ئاتا! — كۈلدى يىگىت ئۇنىڭ كايىشلىرىغا پىسەنت قىلمىغان ھالدا.

— ئۈچيۈز يۈەن؟! ھۇ بۇلاڭچى سالپىلار! ئەمىسە ئۈچيۈز يۈەنگە لايىق چالسۇن - دە! نەدىكى مۇقامدا يوق نەرسىلەر. چېلىۋاتقان سازلىرىچۇ؟ ھەممىسى ئامېرىكىچە، تەلىيىگە مەدەنىيەت ئىنقىلابى بوپ قالمىسۇن. بولمىسا ئانا - مانىتسىنى كۆرەتتى.

ھامتوۋ ئەمدى يىگىتلەرگە ھاراق قويۇشنىمۇ ئۇنتۇغان. ئۇ بىر ياقتىن سۆزلەپ، بىر ياقتىن ئىچمەكتە. ئالدىدىكى ھېلىقى كۆزى ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن بېلىقنى ئىشتىھا بىلەن يېمەكتە.

— ئاتا، بېلىقنىڭ كۆزىگە قاراپىراق... — دېدى كۆزەينەكلىك يىگىت ئۆزىنى كۈلكىدىن ئاران توختىتىپ.

— كۆزى؟ كۆزى نېمە بوپتۇ؟ — ھامتوۋنىڭ كۆزى چەكچەيدى.

— ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن، دېمەك بېلىق كونىرىغان.

— مۇشۇ ئاي، مۇشۇ كۈنلەردە يېڭى بېلىق نەدە؟ — ھامتوۋ ئاغزىغا لىق تولدۇرۇۋالغان بېلىق گۆشىنىڭ قىلتىرىقلىرىنى سۇغۇرۇۋاتقاچ پەرۋاسىزلىق بىلەن داۋام قىلىپ دېدى، — ھەممىسى كونىرىغان، بېلىق ئالدىڭىزغا بىر چىرايلىق كەلدىمۇ، بولدى! كۆزىگە قارىماي يېڭى بېلىقكەن دەپ يەۋېرىڭ!

يىگىتلەر قاقاقلاپ كۈلۈشتى. بىراق ھامتوۋ بۇ كۈلكىدىكى نەپرەت ۋە ئاچچىق مەسخىرىنى ھېس قىلالار ئەمەس. ئۇ ئۆز سۆزىدىن ئۆزى مەززە قىلىپ قاقاقلاپ كۈلەتتى ۋە:

— ھەي ... مۇشۇنداق تەملىك، ياخشى گۆش نېمىشقىمۇ قىلتىرىقلىق يارىتىلىپ قالغان بولغىيدى؟ — دەپ قوياتتى.

مۇزىكا ۋالىسقا يۆتكەلدى، سەزگۈلەرنى ئەسىر قىلغۇچى يارقىن بىر مېلودىيە زال ئىچىنى تىترەتمەكتە ئىدى، قىز - يىگىتلەر ئارقا - ئارقىدىن تانسىغا چۈشۈشتى. بۇ چاغدا بىر يېنىغا قىڭغىيىپ مۈگدەۋاتقان ھامتوۋ بىردىنلا روھلىنىپ، ئالقانلىرىنى بىر - بىرىگە سۈركەشكە باشلىدى.

— ۋاھ... ۋاھ... شۇ تاپتا موسكۋا ئېسىمگە كېلىپ قالدى، — بىر خىل ھاياجانلىق ئاھاڭدا تامىقىنى چاكىلداتتى ئۇ تانسا ئويناۋاتقان قىزلارغا خۇددى ئۇلارنى يەۋېتىدىغاندەك ھاياسىزلارچە تىكىلىپ، — بۇ تانسا نېمە؟ رۇس قىزلىرى بىلەن «بولشوي» تىياتىرىدا چاڭ چىقىرىۋەتكەنىدۇق. تېخى سوۋېتلىكلەرنى ھەيران قالدۇرۇپ ئادىنوشكىغا چۈشۈپ

www.uyghurkitap.com

كەتكەنلىرىم ...

— سوۋېت ئىتتىپاقىغا بېرىپتىكەنسىز-دە، بۇ كىيىمىڭىزچە؟ — قىزىقىپ سورىدى سېرىق بۇدرۇر چاچلىق يىگىت.

— بارغان، بارمايچۇ، شىنجاڭ مەدەنىيەت ۋەكىللىرى ئۆمىكى بىلەن بىللە ئونبەش رېسپۇبلىكىنىڭ ھەممىسىنى ئايلانغان. ھە، راست ... بۇ سوۋېت ئىتتىپاقى نېمە بولۇپ كەتتى؟ نانىنىڭ پارچىسىدەك چېچىلىپلا كەتتىغۇ؟

خاپان باش يىگىتنىڭ قوشۇمىسى تۈرۈلدى.

— كەچۈرىسىز ئاتا! — دېدى ئۇ زەردە بىلەن، — بۇ توي سورۇنى، سىياسىي پاراڭ قىلىشىدىغان مۇنبەر ئەمەس.

ھامىتوۋ شۇئان مەستلىكتىن ئېغىرلاشقان قولىنى غەزەپ بىلەن سىلكىدى:

— مانا، مانا ... شۇڭا مەن دەيمەنغۇ، بىزنىڭ بۇ مىللەتتىن ئۈمىد يوق دەپ. قېرىلىرى مەسچىتتە تۆۋە ئىستىغپاردىن باشقىسىنى بىلمەيدۇ، ياشلىرى تويۇندىن باشقىسىنى ... شۇنداق قىلىپ ئاخىرىدا ھەممىسى تامام، ۋەسسالام. توۋا دەيمەن، ھېلىقى سادام ھۈسەيىن دېگەن قىپقىزىللا ساراڭ بىر نېمىكەنغۇ. تەلۋىلىك قىلىپ تۇخۇمنى تاشقا ئۇرۇۋېدى، ئاخىرىغا بېرىپ ئۆزى مەغلۇپ بولدى.

ئۇنىڭ سۆزىگە ھېچكىم ئىنكاس قايتۇرمىدى. يىگىتلەر ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلىمىغاندەك بىپەرۋا قىياپەتتە ئولتۇرۇشاتتى. ئۇ، بوتۇلكىنىڭ تېگىدە قالغان ئازلا ھاراقنى رومكىغا قۇيدى، رومكىنى ئاۋايلاپ قولىغا ئېلىپ، ئاغزىغا يېقىنلاشتۇردى، بېشىنى سەل ئارقىغا ئېگىپ، ھاراقنى ئاغزىغا قۇيۇۋەتتى. ئاغزىنى قولىنىڭ ئار-قىسى بىلەن سۈرتۈۋېتىپ ئورنىدىن تۇردى.

— ئەمدى مەن قايتاي، سىلەر ئويناڭلار. يېدىم، ئىچتىم، مېھمان بولدۇم. رەھمەت سىلەرگە! — ئۇ ئولتۇرغانلارغا مەستلىكتىن ئېلىشقان كۆزلىرىنى تىكىپ كۈلدى ۋە رېتى بىلەن قول ئېلىشىپ خوشلاشتى، — خوش ئۇكىلىرىم!

— توختاڭ ... توختاڭا ... — خاپانباش يىگىت ئۇنىڭ مۈرىسىدىن قامااللاپ توختاتتى، — دادا يوللۇق ئادەم ئىكەنسىز، ئەمما نومۇس، ھايا دېگەن نەرسىنى بىلمەيدىكەنسىز.

www.uyghurkitap.com

يىگىتنىڭ كۆزلىرىدىكى غەزەپ-نەپرەت ئۇچقۇنى ھامتوۋنىڭ ۋۇجۇدىنى تېشىپ ئۆتتى.

— نېمە ... نېمە دەيسىز؟ — دۇدۇقلىدى ئۇ قانداقتۇر بىر يوشۇرۇن ئاغرىق ئازابىدىن ئىڭرىغاندەك.

— تويغۇچە يېدىڭىز، قانغۇچە ئىچتىڭىز، ئەمدى يەنە ئوغرىلىق قىلىشنى قانداقمۇ راۋا كۆردىڭىز؟

— ئەمدى ئۇكام ... — ئوڭايسىزلىنىپ ھىجايدى ئۇ يانچۇقىغا قاچانلاردىدۇر تىقىپ ئۈلگۈرگەن ئىككى بوتۇلكا ھاراقنى ئۈستىدىن بېسىپ، — ئاپلا ... قىزىقچىلىق بولسۇن دەپ ... مۇنداقلا ... چاقچاق قىلىپ ...

ئۇ ئىككى بوتۇلكا ھاراقنى يانچۇقىدىن ئېلىپ شىرە ئۈستىگە قويدى-دە، تانسا ئويناۋاتقان قىز-يىگىتلەر توپى ئىچىدە غايىب بولدى.

— ئېست، — دېدى كۆزەينەكلىك يىگىت ئېغىر خىيالغا چۆمگەن ھالدا مۇشتۇمىنى زاڭقىغا تىرەپ.

— نېمە بولدۇڭ؟

— شۇ تاپتا ئۈن سېلىپ يىغلىغۇم كېلىۋاتىدۇ.

— نېمە ئۈچۈن؟

— دادا يوللۇق ئاشۇ ئادەملىرىمىز ئۈچۈن ... يەنە ئۆزىمىز ئۈچۈن ...

2

مەستلىك ھامتوۋنىڭ ۋۇجۇدىدىن كۆتۈرۈلۈشى بىلەن تەڭ ئۇ تۈنۈگۈنكى كەچلىك توي ئولتۇرۇشىدا بولۇنغان ئىشلارنى تېزلا ئۇنتۇدى، ئەمما كەچ كىر-گەندە پۇرلەشكەن كېپەنا شىلەپىسى ئىچىدىكى سوزۇنچاق بېشىنى نادىرنىڭ قىيىلا ئېچقىلىق ئىشىكىدىن تىقىشنى ئۇنۇتمىدى.

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم، ئىشىكىڭىزنى چەكسەم-چەكسەم جاۋاب بەرمەيسىز، قارشى ئالمايدىغان ئوخشىمامسىز؟

— ياقەي، نەدىكىنى؟ كىرىڭ، كىرىڭ، — بۈگۈنكى مۇخبىرلىق زىيارىتىدىن ئالدىراپ خەۋەر يېزىۋاتقان نادىر خالا-خالىماي ئورنىدىن تۇردى.

— ئوھۇ ... توقسىنىنچى يىللاردىكى سىنوچە مۇخبىر! — دېدى ئۇ نادىرنىڭ يەلكىسىگە شاپىلاقلاپ، — يازىسىز، ئېلان قىلىسىز، ئەمما ئۆزىڭىزنىڭ بىر ئىشىنى ئۇنتۇپ قېلىۋاتىسىز، ئۆيلەنمەمسىز؟ شەھەر دېگەندە نېمە كۆپ؟ قىزلار! سىزگە ئۇلارنىڭ قايسىسى تەگمەيدۇ دەيسىز؟ سىزگە تىرناقتا توختىغۇدەك بىرنى تونۇشتۇرۇپ قوياي بولمىسا، گەپ قىلمايسىزغۇ، ئۆزىڭىز قانداقراق؟ ئالدىراش ئوخشايسىز-ھە، شۇنداق بولسىمۇ ئاكىڭىزغا ئىككى رومكا ئىچۈرمەمسىز؟

— بۈگۈن كەچۈرىسىز، قولۇم بوش ئەمەس دەڭا.

— مانا ... مانا ... مۇشۇنداق قوشنىدارچىلىقتا يارىمايدىغان يېرىڭىز بار-دە، سىزنىڭ، — ئۇ يېنىغا چىرت قىلىپ تۈكۈردى، — بىلىپ تۇرىمەن، مۇخبىرلىق قىلىمەن دەپ ئىدارىمۇ-ئىدارە، زاۋۇتمۇ-زاۋۇت چاپىسىز، ھازىرغۇ ھەر ھالدا ياخشى. يىراققا ماشىنا، يېقىنغا ۋېلىسىپىتىڭىز تەييار. ھەي ... بىز مۇخبىرلىق قىلغان چاغلار ئاجايىپ بىر چاغلار ئىكەنىدۇق دەڭا، ئۇ چاغدا بىزگە نەدە ماشىنا؟ نەدە ۋېلىسىپىت؟ تۆۋەنگە بېرىپ قالساق

كۆكشىمۇ ـ كۆكشى، دادۋيمۇ ـ دادۋي پىيادە ماڭاتتۇق. قورسىقىمىز ئاچسا سومكىمىزدىكى ناننى ئېرىقتىكى سۇغا چىلاپ يەپ كېتىۋېرەتتۇق. لېكىن ـ زە ئۇكام بۇ مۇخبىرلىق دېگەن مەيلى ماشىنىدا، مەيلى پىيادە مېڭىش، راھىتى يوق، جاپاسى تولا ئىش جۇمۇ. كېلىشىڭ دەيمەن، جىق ئەمەس، ئىككى رومكىدىن ئىچىشىمىز. تۆمۈردىن سوقۇلغان جان ئەمەس بۇ.

ھامىتوۋ ۋالاقلاپ سۆزلەۋەردى. نېمە ئامال؟ نادىر ئۇنىڭ بىمەھەل كىرىپ، ۋاقتىنى ئالغىنى ئۈچۈن ئىچ ـ ئىچىدىن خاپا بولسىمۇ، ئەمما شۇ تاپتا ئەلىمىنى ئىچىگە يۇتۇپ، ئۇنىڭ تەلىپىنى قاندۇرۇشقا مەجبۇر.

ــ ئەمىسە ئازراق زاكوسكا تەييار قىلاي، گۆش، تۇخۇممۇ تەييار.

ــ ياق، ياق، ــ تاقەتسىزلىك بىلەن قولىنى سىلكىدى ھامىتوۋ نەپىسى تاقىلداپ، ــ ئىسراپچىلىق، نېمە قىلىسىز؟ چېيىڭىز باردۇ. ھەببەللى، ئەڭ ياخشىسى زاكوسكا مانا شۇ.

نادىر ھەش ـ پەش دېگۈچە ئىككى تەخسە قورۇما تەييارلىدى ۋە ئىچكىرىكى ئۆيدىن بىر بوتۇلكا ھاراق ئېلىپ چىقىپ ئۈستەلگە قويدى.

ــ ۋاھ، «جەنۇب باھارى»! ــ ① ۋارقىرىۋەتتى ھامىتوۋ بوتۇلكىنى قولىغا ئېلىپ ماركىلىرىنى ھەۋەس بىلەن سىلاپ، ــ پەيزىڭىز بار جۇمۇ ئۇكام، مانا بۇ، شىنجاڭدىكى ھاراقلارنىڭ ئەڭ ئېسىلى، ھېلىقى ماۋتەي دېگىنى بۇنىڭ ئالدىدا نېمە؟ خېتىگە قاراڭ، ئاتمىش ئىككى گرادۇس. بىز بالا چاغلاردا ئورۇسلار بىلەن ھاراقنىڭ مۇشۇندىقىدىن ئىچەتتۇق دەڭا. بىر ـ ئىككى رومكا قېقىۋالىدىغان بولساق يۈرىكىمىز ۋاراقشىپ كېتەتتى، ئاز ئۆتمەي لاۋۇلداپ تۇرغان بىر پارچە ئوتقا ئايلىناتتۇق ـ دە.

نادىر قىرلىق رومكىغا ھاراق قۇيۇپ قولىنى زورىغا كۆتۈرۈپ:

ــ خوش ئەمىسە، ــ دېدى ۋە بىرلا كۆتۈرۈپ ئىچىۋېتىپ، ھاراق تولدۇرۇلغان رومكىنى ھامىتوۋنىڭ ئالدىغا قويدى.

ــ ۋاھ، راھەت ... ــ ھامىتوۋ رومكىنى بوشىتىۋېتىپ، مەززە قىلغاندەك لېۋىنى تامشىپ قويدى، ــ مەن سىزگە ئېيتسام، ھاراقنىڭ مۇشۇندىقىلا ئەركەك ئۈچۈن ھەقىقىي قۇۋۋەت دورىسى. بۇغا مۈڭگۈزى، مېھرىگىياھ ... بۇنىڭ ئالدىدا نېمە ئۇ؟ بەزىلەر ئاشۇنداق نېمە ئۈچۈن پۇلىنى بۇزۇپ ـ چېچىپ يۈرىدۇ. ئۇنىڭغا خەجلىگەن پۇلنىڭ ئوندىن بىرىنى مۇشۇنداق ھاراققا خەجلەپ قويسىچۇ. بىلمەيدۇ ـ دە، ئەخمەقلەر.

ئۆتكۈر ئىچىملىك ھامىتوۋنى تېزلا مەست قىلىپ قويدى. ئۇ گاھ كىملەرنىدۇر تىللايتتى، گاھ ئەڭ ھاياسىز لەتىپىلەرنى ئېيتاتتى.

ــ مانا، مانا، ماۋۇ ئىشىڭىز بولمىدى، ــ دېدى ھامىتوۋ نادىرنىڭ قولىغا ئېسىلىپ، ــ زېرىكۋاتامسىز؟ بىلىۋاتىمەن، ئالدىراتماڭ، ھازىرلا چىقىپ كېتىمەن.

ــ ياقەي ... ياق، ــ دېدى نادىر زورىغا كۈلۈمسىرەپ، ــ ئولتۇرۇۋېرىڭ، مەن زېرىككەندەك ئىش قىلمىغاندىمەن؟

ــ ئەمىسە نېمىشقا سائىتىڭىزگە قارايسىز؟ بىلەمسىز، بۇ ساھىبخان ئۈچۈن

① ئاقسۇدا ئىشلەپچىقىرىلغان ھاراقنىڭ نامى.

ئەخلاقسىزلىق.

نادىرنىڭ سەپراسى ئۆرلىدى، چىشلىرى غۇچۇرلىدى.

— ئەخلاقسىزلىق قىلغان بولسام كەچۈرۈڭ، — دېدى ئۇ زەردە بىلەن، — سىز ماڭا مېھمان. شۇڭا سىزمۇ ئەدەپلىكرەك ئولتۇرۇڭ.

— ئوبدان، ناھايىتى ئوبدان. ئەمما بىر ئىشنى سورىسام...

— سوراۋېرىڭ.

— سىز قانداقچە ئەخمەت سىيىت توغرىلىق زىيارەت خاتىرىسى يېزىشقا قىزىقىپ قالدىڭىز؟

— قىزىقىپ قالغىنىمنىڭ سەۋەبى زىيارەت خاتىرىسىدىن مەلۇمغۇ.

— ياق، ئاغزىڭىزدىن يەنە بىر ئاڭلاپ باقسام دەيمەن.

— دېيدىغىنىمنىڭ ھەممىسى گېزىتكە يېزىلدى، بۇنى يەنە سىزگە ئالاھىدە سۆزلەپ ئولتۇرۇشنىڭ نېمە زۆرۈرىيىتى بار؟

ھامىتوۋ شۇئان ئۆزىنى ئوڭشىۋالدى:

— سىز گېپىمنى خاتا چۈشىنىۋالدىڭىز. مېنىڭ ماقالىڭىزغا نېمە ئۈچۈن شۇنچە قىزىقىپ قالغىنىمنىڭ سەۋەبىنى بىلەمسىز؟ كۆڭلۈمدىكىنى ئېيتسام ئۇ قالتىس يېزىلغان ماقالە، بۆسۈش خاراكتېرىدىكى ماقالە. بۈگۈنگىچە قايسى مۇخبىر خاتالاشقان بىر كادىر توغرىلىق مۇشۇنداق يۈرەكلىك يازالىغان؟ سىز قالتىس تىرەن ئويلىغان. بىر كادىرنىڭ كەمچىلىك - خاتالىقىنى كۆرگەن يەردە، ئۇنىڭ ئۇتۇقىنىمۇ كۆرۈش كېرەك - تە! يەنىمۇ جۇرئەتلىك بولۇڭ ئوكام، كۆپلەپ يېزىڭ. قايسى كۈنى جاپپارنىڭ ئىشخانىسىغا بېرىپ مۇشۇ ماقالىڭىز ھەققىدە كۆز قارىشىمنى ئېيتتىم. ماقالىڭىزغا قارىتا تەھرىر ئىلاۋىسى يېزىش كېرەك ئىدى، دېدىم. شۇ كۈنى قۇلىقىڭىزمۇ قىزىغان بولغىيدى؟

ھاراقنىڭ مۆجىزىلىك كارامىتى مەشەدە. مەستلىك ھەرقانچە تەجرىبىلىك، ھىيلىگەر ئادەملەرنىڭمۇ ئەڭ مەخپىي سىرلىرىنى ئاشكارىلاپ تاشلايدۇ. ھامىتوۋ بۈگۈن مانا شۇنداق قىلدى، ئۇ باشلىق بىلەن كۆرۈشكەنلىكىنى ئەنە شۇنداق بىلىپ - بىلمەي ئاشكارىلاپ سالدى.

نادىرمۇ ئەمدى بىلدى، تۈنۈگۈن باشلىقنىڭ ئۇنى ئىشخانىسىغا چاقىرتىپ، خىيالىدا يوق ئىشلار توغرىلىق سۆزلەشكىنى مۇشۇ ئىش ئۈچۈن ئىكەن - دە. ئۇ باشلىقنىڭ ئاغزىدىن قانداقتۇر ئۆيگە كېلىپ تۇرىدىغان كوچا خوتۇنلىرى توغرىلىق تىلغا ئالغۇسىز گەپلەرنى ئاڭلىغاندا شۇنچىلىك خاپا بولغان، ئازابلانغان، ئەمما ئۇنى مۇشۇ قوشنىسى ھامىتوۋنىڭ چېقىپ بارغانلىقىنى بىلمىگەن.

— قىزىمامدىغان، قىزىدى، — دېدى ئۇ غەزىپىنى باسالماي ئەلەمدىن جالاقلاپ تىترەپ، — سىز ئۇ توغرىلىق ئالايىتەن جاپپارنى ئىزدەپ بېرىشنى ئۆزىڭىز ئۈچۈن ئارتۇقچە ئىش ھېسابلىمىدىڭىزمۇ؟

— مەن ئۇ يەردە سىزنىڭ ياخشى گېپىڭىزنى قىلدىم - دە، — دېدى ھامىتوۋ خۇددۇكسىنىپ.

— لازىمى يوق، سىزنىڭ مېنىڭ ياخشى گېپىمنى قىلىشىڭىزغا زادى ھاجىتىم يوق.

— ھېھ، قالتىسقۇ سىز؟ گەپنىڭ راستىنى

ئېيتسام مەن سىزنىڭ مۇخبىر بولۇپ ئىككى كۈن ئۈتمەيلا مۇناچىلىك ھاكاۋۇرلىشىپ كەتكىنىڭىز ئۈچۈن ئېچىنىۋاتىمەن.

— مەنىچۇ؟ مەن سىزدىن نەپرەتلىنىۋاتىمەن.

— ئاغزىڭنى بۇزما جۇمۇ! — بىردىنلا سەنلەپ ۋارقىرىدى ئۇ خۇددى نادىرغا تاشلىنىدىغاندەك قىياپەتتە بىگىز قولىنى ئۇنىڭ كۆزىگە تەڭلەپ.- بۇنداق ھاراق كىمدە يوق؟ سەن قۇيۇپ بەرگەن مۇشۇ ھارشىلىق ئۈچۈن ماڭا ھاقارەت قىلۋاتامسەن؟

نادىر ئۇنىڭ قولىنى سىلكىپ پەسكە چۈشۈردى:

— بايا دېدىمغۇ، ياۋاشىراق بولۇڭ، ئەسلى سىزگە ئۇ ھاقارەتمۇ ئاز. مېنىمۇ ئىنم بولۇپ تۇرۇپسىز، بولمىسا كۆرگۈلۈكىڭىزنى كۆرەتتىڭىز، ئىتتەك تاياق يەيتتىڭىز.

— ئۇرامتىڭ تېخى، ئۇرە! ئۇرە! — ھامىتوۋ ياقىسىنى ئېچىپ يالىڭاچلىنىپ كەلدى،- ھۇ زۇۋانى تۇتۇلۇپ ئۆلگۈر!

— ئۆلگۈر دەمسىز!؟ ئۆلسەممۇ ھەر ھالدا سىزدىن كېيىنرەك ئۆلەرمەن. كىم بىلىدۇ، ئېڭىكىڭىزنى ئۆز قولۇم بىلەن تاڭامدىم تېخى! مەن سىزنىڭ بىر قولىڭىزغا ئوت، بىر قولىڭىزغا قارا كۆيە ئېلىپ، كىملەرنى كۆيدۈرۈپ، كىملەرگە قارا سۇۋاپ ئۆمرىڭىز ئۆتكەن بىر ئادەملىكىڭىزنى بىلىپ تۇرۇپ يەنە سىزنى مېھمان قىلدىم. ئۆزۈممۇ ئەخمەق. ئەمدى مېنىڭ ۋەزىپەم تۈگىدىمۇ؟ ئەمىسە، مەرھەمەت!

— تۇفى! ئۆيىڭىزدىن ھازىر چىقىمەن، يېتىۋالمايمەن! — ئۇ تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن شلەپىسىنى مەجىقلاپ، غەزەپ بىلەن ۋارقىرىدى،- لېكىن سەن بىلىپ قوي، بۈگۈنكى ھاكاۋۇرلۇقىڭ ئۈچۈن ساڭا قانداق جاۋاب قايتۇرىدىكەنمەن؟ كېيىنچە ۋايجان دېمىسەڭلا بولىدىغۇ، ئۆزۈمنىڭ كىملىكىمنى ساڭا كۆرسىتىپ قويىمەن. سېنىڭ ئەمەت چۇجاڭنىڭ ئايالىنى قانداق يولدىن چىقارغىنىڭنى ئوبدان بىلىمەن، سەن بۇنىڭ ئۈچۈن قانۇنىي جازاغا تارتىلىسەن، جازالانماي قالمايسەن!

— ناھايىتى ياخشى، قولۇڭدىن كەلگىنىنى قىل! — دېدى نادىر ئورنىدا مىدىرلىماي تۇرۇپ.

ھامىتوۋ سەنتۈرۈلۈپ، ئىشىككە ئۈرۈلۈپ - سوقۇلۇپ چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ خەپ توختا نادىرەك، دېگەن غەزەپلىك ئاۋازى ۋە تاللاپ - قارغاشلىرى خېلىغىچە ئاڭلىنىپ تۇردى.

ئەنە، ھامىتوۋ كوچا چىرىغى غۇۋا يورۇتۇپ تۇرغان ئادەمسىز كوچىدا ئۆزى يالغۇز، خۇددى ئېزىقىقان ئەرۋاھتەك كېزىپ يۈرەتتى.

— خەپ توختاپتۇر نادىرەك! توختاپ تۇر! — ئۇ نادىرنى ئىزدەپ ئەتراپقا ئالاڭلاپ قارىدى، يەر گويا كالاڭ كەتكەن ھارۋا چاقىدەك بىر تەرەپكە قىيسايغىنچە پىر - پىر ئايلىنىۋاتاتتى. ئۇ يىقىلىپ كېتىشتىن قورقۇپ، دەسلەپتە ئىككى پۇتىنى كېرىپ تۇرۇۋالدى، ئاندىن مۈدۈرگىنىچە ئالدىغا يۈگۈرۈپ كەتتى. ئاجايىپ ئىش. ئەتراپتىكى ئۆي - ئىمارەتلەر خۇددى رېزىنكىدەك تولغىناتتى، جايىدا سەكرىشەتتى. دەل - دەرەخلەر، ستولبىلار ھەر تەرەپكە چايقىلاتتى،

www.uyghurkitap.com

ئۇنگلەتتى. چىراغمۇ، ئاسماندىكى ئاي - يۇلتۇزلارمۇ ئۆچكەن، ئەتراپنى زۇلمەت قاراڭغۇلۇقى قاپلىغانىدى... ئاخىر زامان يېتىپ كەلگەنىدى. ھامىتوۋنىڭ كاردىن چىققان سەزگۈلىرى قىيامەتنىڭ ھالاكەتلىك بېشارەتلىرىنى ناھايىتى ئېنىق ھېس قىلدى.

— قىيامەت! قىيامەت! — ئۇ بار كۈچى بىلەن ئالدىغا يۈگۈرۈپ كەتتى. ئۇ يۈگۈرەتتى. ئۆزىنىڭ قاياققا، نەگە كېتىۋاتقانلىقىنى بىلمەيتتى. ئۇ پەقەت قىيامەتنىڭ ھالاكەتلىك چاڭگىلىدىن قۇتۇلۇشنىلا ئويلايتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى ھالاكەت ۋەھىمىسىنىڭ قورقۇنچىدىن چەكچىيىپ، چانىقىدىن تېشىپ چىققانىدى. ئۇ يۈگۈرگەنسېرى ۋۇجۇدى ئوت يالقۇنىدا كۆيۈۋاتقاندەك ئوت - ئاتەشكە ئايلىنىۋاتاتتى.

— قىيامەت! — ئۇ قولىدا سىقىمدىۋالغان شىلەپىسىنى نەگىدۇر چۆرۈپ تاشلىدى. تاقىر بېشىنىڭ ئۇ يەر - بۇ يەرلىرىدىلا قالغان شالاڭ، ئاجىز چاچلىرى شامالدا ئۇچاتتى، يەلپۈنەتتى. ھارغىنلىقتىن ئۆپكىسى ئاغزىغا تىقىلىپ، نەپەس ئالالماي قالدى. كاستۇمىنى سېلىپ، قاياقتىدۇر چۆرۈۋەتتى. ئاندىن ئاياغلىرىنى سالدى. يالىڭاياق، ئىچ كىيىم بىلەن ئالغا يۈگۈرۈۋەردى. ئۇ قىيامەت بولمىغان پىنھان، سالقىن ماكاننى ئىزدەپ كېتىۋاتاتتى. بىر چاغدا ئالدىدا كۆزنى قاماشتۇرغۇچى بىر جۈپ كىچىك نۇر توچكىسى پەيدا بولدى. ئەمدى ئۇنىڭ يۈگۈرگۈدەك مادارى قالمىغانىدى. يېقىنلىشىۋاتقان كىچىك نۇر توچكىسىغا قاراپ قوللىرىنى پۇلاڭلاتقىنىچە دەلدەڭشىپ يۈرۈپ كەتتى.

— قىيامەت! قىيامەت! مېنى قۇتقۇزۇڭلار! قىيامەت!

تېز كېلىۋاتقان جىپ ماشىنا قاتتىق تورمۇزلىنىپ ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى. ماشىنىدىن ئۈچ ساقچى سەكرەپ چۈشتى:

— نېمە ئادەمسىز؟

— قىيامەت... قىيامەت... — يىغا ئارىلاش خىرىلدىدى ھامىتوۋ.

— بۇ ئېغىر مەستىكەن، دۈيجاڭ.

— بۇ نېمە سەتچىلىك؟ — دۈيجاڭ ھامىتوۋنىڭ مەينەتلەشكەن ئۇستىباشلىرىغا ئېچىنىش بىلەن چەكچەيدى، — ھاراق ئىچىپ كېچىسى مۇشۇنداق ئالىتاغىل ۋارقىراپ يۈرۈش جەمئىيەت تەرتىپىگە خىلاپ. بىلەمسىز بۇنى؟ ئۆيىڭىز نەدە؟

ھامىتوۋ بىر قولى بىلەن ماشىنىنىڭ قاپقىقىغا تايىنىپ، ئۆز ۋەزنىنى تەڭشىۋالدى. ئىككى پۇتىنى كېرىپ تۇرۇپ، مەستلىكتىن ئۆلۈكتەك تاتىرىپ قورقۇنچلۇق تۈسكە كىرگەن چىرايىنى دۈيجاڭغا توغرىلاپ، چىشلىرىنى غەزەپ بىلەن غۇچۇرلاتتى:

— ئۆيىڭىز نەدە دەمسىز؟ سوراپ نېمە قىلىسەن؟ تۆمۈر ساندۇقۇم... تۆمۈر ساندۇقۇمنى ئوغرىلاشنى كۆزلەۋاتسەنغۇ تايىنلىق، ئۆزۈڭ كىم بولىسەن؟ كالتەك بىلەن تاپانچاڭمۇ بار ئىكەن تېخى، بۇلاڭچى ئوخشىمامسەن؟ مەن قورقۇپ قالاتتىممۇ بۇ نېمىلىرىڭدىن؟ ئەكەتكىنە...

— قولۇڭنى تارت! — دۈيجاڭ ھامىتوۋنىڭ تاپانچىغا ئۇزاتقان قولىنى ئۇرۇپ چۈشۈردى، — ئېيتە، نېمە ئادەمسەن؟

— مەنمۇ، مەن؟ — ھامىتوۋ خىرىلداپ كۈلدى، — ھەرقايسىڭدەك

تاپانچا ئاسقان... خوتۇن تالاقلارنىڭ ئانا-مانىسىنى كۆرسىتىپ...

— بۇنى ئېلىپ مېڭىڭلار!

ئىككى ساقچى ھامىتوۋنى پۇت-قولىنى يەرگە تەگكۈزمەي ماشىنا ئىچىگە تاشلىدى. ئۇ تىپىرلايتتى، يۇلقۇناتتى، ساقچىلارنى تىللاپ-قارغايتتى. شوپۇر ماشىنىنى تېز سۈرئەت بىلەن ھەيدەپ كېتىۋېتىپ:

— ئالدىمىزدا بىر نەرسە تۇرىدۇ، مۇشۇنىڭ كىيىملىرى بولمىسۇن يەنە،— دېدى.

— ئېلىۋېلىڭلار!

ھامىتوۋ ئەتىسى سەھەردە شەھەرلىك ساقچى ئىدارىسىنىڭ سوراقخانىسىدا بىر بۇلۇڭدا يالىڭاچ تۈگۈلۈپ ياتقان ھالدا ئېسىگە كەلدى. ئۇ شۇ تاپتا ئېغىر مەستلىكتىن يېشىلدىمۇ ياكى ئۇيقۇدىن ئويغاندىمۇ، بۇنى بىلمەيتتى. ئۇ ئۆزىنى يالىڭاچ، مەينەتلەشكەن ئىچ كىيىم ئىچىدە كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى. ئۇسسۇزلۇقتىن چاڭقاپ كەتكەن، تىلى شالدەك قېتىپ قالغانىدى. ئالقانلىرى، تىزلىرى يېرىلغان، پېشانىسى بۆرتۈپ ئىششىپ چىققانىدى. ئۈگە-ئۈگىلىرى ئۈرۈپ چېقىۋەتكەندەك سىرقىراپ ئاغرىيتتى. چېكىسى زىڭىلدايتتى. قۇرۇق ھۆ قىلغۇسى كېلەتتى. ئۇ تامغا تىرەجەپ ئىنجىقلاپ ئورنىدىن تۇردى ۋە ئاسقاقلىغان ھالدا ئىشىك تۈۋىگە كېلىپ، ئىشىك تۇتقۇچىنى تارتتى. ئىشىك تاقالغان. ئۇ ئاخشامقى ئىشلارنى، قوراللىق ساقچىلارنى خىرە-شىرە ئېسىگە ئالدى... سولاقتا چۈشكەن ئىكەنمەن-دە، دەپ ئويلىدى ئۇ قورققىنىدىن يۈرىكى سىرقىراپ. مانا شەرمەندىچىلىك! مانا نەسلىك! ئۇ دېمى ئىچىگە چۈشكەن، شۈمشەيگەن ھالدا بۇلۇڭغا بېرىپ تىقىلدى.

ئۇزۇن ئۆتمەي سىرتتا كىملەرنىڭدۇر ئاۋازى، ئاندىن قۇلۇپنىڭ شاراقلاشلىرى ئاڭلاندى. ئىشىكتىن بەستلىك، ئېگىز، ياش ساقچى ھامىتوۋنىڭ كىيىم-كېچەكلىرىنى كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلدى ۋە كىيىملەرنى ھامىتوۋنىڭ ئالدىغا تاشلىدى:

— بۇلارنى كىيىۋېلىڭ.

— سىلەرنىڭ نېمە قىلغىنىڭلار بۇ؟ داق ئۆيگە سولاپ قويۇپ...— ساقچىغا گۆلەيدى ئۇ كىيىملىرىنى ئالمان-تالمان كىيىۋېتىپ.

— تارتقۇلۇقىڭىزنى تارتتىڭىز شۇ،— دېدى ساقچى ئىپادىسىز ئاھاڭدا،— تەلىيىڭىز بار ئىكەن، چاپىنىڭىزنىڭ يان چۆنتىكى كىنىشكىڭىزدىن سىزنىڭ كىملىكىڭىزنى بىلىۋالدۇق. بولمىسا بۇنىڭدىن يامانراققا چۈشەتتىڭىز.

— ھەددىڭىز ئەمەس، بىلەمسىز، مەن...

— ياۋاش بولۇڭ!— كەسكىن خىتاب قىلدى ساقچى ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ،— بۇ ساقچى ئىدارىسى، قاۋاقخانا ئەمەس. قېنى، تۇۋبىنامە يېزىڭ!

— تۇۋبىنامە؟— ئۇنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، بەدىنى تىترەپ كەتتى،— مەن قايسى گۇناھىمغا تۇۋبا قىلىدىكەنمەن؟ نېمىشقا تۇۋبىنامە يازىدىكەنمەن؟ مەن جىنايەتچىمىكەنمەن؟ مەن...

— يازمامسىز؟ سەگمەپسىز-دە، خوپ، ئەمىسە، ئۆزىڭىزنى بەش كۈن گۇندىخانىدا ياتىدىكەنمەن دەپ ھېسابلاۋېرىڭ،— ساقچى چىقىپ كېتىش ئۈچۈن ئىشىككە بۇرۇلدى.

— توختاڭ... توختاڭ...— ھامىتوۋ ساقچىغا يېلىنىپ قوللىرىنى سوزدى،— ئەمىسە يازاي، ھازىرلا يازاي. نېمە دەپ يازاي؟

— ئەمدى قانداق ئادەم بولىدىغانلىقىڭىزنى.

ئىشىك قۇلۇپىنىڭ شاراقلىغان ئاۋازىدىن ئۇنىڭ يۈرىكى قورقۇنچ ئىچىدە تىترىدى. ئۇ ئۈستەل ئۈستىدىكى قەغەزگە چەكچىيىپ قارىغىنىچە ئۆلۈكتەك قېتىپ خىيال سۈرۈپ ئولتۇردى. خۇددى مۇشۇنداق ئۆي... خۇددى مۇشۇنداق ئۈستەل... ئۇ بۇرۇن ئۆز ئىدارىسىدىكى تالاي ئادەملەرنى مۇشۇنداق تۆۋنامە يېزىشقا قىستىغانىدى، ئۆزى تۆۋنامىنى قانداق يېزىشنى بىلمىگەن. ئەمدى بۇ نېمە ئىش؟ نېمە سەتچىلىك؟ ياق، ئۇ يازمايدۇ! تۆۋنامە يېزىش ئۆزىنىڭ ئۆلۈم خېتىنى ئۆزى يېزىش بىلەن باراۋەر. بىراق، ھېلىقى قاپىقى يامان ساقچى ئۇنى بەش كۈن گۈندىخانىدا يېتىشقا مەجبۇر قىلىسىچۇ؟ ئۇنىڭ قەلەم تۇتۇپ تۇرغان قولى قورقۇنچتىن غالىلداپ تىترىدى. تىترەپ تۇرۇپ تۆۋنامە يېزىشقا تۇتۇندى. ئۇزۇن ئۆتمەي ھېلىقى ياش ساقچى كىرىپ كەلدى. چىرايى بۇرۇنقىدىنمۇ قەھرلىك ئىدى.

— قانداق قىلدىڭىز؟

— يازدىم مانا... — ھامىتوۋ تۆۋنامىنى ئىككى قوللاپ ساقچىغا ئۇزاتتى. ساقچى ئۇنى تېز-تېز كۆرۈپ چىقىپ، ھامىتوۋغا سوغۇق بىر نەزەردە تىكىلدى:

— تۆۋنامىڭىز راستمۇ؟

— راست، مىڭ مەرتەم...

— ئەمدى ھاراقنى جايىدىراق ئىچەرسىز؟

— ياق، ئىچمەيمەن، ئىللا-بىللا!

— ئەمىسە، يۈرۈڭ!

— نەگە؟ گۈندىخانىغىمۇ؟

— ئۆيىڭىزگە!

ھامىتوۋ ئىشىككە مۆدۈرۈلۈپ سوقۇلۇپ سىرتقا چىقتى-دە، داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى. ئالدىدا ئۆز ئىدارىسىنىڭ قوغداش خادىمى تۇراتتى.

— بۇ نېمە قىلغىنىڭىز ھامىتوۋ؟ — دېدى ئۇ ھامىتوۋنى ساقچى ئىدارىسىدىن باشلاپ چىقىپ كېتىۋېتىپ، ھامىتوۋ قورقۇنچ بىلەن ئارقىسىغا قاراپ قويۇپ غودۇڭشىدى:

— تۈفى، ھېلىقى نادىر دېگەن ئەبلەخنىڭ زىيانكەشلىكى بولمامدۇ، — ئۇ ساقچى ئىدارىسىدىن ئەللىك قەدەمچە ئۇزىغاندىن كېيىن گەۋدىسىنى كۆتۈرۈپ، كاستۇمىنىڭ پەشلىرىنى قېقىپ قويدى، — كۆڭلىنى ئاياپ ھارىقىنى ئىچىپ نېمىمۇ قىلاتتىم؟ «يامانغا يولۇقساڭ يالىسى يۇقار، قازانغا يولۇقساڭ قارىسى...» دېگەن شۇ-دە، بۇ ھېكمەتلىك سۆزنى سىزمۇ بىلىپ قويۇڭ ئۇكام!

ھامىتوۋنىڭ تۆۋنامىسىنى نېمە دەپ يازغانلىقى نامەلۇم. ئەمما ئۇ ساقچى ئىدارىسىدىكى ئىشلارنى تېزلا ئۇنتۇپ كەتتى. ئۇ ھېلىقى سېمىز، تاقىر باش ياش خوجايىننىڭ قاۋاقخانىسىدا پوكەيگە يېرىم يۆلىنىپ، بوتۇلكىدىكى پارچە ھاراقنى گۈپپۈلدىتىپ ئىچىۋەتكەندىن كېيىن يېنىغا چىرت قىلىپ تۈكۈرۈپ قويۇپ، تونۇشلىرى، قولۇم-قوشنىلىرى ئۈستىدە توقۇپ چىققان يېڭى لەتىپىسىنى ئۇدۇل كەلگەن كىشىلەرگە سۆزلەپ يۈرۈۋەردى.

مەسئۇل مۇھەررىر روزىمەھەممەت جۇمە

مۇھەممەت ئىمىن

مەردلىك، جىنايەت ۋە مۇھەببەت

(ھېكايە)

بويۇم بەك ئېگىزمۇ، پاكارمۇ بولمـ
غاچقا ئادەملەر ئارىسدا ئانچە چېنىپ
قالمايتتىم. لېكىن ئۇنىڭ ئالدىدا نار
تۆگە يېنىدىكى ۋېجىك ئاتتەك، نەسىللىك
كالا يېنىدىكى ئاۋاق موزايدەك چېنىپ
قالدىم. ئۇ دىۋىنىدەك ئۇزۇن ۋە كۈچلۈك
قوللىرى بىلەن ياقامدىن قاماپ ئېلىپ
پاختىنى كۆتۈرگەندەك لىككىدە يۇقىرىغا
كۆتۈردى ـ دە، ئۆزىدىن ئىككى ـ ئۈچ
ماڭدام نېرىغا ئىرغىتىپ تاشلىدى. ئاندىن
ئاچ بېقىنىمغا ۋاقىلدىتىپ تېپىشكە،
ئاغزى ـ بۇرنۇمغا گاچىلدىتىپ ئۇرۇشقا
باشلىدى.

ـــ پوچىلىق قىلغىنىڭغا تويۇ! ـــ
دەيتتى ئۇ پۇت ـ قولىنى نۆۋەت بىلەن
ئىشقا سېلىۋېتىپ، ـــ ساڭا قىز قۇتقۇزۇشنى
كىم قويۇپتۇ؟ قەھرىمان بولغۇڭ كەلگەنـ
مىدى ـ يا؟ مانا مۇشۇنداق قەھرىمان
بولىسەن، داق يەرنى غاجىلاپ پاتمىچۇقـ
تەك ئۆمىلەيدىغان، ئاغزى ـ بۇرنۇڭدىن
قان تېمىپ بېشىڭ قېيىپ چۆگىلەيدىغان!
ھا! ھا! ھا!...

كۆزۈم ئىششىپ كېتىۋاتىدۇ، شۇنداقـ
تىمۇ مەن قۇتقۇزۇپ قالغان ھېلىقى
قىزنىڭ بىرمۇنچە ئادەملەرنى باشلاپ
كېلىۋاتقانلىقىنى خېلى ئېنىق كۆرۈۋاتىمەن.
ھەر ھالدا جېنىم ئامان قالىدىغان بولدى

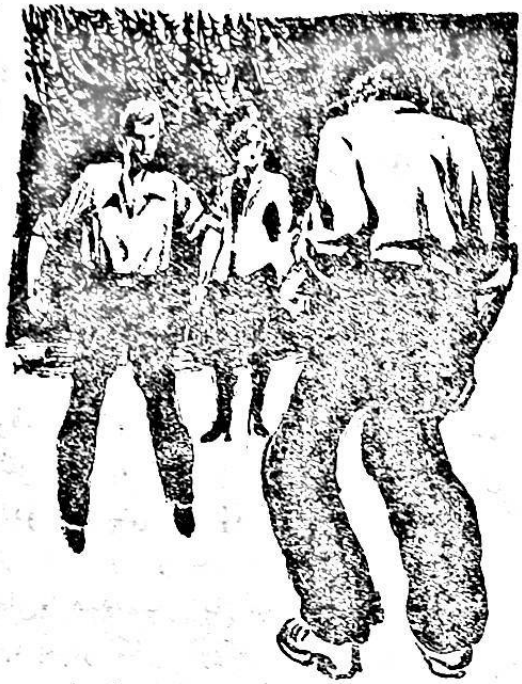

دەپ ئويلاپ ئۈمىدلىنىپ قېلىۋاتىمەن.
مانا، ئۇلار يېنىمىزغا يېتىپ كەلدى.
ئارىدا خېلى بەستلىك يىگىتلەرمۇ بار ـ
دەك تۇرىدۇ، ھەممىسى بىراقلا ئېتىلىپ
كەلسە، مېنى دۇمبالاۋاتقان ماۋۇ لۈكچەك
ھەرقانچە تەمبەل ۋە كۈچتۈڭگۈر بولغان
تەقدىردىمۇ تەڭ كېلەلەيدۇ. بۇمۇ تاياقنىڭ
تەمىنى تېتىپ باقسۇن ـ دە! بىراق ئىش
ئويلىغىنىمدەك بولمىدى. ئۇلار ئېتىلىپ
كەلگۈچە قورققان ئاۋۋال مۇشت كۆتۈرەر،
دېگەندەك ئۇ مېنى توپنى تەپكەندەك
تېپىۋېتىپ، ئۇلارغا قاراپ ھۆركىرىدى:

ـــ سەنلەرمۇ جېنىڭدىن تويۇشقان
بولساڭ يېقىن كېلىش! ماۋۇ نوچىنى
چەيلىگەندەك چەيلەپ قويای، ناۋاي
خېمىر ئەيلىگەندەك ئەيلەپ قويای! قېنى
قايسىڭ نوچى؟

ھەممەيلەن مىخلاپ قويغاندەك بىر ـ
دىنلا شىپپىدە توختاپ قالدى. ھېلىقى
بىچارە قىز كۆزلىرىدىن ياش تۆككىنىچە:
«نېمىشقا قاراپ تۇرىسىلەر؟ ئاۋۇ

www.uyghurkitap.com

لۈكچەكنىڭ بۇ بالىنى ئۇرۇپ ئۆلتۈرۈپ قويۇشقا ئاز قالغانلىقىنى كۆرمىدىڭلارمۇ...» دەپ ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراۋاتىدۇ، ئۇنى - بۇنى تارتقۇچلاپ ئالدىغا ئىتتىرىۋاتىدۇ. ئۇلار بولسا كۆزلىرىدىن ياۋۇزلۇق ۋە ياۋايىلىق چىقىپ تۇرغان، مۇشتۇمى تۆمۈرچىنىڭ بازغىنىدەك يوغان بۇ ئادەمگە ئەيمەنگەن هالدا قاراپ قويۇپ بىر - بىرلەپ ئارقىغا داجىۋاتىدۇ. ئاخىرقى ئۈمىدىم يوققا چىقتى، تاياقتا ئۆلۈپ كېتىدىغان بولدۇم... مېنى قورقۇنچ باستى. توساتتىن مېنى بىردەم كۆرمىسە سېغىنىپ تۇرالمايدىغان، هىدىمنى پۇراپ - پۇراپ قانمايدىغان، بىرەر كۈن ئۆيگە قايتالماي قالسام كۆزلىرىدىن تارام - تارام ياش تۆكۈپ يىغلايدىغان مېھرىبان ئانام يادىمغا كېلىپ قالدى. مەن ئۆلسەم ئانام نېمە بولۇپ كېتەر - هە؟! يەنە دادامچۇ؟ ئۇ ئادەتتە ماڭا قوپاللىق تەگكەندەك قىلغان بىلەن يۈرەك قېتىدىن كۆيۈنىدۇ، ئوغلۇم ناباپ ئىشلارنى قىلىپ قويمىسۇن، دەپ ئاشۇنداق قاتتىق تەلەپ قويىدۇ. ئۆتكەندە سەل قاتتىقراق سىلكىشلىگەندە بىر كۈن يوقاپ كېتىۋىدىم، بىچارە دادام ئەتىدىن - كەچكىچە ئاغزىغا بىر بۇردا نان چاغلىق بىرنەرسە سالماپتۇ. مەن ئۆلسەم دادامنىڭ يۈرەك باغرى مۇجۇلۇپ خۇن بولۇپ كەتمەسمۇ! يەنە گۈلباهارچۇ تېخى! ئۇمۇ مېنى قەۋەتلا ياخشى كۆرىدۇ. هەر قېتىم شەهەر چېتىدىن ئەگىپ ئۆتىدىغان شاۋقۇنلۇق دەريا بويىدىكى قويۇق تالزارلىقتا ئۇچراشقىلى قويىنۇمغا ئۆزىنى ئېتىپ، كىلاستەك لەۋلىرىنى قۇلىقىمغا يېقىپ: جېنىم پەرهات سىز مېنىڭ بارلىقىم، مەن سىزدىن ئايرىلسام ياشيالمايمەن... دەپ بىر تاتلىق پىچىرلايدۇ. ئارقىدىن سۆيۈپ - سۆيۈپ قانمايدۇ. دېمەك، مەن ئۆلسەم ئۆزۈم يالغۇز ئۆلمەي، ئارقامدىن يەنە ئۈچ بىگۇناه جاننى جەهەننەمگە سۆرەپ كېتىدىكەنمەن! بۇ قانداق بولغىنى؟ ئاتا - ئانام تاپىنىمغا تىكەن كىرسە كىرپىكىدە ئېلىپ، مىڭبىر جاپادا چوڭ قىلىپ قويغىنىغا ئاخىرقى هېسابتا مۇشۇنداق جاۋاب بېرىمەنمۇ؟ مېنى جېنىدىن ئەتىۋا كۆرىدىغان يارىمغىمۇ: سىز بەردىبىر مەندىن ئايرىلسىڭىز ياشيالمىغاندىكىن، مەن بىلەن ئۇ ئالەمگە كېتىڭ! دەپ نامەردلىك قىلىمەنمۇ؟ ياق، ئۆزۈم ئۈچۈن بولمىسىمۇ، ئۇلارنى دەپ بولسىمۇ ياشىشىم كېرەك! ئانام مېنىمۇ ئوغۇل بالا دەپ تۇغقان، مەنمۇ ئادەمغۇ، نېمە ئۈچۈن ئادەمگە ئادەم بوزەك بولىدىكەن؟!...

غەزەپكە كەلدىم، ئەتراپىمدىكى كىشىلەرنىڭ ئارقىغا داجىشى غەزىپىمنى تېخىمۇ كەلتۈردى. چالا ئۆلۈك بولۇپ قالغىلى تۇرغىنىمدا نەدىن كەلگەن كۈچكىن - تاڭ، چاچراپ ئورنىمدىن تۇردۇم - دە، يەرگە قاتتىق ئۇرۇلغان توپتەك قاڭقىپ بارلىق كۈچ - مادارىمنى ئوڭ قولۇمغا يىغىپ، ئۇنىڭ ئوڭ كۆزىنى چەنلەپ بىر مۇشت ئاتتىم ۋە ئارتۇقچە كۈچەپ كەتكەنلىكىمدىن ئۆزۈممۇ ئوڭدىسىغا ئۇچۇپ چۈشتۈم. قاس قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ هېلىقى نەرسە يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلانغان قاپاقتېرەكتەك لەڭگەلەپ يەرگە يىقىلدى. يەردىن ئۈمىلەپ قوپۇۋېتىپ هەيران قالدىم، ئەتراپىمدىكىلەر تېخىمۇ هەيران قالدى. مەن قۇتقۇزۇۋالغان قىزمۇ ياش يۇقى كۆزلىرىنى

يوغان ئېچىپ كۈلدى. مەن كۈچلۈك رەقىبىم ئۈستىدىن غالىب كېلىپ ئۆلۈمدىن قۇتۇلۇپ قالغىنىمغا، ئۆزۈمدىن باشقا يەنە ئۈچ جاننى قۇتقۇزۇپ قالغىنىمغا كۈلۈۋاتىمەن، قىز كۈلۈۋاتىدۇ، ئۆزىنى قويۇق دەرەخلىك ئىچىگە سۆرەپ ماڭغان لۈكچەك چاڭگىلىدىن ئامان-ئېسەن قۇتۇلۇپ قالغىنىغا، مەندەك بىر ئاۋاق يىگىتنىڭ قورقماي ئوتتۇرىغا چىقىپ ئۆزىدىن نەچچە ھەسسە يوغان لۈكچەك بىلەن ئېلىشىشقا جۈرئەت قىلغانلىقىغا، لۈكچەكنىڭ بىر مۇشتقا بەرداشلىق بېرەلمەي يەرگە يىقىلىپ، سونايلىنىپ ياتقانلىقىغا كۈلۈۋاتىدۇ. ئەمدى ئەتراپىمىزدىكىلەرمۇ پۇچۇق قاپاقتىن سۇ تۆككۈلگەندەك كۈلگىلى تۇردى.

— پاھ، پاھ! بۇيىغا چۈشلۈق كۈچى يوق قاپاق نوچى ئوخشىمامدۇ بۇ!

— ئىزا تارتماي تېخىچە سونايلىنىپ ياتقىنىنى قاراڭ!

— ئۆلۈپ قالغان بولمىسۇن يەنە!

— ماڭاۋا بىر مۇشتقىمۇ ئادەم ئۆلەمدۇ؟

— بىر نېمىدەپ بولمايدۇ جۇمۇ!

مۇلاھىزە داۋاملىشىۋاتقاندا ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن يۈرەكلىكرەك بىرى ئاۋايلاپ دەسسەپ ئۇنىڭ يېنىغا باردى، بىردەم كۆزىتىپ قاراپ تۇرغاندىن كېيىن قولىنىڭ دومبىسىنى ئۇنىڭ بۇرۇن تۆشۈكچىلىرىگە يېقىن ئەپكېلىپ تىنىقى بار-يوقلۇقىنى سىناپ كۆردى ۋە چۆچۈگەن ھالدا ۋارقىرىۋەتتى!

— تىنىقى توختاپ قاپتۇ!

شۇ ھامان قالغانلارمۇ دادىللىق بىلەن ئۇنىڭ ئەتراپىغا ئولاشتى. بىرەيلەن ئالقىنىنى ئۇنىڭ يۈرىكى ئۈستىگە قويۇپ تىڭشاپ باقتى. يەنە بىرى ئۇنى ئىتتىرىۋېتىپ، قولىقىنى ئۇنىڭ مەيدىسىگە ياقتى.

نېمە ئىشلارنى قىلىپ يۈرۈيدۇ بۇ ئادەملەر؟ ھەممىسى ساراڭ بولۇپ قالغانمۇ نېمە؟ ئۇلارنىڭ بۇ قىلىقلىرىغا كۈلگۈم كېلىپ، ئاۋازىمنى تېخىمۇ قويۇۋېتىپ كۈلدۈم.

— ئېشەك ئۆلۈۋاتسا بىرنېمىسى غىجەك تارتىپتۇ، دېگەندەك نېمە كۈلۈۋېرىدۇ ماۋۇ ئاداش؟

— تاياقنى كۆپ يەپ كېتىپ ساراڭ بولۇپ قالغان ئوخشايدۇ!

— ئادەم ئۆلتۈرۈپ قويغىنىنى بىلىپ قېلىپ ساراڭ بولۇۋالاي دەۋاتامدۇ-يا؟

— توغرا، توغرا، ساراڭغا سوت يوق دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ!

ئۆزلىرى ساراڭ تۇرۇپ مېنى ساراڭ دەۋاتقىنىنى قاراڭلار! بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ تېخىمۇ كۈلدۈم.

نېمە ئۈچۈندۇر، ھېلىقى قىز كۈلۈشتىن توختىدى، ئۇزۇن كىرپىكلىك كۆزلىرى قورقۇنچ ئىلكىدە چەكچىيىدى، بىلىنەر-بىلىنمەس سەپكۈن چۈشكەن ئاق-سېرىق يۈزى داتلاشقان تۆمۈردەك تاتاردى، نېپىز ۋە قىزىل لەۋلىرى يېڭى ھاكلانغان تامغا ئوخشاش ئاقاردى ھەمدە توختىماي لىپىلداشقا باشلىدى. توۋا، ئەمدى بۇ قىزغا نېمە بولغاندۇ؟ ئۇنىڭ تۇيۇقسىز ئېتىلىپ كېلىپ كۆكرىكىمگە بېشىنى قويۇپ، ئۆكسۈپ يىغلاپ كېتىشى مېنى تېخىمۇ ھەيران قالدۇردى.

— سىز مېنى قۇتقۇزىمەن دەپ مۇشۇنداق چوڭ بالاغا قالدىڭىز، — دېدى

قىز يىغلاپ تۇرۇپ، — مەن سىزنى ئاقلايمەن، سىز ئۇنى قەستەن ئۆلتۈرۈپ قويمىدىڭىز، ئۆزىڭىزنى قوغداش ئۈچۈن قول ياندۇرۇشقا مەجبۇر بولدىڭىز. بۇ بىر تاسادىپىلىق، سوددىيەگە ئېيتىمەن. سوتتا گۇۋاھلىق بېرىمەن. ناۋادا قولغا ئېلىنىپ كەتسىڭىزمۇ ئۆمۈر بويى سىزنى كۈتىمەن!...

قىز يەنە نېمىلەردۇر دېدى، كېيىنكى گەپلىرى قۇلىقىمغا كىرمىدى. ئەمدى بۇ قىزمۇ ئالجىغانمۇ نېمە؟ بولمىسا نېمىشقا بۇنداق غەلىتە گەپلەرنى قىلىپ يۈرۈيدۇ؟ ياق، توختاپتۇر، ئالدىراپ ھۆكۈم چىقارماي، ئۇخلىماي تۇرۇپ چۈش كۆرۈۋاتقان بولماي يەنە!

يۈزۈمنى چىمداپ باقتىم، ئاغرىۋاتىدۇ، ئويغاق ئوخشايمەن. ئەھۋالدىن قارىغاندا بۇ ئادەملەرنىڭ سۆز ـ ھەرىكەتلىرى تولىمۇ غەلىتە بولغاچقا، ماڭىمۇ چۈشۈمدىكىدەك تۇيۇلۇۋاتسا كېرەك. مەن بۇ ئەقلىدىن ئازغان قىزنى ئۆزۈمدىن نېرى ئىتتەردىم. لېكىن ئۇ ماڭا تېخىمۇ چىڭ چاپلاشقىلى، ئاۋازىنى تېخىمۇ قويۇۋېتىپ يىغلىغىلى تۇردى.

— بۇ قىز سىزنىڭ سۆيگىنىڭىز بولامدۇ؟ — دېدى ئارىدىن بىرى ماڭا قاراپ ئىچ ئاغرىتقان ھالدا، — سىزگە بەكمۇ ئامراق ئىچكىپ قالغان ئوخشايدۇ. بولمىسا يىغا دېگەن بۇنداق ئىچ ـ ئىچىدىن قايناپ چىقمايتتى!

— تونۇمايمەن! — بۇ ئادەمنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاپ ئاچچىقىم كېلىپ قالدى. بۇ قىزنى تېخى تۈنجى قېتىم كۆرۈشۈم تۇرسا، قانداقسىگە بىردەمدىلا سۆيگىنىمگە ئايلىنىپ قالسۇن؟ ماڭا بەكمۇ ئامراقمىش، بەكمۇ ئىچكىپ قاپتىمىش تېخى! ئوغۇل بالىنىڭ سۆيگىنى دېگەن تىرناقتا توختىغىدەك بولمىسا بولامدۇ! بۇ قىزدا نە چىراي، نە قامەت بولمىسا، ئۇنىڭ ئۈستىگە يۈزىدىكى سەپكۈنىچۇ تېخى! ناھايىتى تىلغا ئېلىپ يۈرگۈچىلىكى يوق ئادەتتىكىچىلا بىر قىزغۇ! لىللا گەپنى قىلغاندا بۇ قىز گۈلباھارنىڭ قولىغا سۇمۇ قويۇپ بېرەلمىگۈدەك! ھېچكىمنىڭ دىققىتىنى تارتالمايدىغان مۇشۇنداق بىر قىزنى قاراپ تۇرۇپ ماڭا تېڭىۋاتقىنىنى قارىمامدىغان بۇ كۆزى يوقنىڭ، مەن ناھايىتى ئۇنى ماۋۇ ئادەم بوزەك قىلماقچى بولۇۋاتقاندا قۇتقۇزۇپ قويدۇم، خالاس. ئۇنىڭ بىلەن ھېچقانداق مۇناسىۋىتىم يوق!

— راست سارالىق بىر نېمە ئوخشايدۇ جۇمۇ بۇ! — دېدى يەنە بىرەيلەن، — تونۇمايدىغان بىر نېمىنى قۇتقۇزىمەن دەپ جېنىدىن ئايرىلىپ قالغىلى تاس قالدى. مانا ئەمدى بىكاردىن بىكار ئۆزى قاتىل بولۇپ ئولتۇرىدۇ!

كىم قاتىل بولۇپ قاپتۇ؟ مەنما؟ مەن نېمىدەپ قاتىل بولۇپ قالغۇدەكمەن؟ ئادەم ئۆلتۈرگەننى قاتىل دېمەمدۇ، مەن يا ئادەم ئۆلتۈرمىسەم! قاتىل دېگەن گەپنىڭ مەنىسىنىمۇ چۈشەنمەيدىغان قانداق خەق بۇ!

تازا ئاچچىقىم كېلىپ تۇراتتى، قۇلاقنى يارغۇدەك چىرقىراق ئاۋاز چىقىرىپ بىر ساقچى ماشىنىسى يېتىپ كەلدى. ھە، مانا ماۋۇ لۈكچەكنى تۇتۇپ ئەپكېتىدىغان بولدى، دەپ ئويلىدىم، — ئەسكىلىك قىلغانىنىڭ جاجىسىنى تارتسۇن، ئادەم ئۇرغانغا تويسۇن. خۇشال بولۇپ

چاۋاك چېلىۋەتتىم. ئەتراپتىكى كىشىلەر
ماڭا ھەيران بولغان ۋە ئېچىنغان ھال-
دا قاراپ قويۇپ بېشىنى چايقاشتى. ساق-
چىلار سۇنايلىنىپ ياتقان ھېلىقى ئاداش-
نىڭ چۆرىسىدە بىردەم پاي - پەتەك بو-
لۇشتى. ئاڭغىچە قىز ساقچىلارغا بىر نېمى-
لەرنى دەپ بايىتىدىنمۇ بەكرەك ئۈن سې-
لىپ يىغلاپ كەتتى. ئۇلار قىزنىڭ ئېسى-
لىۋالغىنىغا قارىماي يېنىمغا كېلىشتى،
ئەھۋال ئۇقۇشىدىغان ئوخشايدۇ، دەپ
ئويلاپ، يۈز بەرگەن ۋەقەنىڭ جەريانىنى
تەپسىلى سۆزلەپ بېرىشكە تەييارلىنىپ
تۇردۇم. ئويلىمىغان يەردىن ئېگىز بىر
ساقچى قولۇمغا كويزا سېلىۋاتامدۇ. ئاچ-
چىقىمغا چىدىماي ۋارقىراپ كەتتىم:

— قانداق ساقچى سىلەر؟ ئاۋۇ
لۈكچەكنى تۇتماي مېنى تۇتقىنىڭلار نې-
مىسى؟ جىنايەتچىنى ئالماشتۇرۇپ قويۇ-
ۋاتىسىلەر! ئىشەنمىسەڭلەر مانا ماۋۇ قىز-
دىن سوراڭلار!

— ئۆلۈكنى تۇتۇش ھاجەتسىز! —
دېدى ھېلىقى ساقچى چىرايىنى ئۆزگەرت-
مەي سوغۇق تەلەپپۇز بىلەن، — سەن ئۇنى
ئۆلتۈرۈپ قويۇپسەن، ئەمدى سېنى تۇت-
ماقتىن باشقا ئىلاجىمىز يوق!

قانداق گەپ بولۇپ كەتتى بۇ؟
ساقچىمۇ شۇنداق دەۋاتىدىيا؟ مەن ئۇنى
راستىنلا ئۆلتۈرۈپ قويغانىدىمەنمۇ؟ ياق!
بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس! ئۇ مېنى
ئۇرۇپ ئاغزى بۇرنۇمنى قان قىلىۋەتسە ئۆلمەي-
مەنمۇ، مەن بىرلا مۇشت ئاتقانغا ئۆلۈپ قالىدى-
غانغا قىشقاچمىكەن ئۇ؟! ئۇنىڭ ئۇستىگە
ئۇنىڭ بويى تۆكىدەك تۇرسا، مېنىڭ بۇ
مۇشتۇم ئۇنىڭغا قانچىلىك تېگەتتى؟ قا-
يىل بولمىدىم، ماڭا ئۇۋال بولىدى! ئۇ
ئۆز جىنايىتىدىن قورقۇپ يېتىۋېلىۋاتىدۇ!
دەپ ۋارقىراۋەردىم.

باشلىق بولسا كېرەك، يېشى چوڭ-
راق بىر ساقچى يېنىمغا كېلىپ، ھېسداش-
لىق قىلغان ھالدا دېدى:

— ئەسلىدە سەن ياخشى ئىش قىلىپ-
تىكەنسەن، باشقىلارنى قۇتقۇزۇش يولىدا
پىداكارلىق كۆرسىتىش روھىڭنى، مەرد-
لىكىڭنى ماختاشقا تېگىشلىك ئىدى. ئەپ-
سۇسكى، ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويۇپسەن. جى-
نايەتچىگە ئۆلۈم جازاسى بېرىش قانۇن
ئورگانلىرىنىڭ ئىشى. ئويلاپ باق، ھەممە
ئادەم ئۆزى جىنايەتچى دەپ قارىغان
كىشىلەرگە ئۆلۈم جازاسى بېرىپ، جازانى
ئۆزى ئىجرا قىلغىلى تۇرسا جاھان نېمە
بولۇپ كېتىدۇ؟ ئۇ چاغدا دۆلەتنىڭ قا-
نۇن - پەرمانلىرىنىڭ ۋە ئۇنى ئىجرا قىل-
غۇچى ئورگانلارنىڭ نېمە ئەھمىيىتى قا-
لىدۇ؟ شۇڭا بۇ نۇقتىنى توغرا چۈشىنىش-
شىڭنى سورايمەن. جىنايەتچى راستىنلا
ئۆلۈپ قاپتۇ، چېكە تومۇرى يېرىلىپ
كېتىپتۇ. قانۇن دوختۇرى ئەستايىدىل
تەكشۈردى. سەن بىزگە ئىشەن. سوت ھۆكۈم
چىقارغاندا سېنىڭ ئەسلى ياخشى ئىش
قىلماقچى بولغىنىڭنى ۋە بۇ دېلودىكى
تاسادىپىيلىقنى ھېسابقا ئالىدۇ...

ساقچىنىڭ كېيىنكى گەپلىرى قۇلىقىم-
غا كىرمىدى. بېشىم قېيىپ، كۆزۈم قاراڭ-
غۇلاشتى. ئاسمان - زېمىن ئايلىنىۋاتقاندەك
تۇيۇلدى. توخۇ بوغۇزلاشتىمۇ جۈرئەت
قىلالمايدىغان مەندەك بىر ئادەمنى ئادەم
ئۆلتۈرۈپتۇ دېسە كىممۇ ئىشىنەر - ھە!
ئۇلار مېنى ساقچى ماشىنىسىغا ئېلىپ چىق-
قاندا سەل - پەل ھوشۇمنى تاپتىم. توپا-
چاڭ تۇزۇتۇپ ئورنىدىن قوزغالغان

www.uyghurkitap.com

ماشىنىنىڭ كەينىدىن قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقان ھېلىقى قىزنىڭ: «مەن سىزنى ئاقلايمەن، مەن سىزنى سۆيىمەن! ئىسمىم نىلۇپەر! ...» دېگەن سۆزلىرىنى غۇۋا ئاڭلىدىم.

شۇنداق قىلىپ مەن قاتىل بولۇپ قالدىم. نىلۇپەرنىڭ گۇۋاھلىق بېرىشى ۋە ئاقلىشى، شۇنداقلا ھېلىقى بىر مۇشتقا يارىمايدىغان ئاداشىنىڭ ئابرويلۇق ئاتا-ئانىسىنىڭ قاتىللىنى ئىتىپ بەرسۇن، دەپ چىڭ تۇرۇۋېلىشى ئارقىسىدا ماڭا بەش يىللىق مۇددەتلىك قاماق جازاسى بېرىلدى. مەھبۇسلۇق ھاياتىم باشلاندى. زېرىكىشلىك كۈنلەرنى ئاتا-ئانامنى سېغىنىش، گۈلباھارنىڭ ئايدەك چىرايىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈش بىلەن ئۆتكۈزىمەن. ئۇنىڭمۇ مېنى ئاتا-ئانامغا ئوخشاش ھەپتىدە بىر يوقلاپ كېلىشىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتىمەن. بىر قېتىم يوقلاپ كېلىۋېدى، بېشىم كۆككە يەتكەندەك بولدى. ئۆزۈمنىڭ تۈرمىدە ئىكەنلىكىمنى بىردەم بولسىمۇ ئۇنتۇپ، كىچىك باللىدەك خۇشال بولۇپ كەتتىم. لېكىن كۆڭلۈمنى غەش قىلىپ قويغىنى، ئۇنىڭ گەپ-سۆزلىرى بۇرۇنقىدەك قىزغىن ئەمەس ئىدى، كۆزلىرىدىن بۇرۇنقىغا ئوخشاش مېھرى-مۇھەببەت ۋە شادلىق ئۇچقۇنلىرى ئەمەس، سوغۇقلا بىر نۇر چاقناپ تۇراتتى، ئىختىيارسىز تېنىم شۈركىنىپ كەتتى، ۋۇجۇدۇمغا تىترەك ئولاشتى. شۇنداقتىمۇ مېنىڭ تۈرمىگە كىرىپ قالغىنىمغا ئېچىنىپ ۋە قايغۇرۇپ، كۆڭلى يېرىم بولۇۋاتقاندۇ، ھەقىچان، دەپ ئويلاپ، ئۆزۈمگە ئۆزۈم تەسەللى بەردىم. ئۇنى زارىقىپ كۈتتۈم، تۆت كۆز بىلەن كۈتكىنىمگە يارىشا بىرەر قېتىم كەلسىچۇ، كاشكى! شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ قارىسى كۆرۈنمىدى. ئۇنىڭ ئىشقىدا كۆيۈپ چۇچۇلا بولۇپ يۈرىكىم پارە-پارە بولدى، قان يىغلىدىم. تۈرمە ساقچىسى ھەر قېتىم: «پەرھات، سېنى بىر قىز ئىزدەپ كەپتۇ!» دەپ توۋلىسا گۈلباھار كەلگەن ئوخشايدۇ، دەپ ئويلاپ قالىمەن، يۈرىكىم ئويناپ كېتىدۇ، قىن-قىنىمغا پاتماي تۆمۈر رىشاتكىنىڭ ئالدىغا يۈگۈرىمەن، ئارزۇيۇمنىڭ ئەكسىچە كۆز ئالدىمدا نىلۇپەر پەيدا بولىدۇ. لاسىدە بولۇپ قالىمەن، غۇژژىدە ئاچچىقىم تۇتىدۇ. ئۇنىڭ شۇنچە ئوبدان يېمەك-ئىچمەك ۋە كىيىم-كېچەك كۆتۈرۈپ كەلگىنىگە قارىماي قاتتىق-قاتتىق تېكىپ سالىمەن، ئۇ ئېغىر ئالمايدۇ، ياش لىغىرلاپ تۇرغان يوغان كۆزلىرىنى ماڭا چوڭقۇر مۇھەببەت بىلەن تىكىدۇ. ھەر قېتىم كەلگىنىدە سىزنى كۈتىمەن، دېيىشنى ئۇنتۇمايدۇ. ئۆتكەن يەكشەنبىدىمۇ شۇنداق دېۋىدى، ئاچچىقىمغا بەس كېلەلمەي نەشتىرىمنى سانچىۋەتتىم:

— مېنى كۈتىدىغانغا نېمىتىڭىز سىز؟ سىزنى قۇتقۇزۇپ قويدۇم، ئىش تۈگىدى، ۋەسسالام! يەنە ئارقامغا كىرىۋېلىپ نېمە قىلماقچىسىز؟ مېنى كۈتمەك، مېنى كۈتىدىغان ئادەم بار!

ئۇ بىر پەس مەڭدەپ تۇرۇپ قالدى، ئاندىن يۈزىنى ئالقانلىرى بىلەن توسۇپ، ھۆكىرەپ يىغلىغىنىچە ئۆزىنى تالاغا ئاتتى. بۇنىڭدىن قۇتۇلدىغان بولدۇم دەپ يېنىك تىن ئالدىم.

ئارىدىن يېرىم يىل ئۆتتى، گۈلباھارمۇ، نىلۇپەرمۇ كەلمىدى. كېيىن ئانام گۈلباھارنىڭ ئۆزىدىن 30 ياشتەك چوڭ،

بىر مۇئاۋىن نازىر بىلەن توي قىلغانلىقىنى ئېيتىۋىدى، قەلبىم ئاسمىنىدا گۈلـدۇرلەپ چاقماق چېقىلدى، بېشىمدىن تۈتۈن چىقىپ كەتتى. بىچارە ئانامنى قورقۇپ كەتمىسۇن دەپ چىشىمنى چىڭ چىشلەپ بەرداشلىـق بەرمىگەن بولسام، ئاللىقاچان يىقىلىپ قالغان بولاتتىم، تووۋا، قىزلارنىڭ قەلبىنى چۈشىـنىش نىمىـدېگەن تەس ـ هە! ئۇ مەندىن ئايرىلسا ياشىيالمايدىغانلىقىنى تالاي قېتىم ئېيتقان، مەنمۇ بۇ گەپكە شەكسىز ئىشەنگەن. ئەمدى هاياتىمدا ئازراق ئۆزگىرىش بولۇـۋىدى، چىن يۈرىكىدىـن قەسەم قىلىـغان، ۋەدە بەرگەن ئادىمىم مەندىن ئايرىـلىپتۇ ياشىيالايدىغان، ياشىغاندىمۇ بىرەر يىگىت بىلەن ئەمەس، بوۋاي بىلەنمۇ ياشىيالايدىـغان بولۇپ قاپتۇ. گۈلباھاردىن نەپرەتلەنـدىم، يىرگەندىم، ئۇنىڭدىن قانچە نەپـرەتلەنگەنسېرى نېمە ئۈچۈندۇر، ئىلگىرىنى شۇنچە ئەسلەيدىغان، ئۇنىڭغا قىلغان قوپالـلىقلىرىمغا شۇنچە پۇشايمان قىلىدىغان بولۇپ قالدىم. ئۇنىڭ گۈلباھارنىڭكىگە يەتمەيـدىغان چىرايىمۇ گۈلباھارنىڭكىدىن چىرايـلىق، غەمكىن، ئويچان كۆزلىرىمۇ گۈلباھارـنىڭ ئويناق، شەهلا كۆزلىرىدىـن نۇرلۇق كۆرۈنىدىغان بولۇپ قالدى، قانداق ناماـقۇللۇق بىلدۈرۈشىمنى بىلمەي يۈرگىنىمدە ئىلگىرى ئانامدىن خەت ـ خالتا كىرگۈزۈپتۇ، بۇ خۇددى ئۆگزىدىن چۈشەلمەي تۇرغان ئادەمگە شوتا قويۇپ بەرگەندەكلا بىر ئىش بولدى. ئەپۇ سوراپ ئىككىلىك خەت چىـقارتتىم. شۇنىڭدىن كېيىن ئىلگىرى هەرـهەپتىدە كېلىپ تۇردى. بىز بىر بىرىمىزگە قاراپ قانمايمىز، گويا ئۆزۈن يىل هىجران ئازابىنى تارتقان ئاشىق ـ مەشۇقلاردەك بىرـبىرىمىزگە ئىنتىـلىـپ تېۇرىـمىـز. ناۋادا

ئارىمىزنى تۆمۈر رېشاتكا ئايرىـپ تۇرمىغان بولسا شۇ تاپتىلا بىر بىرىمىزـنىڭ ۋۇجۇدىغا سىڭىشىپ كېتىدىغاندەكلا تۇرىـمىز. شۇنىڭ بىلەن گۈلـباهارنىڭ ئەلىمىدە زىدە بولغان يۈرىكىم ساقىيىشقا باشلىدى. بىراق شۇنىڭغا ئەگىشىپ غەم ـ ئەندىشەممۇ، ۋىجدان ئازابىمۇ كۈچەيـگىلى تۇردى. مەن نېمىـدېگەن شەخسىيەتچى ئادەم ـ هە! مەن دېگەن ئادەم ئۆلتۈرگەن قاتىل. بۇ قىز بولـسا پاك، ساددا، ئاق كۆڭۈل قىز. ئۆز بەخـتىمنى دەپ ئۇنى ئۆزۈمگە باغلىۋالسام ئۇنىڭغا داغ چۈشۈرگەن بولمايمەنمۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنى يەنە تۆت يىل كۈتـۈشى كېرەك. هازىر يىگىرمە بەشلەرگە بېرىپ قالـغان بۇ قىز ئۇ چاغـدا ئوتتۇزنىڭ قارىسىنى ئېلىپ قالامدۇ؟ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ بېسىمى، تاپا ـ تەنىسىگە قانداق چىدار؟ بىر قىز ئوتتۇزغىچە توي قىلماي يۈرسە جەمئىـيەتتە نېمە سۆز ـ چۆچەكلەر چىقمايدۇ؟ مانا بۇلار ئۇنىڭ ئۈستىدىن تاغدەك بېسىپ، بۇ قىزنى بىكاردىن بىكار خاراب قىلىۋەتمەمدۇ؟! ئۇ راستىنىلا مەن بىلەن توي قىلسا قاتىلنىڭ، جىنايەتچىنىڭ خوتۇنىغا ئايلىنىدۇ. هەممىلا يەردە كەمـسىتىشكە ئۇچرايدۇ، توي ـ تۆكۈنلەردە، ئاياللار ئولتۇرۇشلىرىدا پەگاھدا قالىدۇ، هەتتا پەگاھدىمۇ ئورۇن بېرىلمەي قېلىشى مۇمكىن. بۇ، ئۇنىڭغا نىسبەتەن نەقەدەر چوڭ زەربە، نەقەدەر چوڭ ئازاب ـ هە! ماڭا چىن دىلىدىن ئەقىدە باغلىغان بىر قىزنى ئۆزۈمنىڭ هېچنېمىسىنى ئايىماي بەختلىك قىلىش ئويىاقتا تۇرسۇن، ئەكسىچە ئۇنىڭغا ئاشۇنداق بەختسىزلىكلەرنى كەلتۈرسەم، روهىي ئازابلارنى

www.uyghurkitap.com

سالسام، ئۇنىڭ ياشلىق باھارىنى، گۈزەل ئىستىقبالىنى ۋەيران قىلسام، ئۇنىڭغا قايسى يۈزۈم بىلەن قارايمەن؟! ئۆزىدىن باشقىنى ئويلاشنى بىلمەيدىغان شەخسىيەتچى، قارا كۆڭۈل ۋە ۋىجدانسىز ئادەم بولۇپ قالامدىم؟! بەزىلەر ماڭا ھە، بۇنىڭ نىيىتى دۇرۇس ئەمەسكەن، ئەسلىدە قىزنى ئۆزىگە خوتۇن قىلىۋېلىش ئۈچۈن قۇتقۇزغان ئىكەن-دە، دېسە مەن بۇ ئاھانەتنى قانداق كۆتۈرىمەن. ئوغۇل بالا دېگەن ئۆزىنى، ئۆزىنىڭ بەختىنىلا ئويلاۋەرمەي، ئۆزىنىڭ پايدا-زىيىنىنى ئۇستىدىلا چوت سوقۇۋەرمەي، ئاۋۋال باشقىلارنى، باشقىلارنىڭ مەنپەئىتىنى، بەختىنى ئويلىشى كېرەك. مېنىڭ ئۇنى بەختلىك قىلىش قولۇمدىن كەلمىگەندىكىن ئۇ ئۆزىنى بەختلىك قىلالايدىغان ئوبدان يىگىتتىن بىرنى تېپىۋېلىشىغا تامامەن ھەقلىق ھەم شۇنداق قىلغىنى تۈزۈك! ئۇنداقتا مەن قاتتىق ئازابلىنىمەن، ھەسرەت چېكىمەن، ئىككىنچى قېتىم ئۆز سۆيگۈنىدىن ئايرىلىپ قېلىش ماڭا ئېغىر كېلىدۇ. لېكىن ئۇنىڭ بەختى ئۈچۈن ھەممىگە بەرداشلىق بېرىشىم كېرەك، چىشىمنى چىڭ چىشلەپ ھىجران چۆلىدە قاڭغىر قاقشاپ يۈرۈشتىن قورقماسلىقىم كېرەك!

نىلۇپەر يەنە بىر قېتىم يوقلاپ كەلگەندە قەستەن، قاپىقىمنى تۈرۈۋالدىم، يۈرىكىمنى مۇھەببەت يالقۇنى ئۆرتەۋاتاسىمۇ چىرايىمدىن مۇز ياغدۇردۇم، ماڭا باھاردەك يېقىملىق چىراي ئېچىپ تەلمۈرۈپ تۇرغان قىزنىڭ بىغۇبار قەلبىنى تىل نەشتىرىنى سانچىپ يارا قىلدىم.

— مەن كۆپ ئويلاندىم، نىلۇپەر، — دېدىم ئۇنىڭدىن بىزار بولۇۋاتقاندەك بىر خىل قىياپەتتە، — ئويلاپ باقسام، ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا ھەقىقىي مۇھەببەتنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىكەن. نېمىشقا دېسىڭىز، سىز مېنى چىن دىلىڭىزدىن ياخشى كۆرمەيسىز، سىز پەقەت مېنىڭ سىزنى قۇتقۇزۇپ قويغان ياخشىلىقىمغا جاۋاب قايتۇرۇش ئۈچۈنلا ماڭا ئۆزىڭىزنى بېغىشلىماقچى بولۇۋاتىسىز! بۇ ھەقىقىي مۇھەببەت ئەمەس، بۇنداق مۇھەببەت ئۇزاققا بارمايدۇ. سىز مېنىڭ ياخشىلىقىمغا جاۋاب قايتۇرۇپ بولغانلىقىڭىزنى ھېس قىلغىنىڭىزدا، مەندىن كۆڭلىڭىز سوۋۇيدۇ، مەندىن نەپرەتلىنىدىغان، يىرگىنىدىغان بولۇپ قالىسىز، ئاخىرى يەنە ئايرىلىپ كېتىشكە مەجبۇر بولىمىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن سىزنى ياخشى كۆرمەيمەن. بىز ۋاقتىدا ئۆز يولىمىزنى تېپىپ، بىر بىرىمىزنى ئازابلاپ يۈرمىگىنىمىز تۈزۈك! سىزگە جەزمەن سىزنى بەختلىك قىلالايدىغان ياخشى ھەمراھ تېپىلىدۇ!...

— نېمىلەرنى دەپ يۈرۈيدىغانسىز؟ — نىلۇپەر ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ يىغلىدى، — ئۇنداق ئەمەس، مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن، چىن دىلىمدىن ياخشى كۆرىمەن، ئۆمۈرۋايەت سۆيىمەن! سىزمۇ مېنى ياخشى كۆرىسىز، سىزنىڭ شۇ تاپتا نېمىلەرنى ئويلاۋاتقانلىقىڭىزنى بىلىپ تۇرۇۋاتىمەن. بايا دېگەنلىرىڭىز يۈرەك سۆزىڭىز ئەمەس، مېنى دەپلا شۇنداق قىلىۋاتىسىز! مېنى دېسىڭىز مېنى ھەرگىز تاشلىۋەتمەڭ، مېنىمۇ ئۆزىڭىزنىمۇ ۋەيران قىلماڭ!

— ھەي شەيتان قىز، نېمىدېگەن ئەقىللىق سەزگۈر-ھە! شۇ تاپتا يۈرىكىم ئۈنسىز يىغلاۋاتىدۇ، پولدى، ئۇ ئېچى

باغرىنى تۆككەندىكىن، سەندىن ئايرىلىپ
ياشاشنى خالىمايدىغانلىقىنى بىلدۈرگەنـ
دىكىن، تولا ئېزىقاۋەرمە، ئۇنىڭ كۆڭلىگە
ئازار بەرمە، ئۆزۈڭنىمۇ بىھۇدە قىينىما،
ئۇنى مەڭگۈ سۆيىدىغانلىقىڭنى، ئۇنىڭسىز
ياشىيالمايدىغانلىقىڭنى بىلدۈر، پۇرسەتنى
قولدىن بەرمە... دەپ ئىچكى سىرىمنى
ئاشكارىلاشقا ئۈندەۋاتتى. لېكىن مەن
يەنىلا يۈرىكىمنىڭ ساداسىغا، ئىلتىجا-
سىغا قۇلاق سالمىدىم. ئۇنىڭغا باياتىنقىـ
دىنمۇ بەكرەك قوپال تەگدىم... نىلۇپەر
يۈزىنى ئالقانلىرى بىلەن يېپىپ ھۆركىرەپ
يىغلىغان پېتى ئۆزىنى تالاغا ئاتتى.
مېنىڭمۇ پۇت - قوللىرىمدا دەرمان قالمىدى،
بىردىنلا يېلى چىقىپ كەتكەن توپتەك
لاسسىدە بولۇپ قالدىم، چىرايىم مۇردىدەك
تاتىرىپ كەتتى، كۆز چاناقلىرىم ياشقا
تولدى، بۇرنۇمنىڭ تۆشۈكچىلىرى ۋە
لەۋلىرىم توختىماي لىپىلداشقا باشلىدى.
ئاھ، خۇدا، مەن زادى نېمە قىلىپ قويـ
دۇم؟ بۇ، مېنىڭ ئۇنىڭغا كۆيۈنگىنىممۇ،
بەختىنى كۆزلىگەنلىكىممۇ ياكى ئۇنى
نابۇت قىلغىنىم، بەختىنى ۋەيران قىلغىنىممۇ،
ئويلاپ تېگىگە يېتەلمەيتتىم. ھەممە
نەرسەمدىن ئايرىلىپ قالغاندەك، ئەمدى
ھېچقانداق نەرسە ماڭا نېسىپ بولمايـ
دىغاندەك تۇيۇلۇپ، بىئارام بولدۇم. دۇنيا
ماڭا قاراڭغۇ جاڭگال بولۇپ كۆرۈندى.
بۇرۇن نىلۇپەر ئېلىپ كەلگەن نەرسىلەر-
نىڭ بىر قىسمىنى تۇرمىداشلىرىمغا ئۈلەشـ
تۇرۇپ بېرىپ، قالغىنىنى ئىشتىھا بىلەن
مەززە قىلىپ يەيتتىم. بۇ نەرسىلەرنى
يېگەنسېرى تاتلىق ۋە مەززىلىك تۇيۇلاتتى.
بۈگۈن ھېچقايسىسى كېلىمدىن ئۆتمىدى،
شۇڭا ھەممىسىنى سېخىيلىق بىلەن باشقىـ
لارغا بېرىۋەتتىم.

ئارىدىن يەنە يېرىم يىل ئۆتتى،
شۇ جەريانىدا ئۇتقان - قويغىنىمنى بىلمەي
خاراموش يۈردۈم. روھىم شۇنداق چۈشكۈن
ئىدىكى، قورسىقىم ۋاژىلداپ ئېچىپ
تۇرسىمۇ ئەكىرىپ بەرگەن تاماقنى يېيىشـ
كە ھورۇنلۇق قىلاتتىم. مەن يەنە ئاۋۋالـ
قىدەكلا نىلۇپەرنىڭ خالتىسىنى تاپشۇرۇ-
ۋېلىپ تۇرغان بولسامۇ، ئۆزىنى زادى
كۆرمىدىم. ئۇ خەتمۇ كىرگۈزمىدى. ئەپۇ
سوراپ يازغان خەتلىرىمنى قانچە قېتىم
يىرتىپ تاشلىغانلىقىمنىمۇ ئېنىق بىلمەيـ
مەن، ھەر ھالدا ھېسسىياتىمنى ئەقىل بىلەن
تىزگىنلەپ ئاخىر بەش يىلنىمۇ توگەتتىم.
تۈرمىدىن چىققان كۈنى ئاتا - ئانامنىڭ
مېنى دەرۋازا ئالدىدا ساقلاپ تۇرغانلىقىـ
نى كۆردۈم، ئۇلارنىڭ باغرىغا ئۆزۈمنى
ئاتتىم، ھىدىنى قانغۇچە پۇرىدىم، ئىتەكـ
لىرىنى كۆز يېشىم بىلەن يۇدۇم.

— بولدى قىل ئەمدى، ئاۋۇ تەرەپكە
قارا! — دېدى ئانام مېنى نوقۇپ. ئانام
كۆرسەتكەن تەرەپكە قارىدىم. گۈلزارلىقـ
نىڭ چېتىدىكى مەجنۇنتال ئاستىدا
چىرايلىق كىيىنگەن بىر قىز يەر ئاستىدىن
ماڭا قاراپ ماراپ يېقىملىق كۈلۈپ تۇر-
مامدۇ، ئۆز كۆزۈمگە ئىشەنمەي قالدىم.
ئۇ كۆزۈمگە گۈلباھاردىن نەچچە ھەسسە
چىرايلىق، جەزىبىلىك كۆرۈندى. ئۇنىڭ
بۇنچىۋالا گۈزەللىكىنى بۇرۇن نېمىشقا
بايقىمىغان بولغىيدىم، دەپ ئويلاپ
قالدىم ۋە ئاتا - ئانامنىڭ ئالدىدىلا
قۇچىقىمنى كەڭ ئېچىپ ئۇنىڭغا تاشلاندىم...

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

راخمانجان رۇسۇل

يېشىللىققا ئەسىر قەلب

(ئەدەبىي ئاخبارات)

ئەقىل يېشىغا يەتكەن ھەرقانداق كىشىدە بىرەر ئارزۇ-ئىستەك پەيدا بولىدۇ. بىراق كىشىلەرنىڭ غايە، ئارزۇلىرى ئوخشاش بولمايدۇ.

ئابلىمىت ياسىن كىچىكىدىنلا ئۆز كۆڭلىگە ئاجايىپ گۈزەل ئارزۇلارنى پۈككەنىدى. ئۇ كىچىكىدىنلا يېشىللىقنى ياخشى كۆرەتتى، يېشىللىققا ئىنتىلەتتى، ئۇ، تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، ئۆز ئارزۇسىغا ئاساسەن شىنجاڭ ئورمانچىلىق مەكتىپىگە ئوقۇشقا كىردى. ئۇ بۇ مەكتەپتە ئۆزىگە ھەر تەرەپتىن قاتتىق تەلەپ قويۇپ، ئەتراپلىق تەربىيىلەندى، تىرىشىپ ئۆگەندى، شەرەپ بىلەن جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە قوبۇل قىلىندى. ئۇ پارتىيە بايرىقى ئالدىدا قەسەم بەرگەن چېغىدا، پارتىيىگە قەتئىي ئەگىشىپ، ۋەتەننى باغۇبوستانلىققا ئايلاندۇرۇش يولىدا بىر ئۆمۈر تەر ئاققۇزىمەن دېگەنلەرنى كۆڭلىگە پۈككەنىدى. 1985 - يىلى ئۇ مەكتەپنى ئەلا دەرىجىدە پۈتتۈردى. بەزى ئوقۇغۇچىلار شەھەردە قېلىپ، جاپاسىز تۇرمۇش كەچۈرۈش خىيالىدا ئىدى، ئەمما ئابلىمىت ياسىن شارائىتى ناچار، تۇرمۇش سەۋىيىسى تۆۋەن، ئىشلەپچىقىرىش سەۋىيىسى بىرقەدەر قالاق بولغان ئۆز ناھىيىسى — پەيزاۋاتنى تاللىدى. ئۇ ئۆز يېزىسىنىڭ جاپالىق شارائىتىنى ئۆزگەرتىپ، خەلقنى بەخت-سائادەتكە ئېرىشتۈرۈشكە ئىرادە باغلىغان ئىدى، شۇڭا تولۇپ تاشقان ئىشەنچ، ئۈمىد بىلەن ئانا يۇرتىغا كەلدى. ئۇ ناھىيىلىك ئورمانچىلىق ئىدارىسىگە تەقسىم قىلىنىپ بىرقانچە كۈن ئىچىدىلا ناھىيىنىڭ ئورمانچىلىق پىلانىنى قايتىدىن تۈزۈپ، جىددىي ئىشقا كىرىشىشنىڭ تەييارلىقىنى قىلدى. بەزىلەر «ئاغزىدىن سۈت پۇراپ تۇرىدىغان بۇ سويما» نىڭ قولىدىن قانچىلىك ئىش كېلەتتى، «موزاينىڭ يۈگۈرۈشى سامانلىققىچە»، قېنى، ئۇ قانداق قىلىدىكىن، دېگەندەك گەپلەرنى قىلىپ ئۇنىڭ تاماشاسىنى كۆرۈشكە ئالدىرىدى.

ئەتراپىنى ئوراپ تۇرغان گۈزەل كائىنات ئۇنى مەپتۇن قىلسا، ئۇنىڭ سىرلىقلىقى ئۇنى ئويغا سالاتتى...

ئۇ خاتىرىسىنىڭ بىرىنچى بېتىگە «مېنى پارتىيە تەربىيىلەپ يېتىشتۈردى، خەلق مەندىن زور ئۈمىدلەرنى كۈتىدۇ... مەن بۇ يەرنىڭ شارائىتىنىڭ ناچارلىقىنى، توسالغۇلارنىڭ كۆپلۈكىنى بىلىپ تۇرۇپ، ئۆزۈم تەلەپ قىلىپ كەلدىم. مەن چوقۇم قەسىمىمگە ئەمەل قىلىپ، خەلقىمنىڭ مەندىن كۈتكەن ئۈمىدىنى ئاقلايمەن، پارتىيىمنى، تەشكىلنى ئەمەلىي نەتىجەم ئارقىلىق رازى قىلىمەن. خەلقنىڭ مال-مۈلكىگە، مەنپەئىتىگە تەھدىت سېلىۋاتقان قۇم-بوران ئاپىتىنى تىزگىنلەپ، خەلقنى خاتىرجەم قىلىمەن...» دېگەن يارقىن جۈملىلەرنى يازدى.

ئۇ ئىشنى ئەڭ ئالدى بىلەن ناھىيىنىڭ تەبىئىي شارائىتى، تۇپراق، سۇ، ھاۋا كىلىماتى قاتارلىقلار بىلەن تونۇشۇشتىن باشلىدى، ئەھۋاللارنى ئىنچىكىلىك بىلەن تەھلىل قىلدى.

ناھىيىدىن 60 نەچچە كىلومېتىر يىراقلىقتىكى تۇڭگۇز ئاغزى دېگەن داڭلىق شامال ئېغىزىغا جايلاشقان گۈللۈك يېزىسىدا بوران ئاپىتى تۈپەيلىدىن قۇم دۆۋىلىرى كۆچۈپ، 2 مىڭ مودىن ئارتۇق تېرىلغۇ يەرنى يۇتۇۋەتكەن، 42 ئائىلىلىك دېھقاننىڭ ھاياتى خەۋپ ئاستىدا قالغاچقا ئۆي-ماكانلىرىنى تاشلاپ ياقا يۇرتلارغا چىقىپ كەتكەن ئىدى. بۇنى ئاڭلاپ ئۇنىڭ ئىچى سىيرىلىپ كەتتى. ئۇ، قاتنىشى قولايسىز، سۈيى ئاچچىق، تۇرمۇش شارائىتى ناچار، ناھىيىگە يىراق بولغان ئەنە شۇ يېزىغا بېرىپ قۇمنى تىزگىنلەش تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويدى. رەھبەرلىك ئۇنىڭ قەيسەر ئىرادىسى، ئەقىلگە مۇۋاپىق تەدبىرلىرى ۋە ئىشەنچىسىگە قاراپ ئۇنىڭ تەلىپىگە قوشۇلدى.

ئۇ يېزىغا بېرىپلا 60 نەچچە مىڭ مو يەرگە تارقالغان 20 نەچچە مىڭ پوم قۇم دۆۋىسىنى تەكشۈرۈپ چىقتى. قۇمنىڭ كۆچۈش قانۇنىيەتلىرىنى تەتقىق قىلدى، ھەر بىر قۇم دۆۋىسىنىڭ جايلىشىش ئورنى، ئېگىزلىكى، كۆلىمى، كۆچۈش ئېقىمى قاتارلىقلارنى تەپسىلىي خاتىرىلەپ ئارخىپلاشتۇردى. تومۇز ئاپتاپلىرىدا سۇدانلىكى سۈيى تۈگەپ قانچە قېتىم ئۇسسۇز قالغانلىقىنى، سومكىسىدىكى نېنى قېتىپ، قانچە قېتىم ئاچ قالغانلىقىنى ئۇنىڭ ئۆزىمۇ بىلمەيتتى. شۇ كۈنلەردە ئۇنىڭ ئۇيقۇسى قېچىپ، ئىشتىيى تۇتۇلدى. ئەمما ئۇنىڭ 20 كىلومېتىر ئۇزۇنلۇقتا ئۆستەڭ چېپىپ، ئۆستەڭنىڭ ئىككى تەرىپىگە 60 مېتىر كەڭلىكتە ئورمان بەلبېغى بەرپا قىلىپ قۇمنى تىزگىنلەش پىلانى رەھبەرلىكنىڭ قوللىشىغا ئېرىشكەنلىكى ئۈچۈن، ئۇ ھەممىنى ئۇنتۇتتى. ئۇ 1985-يىلىدىن 1987-يىلىنىڭ ئاخىرىغىچە دېھقانلار بىلەن قاقاسلىقتا دۈم يېتىپ دۈم قوپتى. دېھقانلارغا قۇرغاق رايونلاردا سۇ يېتىشمەسلىك مەسىلىسىنى ھەل قىلىشنىڭ، كۆچەتنى يەر ئاستى سۈيىگە يېقىنراق قويۇش، چوڭقۇر قويۇشتىن ئىبارەت ئاساسلىق تەدبىرلىرىنى ھارماي-تالماي تەشۋىق قىلىپ، ئىش ئورنىدا باشتىن-ئاخىر ئۆزى بىۋاسىتە يېتەكچىلىك قىلىپ، ئاشۇ شورتاڭلىقتا كۆچەتنىڭ تۇتۇش نىسبىتىنى 90% گە يەتكۈزدى. بۇنىڭ بىلەن يۈگەنسىز قۇم تىزگىنلىنىپ، ئاجايىپ مۆجىزە يارىتىلدى. قۇمنىڭ تەھدىتى ئاستىدا قالغان 10 نەچچە مىڭ مو تېرىلغۇ يەر قۇتقۇزۇپ قېلىندى. قۇمنىڭ تەھدىتى بىلەن كۆچۈپ كەتكەن 40 نەچچە ئائىلىلىك دېھقان ئۆز ماكانىغا قايتىپ كېلىپ خاتىرجەم بولدى.

ئابلىمىت ياسىننىڭ ياتاق، ئىشخانىسى ئەتراپىدا ئۆز قولى بىلەن ئەھيا قىلغان مۇداپىئە ئورمانلىرى تۇڭگۇز ئاغزىدىن چىققان بوراندا شالدىرلاپ ئاۋاز چىقىراتتى، ئاسماندا يۇلتۇزلار

چاراقلايتتى، شىمال تەرەپتىكى تاغ باغرىنى بويلاپ كەتكەن ئۈرۈمچى تاشيولىدا كېتىۋاتقان ماشىنىلارنىڭ غۇيۇلدىغان ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇراتتى. بۇ خىل جۇشقۇن مۇھىت ئۇنى تېخىمۇ كۆپ ئىختىرالارنى يارىتىشقا ئۈندەيتتى. ئۇ ئاشۇ ئىككى يىلدا كۈندۈزى قۇم بارخانلىرى بىلەن ھەپىلەشسە، كېچىلىرى كىرسىن چىراغ يورۇقىدا قۇرغاق ۋە يېرىم قۇرغاق رايونلاردا ئورمان بىنا قىلىش، قۇمنى تىزگىنلەش، ۋەتەننى كۆكەرتىپ باغۇ - بوستانلىققا ئايلاندۇرۇشقا ئائىت 10 نەچچە پارچە ئىلمىي ماقالە يازدى.

پەيزاۋات ناھىيىسىدە يەرنىڭ شورلىشىپ كېتىش دەرىجىسى ئېغىر بولۇپ، تۇزلۇق، شورلۇق يەرلەر ئومۇمىي يەر كۆلىمىنىڭ 60% دىن كۆپرەكىنى تەشكىل قىلاتتى. ئابلىمىت ياسىن بۇ ناھىيىنىڭ يېزا ئىگىلىكىنىڭ يۈكسىلەلمەسلىكىدىكى ئاساسىي زىددىيەتنى تېپىپ چىقىپ، قۇم، بورانغا، قۇرغاقچىلىققا بەرداشلىق بېرەلەيدىغان توغراق ئورمىنىنى كەڭ كۆلەمدە بىنا قىلىش تەدبىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى. ئۇنىڭ تەدبىرى ئىدارە، ناھىيە، ۋىلايەتلىك ئورمانچىلىق باشقارمىسى رەھبەرلىكىنىڭ قوللىشىغا ئېرىشتى. شۇنىڭ بىلەن 1986 - يىلى 10 مو يەرگە تېرىلغان توغراق مۇۋەپپەقىيەتلىك ئۆستۈرۈلۈپ، «توغراق تېرىسا ئۈنمەيدۇ» دەيدىغان ئەنئەنىۋى قاراشقا خاتىمە بېرىلدى. توغراق ئۇرۇقىنى تېرىپ ئۆستۈرۈش ناھىيە، ۋىلايەت دائىرىسىدە تېخى تۇنجى قېتىملىق ئىش ئىدى. ئابلىمىت ياسىن ئېتىز بېشىدا يېتىپ - قوپۇپ، كۆچەتلەرنىڭ ھەربىر باسقۇچتىكى ئۆسۈش ئەھۋالىنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزەتتى، كۈنلەر بويىچە خاتىرە قالدۇردى. تېرىلىپ 24 سائەت ئىچىدە ئۈنۈپ چىقىدىغان، تېرىپ باشقۇرۇشتا يېڭى تېخنىكا ماھارىتى، نازۇك، تۇجۇپىلەپ باشقۇرۇش تېخنىكىسى تەلەپ قىلىنىدىغان توغراق كۆچىتىنىڭ ئەي بولۇش نىسبىتىنى 95% كە يەتكۈزۈپ، ئورمانچىلىق ساھەسىدىكىلەرنى ھەيران قالدۇردى. ئۇ جاپالىق ئەمگىكىنىڭ مەھسۇلى سۈپىتىدە «توغراق كۆچىتىنى يېتىشتۈرۈش توغرىسىدا» دېگەن ئىلمىي ماقالىنى يېزىپ ئېلان قىلىپ، كەسىپ ئەھلىلىرىنىڭ ياخشى باھاسىغا ئېرىشتى. بىراق ئۇنىڭ توغراق كۆچىتىنى يېتىشتۈرۈش جەريانى ئانچە ئوڭۇشلۇق بولمىدى. ئۇ يېتىشتۈرگەن توغراق كۆچەتلىرى 1987 - يىلى كۈز پەسلىگە كەلگەندە توغراق دات كېسىلى بولۇپ، مەغلۇپ بولۇش خەۋپىگە دۇچ كەلدى. قانداق قىلىش كېرەك؟ دەرھال تەدبىر قوللانمىسا بولمايتتى. ئۇ جىددىي سۈرۈشتە قىلىپ، توغراق كېسىلىگە ئىشلىتىلىدىغان دورىنىڭ ناھىيە، ۋىلايەت دائىرىسىدە يوق ئىكەنلىكىنى بىلگىنىدە، يۈرىكى پىچاق بىلەن تىلىغاندەك بىئارام بولدى. دورىنى يۇقىرىدىن يۆتكەپ كەلگەندە ئىقتىسادىي جەھەتتىن دۆلەتكە كۆپ چىقىم بولغانىنىڭ سىرتىدا، ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىپ، شۇنچە ۋاقىتتىن بۇيان ئەجىر سىڭدۈرگەن ئەمگەك مېۋىسى بىكار كېتەتتى. ئۇ ۋاقىتنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن، ئۆزىنىڭ ئۆگەنگەنلىرىگە، نەچچە يىلدىن بۇيانقى توپلىغان تەجرىبىسىگە ئاساسەن دېھقانچىلىق زىرائەتلىرىدىكى دات كېسىلىگە ئىشلىتىلىدىغان زەھىرى تۆۋەن دېھقانچىلىق دورىسى — تىرى ئادىمۇفوننى ئىشلىتىپ سىناق قىلىپ باقتى. سىناق مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى. ئۇ خۇددى يەلكىسىدىن بېسىپ تۇرغان تاغ ئېلىپ تاشلانغاندەك خۇش بولۇپ كەتتى. توغراق كۆچەتلىرىنىڭ ئەي بولۇش نىسبىتى 85% گە يېتىپ يەنە بىر مۆجىزە يارىتىلدى.

چەكسىز كائىناتتا يۈز بېرىۋاتقان ھادىسىلەر نۇرغۇن كىشىلەرگە سىرلىق تۇيۇلىدۇ. ئاشۇ سىرلىق نەرسىلەر ئابلىمىت

www.uyghurkitap.com

ياسىننى ئۆزىگە رام قىلىۋالدى. ئۇ ئاشۇ
سىرلارنى ئېچىش ئۈچۈن چوڭقۇر ئىزدى-
نىپ ئىلمىي تەتقىقات بىلەن شۇغۇللى-
نىش جەريانىدا تالاي كېچىلەرنى كىر-
سىن چىراغ يورۇقىدا پاشا - كۇمۇتىلار
بىلەن ئېلىشىپ ئۇيقۇسىز ئۆتكۈزدى. ئۇ
1986 - يىلىدىن بۇيان «توغراق ئۇرۇقى-
نى تېرىپ كۆچەت يېتىشتۈرۈش توغرىسى-
دا»، «تۆۋەن مەھسۇلاتلىق ئىقتىسادىي
ئورمانلارنى يۇقىرى مەھسۇلاتلىق ئورمانغا
ئۆزگەرتىش توغرىسىدا»، «تېرەككىنىڭ قوۋ-
زاق چىرىش كېسەللىكى ۋە ئۇنىڭ ئالدى-
نى ئېلىش»، «تېز ئۆسەر مول ھوسۇل-
لۇق ماتېرىيال ئورمىنى بىنا قىلىش توغ-
رىسىدا» «جىگدە پىتىنىڭ ئالدىنى ئېلىش
توغرىسىدا دەسلەپكى تەتقىقات» قاتارلىق
30 نەچچە پارچە ئىلمىي ماقالە يېزىپ،
كەسىپ ئەھلىلىرىنىڭ ياخشى باھاسىغا
ئېرىشتى. ئۇ يەنە بىر قانچە يىللىق جا-
پالىق ئىزدىنىش، ئىلمىي تەتقىقات ئې-
لىپ بېرىش ئارقىلىق «توغراق ئۆستۈ-
رۈش» ناملىق ئىلمىيلىكى بىر قەدەر يۇ-
قىرى بولغان كىتابىنى يازدى. بۇ كىتاب
قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى تەرىپىدىن 1990 -
يىلى نەشر قىلىنىپ، مۇشۇ ساھەدىكى
بىر بوشلۇقنى تولدۇردى.

ئابلىمىت ياسىن 1986 - يىلى
«شىنجاڭ ئورمانچىلىق ئۇچۇرلىرى» گې-
زىتىنىڭ ئالاھىدە ئىختىيارىي مۇخبىرلى-
قىغا تەكلىپ قىلىندى، شۇ يىلى ئورمان-
چىلىق نازارىتى ئاچقان ئاخباراتچىلىق
كۇرسىدا ئىككى ئاي ئوقۇپ كەلگەندىن
كېيىن، ئورمانچىلىق، كۆكەرتىشكە ئائىت
60 نەچچە پارچە خەۋەر، ماقالە يازدى.
ئۇنىڭ 50 نەچچە پارچىسى ئاپتونوم را-
يون تەۋەسىدىكى ھەرقايسى گېزىت - ژۇر-
ناللاردا ئېلان قىلىندى.

ئۇ 120 مىڭ خەتلىك «شىنجاڭدى-
كى ئورمان زىياندىش ھاشاراتلىرى ۋە
ئۇنىڭ ئالدىنى ئېلىش، يوقىتىش» نام-
لىق ئىلمىي كىتابىنى نەشرگە بەردى.
ئۇ بىلىم سەۋىيىسىنى ئۈزلۈكسىز ئۆستۈ-
رۈش مەقسىتىدە، 1988 - يىلى ئالىي ما-
ئارىپ بويىچە ئۆزلۈكىدىن ئۆگىنىشكە
تىزىملىنىپ، 2 يىل ئىچىدە 10 پەننى
تاماملاپ ئوقۇش پۈتتۈرۈش گۇۋاھنامىسى
ئالدى. ئۇ بۇنىڭ بىلەنمۇ قانائەتلىنىپ
قالمىدى. مەركىزىي يېزا ئىگىلىك رادىئو -
تېلېۋىزىيە مەكتىپىنىڭ سىرتتىن ئوقۇش —
يېزا ئىقتىسادىي باشقۇرۇش كەسپىگە تى-
زىملىنىپ، ئۇنىڭدىنمۇ لاياقەتلىك گۇۋاھ-
نامىسى ئالدى.

ئۇ قەسىمىنى ئەمەلگە ئاشۇردى،
خەلقنىڭ، پارتىيىنىڭ، تەشكىلاتنىڭ
كۈتكەن ئۈمىدىنى ئاقلىدى. ئۇنى تەربىيى-
لەپ يېتىلدۈرگەن پارتىيە، ئۇنى ئۆستۈر-
گەن خەلق، ئۇنىڭغا ياخشى شارائىت يا-
رىتىپ بەرگەن تەشكىل ئۇنىڭغا ناھا-
يىتى زور شان - شەرەپلەرنى بەردى: ئۇ
1986 - يىلىدىن بۇيان ھەر يىلى ۋىلا-
يەت، ناھىيە بويىچە مۇنەۋۋەر پارتىيە
ئەزاسى، ئىلغار خىزمەتچى، مۇنەۋۋەر
ئىتتىپاق كادىرى بولۇپ باھالىنىپ مۇ-
كاپاتلاندى. 1989 - يىلى 4 - ئايدا ئۇ-
نىڭغا ئاپتونوم رايونلۇق ئىتتىپاق كو-
مىتېتى تەرىپىدىن «پەن - تەتقىقات سې-
پىدىكى يېڭى يۇلتۇز» دېگەن شەرەپلىك
نام بېرىلدى. 1990 - يىلى ئۇ مەملىكەت
بويىچە كۆكەرتىش مېدالىغا ئېرىشىپ، نا-
ھىيە، ۋىلايەت، ئاپتونوم رايونىمىزغا
شان - شەرەپ كەلتۈردى.

گەرچە ئۇ ئاشۇنداق شان - شەرەپ-
لەرگە ئېرىشكەن بولسىمۇ، قىلچە مەغرۇر-
لانماي، ئىجتىھات بىلەن ئىزدىنىپ، ئۆ-
زىنىڭ 26 - باھارىنى تېخىمۇ مەنىلىك
ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن تىرىشماقتا.

مەسئۇل مۇھەررىر: سارەم ئىبراھىم

قۇربان ئىمىن

قەلەمدىن چاقنىدى چاقماق

ياشلىققا خىتاب

كۈنلەر ئۆتىدۇ، ئايلار ئۆتىدۇ، يىلمۇ ئۆتىدۇ،
قارىساڭ تارىخ ھەر يىلدا ساڭا بىر ياش قوشىدۇ.
بىلمەي قالىسەن شادلىق، قايغۇنى ئاشۇ چاغلاردا،
كۈنلەردە بىر كۈن ياشلىق باھارىڭ كۆزگە كۆچىدۇ.

كۈزدە قىزىرىپ ـ تولۇپ ھۆسنىگە ئالما پىشىدۇ،
كۈز ئالمىسىدەك بىرخىل تۇرىسەن دېمە ـ ئالدانما.
ئويلاپ باققىنا، قايتىپ كېلەمدۇ دەريانىڭ سۈيى؟
خۇدۇكنى بىلمەي خالتا كوچىدا يۈرمە ـ ئايلانما.

ئۆزۈڭنى ئۆزۈڭ رەنجىتمە ھەرگىز پۇشايمان قىلىپ،
ئۆگەن تىرىشىپ، ئىشلە جان تىكىپ، قەدرىڭنى بىلىپ.
قىزىل ئالمىدەك گۈزەل چىرايىڭ قورۇلماس چاغدا،
گۈلزارغا باشلا يىل كارۋىنىنى ئالدىدا مېڭىپ.

دۇنيادا يوقتۇر ئادەمدىن ئۇلۇغ، قابىل، زېرەك كۈچ،
پەسەنت قىلمايدۇ كەلسە ئالدىغا تاغ ـ دېڭىزلار دۇچ.
كىم قەدىرلىسە ئالتۇندەك ياشلىق ۋاقتىنى ئەگەر،
شۇنىڭ قولىدا يىللار تىزگىنى ـ بىباھا ئاچقۇچ.

ئۇچقۇر دۇلدۇلدەك ئالغا ئۇچ ـ ئۆرلە زادى توختىماي،
قىزىل قۇياشلىق مەنزىلنى كۆزلە، بويۇن تولغىماي.
يىللار ئالدىدا ئۆزۈڭ سەپەرنىڭ زەربىدارى بول.
ياشلىق ئەجرىڭدىن ئۆمرۈڭ بېغى ئاچسۇن گۈلچىراي.

ئەينەك

كىشى رۇخسارىنى ئەينەن ئۆزىدە كۆرسىتەر ئەينەك،
چىرايلىقمۇ ۋە يا سەتمۇ، شۇئان ئەكس ئەتتۈرەر ئەينەك.
كىشىلىك تۇرمۇشىمىزدا ھەمىشە بىزگە ئۇ لازىم،
يىگىت ـ قىزلار ئاراسىدا تولىراق مۆتىۋەر ئەينەك.
ئەگەردە قايسىبىر كىمنىڭ يۈزىدە زەررە داغ بولسا،
يېقىن يولداش كەبى شۇدەم، ئۇنى سۆزلەپ بېرەر ئەينەك.
جاماﺋەت ئىشلىرىدا شۇنچە مەرغۇپ ھەم گۈزەللىك كۆپ،
مۇسەپپا ئۇنچىدە بارمۇ بىرەر قۇم، ئەسلىتەر ئەينەك.
دېمەك، خالى ئەمەس ئادەم ھاياتتا قىلچە نۇقسانىدىن،
شەرەپ قايىسى، نومۇس قايىسى، كىشىگە ئۆگىتەر ئەينەك.
بۇ ئەينەك بولسا تەنقىدتۇر، زۆرۈر تۇرمۇشتا ئۇ بىزگە،
باھارنىڭ يامغۇرى ئوخشاش چىمەنگە سۇ سېپەر ئەينەك.
قەدىردان دوستقا ئىلھامچى، توسالغۇ رەزگىگە قامچى،
تارازۇ ھەق ۋە ناھەققە، دۇرۇس تەنقىد ـ گۆھەر ئەينەك.
ئومۇملۇقنى تۇتۇپ كۆزدە قەلەمدىن چاقنىدى چاقماق،
يۈرەككە نۇرنى چاچسۇن بولۇپ گويا قەمەر، ئەينەك.
ۋاراقلاپ كۆرگىنە قۇربان يۈرەكتىن چاقنىغان ئوتنى،
ئاچار كۆڭۈلنى بۇ سەنئەت ـ نەپاسەتلىك ھۈنەر ئەينەك.

جان تەسەددۇق

(مۇخەممەس)

ئۆز ـ ئۆزۈمنى بەزلىدىم، دىلدار كېلەر ئالدىمغا، دەپ،
مۇددىئايىمغا مۇۋاپىق جان قوشار جانىمغا، دەپ،
كۆپ ئۇزاق كۈتتۈم ۋاپادارىم يېتەر ھالىمغا، دەپ،
يولىغا سالدىم پايانداز كەلسە گۈلزارىمغا، دەپ،
تۇردىمۇ بەلكى كۈتۈپ كەلسۇن مېنىڭ يانىمغا، دەپ.

مەن قاچان بەردىم كۆڭۈل، دەردۇ بالاغا ئۇچرىدىم،
سەن كۆرۈپ كۆرمەسكە سالساڭ، تەنە قىلدى «دوستلىرىم»
بەختۇ ئىقبالىم شېخىدىن ئۇچتى بۇلبۇل ـ قۇشلىرىم،
ھەر كېچە دەھشەت ئىچىدە، ئۆتتى كۆرگەن چۈشلىرىم،
ئۆز ـ ئۆزۈمنى ئالدىدىم، يارىم كېلەر ئالدىمغا، دەپ.

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

سەن ئەمەسمۇ چىن مۇھەببەت كانىمىزنىڭ گۆھەرى،
گۆھىرى بولغاندىمۇ نۇرانىسى ھەم دىلبەرى،
تەڭ كېلەلمەيدۇ ساڭا، جەننەت قىزى — پەيكەر - پەرى،
ساڭا باغلانغاچقا رىشتەم ماڭدى ئىشلار ئىلگىرى،
مەن تىلەيمەن يەتسەم ئەردى ئارزۇ - ئارمانىمغا، دەپ.

بەرمىگەنسەن مەندىن ئۆزگە بىرسىگە زادى كۆڭۈل؟
تاشقا ئويغان خەتكە ئوخشاش سۆزلىرىڭ دىلغا قوبۇل،
ئاقىلۇ دانالىقىڭ، ئادىللىقىڭ ئالەمشۇمۇل،
دىلرەبالار ئالدىدا ئالىيجاناب سەن ئاق كۆڭۈل،
سەنمۇ كۈتتۈڭمۇ مېنى كەلگەي مېنىڭ يانىمغا، دەپ؟

ئەقلۇ ئىدراكتىن ئاداشتىم مەن بولۇپ مەجنۇن سۈپەت.
«سېنى سۆيدۈم...» — دېگىنىڭ، ۋەدەڭ تۇيۇلغاچقا غەلەت،
نېمىدەپ قىلمايدىكەنسەن رەھمى - شەپقەتنى پەقەت؟
مەن كۆرۈندۈممۇ ساڭا بۇ دەم غېرىب - سائىل تەلەت؟
كۆپ ئۇزاق كۈتتۈم ۋاپادارىم يېتەر ھالىمغا، دەپ.

ئايلىنىپ يۈردۈم كوچاڭدا مەن سېنىڭدىن ئەنسىرەپ،
ئاي كەبى پارلاق جامالىڭنى كۆرەي دەپ تەمتىرەپ،
ساڭا ئېيتقۇم بار ئىدى سىر تۇتقىنىمنى ئەركىلەپ،
بىر كۈلۈپ چىقساڭ قالاتتى بۇ يۈرەكلەر سەگىدەپ،
ئېتىقاد قىلدىم ئۆزۈڭگە جان قوشار جانىمغا، دەپ.

دادلىماسمەن - زارلىماسمەن ئىشىق ئوتۇڭ كۆيدۈرسىمۇ،
ھېچ ئىشەنمەيمەن رەقىب ئىغۋاسىنى كۆپتۈرسىمۇ،
نۇرنى چاچقاي چوقۇم ئاينى بۇلۇتلار توسسىمۇ،
ۋەسلى جانانغا يېتەرمىز يول يىراقراق بولسىمۇ،
جان تەسەددۇق ئەيلە قۇربان ماھى تابانىمغا، دەپ!

ئوسمانجان ساۋۇت

مەن ساڭا بەردىم بىر بىپايان دېڭىز...

1

ھەممىگە كەسىرسىز بولۇنگەن كۆلكەڭ، يوق بەلكىم جاھاندا بىردىنبىر ئۆلگەڭ،
ھەيرانمەن يەنىلا يەتمىدى ماڭا. نېمىدەپ مۇڭ تۆكسەم بولاركىن ساڭا؟

سەزگۈمنى باشلىدىڭ پىنھان ياقالارغا،
ئىلكىڭدە مىڭ ئىرۇر بىر رەنا پەقەت.
ئادەملەر بۆلۈنگەن جۈپۈ - تاقالارغا،
جۈپلۈكىم ئىسپىيدۇر، تاقلىقىم مۇتلەق.

ئۆگەتتىڭ گۈللەرگە ئىسپار چىچىشنى،
ئۈپۈقمۇ سەن كەبى كەتتى يالتىراپ.
ئۆگەتتىڭ تاڭلارغا ئىشىك ئېچىشنى،
بولۇڭدا مەجنۇنتال كەتتى قالتىراپ.

ئىزدىگنى سىنتاش دەپ ئۈپۈشتى يەللەر،
گۈزەللىك بەرھەقكى، يەللەرمۇ بەرھەق.
سىنى پىر دېيىشتى توققۇزى تەللەر.
(نېسىيدىن ئۇلۇغدۇر بۇ پانىيدا نەق.)

قۇلۇپلۇق تىلسىمغا تىل چىقتى راۋان،
رەڭگارەڭ سىرلارنى تۆكتى جاۋاھىر.
زۇمرەت تون ئىقلىمغا ئايلاندى ياۋان،
(ئەجەبمۇ سېھىرلىك ئىكەنسەن ياپىر!)

سېھىرگە سېخىيسەن، مېھىرگە بېخىل،
مېھىرسىز، سېھىر يەپچەكتىم كۆپ پىراق.
ئىزدىگەن يېرىمدىن بەندە بوپ، تېپىل،
تەڭرىگە ئايلىنىپ يىتمىگىن يىراق.

2

ياشاپمۇ تۇرىمەن، ئۆلۈپمۇ ھەمدە،
كۆكەرگەن بەرگىم بار، قارايغىنى ھەم.
بولىمەن تەڭرىمۇ، بولىمەن بەندە،
كېچەيگەن يولۇم بار، تارايغىنى ھەم.

ئالۋۇنغا ئالدىنىپ قالىمەن چۆلدە،
قالغاندا لەۋلىرىم چاك - چاك يېرىلىپ.
گىياھتا تېپىنگەن بىر تامچە سۆلدە
كېتىدۇ كۆڭلۈمگە تاغلار سىڭىلىپ.

ياغىدۇ بېشىمغا سۆزلەر ياغمۇرى،
ھودۇقۇپ قالىمەن بولسىمۇ بىردەم.
لېكىن يوق ئۆسەكنىڭ قىلچە ماغدۇرى،
سايىلەر دەر ئۇنى شەرمەندە شەپەم.

ھەنىۋا گۇناھتىن ئۆتەرمىش خۇدا،
بولارمىش دىللارغا يەتمىسە ئازار.
مەن بۈگۈن رەنجىدىم نەچچە رەت ئۇدا،
بۇنى كىم قەيەردە، قانداقچە يازار؟

ۋەدىلىك تۇرغۇچقا بارالمىدىم مەن،
بەلكىمبا يارىمنىڭ تېشىلدى كۆزى.
ۋەسلىگە ئوت بولۇپ تارالمىدىم مەن،
بۇ دېمەك كەلگۈلۈك، ئاپەتنىڭ ئۆزى.

خېلى مول تەڭگەم بار دەملەردىن پۈتكەن،
جايىدا خەجلەيمەن، خەجلىمەيمەن ھەم.
جايىدا خەجلەنسە ئۆمۈر يوق يىتكەن،
ئەكسىچە ئۆلگىنىم، تاپقىنىم بەرھەم.

تەھلىكە سەزسە گەر بىردىل، بىر ۋۇجۇد،
يوللاردا مېڭىشىم، ئۆمرۈم توپەيلى.
بۇ ئەجەل ئۆيۈمگە كەلگەن ئۇشتۇمتۇت،
قۇيۇقتىن قۇيۇلغان ئەسلى خۇي - پەيلى.

ئۆگۈتلەر ئالسامۇ يېقىش ھەققىدە،
ياقتۇرماس دىللارغا كەلمەيدۇ ياققۇم.
جىلۋىلەر يانسىمۇ ئۆتتەك سەتھىدە،
ھەسەتلىك كۆزلەرگە كەلمەيدۇ باققۇم.

تەبىئەت باغرىدا باردۇر كۆپ ئاپەت،
يېرىلىپ كېتىدۇ ھەتتاكى زېمىن.
ئۇ ئادەم ئەجرىدىن يېڭىلاپ قامەت،
قايتىدىن ياڭرىتار جاراڭلىق گېمىن!

دىللارنىڭ ئەمرىدىن يارالسا ئاپەت،
قايسىبىر مەلھەملەر ئەم بولار ئاڭا.
دىللاردىن دىللارغا چۈشكەن جاراھەت،
ئۆلۈمنى توغرىلاپ قويىدۇكمۇ ماڭا؟

3

قىرچىنتال ئوغلىدىن ئايرىلدى ئانا.
يۈرىكى دەريا بوپ ئاقتى كۆزىدىن.
ھېسابسىز ھەسرەتلەر ئىپكەلدى قازا،
ئايرىدى ئۆزىنى قىسمەت ئۆزىدىن.

ئۆكۈنۈش ئىلكىدە ئۆتىدۇ كۈنلەر،
ھەر كۈنى، ھەر دەمدە بىر ئارمان قىلىپ.
تەكىيدە سۇ تۇتۇپ ئۆتىدۇ تۈنلەر
چۈشلەرنىڭ شەرتىنى بىر پەرمان قىلىپ.

كەتكەنگە ئىشەنمەس ئانا ھېچقاچان،
ئىشقىلىپ كېلىدۇ دەيدۇ خىيالى.
ھەر ئىشنىڭ يولى بار ئىدىنغۇ سۇبھان،
تولۇنمۇ بولمىغان تېخى ھىلالى.

مەخمەلدەك پەردە ئېپ چۈشكەندە ئاخشام
ئېچىلسا ئىشىكى غىچىلداپ قىيا؛
كەلدىمۇ ئوغلۇم دەپ سۆيۈنگەن بىر ئان
دىلىغا ئۆتىدۇ مىڭ مېھرىگىياھ.

ئۇ سىزغان رەسىمدە سۆزلەيدۇ ئورمان،
دەريالار كۆۋەجەپ، كۆللەر قاقاقلاپ.
ئانا دەر تولغان ئاي ئۆرلىگەن ئاسمان،
ئانا دەر يۇلتۇزلار تىنىماي چاراقلاپ.

كۆچسىمۇ ئۇپۇقلار يوقلۇققا تامان،
يوقالماس خاتىرە، ئۇ بىر كارامەت.
بەدەلسىز سۆيىدۇ ئانىلار ھامان،
ياشىسۇن روھتىكى تالماس پاراغەت.

4

بىر دوستۇم بار ئىدى ئون سەككىز ياشتا،
بىردىنلا بىرىگە قالدى ئۇ كۆيۈپ.
تۇرامدۇ ئەقىل يا مۇھەببەت باشتا،
بىلمىدىم، ياشىدى سۆيۈلمەي سۆيۈپ.

تۆزدى ئۇ «مازاق ۋە خورلاش» لىرىنغا،
دېيىشتۇق ئۇمىد ئۈزۈ، ئۇندىن نەرىڭ كەم.
چىدىدى سەۋدانىڭ مورلاشلىرىغا،
نېمىدىن پۈتكەنكىن ئۇندىكى چىدام.

سۆكمىز مەشۇقىنى كۆڭلى يانار دەپ،
(گۇناھلىق ئەتمىشنى كەچۈرگەي ئىگەم!)
ئۇ كۇلەر سۆيۈنۈپ قەلبىدىن ھەدەپ
ۋە دەيدۇ: يېشىلمەس چىگىلگەن چىگەم.

ئاسمانغا چىقىدۇ ئۇ بىر پەرىزات،
قانىتى تۆككەن پەر قېقىنۇس ماڭا.
ئۆلۈغلا يارىڭنى ئايانماي ئەي زات،
يالىنى دۇشمەنلەر چاپلايدۇ ئاڭا.

كۆزىدىن ئاقسا ياش قىلىپ يار ئىبە،
مەرۋايىت دەيمەنۇ تېرىپ ئالىمەن.
يالقۇنلۇق تاڭلارغا ئوخشامدۇ دېسە،
شۇ ھامان يۈرەكنى يېرىپ ئالىمەن.

ئەقىدە ۋەسلىدە ھېساب يوق ھامان،
تېگىشىش ئەمەس ئۇ، ئەمەستۇر ئەبەد.
سۆيمىسە سۆيگەن يار بولسۇنچۇ ئامان،
بىزدىكى سېھرىي كۈچ شەرتسىز مۇھەببەت!

5

بىر يۇلتۇز جىمىرلاپ قالسا ناۋادا،
پارلىدى بىر چولپان دەيمىز زوقلىنىپ.
چاۋاكلار سادىسى ئۇچۇپ ھاۋادا،
قالىمىز ئاجايىپ قوۋۇناپ، شوخلىنىپ.

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورىكتىي

چۆچۈلۈپ كۆكلەكنى كۆلسە بىر غۇنچە،
شەرەپلەر بېرىمىز ئەسلى - نەسلىگە.
سۆيۈنۈش چاقنايدۇ گويا كى ئۇنچە،
سۆيگۈلەر چاچىمىز گۈللەر ۋەسلىگە.

ۋاللىداپ قالىدۇ گاھى شىشە تاش،
كۈمۈشتەك نۇرلارغا باغرىنى يېقىپ.
يېنىشتىن كۆزلەردە يالتىرايدۇ ياش،
خۇشتارلىق سۆيىدە كېتىمىز ئېقىپ.

كۆكلەم كەپ بىر تۈندە، بىر دەقىقىدە،
ۋىللىدە بىخ يېرىپ قالىدۇ گىياھ.
(ئۇ بەلكى تەققاسىتۇر چىن ئەقىدىگە)
ۋە ياكى مۆجىزە، بىر مېھرىگىياھ.

ئۇلۇغلاپ كېتىمىز يانغان ئوتلارنى،
تەڭداش دەپ يۆرەكنى تەڭلەيمىز ئاڭا.
مەشەگە كەلگىچە ئالدۇق قۇتلارنى،
ساۋابلار يېزىلار ساڭا ۋە ماڭا.

كېلىدۇ جۇت، ئاپەت ۋە شۇندىن كېيىن،
ئىككىمىز ھەققىدە سۆز بولغان مەھەل.
زاماندىاش ياشايمىز، تەن ئالماق قىيىن،
ئۆزئارا تەنلەردە يانسىمۇ مەشئەل.

ئىككىمىز يانىمىز، يانساق مۇبادا،
بايىقى يانغانلار قالىدۇ يىراق.
زاماندىاش ياشايمىز ئۇشبۇ دۇنيادا،
ئۆزئارا پارلىدۇق دېمەستىن بىراق.

6

مەن ساڭا مۇھەببەت بەردىم كىيىك كۆز،
سەنمۇ ھەم مۇھەببەت بېرىشىڭ كېرەك.
بۇ ئەمەس مۇنداقلا ئېيتىپ قويغان سۆز،
ئالەمنىڭ كارىدىن بېرىدۇ دېرەك.

مەن ساڭا بەردىم بىر نازۇك چىمەننى،
ھەرگۈلى بەرگىدە پارلايدۇ مەيلىم.
جەننەتتەك باغلارنى - دىلبەر لېۋەننى،
مۆھۈردەك باسىدۇ لېۋەن خۇي - پەيلىم.

مەن ساڭا بەردىم بىر ئېسىل كائىنات،
يۇلتۇزى يۇلتۇزدىن، كۆنى كۆندىن ئۆز.
مىڭ زەررە نۇرىڭدىن بىر زەررە ئۆزات،
ئۇمۇنسۇن ئۇدۇملار، ئادەتلەرنى بۇز.

مەن ساڭا بەردىم بىر بىپايان دېڭىز،
ھەر دولقۇن باغرىدا يانار بىر قۇياش.
پۈتۈمدا كەشىم يوق دەسسەتمە ئېڭىز،
يېپىنى ئۆزمىسۇن كۆزلىرىمدە ياش.

مەن ساڭا بەردىم بىر ساماۋىي دۇنيا،
ھوش يەتمەس ھېكمەتلەرقىر-قىر ۋە پەۋەس.
ئارىدا شاھتۇرسەن سەن ماڭا گويا،
ئالەمدە ھۆكمى ئۇق ئەمرى مۇقەددەس.

قەدرىڭگە ئاتالغان ئالەملەر كۆپتۇر،
قالسىمۇ ئۇلارنىڭ سىرتىدا جايىم.
نىگاھىڭ چۈشمىگەن گۈل - چېچەك چۈپتۇر،
كەلمىسەڭ كېلىدۇ قىيامەت قايىم.

مەن ساڭا مۇھەببەت بەردىم كىيىك كۆز،
سەنمۇ ھەم مۇھەببەت بېرىشىڭ كېرەك.
قەسەم بوپ يۆنەلگەن بىزدە ھەر بىر سۆز،
يا ئەجەل بېرىسەن ياكى بىر يۈزەك.

7

كۈندۈزگە كېچىنى بەرگەندەك ئىگەم،
مەن ساڭا جېنىمنى بەردىم ئامرىقىم.
ئالتۇندەك چورتانلار ئۈزگەن دېڭىزدا،
چېرىگەن لەشلەرنى ئېلىدى قارىقىم.

تولۇن ئاي يۈزىگە بەرگەندەك داغنى،
مەن ساڭا كۆڭلۈمنى بەردىم جانانىم.
پارلىغان ئاپتاپلار مۆكۈندى نەگە؟
تېخىچە پېشمىدى غورا بانانىم.

قاراڭغۇ باغلارغا بەرگەندەك بوران،
مەن ساڭا سۆيگۈمنى بەردىم دىلدارىم.
چاڭقىغان لېۋىمنى باستى ئاق توزان،
زارلىبىدى، زارلىماي كەلگەن زىلتارىم.

چىچەكلەر پەسلىدە بەرگەندەك جۇدۇن،
مەن ساڭا بارىمنى بەردىم پەرىشتەم.
يېشىملەر تەگرىسى بەرمىدى يېشىم،
تۇگۈنگە قاپلاندى ئەشكەن سەررىشتەم.

ئاسمان ۋە زېمىن بوپ ياشاپ كېلىمىز،
سوئالىم جاۋابسىز غالىب سوكۇنات.
چوققىدا سەن يۈرسەڭ، ھاڭدا مەن يۈردۈم،
ئىنتىلىش، ئۈمىدتۇر شۇڭلاشقا ھايات.

8

ھېسابسىز بادامىلارغا يولۇققان ئىدىم،
سېنىڭ ئاشۇ تەكرارلانماس كۆزلىرىڭدە.
مانا ئەمدى زەھەر ـ زوقۇمنى تويغۇچە يېدىم،
سېنىڭ پەردەك يۇمشاق سۆزلىرىڭدە.
مەن ئۆلۈم بەرگەن نەرسىگە سەن ھايات بەردىڭ،
ئاپتاپ چاقناپ كەتتى ئاپتاپ يۈزلىرىڭدە.
كۆڭلۈم سۇندى قاراسلاپ، قايرىلدى رايىم،
شەپقەت يوقمۇ، ئېيتقىنا، ئەي ساھىبجامالىم،
ئۆيۈڭدە بولمىسىمۇ تالا ـ تۈزلىرىڭدە.
تەگدى يۈرەككە رەشكىنىڭ شىپاسىز ئوقى،
تېگىپ قوي ئۇنى تاۋاردا ئەمەس ماتا ياكى بۆزلىرىڭدە.
سۇرۇلۇپ تاپاندىن ھەلقۇمىمغا كەلدى بۇ جېنىم،
قايتۇرۇش ئۇنى جايىغا ھېچنەدە ئەمەس، كۆزلىرىڭدە.
تاش ئۈستىدە تاغدەك ئېغىر ئىبادەت قىلىپ،
خۇدالىق ئالدىم سۆزلىرىڭگە ئەمەس كۆزلىرىڭگە.

92 ـ يىل، ماي، ئۈرۈمچى.

ئابدۇللا سۇلايمان

مۇھەببەتلىك ھايات، يېڭى كۈن ئۈچۈن

بۇ دۇنياغا كۆز ئاچقىنىم بىر ئامەت،
تۇغۇلغاچقا ياشماقنى ئىستىدىم.
ياشاش ئۈچۈن تۇغۇلغانمەن دەپ يۈرۈپ،
ئىمكانلارنى قۇت بېرىشكە قىستىدىم.
باشقىلارنى قىستاپ، ئۆزۈم قىستىلىپ،
تاقالدىم ھاڭ گىرۋىكىگە قورقۇشتىن.
روھ ـ جىسمنى ئەزرائىلغا تاپشۇرۇپ،
يوقالدىم گۈل ھايات، قايناق تۇرمۇشتىن.
تېنىم ـپوستۇم ئىچرە يالغۇز كىتىرلاپ،
بولدۇم كۈندۈز كۈشەندىسى ـ ھوقۇشى.
ئاڭلىناتتى قۇلىقىمغا ئارانلا،
بىر ئۆزۈمنىڭ دۈرۈت ـ ئايەت ئوقۇشى.

بۇ ئادەتكە كۆنۈككەندە ئاخىرى،
يالغۇز ياشاش ئىستىكىدە تىرىلدىم.
پۇراپ ـ ھىدلاپ ئەتراپىمنى تەسلىكتە،
كۆكرىكىمنى تولدۇرۇپ تەڭ كېرىلدىم.
ئاپقانلىرىم تاپانىغا تەڭ سىڭگەندە،
ئۆزۈمنىڭلا بولدى ئاچچىق، تاتلىقىم.
يولاتمىدىم نە بىر جاننى يېنىمغا،
ئۆزۈمنىڭلا بولدى يىغا، شادلىقىم.
ئىككەلىتىپ سۇكۇناتقا جىسمىنى،
ئەزرائىلغا بەردىم ئاستا سۇغۇرۇپ.
مەككارلارچە ياشماققا تۇتۇندۇم،
تەن ـ پوستۇمنى يېڭىباشتىن يۇغۇرۇپ.

كىرىپ كەلدىم قايىنىمغا ھاياتنىڭ،
ۋاقىت ئاتلىق تايىقىمغا تايىنىپ.
قىلنى قىرىق ياردىم ساغرا سىلاتىماي،
شىكار قىلغان بىر يولۋاسقا ئايلىنىپ.
شالاقلىقىم قىلدى مەندىن جان تەلەپ،
تىرىك پىتى ئامەتلەرنى تاپشۇردۇم.
ۋۇجۇدۇمدا غەليان قىلدى ئېھتىياج،
پەرۋاسىزلىق ھېكمىتىنى ئاختۇردۇم.
پەرۋاسىزلىق ئەتتى بەخش روھ ماڭا،
قۇياش نىمە، پەسىل قانداق ئۇقمىدىم.
گويا ئاسمان يىقىلسىمۇ ئۇستۇمگە،
شېرىن چۈشلەر كۆرۈپ ـ قېنىپ ئۇخلىدىم.
زېمىن تەۋرەپ، كۈچلۈك ۋولقان ـ ماگمىلار،
ئاتتى مېنى بەك يىراققا ئىرغىتىپ.
ئۇتۇۋېلىپ تەستە بىر تۈپ ئۈجمىنى،
ئېغىزلاندىم ئاستا ـ ئاستا ئىرغىتىپ.
تىرىلگىنىم ئىكەندۇق بۇ بىلسەم مەن،
قامىتىممۇ زور، ئاۋازىم بەھەيۋەت.
قانىلىرىمنى ياۋايىلىق قىزىتقان،
ۋۇجۇدۇمدىن تامغانلىرى بىر دەھشەت.
پوكىزەك قىلىپ ئويناپ تالاي باشلارنى،
ئۇستىخاندىن ياسىدىم مەن ئېگىز تاغ.
كۆز ياشلارنىڭ كۆلچىكىگە چۆمۈلۈپ،
پەغىزىمگە قوندۇردۇم كۈن ـ تۈنى زاغ.
قان قۇسۇپلا تاڭ سەھەردە يىقىلدىم،
نەپرەت ـ قارغىش مېنى يەنە ئۆلتۈردى.

(شۇنچە كۈچلۈك ئەر ئالدىغا ئەزرائىل
ھېيىقماستىن كېلىپ تېخى ئۆلگۈزدى).
ھېسابلىدىم تۇغۇم، ئۆلۈم سانىنى،
ئارىلىقىدا يېتىپ بارلىق، يوقلۇقنىڭ.
ئەسلەپ كەچمىش، كەچۈرمىشنى بىر ـ بىرلەپ
دەڭسىدىم مەن ۋەزنىنى ئاچ، توقلۇقنىڭ.
شۇندا قۇلاق تۈۋىمدىلا ئاڭلاندى،
شىۋىرلىشى «ئادەم» بىلەن «ھاۋا» نىڭ.
ۋۇجۇدۇمغا بەردى بۇ خۇش پىچىرلاش،
ھۇزۇرىنى گويا يەڭگىل ناۋانىڭ.
قۇم تىقىلغان بۇلاق كۆزى كۆلگەندەك،
تومۇرۇمغا يىللىق سىزىم تارىدى.
چۈشۈپ يىڭنە تۆشۈكىدەك جايدىن نۇر،
بىرى ماڭا كۈلۈمسىرەپ قارىدى.
مەن تىرىلدىم (ئۆلگەن ئىدىم نەپرەتتىن)
تۇنجى بولۇپ كۆرگەنلىرىم گۈزەللىك.
بىر ـ بىرىدىن ئۇز ئادەملەر، ئۇز تۇپراق،
ھەممىدە بار ئارتۇقچىلىق، ئەۋزەللىك،
چۈشەنسەم بۇ مۇھەببەتكەن دىلدىكى،
شۇندىن بېرى سۆيگۈ بىلەن ياشىدىم.
يارالغۇچى ئادەملەرگە بېغىشلاپ،
مۇھىتىدا روھىنىڭ مۇنار ياسىدىم.
ئەمدى مەڭگۈ كۆز يۇممايمەن ـ ئۆلمەيمەن،
مۇھەببەتلىك ھۆجەيرەمدىن تەن پۈتۈن.
تىرىلىشكە چاقىرىمەن ئۆلگەننى
مۇھەببەتلىك ھايات، يېڭى كۈن ئۈچۈن.

غوپۇر رەخىم

ھايات كۆرۈنۈشلىرى

ئەكسىچە

ئالدىمايدۇ يەر ـ زېمىن سېنى،
تەر ـ ئەجرىڭگە بېرىدۇ جاۋاب.
بەزى ئادەم ئۇنىڭ ئەكسىچە،
ئالداپ سېنى قىلىدۇ خاراب.

غەلىتە مجەز

تويدۇم كۈندە ياغقان يامغۇردىن،
دېدى بىرى توختىماي ۋايساپ.
يامغۇر توختاپ ئېچىلغاندا كۈن،
ئاپتاپنى ئۇ تىللىدى قاپساپ:

ئىمانچىلا قىزىيدىغاندۇ،
كەتتى ئالەم كۆيۈپ ـ قارىداپ.
دېدى: كۆكنى قاپلىسا بۇلۇت،
ھۇزۇر قىلىپ يۈرسەم سايىداپ.

ئابدۇللا ساۋۇت

ئۈششۈك ماڭغان كېچە

(پوۋېست)*

ئادەمنىڭ روھىدىكى بوشلۇق — ئاچكۆزلۈكنى پەيدا قىلىدىغان ئامىلنى، ھېسسىياتتىكى بۇ خىل ئۆزگىرىشنى بىزنىڭ ھازىرقى ئەخلاق مىزانلىرىمىز تولۇق، ئېنچىكىلىك پاكىتلار بىلەن شەرھلەپ بېرەلمەسلىكى مۇمكىن، ھېسسىيات ئىنسان تەپەككۇرىنىڭ، پائالىيىتىنىڭ يادروسى، ئۇ ھەممە نەرسىنى مۇرەككەپلەشتۈرىدۇ، بۇ مۇرەككەپلىكنىڭ ئۆزىمۇ بىر خىل مۆجىزە، ھايات ھەقىقەتەن چىن مەنىسى بىلەن شۇنداق، ئانىقىز ئۆز ئىختىيارىچە ياشاپ كەلگەن شۇ ئەزگىللەردە مىرزائەخمەتنى پات-پات ئەسلىگەن بولسىمۇ، نېمە سەۋەبتىن ئۇنى ئىزدىمىگەنلىكىنى، سۈرۈشتۈرمىگەنلىكىنى ئويلاپ قاتتىق ئازابلاندى، مانا ھازىر ئۇ مىرزائەخمەتنىڭ كېلىشىنى، دۇكانغا كىرىشىنى ئارزۇ قىلىۋاتاتتى، «ئۇ قانداقلا بولمىسۇن، بازاردا پەيدا بوپتۇ، بۈگۈن ياكى ئەتە ئۇچرىشىپ قالىمەن»، ئانىقىز ئۆزىگە ئىشەنچلىك بېرەتتى، ئۆزىنى بەزلەيتتى، دۇكانغا كىرگەن خېرىدارلار ئۇنىڭ كەيپىياتىدىكى ئادەتتىن تاشقىرى ئۆزگىرىشلەرگە ھەيران قالدى.

كوچىدا ئادەملەر كۆپەيدى، ئاشپەزلەرنىڭ خېرىدار چاقىرىشلىرى، قىستاڭچىلىقتا پۇتلىشىشلار، سۈركىلىشلەر، بىر-بىرىنى قوپال سۆزلەر بىلەن ئەيىبلەشلەر، ئۇنىڭ ئالغۇلاردىن چىقىۋاتقان ناخشىلار، سودىدىكى تالىشىشلار بىرلىشىپ «شياڭگاڭ كوچىسى»دا قىقاس-چوقانلىق مەنزىرە پەيدا قىلدى، ئانىقىزنىڭ دۇكىنىمۇ خېرىدارلارنىڭ كۆپلۈكىدىن ئاۋاتلىشىپ كەتتى، ئانىقىز ئانچە قىزغىن، مۇلايىم بولمىسىمۇ ھەر ھالدا

* بېشى ئۆتكەنساندا.

ئېسىتايىدىل سودا قىلاتتى، پۇل ئالاتتى، مال بېرەتتى، هاۋا دېمىقىپ، دۇكان
ئىچى تولۇردەك قىزىپ كەتتى، ئانىقىز شامالدۇرغۇچنى ماڭدۇردى. تەرلەپ كەتكەن
بىكار تەلەپلەرمۇ بىردىن-ئىككىدىن كىرىپ سەگىكىلى تۇردى، بەزىلىرى ئانىقىزغا
قاراپ كۆز قىساتتى، ھىجىياتتى، بەزىلىرى ئىككى بىسلىق، ئۈچ قىرلىق گەپلەر-
نى قىلىپ ئانىقىزنى كۈلۈشكە مەجبۇر قىلاتتى، ئانىقىزنىڭ مىجەزى باشقىچە ئىدى.
ئۇنىڭ خېرىدارلارنى، بولۇپمۇ، ياش خېرىدارلارنى كۆرگەندە ئىختىيارسىز ئېچىلىپ
كېتىدىغان چىرايى بۈگۈن تۇمان باسقان هاۋادەك تۇتۇلغانىدى، گۈزەل، خۇش خۇي
چېھرى، قىزغىن، مۇلايىم مىجەزى، كۈلكە - چاقچاقلىرى ئاللىقاياقلارغا غايىب بولغانى-
دى، ۋاقىت چۈشكە يېقىنلاشقانسېرى ئىسسىققا چىداش مۇمكىن بولماي قالدى، كو-
چىدا بارا-بارا ئادەم ئازايدى، دۇكان، بوتكىلارنىڭ تەگدىن تولىسى تاقالدى، ئا-
نىقىز ئۆيگە قايتىشنىمۇ، ئاشخانىدا تاماق يېيىشنىمۇ ئېسىدىن چىقاردى. كاللىسى
خىيال بىلەن بەنت، كۆزى ئىشىكتە ئىدى، ئوچۇق دېرىزىدىن كوچىدا ئۇيان-بۇيان
كېتىۋاتقانلارنى كۆزىتەتتى، يۈرىكى قاتتىق دۈپۈلدەيتتى، ئۇ ئاخىرى ئۈمىدسىزلى-
نىپ، تالغان كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ بايا تىن بېرى سودا قىلغان پۇللارنى رەتلەپ سا-
ناشقا باشلىدى.

— پارچە هاراق بارمۇ؟

ئانىقىز چۆچۈپ بېشىنى كۆتەردى، تەشۋىشلىك كۆزلىرى پوكەي ئالدىدا تۇر-
غان، بۇندىن بىرنەچچە يىل بۇرۇن ئانىقىزنىڭ يۈرەك تارىغا مۇھەببەت زەخمىكى-
نى ئۇرۇپ كېيىن بازاردىن غايىب بولۇپ كەتكەن كىشىگە تىكىلدى، ئانىقىز گويا
چۈش كۆرۈۋاتقاندەك بىر خىل گاڭگىراشلىق ئىلكىدە هاڭۋېقىپ تۇراتتى.

— پارچە هاراق بارمۇ؟

ئانىقىز تەسەۋۋۇر قىلغۇسىز بىر سېھىردىي كۈچنىڭ بېسىمى بىلەن ئورنىدىن تۇ-
رۇپ كەتتى، ئۇ ئەتىگەندىن بېرى كىمنى كۈتتى، كىمنى ئىزدىدى، ئەگەر ئۇ كەلسە
كۆرۈشەي-گەپلىشەي دەپ ئويلىغانتىغۇ، ئەمدىلىكتە ئۇ كەلدى، ئانىقىز چۇ؟ تەمتى-
رىدى، ئۆزىگە نەشتەردەك سانجىلىپ تۇرغان كۆزلەرگە تىك قارىيالمىدى، ۋۇجۇدى-
نى تىترەتكەن هاياجانلىق سېزىم ئۇنى تېخىمۇ گاڭگىرىتىپ قويدى، مىڭ تەسلىكتە
قەدىمىنى يۆتكەپ پوكەي ئاستىدىكى يەشىكتىن بىر بوتۇلكا «ئىلى داچۇي» نى
ئېلىپ مىرزا ئەخمەتكە سۇندى.

— يۈز گىرام ئىچسەم بولدى، قالغىنىنىڭ كېرىكى يوق!

مىرزا ئەخمەتنىڭ ئاۋازى گويا گۈلدۈرمامىدەك قورقۇنچلۇق بىر ئاهاڭدا چىقتى، ئانىقىزنىڭ بوستان كىرپىكلىرى لىپپىدە جۈپلىشىپ، ئۆتمۈشنىڭ ئاچچىق، تاتلىق خاتىرىلىرى نەملەشتۈرگەن قارىچۇقلىرىنى بىرنەچچە سېكۇنتقا يوشۇردى، ئىززىتىراپ ۋە ئىچكى دەردنىڭ تەسىرىدىن ئوتتەك يانغان شەهلا كۆزلەردە كىشۈگۈل سىرلىرىنى بايان قىلىدىغان ئاجايىپ نۇرانە ئۇچقۇنلار چاقناشقا باشلىدى، لېكىن تىل، قۇرغۇر تىل، سۆزلەش ئىقتىدارىنى پۈتۈنلەي يوقاتقان بولۇپ، سۆڭەكتەك قېتىپ

www.uyghurkitap.com

قالغانىدى، ئانىقىزنىڭ جىسمى ئازاب ئىسكەنجىسىدە مىجىلىۋاتقان بولسىمۇ، ۋۇجۇدى ئاللىقانداق شېرىن، لەززەتلىك، ئاچچىق، غەيرىي سېزىملارنىڭ قورشاۋىدا قالغانىدى. ئەمما كۆكتە ئەركىن پەرۋاز قىلىدىغان ئىگىسىز كەپتەردەك ھەمىشە ئىنتىلىپ، تەلپۈنۈپ تۇرىدىغان تىنىمسىز قەلبى تەقدىرنىڭ بۇ ئورۇنلاشتۇرۇشىدىن رازى بولۇپ ئالەمچە زور خۇشاللىققا چۆمگەنىدى، ئانىقىز ھاياجان، تىترىقاش، شادلىق، ئازاب ئارىلىشىپ كەتكەن چىگىش ھېسسىياتلار ئىچىدە بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى ئاچتى، پىيالىنى يۇيۇپ ھاراق قۇيدى، مىرزائەخمەت ئانىقىزنىڭ تەكلىپىنى كۈتمەيلا پىيالىنى ئالدى-دە، بىرلا كۆتۈرۈشتە ھاراقنى ئىچىۋەتتى، كالپۇكلىرىنى قولىنىڭ كەينى بىلەن سۈرتتى، ئانىقىز ئۇنىڭ پۇرلەشكەن، غوژژىدە تەر تەپچىرەپ چىققان يۈزىگە يەر ئاستىدىن بېقىپ جىم تۇراتتى، مىرزائەخمەتنىڭ ئۆتمۈش توغرىسىدا، يىگىتلىك، قىزلىق، قىرانلىق چاغلار توغرىسىدا، مۇھەببەت، سۆيگۈ توغرىسىدا سۆز ئېچىشىنى، ھېلىقى ئاخشامدىكى «ئىككىمىز توي قىلامدۇق؟» دېگەن سۆزلىرىنى بۈگۈن قايتا تەكرارلاشنى تەمە قىلىپ، كۈتۈپ جىمجىت تۇراتتى، مىرزا ئەخمەت ئۇنىڭ ئەكسىچە، ھېچقانداق زۇۋان سۈرمەيتتى، ئۇنىڭ چىرايىدىكى ئىپادىلەردىن ئانىقىز بىرەر ياخشى سۆز تاپالماي قىينىلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى، بەلكى بۇ، ئانىقىزنىڭ قىياسى ولۇشى مۇمكىن. مىرزا ئەخمەت غەرەزسىز كۆزلىرىنى ئانىقىزغا تىكىپ تۇرۇپ انچۇقىدىن قاتلانغان پۇلنى ئېلىپ پوكەيگە پاققىدە تاشلىدى.

— ئالە، سوداڭ يۈرۈشۈپ كەتسۇن!

ئانىقىز ھاڭ-تاڭ قالدى، مىرزا ئەخمەتنىڭ دېۋانىگە سەدىقە بېرىۋاتقان ساخاۋەتچىگە ئوخشاش بىر تەرىزدە گەپ قىلىشى، قىلىقلىرى، مەسخىرىلىك ئاۋازى ئۇنىڭغا غەلىتە، قورقۇنچلۇق تۇيۇلۇپ ھودۇققىنىدىن تىترەپ كەتتى، ئۇ پۇلنى مىرزائەخمەت تەرەپكە ئىتتەردى.

— بىر پىيالە ھاراققا... مېنى ئۇنچىۋالا پەس كۆرمە، پۇلۇڭنى ئۆزۈڭ خەجلە.

— ئالمىسەن! — زەردە بىلەن ۋارقىرىدى مىرزا ئەخمەت.

— مېنى زاڭلىق قىلىۋاتىسەن، ئالمايمەن.

— سېنى زاڭلىق قىلغىلى بولامدۇ؟ سەن دېگەن بىر دۇكاننىڭ ئىگىسى، خوجايىن، قالتىس ئادەم تۇرساڭ.

— ئەمىسە...

ئانىقىز سۆزىنىڭ ئاخىرىنى دېيەلمەي تەلمۈرۈپ قارىدى، پۇل پوكەي ئۈستىدە بىر نەچچە قېتىم ئۇيان-بۇيان سۈرۈلدى، ھەر ئىككىيلەن ئوخشاشمىغان ھېسسىيات، رەنجىش، ئۆتۈنۈش، قېيداش بىلەن پۇلنى ئىتتىرىشەتتى، ئانىقىز ئاخىرىدا چىدالماي:

— يۈز گرام ئىچىڭ، ئەمىسە، بىر يېرىمنىلا بەر! — دېدى تىترىكىپ.

مىرزا ئەخمەتنىڭ قىزارغان كۆزلىرىدە قان داغلىرى پەيدا بولۇپ، چىرايى دەھشەتلىك تۈس ئالدى، بويۇن تومۇرلىرى لۆممىدە كۆتۈرۈلدى، پۇلنى ئانىقىزنىڭ

قولىغا تۇتقۇزۇپ ئۇستىدىن چىلك قىسىۋالدى، ئاھ قوللار، ئانىقىزنىڭ بەدىنى گويا توك تەپكەندەك جىرىلداپ تىترىدى، كېيىن ئاستا-ئاستا ئوتقا چۈشكەن قوي‌مېيىدەك ئېرىشكە باشلىدى، بوشاشتى، ئۇ قولىنىڭ مەڭگۈ مۇشۇنداق قىسىپ تۇرۇلۇشىنى ئارزۇ قىلدى.

— پۇلنى ئالسەن، بۇ پۇل ئەسلىدە سېنىڭ.

— ياق، سەندىن ئېلىشىم يوق.

— سەن نېمىنى بىلەتتىڭ؟ ئاخشام ئېرىڭدىن ئۇتتۇۋالدىم، سەن ئېرىڭغا 350 يۈەن بەرگەنمۇ؟ ھە، ئۇنىڭ 300 يۈەنىنى مەن ئۇتتۇۋالدىم. كېچە كەلسەم دۇكىنىڭدا لىق ھاراقكەشلەر بار ئىكەن، كىرمىدىم. دۇكىنىڭ ئالدىدا ئۇخلاپ قاپتىمەن، ئال پۇلۇڭنى، تېخى ھارىقىڭنىڭ پۇلى نېسى قالدى، كېيىن پۇل تاپقاندا بېرىمەن.

مىرزا ئەخمەت دەلدەڭشىگىنىچە چىقىپ كەتتى.

ئانىقىز نېمە قىلىشىنى بىلەلمىدى، مىرزا ئەخمەت بايا مەھكەم سىققان قولىنى ھاياجان بىلەن سىلىغىنىچە پوكەيگە يۆلىنىپ قالدى، ئۇنىڭ ئاشۇ سۈكۈت ئىچىدىكى قىياپىتى بەئەينى ھەيكەلگىلا ئوخشاپ قالغانىدى، ئېسىنى يوقاتقانلىقتىن ئۆزىنىڭ نەدىلىكىنىمۇ ئاڭقىرالمىدى، يۈرىكى پىچاقتا تىلىغاندەك ۋىژىلداپ ئېچىشىپ ئاغرىشقا باشلىدى. ئۇ كۆزلىرىنى ئېچىپ قولىدىكى پۇلغا قارىدى. «ھۇ... ئەقىلسىز مۇناپىق،— دېدى ئىچىدە مەخسۇتنى قارغاپ،— ھەر ئايداخىراجەت ئۈچۈن پۇل ئالىدۇ، قىمار ئويىنايدۇ، غۇلجا تاماكىسى ئەكەلدۇرىمەن، پۇل بەرگىن دەيدۇ تېخى، خەپ! بوپتۇ، دادىسى گەپ قىلمىغاندىكىن مېنىڭ نېمە كارىم؟ ئارزۇلۇق ئوغۇل مەخسۇتتەك پەس، ۋىجدانسىز بولامدۇ؟ ھەممىمىزنى داد دېگۈزدى، بەس؟! ئەمدى يول قويمايمەن ئۇنىڭغا، ئۆزۈمنى ئۇنىڭغا بىر تېتىتىپ قويمىسام، خەپ!» ئانىقىز دەرد-ئەلەمنى ئىچىگە سىغدۇرالماي ئۈن سېلىپ يىغلىۋەتتى.

ئانىقىز دۇكاندىن چىققاندا قۇياش ئاللىقاچان قارا بۇلۇتلار كەينىگە يوشۇرۇنغان، دىمىق-ئىسسىق پەسەيگەن بولۇپ نەم سالقىن ھاۋادىن يامغۇر شەپىسى كېلەتتى، ئۇنىڭ ئۆيى چوڭ مەسچىتنىڭ كەينى تەرىپىدىكى مەھەللىدە ئىدى، چوڭقۇر يارلىق ئاستىدىكى شىمالدىن جەنۇبقا قاراپ ئاقىدىغان ئۆستەڭ بۇ مەھەللىنى ناھىيە بازىرىدىن ئايرىپ تۇراتتى، ئانىقىز كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپ يار بېغىرلىتىپ ياسالغان يانتۇ يول بىلەن ئۆيگە كەلدى، ئىشىك قۇلۇپلاقلىق ئىدى، ئانىقىز ئىشىكنى ئېچىپ كىرىپ ئۆيلەرگە قاراپ چىقتى، مەخسۇتنىڭ كەلگەنلىكىنى بىلدۈرىدىغان ھېچقانداق ئىزنا يوق، ئانىقىز خاپا بولۇپ قېيىن ئانىسىنىڭ ھويلىسىغا كىردى، ئوغلى پەرھات ئۇنىڭ ئالدىغا يۈگرەپ كەلدى.

— ئانىكا، ئاۋۇ كەلگەندەكمۇ؟— ئانىقىز سۆزلەۋېتىپ ئوغلىنىڭ توپا بولۇپ كەتكەن يۈزىگە سۆيدى.

مەخسۇتنىڭ ئانىسى سۇپىدا ماشىنا بىلەن ئىش قىلىۋاتاتتى، ئۇ كېلىنىنىڭ ئۇڭسىلى ئۆچكەن چىرايىغا قارىدى:

www.uyghurkitap.com

— ياق، ۋىيەي... قىزىم بىر ئىش بولدىمۇ؟ نېمانداق...

— يوغسۇ، — ئانىقىز ئوغلىنىڭ يىغلاپ، ئەگىشىپ ئېسىلىۋالغانلىقىغىمۇ قارىماستىن ئارقىسىغا ياندى.

شىمال ئۇپۇقىدا چاقماق چېقىلىپ، ھاۋا گۈلدۈرلىدى، قويۇقلىشىۋاتقان قارا بۇلۇتلار بازار ئۈستىدىكى تۇمانلىق بوشلۇققا يىغىلىپ يامغۇر تۆكۈلۈشكە باشلىدى، ئانىقىز يامغۇر سۇلىرى شىرقىراپ ئېقىۋاتقان ئاسفالت يولنى بويلاپ كونا بازارغا ماڭدى، ئۇ چىلىق-چىلىق ھالدا ئۆيىگە كىردى، ئانىسى دالان ئۆيدە قازان بېشىدا تىمىسقىلاپ يۈرەتتى.

— مەخسۇت كەلدىمۇ؟

— ياق قىزىم، — ئانا ئەنسىرەپ سورىدى، — بىر نېمە دېيىشىپ قالغانمىدىڭلار؟

ئانىقىز لەسسىدە بوشىدى، شۇ تاپتا ئۇنىڭ روھىي كەيپىياتى بارغانسېرى سۇسلىشىپ، ئىچ-ئىچىدىن يانغان قەھرى-غەزەپ ئۇنى ھالسىزلاندۇرۇۋاتاتتى.

— كېتەي، ئۇ بىر نېمىنى بۈگۈن تاپالمىسام كۆڭلۈم ئارامىغا چۈشمەيدۇ، بېشىمغا بىر بالا بولدىغۇ ئۇ نېمە! — ئانىقىز ئورنىدىن تۇردى، كۆڭلىدە بولسا: «ھەممىسى شۇ دادامنىڭ كاساپىتى، دادام يامان ئىشنى ئۆزى بىلەنلا تۈگەتمەي مەخسۇتقىمۇ ئۆگەتتى، ئۇنى يولدىن چىقاردى، مانا ئەمدى ئۇ...ھەممەيلەننى قاقشىتىۋاتىدۇ» دەپ ئويلىدى.

«شياڭگاڭ كوچىسى» تاش-شېغىللىق بولغاچقا پاتقاق يوق ئىدى، يول چېتىدىكى ئېرىقتا يامغۇر سۈيى تاشقىنداپ ئېقىۋاتاتتى، ئانىقىز دۇكاننى ئىچىدىن تاقاپ پوكەي كەينىدىكى ئۈستەلدە ئولتۇرۇپ، خورسىنغان ھالدا خىيال سۈردى، ئۇنىڭ خىيالىدا ئىككى سايە، ئىككى گەۋدە، ئىككى ئوبراز...بۇلارنىڭ بىرى بارغانسېرى خۇنۇكلەشمەكتە، رېئاللىق ۋە غايىۋىلىكتىكى سىماسىنى يوقاتماقتا، يەنە بىرى بارغانسېرى روشەنلىشىپ، قەددى-قامىتىدىكى ئالامەتلەر، ھەر بىر بەلگىلەر ناھايىتى ئېنىق كۆرۈنمەكتە، ھەتتا بۇ ئوبراز شۇنچە سۆيۈملۈك، قەدىرلىك، ئۇلۇغ تۇيۇلماقتا، بىراق ئالدىنقىسى ھەرقانچە خۇنۇك يىرگىنچلىك بولسىمۇ ئانىقىزنىڭ تۇرمۇش زېمىنىغا تەبىئىي يوسۇندا سىڭىپ كىرگەن، شۇ زېمىندا يىلتىز تارتقان، شاخلاپ مېۋە بەرگەن، كېيىنكىسى بولسا...ئانىقىز ئۇنىڭغا ئۆزىنى قانچىلىك يېقىن دەپ ھېسابلىسىمۇ، سەزگۈلىرى ئۇنى ئۆزى بىلەن بىر تەن، بىر جان قىلىپ كۆرسەتسىمۇ بەرىبىر رەھىمسىز رېئاللىق ئىككى ئوتتۇرىغا مۇستەھكەم بىر توساق سالغانىدى، ئانىقىز بۇنى چۈشىنەتتى ۋە ئۆزىنىڭ ئامالسىز ئىكەنلىكىنىمۇ ئېتىراپ قىلاتتى، ئەمما كۆڭۈل دېگەن بىر ئۇچار قۇش. قۇشلارنىڭ ئالدىدا توساق، چېگرا مەۋجۇت ئەمەس. ئۇ ئۇچىدۇ، پەرۋاز قىلىدۇ، ھارغاندا بولسا ئۇچرىغان ياكى كۆڭلى خالىغان چوققىغا، دەرەخكە قونىدۇ، ئانىقىز بۈگۈنلا ئەمەس، خېلى بۇرۇندىنلا ئۆز ھېسسىياتىدا بولۇپ كېلىۋاتقان ئۆزگىرىشلەرنى سېزىپ كېلىۋاتاتتى، ئۇنىڭ سەزگىنى — ئېتىراپ قىلىش ئىدى، قەلبىدە غۇۋا سايە قالدۇرغان بىر ئوبراز بۈگۈن

تۇساتتىن ھەقىقىي قىياپىتى بىلەن دۇكانغا، ياق، ئۇنىڭ قەلب سارىيىغا ئىجازەتسىز، لېكىن خۇددى شۇنداق بولۇشنى كۈتكەندەك ئۇسۇپ كىردى، يەنە شۇنداق تېزلىكتە غايىب بولدى. ئانىقىز تاڭ سەھەردىن بۇيان ئويلىغانلىرىنى دېيىشكە ئۈلگۈرەلمىدى، قىسقىسى دېيىشكە پېتىنالمىدى، ئاجىز كەلدى، كىشىلەر ئالدىدا، بولۇپمۇ يىگىتلەر ئالدىدا قورۇنمايدىغان، كۆڭلىدىكىنى ئوچۇق ئېيتىۋېرىدىغان، ھەر قانداق چاقچاق-لارغا دەل جايىدا جاۋاب بېرىپ ئۇلارنىڭ ئاغزىنى تۇۋاقلايدىغان قورقماس مىجەزى، مەغرۇر قىياپىتى ئاشۇ تىرىك ئوبراز ئالدىدا ئۆز سالمىقىنى، كۈچىنى يۈتتۈرۈپ قويغانمۇ-تىمۇ؟ جەلىبكار، گۈزەل ھۆسنى بىلەن كۆڭۈللەرنى مەھلىيا قىلىپ، جانغا ئوت ياقىدىغان يېقىملىق نازلىرىچۇ؟

تەقدىر سىرلىق، قىسمەتلەر ئاجايىپ ئىكەن، ئۇ ئادەملەرنىڭ رايىغا باقمايدىكەن، ھېچكىم ئۆز ھاياتىنىڭ كەلگۈسىگە ئالدىن ھۆكۈم قىلالمايدۇ، ئانىقىز سىگارېتتىن بىرتالنى ئېلىپ تاتارغان، تەملەشكەن لېۋىگە قىستۇردى، لەۋلىرى ئارىسىدىن، بۇرۇن تۆشۈكلى-رىدىن ئۇزۇلمەي پۇرقۇپ چىققان ئىس دۇكان ئىچىدە لەرزان ھەرىكەت قىلاتتى، ئۇ بارلىق خاپىلىقلىرى، چەككەن تەشۋىش ـ ئازابلىرى، جىددىيلىكتىن پەيدا بولغان ھارغىنلىقى پۈتۈنلەي يوقىلىپ ئېغىر ـ بېسىق، سالماق ھالەتكە قايتقاندەك بولدى، لېكىن مەخسۇتنى تېپىپ، ئەدىپىنى بېرىپ پۇخادىن چىقالمىغاچقا تاقەتسىزلىكى يەنىلا بېسىلماي تۇراتتى، مىرزائەخمەت بىلەن مەخسۇت توغرىسىدىكى پىكىر ـ خىياللىرى يەنە بىر قېتىم شېرىن ھەم ئازابلىق كەچۈرمىشلىرىنى ئېسىگە سېلىپ يۈرىكىنى كۆيدۈردى. مىرزائەخمەتنىڭ تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ، ئانىقىزنىڭ قولىدىن چىققان پۇلنى ئۇتتۇۋېلىپ يەنە ئانىقىزغا قايتۇرۇپ بېرىشى ــ ئانىقىزنىڭ مەخسۇتقا تەگكەن گۇناھى ئۈچۈن بېرىلگەن ئەڭ دەھشەتلىك جازادەك تۇيۇلاتتى...

ــ خېنىم، زاۋالدا ياتمىسىلا... تاماقمۇ پىشاي دەپ قالدى.

ئەيسا باينىڭ سىڭلىسى باغقا كىرىپ كېلىۋاتاتتى، ئانىقىز مۈگىدەك باسقان كۆزلىرىنى ئېچىپ بېشىنى كۆتۈردى، باغ قاراڭغۇلاشقانىدى. باياتىن بېرى ئالما، ئامۇت شاخلىرىدا چۇرۇقلىشىپ سايراۋاتقان قۇشقاچلارمۇ ئۇۋىلىرىنى تاپقان... ھەممە ياق جىمجىت، پەقەت ھويلىدىلا ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ... ئانىقىز باغدىن چىقتى، ئەيسا باينىڭ ئېتىزىدا ئىشلىگەن مەدىكارلار تامىقىنى يەپ بولۇپ ۋېلىسىپىت، ئېشەك ھارۋىلىرىنى يېتىلىشىپ بىردىن ـ ئىككىدىن چىقىپ كېتىشىۋاتاتتى. شۇنداق ھەر يىلى ئەتىيازلىق تېرىلغۇ، كۈزلۈك يىغىم ـ تېرىم پەيتىدە ئاقمەسچىتلىك دېھقانلار توپلىشىپ كېلىپ ئەيسا باينىڭ ئېتىزىدا ئەمگەك قىلىدۇ، بۇنداق خالىسانە ئەمگەككە ھەق بېرىلمەيدۇ، ئەلۋەتتە، پەقەت ئىككى ۋاق تاماق بېرىلىدۇ، بۇ ئىش ئادەتكە ئايلانغان، بەزىلەر بۇ ھەقتە ئەرز قىلغان بولسىمۇ ئەرزنى ھېچكىم سورىمىدى، ئەيسا باي ھەقلىق، چۈنكى ئۇنىڭ گېپى ھەممە يەردە ئۆتىدۇ، يۈزى بار، پۇلى بار، ئانىقىز توي قىلىپ كەلگەندىن بۇيان ھەركۈنى دېگۈدەك چۈشتە، كەچتە تاماق يەۋاتقان توپ ـ توپ دېھقانلارنى كۆردى.

www.uyghurkitap.com

— ئۇ ئۆينى نېمە قىلماقچى؟

ئانىقىز دەرۋازىنىڭ سول تەرىپىدىكى خام كېسەكتىن قوپۇرۇلۇپ، ئۈستى بادرا بىلەن يېپىلغان بىر ئېغىزلىق ئۆينى تازىلاۋاتقان مەدىكارلارنى كۆرۈپ ئەيسا باينىڭ سىڭلىسىدىن سورىدى.

— ھېلىقى يېڭى كەلگەن شوپۇرغا ياتاق قىلىپ بەرگىدەك.

ئانىقىز ئىندىمەستىن دەرۋازا تەرەپكە ماڭدى، مەدىكارلار ئىشىك ئالدىدىكى كارىۋاتنى ھېلىقى ئۆيگە ئەكىردى. بىرى چىقىپ كېتىپ كىر، كونا يوتقان - كۆرپە، سامان تەكىي كۆتۈرۈپ كىردى، ئانىقىز تېخى چىراغ يېقىلمىغان قاراڭغۇ ئۆيگە قاراپ تۇراتتى، «مىرزائەخمەت... مۇشۇ ئائىلىنىڭ شوپۇرى ئاھ... مەن كەتمەكچىمىدىم، تووا، ئىزدىگەن ئادىمىم ئۆزى ئالدىمغا كەلدى، ئىككىمىزنىڭ ئىشنى بىلگەندەك بايي دەل شۇنى تېپىپ كەلدى، مىرزائەخمەت مېنى دەپ ئەمەس، بەلكى جان بېقىش ئۈچۈن ياللاندى، ئۇنىڭغا پۇل بەرسىلا كەتمەي ئىشلەۋېرىدۇ، مەنچۇ؟ ئۇنىڭ سايىسىگە قاراپ بۇ دوزاختا ئازاب تارتىپ يۈرۈۋېرەيمۇ؟ ياق...

— خېنىم، ئاشلىرىنى يەۋالسىلا.

ئانىقىز چۆچۈپ كەينىگە ياندى، «بۇ خوتۇن بىر نېمىنى سېزىپ قالدىمۇ نېمە؟». ئانىقىز بىر بېسىپ - ئىككى بېسىپ مېھمانخانىسىغا كىردى، بىر تەخسە لەڭمەننىڭ يېرىمىنى ئاران يېيەلىدى، مېھمانخانا ئاپئاق يورۇپ تۇراتتى، شۇ تاپتا ئانىقىز چۆچەكلەردىكى سەلتەنەتلىك خان - پادىشاھلارنىڭ سۆيۈملۈك، گۈزەل خانىشىغا ئوخشايتتى، مىللىي ۋە زامانىۋى ھۈنەر - تېخنىكىنىڭ بىرلىشىشىدىن پۈتكەن مېھمانخانا، قىممەتباھا جاھازلار بىلەن بېزىلىپ ئوتقاشتەك يالتىراپ تۇرغان خىلۋەت، تېپىتىنچ ماكان، پۈتۈن قورۇدىكى مال - مۈلۈك... ھەممىسى ئانىقىزنىڭ ئىلكىدە، پۇل بار ساندۇقنىڭ ئاچقۇچىمۇ يانچۇقىدا، يەنە نېمە كەم؟ «نېمە لازىم؟ كەم نەرسىنىڭ نېمىلىكىنى، نېمە لازىم ئىكەنلىكىنى ئانىقىز ئويلايدۇ، بىلىدۇ، ئۇ يەنە ماڭسا - تۇرسا، ئولتۇرسا - قوپسا «شىياڭگاڭ كوچىسى» دىكى تۇرمۇشى، ھاياتى بىلەن ئەيسا باينىڭ قورۇسىغا كەلگەندىن كېيىنكى تۇرمۇشىنى، ھاياتىنى سېلىشتۇراتتى، ئۇ چاغلارمۇ ئاجايىپ كۆڭۈللۈك ئىدى، ھەر ھالدا... ئەركىنرەك ياشايتتى، ھېچ بولمىغاندا ئاز - تولا جاپا چېكىپ ئىشلەپ پۇل تاپاتتى، بۇ يەردە ئۇ كېلىن سۈپىتىدە، ياق، خوجايىن سۈپىتىدە تۇرۇپ بەرسىلا بولدي، ئەيسا بايمۇ ئىشلىمەيدۇ، خەقنى ئىشلىتىدۇ. كۆپ ئىگىلىۋالغان مال - مۈلۈك، يەر - زېمىننىڭ، ھارام دۇنيانىڭ ھۇزۇرىنى كۆرىدۇ، پۈتى يوق، قولى يوق، كور بەختنىڭ مېغىزىنى چاقىدۇ» ئانىقىز قاتمۇقات، ئەندىشىلىك خىياللار ئىچىدە ئۈزۈپ يەنە مىرزائەخمەتنى ئويلاپ قالدي. «ئۇنىڭ بىلەنمۇ سۆزلىشىش كېرەك، بىر قارارغا كەلمەي بولمايدۇ، بايىقىقا بولغان ھەۋەس مېنى مۇشۇ ھالغا كەلتۈرۈپ قويدى، ئاھ... مەن زادى نېمە بولغان ئادەم؟ نېمە گۇناھ قىلدىم؟» ئويلىغانسېرى ئانىقىزنىڭ قەلبىنى ھەسرەت - نادامەت قامچىسى ساۋاپ تىلىم - تىلىم قىلاتتى، ئۇ ھويلىغا چىقتى، چوڭ ئايۋاندا بالىلار، بىرنەچچە مەدىكار تېلېۋىزور كۆرمەكتە، شۇنداق، ھايات بىر

زەنجىرگە ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ بىر ئۇچى ۋاقىتقا چەمبەرچەس باغلانغان، بىراق ۋاقىت ھېچكىمنىڭ ھۆكۈمىگە بويسۇنمايدۇ، ئۆز قانۇنى، ئۆز رېتىمى ـ قەدىمى بويىچە مېڭىۋېرىدۇ، ھاياتچۇ، ئۇمۇ شۇنداق، لېكىن ئۇنى قايسى يولغا سېلىش ئىنسانلارنىڭ ئەقىل، ئىستىداتىغا باغلىق، ئىنسانلار ھاياتىنى قايسى يوسۇندا قارشى ئالسا، ھاياتمۇ ئىنسانلارغا شۇ يوسۇندا مۇئامىلە قىلىدۇ، ئىنسانلار ئۇنى قانداق ئۆتكۈزسە، ئۇمۇ شۇنداق ئۆتىدۇ، ھايات زەنجىرىنىڭ يەنە بىر ئۇچى ئىنسانلارنىڭ ئىرادىسىگە، تاللىشىغا باغلانغان...

ئانىقىز كېچىچە تىترەپ چىقتى، ئىككى كۈن باش كۆتۈرمەي ياتتى، ئۈچىنچى كۈنى ئۇ ئەلەك ـ سەلەك بولۇپ ئورنىدىن تۇردى، بۇرنىدىن سۇ، كۆزىدىن ياش قۇيۇلاتتى، يۆتىلەتتى، كۆز جىيەكلىرى قىزىرىپ ـ شەلۋەرەپ، ئىششىغانىدى.

تۈن نىسپىدە ماشىنا قاتتىق سىگنال بەردى، ئەيسا باي كەلگەنىدى، دەرۋازا ئېچىلدى، ھويلىدا پاتىپاراقچىلىق باشلاندى، مەدىكارلار ماشىنىدىن قويلارنى چۈشۈرۈپ قوتان تەرەپكە ھەيدەپ مېڭىشتى.

— خېنىم بارمۇ؟ — ئەيسا باي سىڭلىسىدىن سورىدى.

— بار، مىجەزى يوق.

ئانىقىز يوتقاندىن بېشىنى چىقىرىپ سىرتقا قۇلاق سېلىپ ياتاتتى، مىرزائەخمەتنىڭ ئاۋازى تۇگۇل شەپىسىمۇ يوق، ئۇنىڭ قەدەم تىۋىشى، ئاۋازى بىرەر ئېغىز گېپى ئاڭلانسا كاشكى...

— ھاي... ئۇستا قېنى سەن؟ — ئەيسا باينىڭ ئاۋازىدا توساتتىن جىددىيلەشكەنلىك ئالامىتى بىلىنىپ تۇراتتى، — ماڭا قارا، ياتقىنىمۇ تەييار بوپتۇ، ئاۋۋال گېلىڭغا بىر نېمە يە، ياق دېمىسىنا، مەيلىڭ ئەمىسە، قارا بىزنىڭ ئانىقىز خېنىم ئاغرىپ قاپتۇ، سەگەك يات، مۇبادا... ھايت دەيمەن.

ئانىقىزنىڭ قىزىتمىسى بىراقلا ئۆرلەپ پۈتكۈل بەدىنى تونۇرغا تاشلانغاندەك كۆيۈپ ئۆرتىنىشكە باشلىدى، بېشى تېخىمۇ چىڭقىلىپ ـ زىڭىلداپ كەتتى، شۇ پەيتتە ئەيسا باي كىرىپ چىراغنى ياندۇردى، تورۇستىكى شاخسىمان چىراغنىڭ ئالتۇن نۇرى مېھمانخانىدىكى ئېسىل جاھازلارنىڭ ھەيۋىتىنى تېخىمۇ يۈكسەكلىككە كۆتۈرۈپ تۇراتتى، جىمجىتلىق، سۈكۈت ئىچىدە ھەممە نەرسە زېرىكىشلىك ھەم سۇرلۇك كۆرۈنەتتى، ئەيسا باينىڭ توپا باسقان، ھارغىن چىرايى چىراغ نۇرىدا تېخىمۇ بەدبەشىرە، يىرگىنىچلىك بىر تۈسكە كىردى، ئانىقىز كۆزلىرىنى مەھكەم يۇمۇپ ئۇخلاۋاتقاندەك كۆرۈنگەن بىلەن ئەمەلىيەتتە ئېرىنىڭ ھەرىكىتىگە زەن سالماقتا ئىدى. يۈرىكى تىترەيتتى، ۋۇجۇدى مۇزلايتتى، بەدەنلىرى تىكەن ئۈستىدە ياتقاندەك ئاغرىپ قىينىلاتتى، ئەيسا باي مەينەت، كىر كىيىملىرىنى سېلىپ دىۋانغا تاشلىدى، ئۇنىڭ يۈك باسقان مەيدىلىرى، ئالدىغا ئۈسۈپ چىققان سېمىز قورسىقى، كېلەڭسىز ئېغىر گەۋدىسى ئەپسانىلەردىكى قورقۇنچلۇق دىۋىنى ئەسلىتەتتى، ئانىقىز ئازاب بىلەن تولغاندى، ئىچ ـ ئىچىدىن ئۆرلەپ تۇرغان خورلۇق سەزگۈسى مۇدھىش، ئەمما قۇدرەتلىك بىر كۈچكە ئايلىنىپ، ئانىقىزنى

بوش، لېكىن پەرىيادلىق ئاۋازدا ئېگىرىتىۋەتتى. ئەيسا باي مايكىسى بىلەن كۆسىرىنىلا سالمىغانىدى، ئۇ كارىۋاتنىڭ لېۋىگە كېلىپ ئولتۇرغاندا ئانىقىزغا پۈتۈن يەر شارى تىترەپ ـ تەۋرەۋاتقاندەك بىلىنىدى، يۈرىكى ئاغزىغا قاپلىشىپ، نەپىسى قىسىلىدى، ئۇنىڭ بىئارام بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرگەن ئەيسا باينىڭ ئاچكۆزلەرچە تەلپۈنۈشى، ھاياجىنى پەسەيدى، قوشۇمىسى غۇژژىدە تۈرۈلۈپ شۇئان ئەسلىگە كەلدى، ئېغىر گەۋدىسىنى ئىغاڭلىتىپ پۇشۇلداپ ئورنىدىن تۇردى، كىيىملىرىنى كىيىپ بولۇپ ئۇزۇن دىۋانغا قىڭغايدى، ھايال ئۆتمەي كالىدەك پۇشۇلداپ خورەك تارتىشقا باشلىدى، ئانىقىز شۇ چاغدىلا يېنىك تىن ئالدى، يۈرىكى جايىغا چۈشتى، شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭ بۇرنىغا تەر، كىر كىيىمدىكى بېنزىن پۇرىقى يەنە ئاللىقانداقتۇر بىرخىل بەدبۇي پۇراق كىرىپ كۆڭلىنى ئايىنىتىشقا باشلىدى، شۇنداق بەدبۇي، سېسىق بىر مەخلۇقنىڭ قوينىدا يېتىش نېمىدېگەن ئازاب ـ ھە؟ بۇنىڭدىن مىرزائەخمەتنىڭ ساي چېكىسىدىكى غېرىبانە، ئىسسىقلىق كەپىسى مىڭ ھەسسە ياخشى ئەمەسمۇ؟... ئانىقىز شۇ خىياللاردىن كېيىن مىرزا ئەخمەت بىلەن تاسادىپىي ئۇچرىشىپ قالغان چاغدىكى كۆڭۈللۈك، كۆڭۈلسىز مىنۇتلارنى ئەسلىدى...

سېنتەبىر ئېيى ئاخىرلىشىۋاتاتتى، قۇياشنىڭ ھارارىتى پەسىيىپ، ھاۋا سالقىنلىغانىدى، سەھەرنىڭ سوغۇق شامىلى دىلنى قورۇيتتى، مۆتىدىل ھاۋا ئالتۇن تەبىئەتنى تېخىمۇ گۈزەللەشتۈرۈۋەتكەنىدى، ئانىقىزنىڭ ھاياتى بىر قېلىپتا ئۆتۈۋاتقاندەك قىلسىمۇ، لېكىن كۆڭلى ھامان يېرىم ئىدى، ئۇنىڭ تىنچ ھاياتى ھېلىقى چاغدا مىرزائەخمەت دۇكانغا كىرىپ 100 گرام ھاراق ئىچىپ، 300 يۈەن پۇلنى بېرىپ چىقىپ كەتكەندىن بۇيان گويا يەلكىنى بۇزۇلغان كېمە دېڭىز بورىنىدا ھەر يانغا سۈرۈلۈپ، ئادىشىپ يۈرگەنىدەك بىر ھالەتكە كۆچكەنىدى، بارلىق دەردىنى، ھەسرىتىنى ئىچىگە يۇتۇپ ياشاشقا، سىرىنى ئۆزىمەي داۋاملاشتۇرۇشقا مەجبۇر بولاتتى، ئۇ پەقەت شۇنداق قىلغاندىلا ئۆزىگە بىر ئازمۇ بولسا تەسەللى تاپالايدىغانلىقىنى چۈشىنەتتى، دۇكاندا خېرىدارلار سىيرىكىپ قالغاندا ئۇنى يەنە تۈرلۈك چىگىش خىياللار ئەسىر قىلىۋالاتتى، مىرزائەخمەتنى ئەسلىگەنسېرى مەخسۇتتىن رايى ياناتتى، كۆڭلى سوۋۇيتتى، مىرزائەخمەت يۈزى ئاقىقا مايىل قىزغۇچ، قوشۇما قاشلىرى ئاستىدىكى بىرجۈپ قوي كۆزى ھەمىشە ئويناق، لېكىن ھەسرەت بىلەن ئۈمىد تۈيغۇسى ئارىلاش بىر ئىپادە چاقناپ تۇرىدىغان، قاۋۇل يىگىت ئىدى. بۇرنى ئاستىدىكى قاپقارا، يۇمران بۇرۇتى يىگىتلىك قامىتىگە ئۆزگىچە سالاپەت بېغىشلايتتى، بىراق پاخپايغان چاچلىرىنى بېسىپ تۇرغان كونا شەپكە، ياماق سېلىنغان كونا كىيىم، يىرتىق ئاياغنىڭ ئاراشلىرىدىن كۆرۈنۈپ قالغان پۇت ـ بارماقلىرى، توپا، لاي... ئۇنىڭدىكى ھەممە سۇبات ۋە گۈزەللىكنى يوقىتىۋەتكەنىدى، ئۇنىڭدىكى بىردىنبىر بەختسىزلىك — يوقسۇزلۇق، كەمبەغەللىك، موھتاجلىق ئىدى، شۇنداقلىقىغا قارىماي ئۇ يەنىلا قىمار ئوينايتتى، بۇ قىلىقى مەخسۇتقىلا ئوخشايتتى، ئانىقىز ئۇنى ھەرقاچان مەخسۇت بىلەن سېلىشتۇراتتى، مىرزائەخمەت ئېمىلا دېگەنىبىلەن 8 — 10 يىل ئوقۇغان، مەكتەپ تەربىيىسى كۆرگەن، ئەقلى بار يىگىت ئىدى، يول كۆرسىتىدىغان، ياردەم بېرىدىغان، قوللايدىغان

ئادەم بولسا چوقۇم ئۇ بىرەر توغرا ئىشنى تۇتۇپ، ئاز كۈندە ئۆزىنى ئوڭشىيالايتتى. مەخسۇت بولسا تەييارتاپ، ھورۇن، بارنى بۇزۇپ ـ چاچىدىغان، يوقنى ئىزدىمەيدىغان لەقۋا ئىدى.

خىياللار خىياللارغا ئوخشايتتى، ئوي ـ پىكىرلەر چوڭقۇرلىشىپ قايغۇ ـ ھەسرەتلەرنى كۈچەيتتى، ئانىقىز مىرزائەخمەتتىن 300 يۈەن پۇلنى ئالغاندىن باشلاپ بىر نەچچە كۈنگىچە مەخسۇتنى ئىزدىدى، كىيىن ئۇنى تاپتى، ئۇرۇشتى، جېدەل قىلدى، مەخسۇت تەستەك يېگەن يۈزىنى سىلاپ لام ـ جىم دېمەي تۇرۇۋالدى، ئاخىرى ئانىقىز ئۆزى ھېرىپ، زېرىكىپ دۇكانغا كېتىپ قالدى.

بىر كۈنى ئانىقىز كۈگۈم چۈشۈشى بىلەن تەڭ دۇكاننى تاقاپ ئۆيگە ماڭدى، ھاۋا دىمىق، شامالمۇ يوق، ئەمدىلا جىمىرلاشقا باشلىغان شالاڭ يۇلتۇزلار كۆل رەڭ تۈن پەردىسى ئىچىدە بىر كۆرۈنۈپ بىر كۆرۈنمەيتتى. ئانىقىز بۈگۈن كەچ كىر يۇيماقچى ئىدى، ئۇ سوپۇن سېلىنغان پوپكىنى كۆتۈرۈپ ئۆيى ئالدىغا كەلدى، ئىشىكتە قۇلۇپ يوق، دەرۋازا ھەم يېپىقلىق ئىدى، ئىتتىردۇدى، ئىچىدىن زەنجىرلەنگەنلىكى مەلۇم بولدى، ئانىقىز ئىشىكنى ئۇرۇۋىدى مەخسۇت چىقىپ ئاچتى ۋە ئانىقىزنى كۆرۈپ ھىجايدى. ئايۋانغا مەخسۇت ئالدىدا، ئانىقىز كەينىدە كىرىپ كېلىشتى، مېھمانخانا ئۆيدە بىرنەچچە ئەر كىشىنىڭ گۇدۇڭشىغان، نېمىنىدۇر تالاشقان ئاۋازى ئاڭلاندى، مەخسۇت ئىتتىك كىرىپ ئىشىكنى يېپىۋالدى، ئانىقىز سەگەكلىشىپ ئىشىككە يېقىن بېرىپ قۇلاق سالدى.

ــ چۇ چۈشتى!

ــ ھە، مانا سىيا!

ئانىقىزنىڭ غەزىپى ئۆرلىدى، «ھۇ پەسەندە، مۇناپىق، يەنە ھوشۇق ئاتقىلى تۇرۇشۇپتىغۇ!» ئانىقىزنىڭ ۋۇجۇدى كەچكۈز شامىلىدا لەيلەپ يۈرگەن خازاندەك تىترىدى، غەزىپى كۈچلۈك يالقۇنغا ئايلاندى، كۆزلىرى قانغا تولدى، ئۇ ئىشىكنى جالاقىسىدە ئېچىپ ئۆيگە ئېتىلىپ كىردى، تاۋكادىكىلەر دىگىنىدە چۆچۈپ ئورنىدىن تۇرۇشۇپ كەتتى ۋە ئانىقىزغا چەكچىيىپ قاراپ قېلىشتى، ئانىقىزنىڭ ئەلپازى بۇزۇلغان شۇ تۇرقىدا ئۇ مەخسۇتنىڭ ياقىسىدىن ئېلىپ، تامغا ئۇستۇرۇپ بېشىنى يېرىۋەتمەكچى، ئاغزىغا ئۇرۇپ چىشلىرىنى تۆكۈۋەتمەكچى، بۇرنىنى ماكچايتىۋەتمەكچى ئىدى. ئۇنىڭ گۈزەل، شەھلا كۆزلىرى غەزەپتىن يېنىپ قورقۇنچلۇق تۈس ئالغان بولۇپ، چىشلىرى توختاۋسىز غۇچۇرلايتتى، ئۇ مەخسۇتنىڭ ئالدىغا گويا ئۇنى ئېزىقىغا ئېلىپ چايناپ ـ پۇركۈۋېتىدىغاندەك بىر ئەلپازدا دېۋەيلەپ كېلىۋېتىپ ئۆرە تۇرغانلار ئارىسىدا مىرزائەخمەتنى كۆرۈپ قالدى. شۇ ھامان يېلى چىقىپ كەتكەن توپتەك بوشاپ، قاقشان قوزۇقتەك جىم تۇرۇپ قالدى.

ــ بولدى چىقىپ ئىشىكنى قىل، ــ دېدى مەخسۇت ئىسىنى يىغىپ، ــ بولسا... ئوبدان بىر غىزا ئېتىپ بىزنى مېھمان قىل.

ئانىقىزدىن سادا چىقمىدى، مەخسۇت چالا كەيىپ ئىدى، قىزارغان كۆزلىرىنى

چىمچىقلاتقىنىچە ھىجىيىپ تۇراتتى، ئانىقىز بوشاشقان قەددىمنى سەل بۇراپ مىرزائەخـ
مەتكە قىيا باقتى، مىرزائەخمـەت قولىدىكى ھوشۇقنى دەم ئۇ قولـىغا دەم بۇ قولـىغا
ئېلىپ يەرگە قاراپ تۇراتتى، ئانىقىز چىقىپ كەتتى، ئايۋان سۇپىسـىدا ئولـتۇرۇپ
كۆڭلىگە ھەرخىل خىياللارنى كەلتۈردى، ئۇ ساقچىغا خەۋەر قىلماقچى بولۇپ ئورنىدىن
تۇرۇپ ھويلىغا چىقتى ـ دە، يەنە ئارىسالدى بولۇپ قالدى. تـوختا، مىرزائەخمەتـچۇ؟
ئۇنىمۇ تۇتۇپ بېرىش كېرەكمۇ؟ ياق، ئۇنىڭغا ئۇۋال قىلسام بولماس، يامانلىق مەنـ
دىن كەلسە ـ ھـە؟ ئانىقىز تەڭلىكتە قالغانـىدى، ئۇ خېلى ئۇزۇنغىچە تۇمانلىق ئاسـ
مانغا قاراپ خىيال سۈردى، يۈرىكى تىنىمسىز دۈپۈلدەيتتى، ئېغىر ھەسرەت قەلبىـنى
ئازابلايتتى، كۆڭلى ئاشۇ تۇمانلىق ئاسماندەك يېقىمسىز سېزىملارغا تولغانىدى، ئۇنىڭ
كىر ـ قات يۇيۇشقا قولى بارمىدى، توغـرا، ئۇلارنىڭ قىمارى تۈگىسۇن، ھەممىسى كەتـ
كەندىن كېيىن مەخسۇت بىلەن سۆزلىشىش كېرەك، ئەدىپىنى بېرىش كېرەك. ئانىـقىز
ئايۋانغا كىردى، سۇپىدا ئولتۇرۇپ ئېگىزنى تۇتقىنىچە قىمارنىڭ تۈگىشىـنى كۈتتى،
ھويلا، ئايۋان گۆرۈستان جىمىلىقىغا چۆكتى، مېھمانخانا ئۆيـدە شام يورۇقىـدا قىمار
قىزىماقتا ئىدى.

ئۇلار بەش كىشى ئىدى. بۈگۈن ئامەت مىرزائەخمەتكە يېپىشـقانـىدى.

ــ بۇدا بىر ئاتقىنا.

ــ ئات دېگەنىدىكىن ئېتىپ باقماسەن؟

باشقىلارمۇ مىرزائەخمەتـكە مەدەت بېرىپ ۋارقىرىشاتتى، مىرزائەخمـەت چېچىلـىپ
تۇرغان ھوشۇقلارنى يىغىۋېلىپ بىر سېكۇنتچە جىم تۇردى ـ دە «يا پىرىـمىز جەمشىد
ئۆزۈڭ مەدەت قىلغايسەن!» دەپلا تۆت ھوشۇقنى ئاتتى، شۇ ھامان چۇقان كۆتۈرۈلدى.

ــ پوزا چۈشتى!

ــ تۈزۈك قارا، ئالچۇ چۈشتى!

ــ توغرا!...

مەخسۇت ئىچكى ئۆرتىنىش، چىدىماسلىق تۇيغۇسى ئىچىدە ھوشۇقلارغا قارىدى، ھوـ
شۇقلارنىڭ ئىككىسى ئوڭدا، ئىككىسى دۈم چۈشكەنىدى، مىرزائەخمـەت ھەيۋە، پـوپوزا
ئىپادىلىرى ئەكس ئېتىپ تۇرغان ئۆتكۈر كۆزلىرىنى مەخسۇتقا تىكتى.

ــ سانجۇ! ــ مىرزائەخمـەتنىڭ قوپال ئاۋازى مەخسۇتنىڭ دىمىنى ئىچىگە چۈشۈـ
رۈۋەتتى، ــ بىر نېمە دېمەمسەن، ئادىشوي، نەق پۇل يوق دەمسەن، گـەدىنىڭـدە 260
كوي بولۇپ قالدى، دېگىنە، نېمە بار ھېسابلاپ بېرىدىغان؟

ــ ئىككى قويۇم بار، شۇنى ئال، قاسساپقا ساتساڭ 300 يۈەندىن كەم ئالمايدۇ.
يوغان قويلار.

ــ مەيلى، ئالاي...

ــ بىزگىچۇ؟

ــ ماڭىچۇ؟ ماڭا نېمەڭنى بېرىسەن؟

تۆتەيلەن تەڭ «نېمىنى ئالساق بولىدىكىن» دېگەندەك ئۆينىڭ تۆت تەرىپـىگە

قاراشقا باشلىدى، دەل شۇ چاغدا ئانىقىز كىرىپ كەلدى.

— ھەي... مۇناپىق، زەيپانى! قويدا سىنىڭ نىمە ھەققىڭ بار؟ ئۇ قويىنى ئانام بەرگەن، شۇنىڭغا كۆزۈڭ چۈشتىمۇ؟ ئۇتتۇرساڭ ئۆزۈڭنىڭ بىر نىمىسىنى ئۇتتۇر، پۇلۇڭ بولمىسا... ئۆزۈڭنى تىك!، ئۆزۈڭنى ئۇتتۇرۇۋەت! شۇنىڭ بىلەن بىللە كۆزۈمدىنىمۇ يوقىلارسەن تايىنلىق، ھۇ لامزەللە، مۇناپىق!

مەخسۇتنىڭ كۆزلىرىنىڭ جىيەكى كېڭىيىپ، ئېقى سارغايدى، قارىچۇقلىرى خۇنۇكلەشتى، پېشانىسىدىن چىپىلداپ تەر ئېقىشقا باشلىدى.

— ئۆزۈڭنى تىك دېدىڭمۇ خوتۇن، ياق، قويىنى بېرىشكە چىدىمىساڭ بولدى، سېنى تىكتىم! ئاتە مىرزائەخمەت، ئوغۇل بالىچىلىق، بىر ئاتقىنا!

ئانىقىز لاغىلداپ تىترەپ كەتتى، مۇشتى تۈگۈلۈپ، قوللىرى تۆمۈردەك قاتتى، بىراق مىرزائەخمەت، ھوشۇق، ئۆتمۈش، مۇھەببەت، پۇشايمان، ئۇتتۇرۇش، خوتۇننى دوغا تىكىش، ئاخىرقى نەتىجە... ئانىقىز ئۆزىنى بېسىۋالدى، مىرزائەخمەت تۆت ھوشۇقنى چاڭگىلىدا قىسىپ - شىردىقلىتىپ ئولتۇرۇپ ئانىقىزغا ئاچكۆزلۈك بىلەن تىكىلدى، ئۇنىڭ ئىچكى دۇنياسىدا قانداق ئۆزگىرىشلەرنىڭ يۈز بېرىۋاتقانلىقىنى ھېچكىم چۈشەنمەيتتى، ئۇ يەر تېگىدىن ئانىقىزغا قارىدى.

— ئاتە!

— ئاتقىنا ئاداش!

— نېمىدىن قورقىسەن، ئۇتتۇرۇۋەتسەڭ مەخسۇتقا بىر قىز تېپىپ بەرسەڭ بولمىدىمۇ؟ يا بولمىسا...

مىرزائەخمەت سۆزلىگۈچىگە گۆلەيدى، ئۆي ئىچى جىمىپ كەتتى، مىرزائەخمەت ھوشۇقلارنى سىقىمداپ تۇرغان ئوڭ قولىنى ئېگىز كۆتۈردى.

— يا... پىرىم جەمشىد! سەن مەلىكە دىلسۆزنى ئۇتتۇۋالغاندەك، مەنمۇ ئانىقىز خېنىمنى ئۇتتۇۋالاي!

ئۆي ئىچىدە پاراققىدە كۈلكە كۆتۈرۈلدى.

— ئۇچى پوزا! بىرى...

— بىرى چىكا!

— بەللى! بەللى!

— توۋا خۇدايىم، كۆرۈڭ ماۋۇ تەلەي - ئامەت دېگەننى؟

— جەمشىدنىڭ روھى يۆلىدى - دە!

ئانىقىز سورۇن ئەھلىنىڭ كۈلكە، چۇقانلىرىدىن مەخسۇتنىڭ ئۇتتۇرۇۋەتكەنلىكىنى بىلدى، ئەمدى مەخسۇتنىڭ ئەدىپىنى بېرىش دېگەن گەپنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى قالمىدى، چۈنكى ئانىقىز دەل ئۆزى سېغىنىپ، ئىزدەپ يۈرگەن، غايىبانە كۆيۈپ - ئاشىق بولۇپ، كۆڭۈل بەرگەن ئادىمىگە ئۇتتۇرۇلغانىدى، تەقدىر ئىلاھى ئۆز قۇدرەت - كامالىتى بىلەن ئاجايىپ مۆجىزىلەرنى كۆرسىتىدىكەن، تۇرمۇش قىسمەتلىرى ئاشۇ سىرلىق مۆجىزىلەر تۈپەيلىدىن ناھايىتى قىسقا دەقىقىلەر ئىچىدە تېزلا ئۆزگىرىش ياساپ، خىلمۇ خىل تۈس ئالىدىكەن، ئانىقىز مانا مۇشۇنداق پەيتتە تەقدىر ئىلاھىنىڭ ئۆزگە

www.uyghurkitap.com

يارىتىپ بەرگەن غەنىيمەت پۇرسەتنى قولدىن بەرمەسلىككە قارار قىلدى، مىرزائەخمەتنىڭ بازاردا يەنە پەيدا بولۇشى، 300 يۈەن پۇلنى قايتۇرۇپ بېرىشى ئانىقىزنىڭ نەزەرىدە ئاجايىپ ھادىسە، كۈتۈلمىگەن بىر ئىش. شۇندىن بويان ئانىقىز مىرزائەخمەتنى سائەتلەپ كۈتتى، ئىنتىزار بولدى، قەلبى تۇنجى قېتىم مۇھەببەت ئىزھار قىلغان يىگىتنىڭ ئىشقىدا ئۆرتەندى.

قىسقا مىنۇتلاردىكى جىددىي كەسكىن ئۆزگىرىش تۇرمۇشتىكى بەزى قىيىن ئىشلارنى جېدەل-غەۋغاسىز، تىنچ بىر تەرەپ قىلىدىكەن. مىرزائەخمەت پۇلنىڭ مەرىدىن كەچتى، ئانىقىزمۇ ئۆزىنىڭ پۇل-مال ئورنىدا ئېرىنىڭ ئىلكىدىن ئاسانلا باشقىلارنىڭ قولىغا ئۆتۈپ قالغانلىقىنى، يەنە كېلىپ ئاشۇ پۇل ئۇنىڭ نەرخى-باھاسى بولۇپ قالغانلىقىنى ئويلاپ ۋىجدانى خورلاندى، ئازابلاندى، ئىنتايىن پەس قەدىرسىز بىر نەرسىگە ئايلىنىپ قالغانلىقىنى بىلدى، يەنە مۇشۇ خورلۇق، ئازاب، قارا كۆڭۈل، ۋىجدانسىز ئەردىن بىر يولى قۇتۇلۇشقا ياردەم بېرەلەيدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يەتتى.

— مېنى دوغا تىككىنىڭ، ئۇتتۇرۇۋەتكىنىڭ ناھايىتى ئوبدان بولدى، — دېدى ئانىقىز قانسىراتمىغان ئۆپكىدەك قىزىرىپ ئىسسىلىپ كەتكەن يۈزلىرىنى ئالقانلىرى بىلەن توسۇۋېلىپ، — شۇنىڭغا ئاگاھ بول، دەپ قوياي، ئىنسان بالىسى بولساڭ... مەيلى قىمار ئوينا، خوتۇنۇڭنىمۇ دوغا تىككىن، لېكىن سېنى تاپقان داداڭنى، تۇغقان ئاناڭنى دوغا تىكىپ ئۇتتۇرۇۋېتىشتىن ھەزەر ئەيلە!

مەخسۇت كۆزلىرىنى ئالىتاغىل قىلىپ پارقىرىتىپ جىم ئولتۇراتتى، مىرزائەخمەت يېنىدىكىلەرگە مەغرۇرانە قاراپ گىدىيەتتى، قالغانلار ئويۇننىڭ ئاخىرىدا بۇنداق پەۋقۇلئاددە نەتىجىنىڭ كېلىپ چىقىدىغانلىقىنى كۈتمىگەچكە ھەيران بولۇشۇپ بىردە مەخسۇتقا، بىردە ئانىقىزغا، بىردە مىرزائەخمەتكە يەر ئاستىدىن قارىشىپ ئولتۇرۇشاتتى.

— ئەمدى غىت قىلىشىپ كېتىشىۋالالا! — دېدى ئانىقىز زەردە بىلەن، — ئۆيىنىڭ خەت مۆھۈرىنى كۆرسىتەيمۇ يا؟

قىمارۋازلارنىڭ ئۇتقانلىرى خۇش، ئۇتتۇرغانلىرى خاپا-چۈشكۈن ھالدا ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى.

— خېنىم... ماڭسىلا ئەمسە، — مىرزائەخمەت مەخسۇتنىڭ كۆز ئىچىلا ئانىقىزنىڭ يېڭىدىن تارتتى، — يۈرسىلە، كېتىمىز.

مەخسۇت گويا تىلىغا قۇلۇپ سېلىنىپ كەتكەندەك لام-جىم دېمەستىن گۈشىيىپ ئولتۇراتتى، ئانىقىز ئۇنىڭغا نەپرەت بىلەن تىكىلدى.

— تۇفى! ئىلاھىم... سەندەك ئەر يولغىچە!...

غايىبتىن جان كىرگەندەك مەخسۇت شۇئان ئورنىدىن تۇرۇپ ئانىقىزغا ئېسىلدى.

— توختا! نەگە بارىسەن؟ سەن مېنىڭ خوتۇنۇم...

— مەن سېنىڭ خوتۇنۇڭ، توغرا... مەن سېنىڭ... — ئانىقىز چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ ئاچچىقىدا مەخسۇتنىڭ قۇلاق تۈۋىگە تەستەك بىلەن بىرنى سالدى، — مانا ئەمسە، شۇنداق، مەن سېنىڭ خوتۇنۇڭ! مانا ئەمسە...

قايتا ـ قايتا تەككەن تەستەك ۋە زەرب بىلەن تەككەن بىر پەشۋادىن مەخسۇت دەلدۈگۈنۈپ كىگىز ئۈستىگە ئولتۇرۇپ قالدى، كۆزىگە قاراڭغۇچىلىق تىقىلىپ ھېچنېمىنى كۆرەلمىدى، مىرزا ئەخمەت شامنى ئۆچۈرۈۋەتتى، مەخسۇت كۆزىنى ئاچقاندا ئۆي ئىچى گۆردەك قاراڭغۇ ئىدى، نە ئانىقىز، نە مىرزا ئەخمەتنىڭ شەپىسى ئاڭلانمايتتى...

ئانىقىز كۆزىنى ئاچقاندا سەھەر قۇياشىنىڭ تۈڭلۈكتىن شۇڭغۇپ كىرگەن نۇرى ئۆي ئىچىنى خېلىلا يورۇتقانىدى، ۋەيرانە ئۆيگە، ئىسلاشقان تام ـ تورۇسقا، زەي پەگاغا، كاكىل سېلىنمىغاچقا توپا ئۆرلەپ تۇرغان سۇپىغا، يىرتىق كىگىزگە، كىگىز ئۈستىدىكى مازلىرى چۇۋۇلۇپ تۇرغان يوتقان ـ كۆرپىگە قاراپ ئانىقىزنىڭ كۆڭلى ئاينىدى، ئۇ ئۆزىنى ئەيىبلىدى، ئاخشام مىرزائەخمەت ئۇنى مۇشۇ ئۆيگە ئېلىپ كەلدى، يولدا ئۇلار جىم مېڭىشتى، مىرزائەخمەت ئانىقىزنىڭ ھېچقانداق قارشىلىق كۆرسەتمەستىن بەلكى ئۇنى توسقان ئېرىنى ئۇرۇپ ئۆزىگە ئەگىشىپ چىققانلىقىدىن ھەيران؛ يەنە بىر تەرەپتىن، ئۆزىنىڭ قاراملىق قىلغىنىدىن پۇشايمان قىلاتتى، ئاقىۋىتىنى ئويلىماي قىلغان ئىشىنىڭ كېيىن كۈتۈلمىگەن كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ئېلىپ كېلىشىدىن ئەنسىرىدى، ئۆي ئالدىغا كەلگەندە توختاپ ئىشىكنى ئاچماستىن تۇرۇپ قالدى، مەھەللە جىمجىت، ئەل ئۇيقۇدا، يېقىنلا بىر ھويلىدىن ئىتنىڭ ئۇزۇپ ـ ئۇزۇپ قاۋىغان ئاۋازى پۈتۈن جىملىقنى بۇزۇپ تۇرۇدۇ.

— ئانىقىز، كەتكىن، مەن سېنى ئۆيۈڭگە ئاپىرىپ قويياي، بولمىسا... ئېرىڭ، ئېرىڭنىڭ ئاتا ـ ئانىلىرى، جىم ياتمايدۇ، ساقچىلارغا دېسىلا... بىزنى، بىزنى تۇتۇۋالىدۇ، چاتاق... ـ مىرزائەخمەت ئاخىرىدا قوشۇپ قويدى، ـ مېنىڭغۇ سېنى ھەرگىز كەتكۈزۈۋەتكىم يوق، سەن... سەن مېنىڭ نىكاھىمدا ئەمەسسەن ـ دە.

— كەتمەيمەن! نەگە كېتەتتىم؟ ئەگەر ئۇ مېنى ساڭا ئەمەس، باشقا بىرسىگە ئۇتتۇرۇۋەتكەن بولسا... ئۇ چاغدا مەخسۇتنى ياكى ئۆزۈمنى بىر نېمە قىلىۋېتەتتىم، بەختىمگە سەن ئۇتۇۋالدىڭ، مىرزا ئەخمەت، ئويلاپ باققىنا، ھېلىقى چاغدا مەن سېنىڭ توي قىلىش توغرىسىدىكى تەلىپىڭگە ماقۇل دېمەي دىلىڭنى چەگدىم، نېمە سەۋەبىنىكى بىلمەيمەن، پەقەت مەخسۇتقا تەگكىنىمدىن كېيىنلا ئاندىن گۆدەكلىك، نادانلىق قىلغىنىمنى چۈشەندىم، پۇشايمان قىلدىم، ئەمدىچۇ؟ ئاخىرى سەن شۇ ئۆچىڭنى ئالغانىدەك قىلدىڭ، مېنى ئۇنىڭ قولىدىن يۇلۇپ ئالدىڭ، ئەمدى مەشەدە، ئۆيۈڭدە تۇرىمەن، سەن مېنى ئال.

ئانىقىز كەسكىن تەلەپپۇزدا مىرزا ئەخمەتتىن شەپقەت، مېھرى ـ مۇھەببەتنى، ئۆزىنى بارلىق ئازاب ـ ئوقۇبەتتىن قۇتقۇزۇۋالىدىغان يېڭىلمەس كۈچ ـ قۇدرەتنى كۈتۈۋاتقاندەك زور ئىشەنچ بىلەن سۆزلەيتتى، ئۇنىڭ ئاۋازىدا ھاياجانلىق بىر ھېسسىيات ئۇرغۇپ تۇراتتى، ئۇنىڭ ئەندىشىسىز، قورقماس يۈرىكى مىرزا ئەخمەتكە تەلپۈنەتتى.

— مەن ئۇ قىمارۋاز، نامەردتىن قۇتۇلساملا بولدى، سەن مېنى ئال!

— نېمە؟ مەنمۇ قىمارۋازغۇ؟ — مىرزائەخمەت ئانىقىزنى تام تۈۋىگە تارتتى، — مەن ئېرىڭدىن ئۆتە قىمارۋازمەن، سېنى ئالالمايمەن، مەن ھارۋىمۇ كەمبەغەل،

www.uyghurkitap.com

ھېچنېمەم يوق، دادام ئۆلۈپ كەتكەن، ماڭا دادامدىن مۇشۇ كىچىككىنە ھويلا بىلەن ئىككى ئېغىز ئۆيلا قالغان...

— نېمە دېسەڭ دە، مەن كەتمەيمەن!

مىرزا ئەخمەت ئانىقىزنىڭ بېلىدىن قۇچاقلىۋالدى، ئۆسۈپ كەتكەن ساقال ـ بۇرۇتى سانچىلىپ ئانىقىزنىڭ يۈزىنى چىمىلدىتىۋەتتى، زارىقىش، تەشنالىق، مۇھەببەت ئوتى كۆرۈلدەپ كۆيۈۋاتقان يۈرەكلەردىن قۇدرەتلىك بىر ۋولقان ئېتىلىپ چىقتى، مىرزا ئەخمەت ئايال زاتىنى بېلىدىن قۇچاقلاپ، باغرىغا بېسىپ سۆيۈشنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى پەقەت مۇشۇ دەقىقىدىلا ھەقىقىي تۈردە كۆرۈۋاتاتتى، ئەمدىلىكتە ئۇ ئانىقىزنى ئۆيگە ئاپىرىپ قويۇشتىن، ئېرىگە تاپشۇرۇپ بېرىشتىن ئىبارەت ئالىيجاناب نىيىتىدىن بىراقلا يالتايدى. ئۆزىگە چوڭقۇر ئىشەنچ باغلاپ ئەگەشكەن بۇ گۈزەل مەھبۇبىنى كەتكۈزۈۋېتىشكە كۆڭلى ئۇنىمىدى. ئۇ پۈتكۈل ھاياتىدا تېخىچە كۆرۈپ سىزىپ باقمىغان ئاجايىپ شېرىن لەززەتكە، بەخت ـ شادلىق تۇيغۇلىرىغا چۆمۈلۈپ مەست بولغانىدى...

ئانىقىز كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ ئۆي ئىچىگە يەنە بىر قېتىم سەپسېلىپ قاراپ چىقتى ـ دە، يۈرىكى ئىتتىرىگۈدەك ئېغىر خورسىندى، ئۇھ تارتتى، بىر بۇلۇڭدا تۇرغان يېپيېڭى ۋېلىسىپىتتىن باشقا بۇ ئۆينىڭ ھەممە يېرى، بىساتلىرى شۇنچىلىك سەت، مەينەت ئىدى، بۇ خۇنۇك، كۆڭۈلسىز مەنزىرە ئۇنىڭ قەلبىدىكى دەرد ـ ئەلەم، خورلۇق، ئازابنى تېخىمۇ ئېغىرلاشتۇردى، ئۇ بىر پەس كۆزلىرىنى يۇمۇۋېلىپ يالىڭاچ يەلكىسىگە يوتقاننى تارتىۋالدى، «تاڭ ئاتقىلى نەۋاق، نېمىشقا ياتىمەن، كېتىشىم كېرەكقۇ.» ئانىقىزنىڭ ئاخشامقى ھېسسىياتى، تەلپۈنۈشلىرى، ئىرادىسى يەنە ئۆزگەردى، «ئەسلىدە ئاخشاملا كەتسەم بوپتىكەن، ئۆزى مەن كەمبەغەل دېگەنىدىغۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنىڭ توغرامدا چىقىدىغان سۆز ـ چۆچەكلەر...» ئانىقىز ئېزىلگەن، جانسىز گەۋدىسىنى تەستە كۆتۈرۈپ يېرىم ئۆرە بولۇپ ئولتۇردى. يېنىدا بېشىنى ئىككى ئالقىنى ئارىسىغا ئېلىپ يېنىك پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتقان مىرزا ئەخمەتنىڭ ئېچىلىپ قالغان ئورۇق، كېلىشكەن گەۋدىسىگە ئىنزا ئارىلاش خورلانغان بىر نەزەردە كۆز تاشلاپ قويدى.

ئانىقىز ھويلىغا چىقتى، بۇ ھويلا بولماستىن، بەلكى تېرەك شاخلىرى بىلەن چەللە قىلىنغان كىچىككىنە تارچۇق ئىدى، خالاس. كېچە ياغقان ئازغىنا يامغۇر ئاللىقاچان توختىغان بولسىمۇ، چەللىدە توختاپ قالغان تامچىلار بىرە ـ بىرە چېپىلداپ تامچىلاپ تۇراتتى، قۇياش نەيزە بويى كۆتۈرۈلگەن بولۇپ ئاسمان سۈزۈك، ھاۋا ساپ ئىدى، ئانىقىز ۋاخىنلىرى بوشاپ قالغان شوتىغا كېلىپ ئولتۇردى، ئىشىك ئالدىدىكى يولدىن مەھەللە بالىلىرى پادا ھەيدەپ ئۆتۈشتى، دېھقانلاردىن بىر ـ ئىككىسى كەتمەن، ئارىلىرىنى دولىسىغا سېلىپ ئېتىزلىققا ماڭدى، بىرى ئوت ـ چۆپ بېسىلغان ئېشەك ھارۋىسىنى ھەيدەپ ئۆتۈپ كەتتى، ئانىقىز ئۈچۈن ھازىر ھەممە نەرسە... كائىناتتىكى بارلىق ھاياتلىق، مەۋجۇدات ئۆز قەدرىنى يوقىتىۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى.

— چىقىۋاپسەنغۇ بۇ يەرگە؟ — مىرزا ئەخمەت ئىشىكتە پەيدا بولۇپ سورىدى.

ئانىقىز جاۋاب بەرمىدى، كۆزلىرىدىن ياش تۆكۈلۈپلا تۇراتتى، مىرزا ئەخمەت

بىر هازا قاراپ تۇرغاندىن كېيىن نەيچىلەپ تۇرالغان تاماكىسىنى تۇتاشتۇردى،

ــ يىغلاۋاتامسەن؟ مەيلى يىغلا، ئاخشام ئاپىرىپ قويايى دېسەم ئۇنىمىدىڭ، ئانىقىز... مەن بۈگۈن ئۆمرۈمدە... ئۆمرۈمدە بەخت دېگەننى كۆردۈم،تارتقان دەردلىرىم، چەككەن هەسرەتلىرىم خۇداغا يەتكەن ئوخشايدۇ، ئەمدى ئۆلۈپ كەتسەممۇ...

ــ بولدى سۆزلىمىگىنە! ــ ئانىقىز بېشىنى كۆتۈرۈپ كۆزلىرىدىكى ياش تامچىلىرىنى سۈرتتى، ــ سەن ئارمىنىڭغا يەتتىڭ، مېنى شەرمەندە قىلدىڭ، تېخى بۈنى سەن ئۆزۈڭ ئۈچۈن بەخت دەۋاتىسەن، خۇشال بولۇۋاتىسەن،توۋا... خەقىقە ئاڭلانماي قالامدۇ؟ خەلقى ـ ئالەم ئالدىدا نېمىدەپ بېشىمنى كۆتۈرۈپ يۈرىمەن، ئاه خۇدايىم، ماڭا ئۆلۈم هەق. ئېسىت...!

ئانىقىزنىڭ چېھرىسى زۇمرەتتەك قۇياش نۇرىدا پارقىرىدى، تاتارغان يۈزلىرى قىزىرىپ، ژىناقلىرىدا نۇر شولىسى جىلۋىلەندى، كۆكلىكنىڭ ئۈچۈق ياقىسىدىن كۆكسىنىڭ ئۈستۈنكى قىسمى كۆرۈنۈپ تۇراتتى، مىرزا ئەخمەت ئانىقىزنىڭ كېلىشكەن، خۇش پىچىم قامىتىگە پۈتۈن زېھنى بىلەن سىنچىلاپ سەپسالدى، ئانىقىز يەنە ئۆكسۈپ يىغلاۋاتاتتى، مىرزا ئەخمەت چېكىۋاتقان تاماكىسىنى ناشلىۋېتىپ ئانىقىزنىڭ دولىسىغا قولىنى قويدى.

ــ سېنى مەن شەرمەندە قىلدىممۇ؟ دەپ باقە، مەن شۇنداق قىلدىممۇ؟ بۈنى ئېرىڭ لامزەللىدىن كۆر، ئۇ سېنى ئوغا تىكتى، ئۇتتۇردى، پۇل بەرسە پۇل، قوي بەرسە قوي ئالاتتىم، ئەمما سېنى بەردىغۇ؟ بۇمۇ تەقدىر ـ ئىرادىغۇ؟ بولدى يىغلىما، ئاخشامقى گەپلىرىم ئېغىر كەلمىسۇن، ئېرىڭدىن ئاجرىشىپ كەت، سېنى ئۆزۈم ئالىمەن، توي قىلىمىز، شۇ چاغدا سېنى هېچكىم ئۇنداق ـ مۇنداق دېيەلمەيدۇ، بۇ گېپىمگە ئىشەن.

ئانىقىز يىغىدىن توختىغان بولسىمۇ، ئىچ ـ ئىچىدىن ئۇقچۇپ چىققان دەرد ـ ئەلەم تەسىرىدىن هەر بىر ئۆكسىگەندە يەلكىلىرى تىترەپ كېتەتتى، مىرزائەخمەت يەنە تاماكا ئوراپ ئانىقىزنىڭ جاۋابىنى كۈتۈپ تۇراتتى: ئانىقىز دوساتتىن يىغىدىن توختاپ ئاۋازىنى يۇقىرى كۆتۈرۈپ غەزەپ بىلەن ۋارقىرىدى:

ــ سېنىڭ مۇشۇ تۇرقىڭغا تېگىمەنمۇ؟ نېمەگە تېگىمەن، ئۆيۈڭ گۆرگىلا

www.uyghurkitap.com

ئۇخشايدىكەن، ئىتمۇ تۇرمايدۇ سىنىڭ بۇئۇۋاقىدا، بۈگۈنى نەچچە يۈز كويلاپ پۇل تۆتىسەن، باي بولىسەن، ئەتىسى بىر پۇڭ قالماي ئۇتتۇرىسەن، گادايغا ئايلىنىسەن، ياقىساڭا تەگمەيمەن!

ئانىقىز ئۆتكەنكى شىرىن ئارزۇلىرىنىڭ خىيالىي چۈشتىن ئىبارەت ئىكەنلىكىنى، ئاخشام مىرزا ئەخمەتكە ئۇتتۇلۇپ ھەممە ئۇنىڭغا ئۆزلۈكىدىن ئەگىشىپ كەلگەنلىكىنىڭ، ئاپىرىپ قوياي دېسە ئۇنىمىغانلىقىنىڭ ھەممىسى كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرىپ تەنتەكلىك قىلغانلىقىنىڭ، ئەقىلسىزلىقىنىڭ نەتىجىسى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ قاتتىق پۇشايمان يېدى، تووۋا، ئۇ دائىم ئۆزى قىلغان ئىشتىن پۇشايمان يەپلا ئۆتەمدىغاندۇ، ئەمدىلىكتە ئۇ مىرزا ئەخمەتنىڭ مەخسۇتتىن ئۇستۈن تۇرىدىغان بىرەر ئالاھىدىلىكىنى تاپالمىدى، مەخسۇت ئەسكى بولسىمۇ ھەر ھالدا ئانىقىز ياخشى ياشايتتى، دۇكاننىڭ خوجايىنىغا ئايلىنىپ پۇلغا ئىگە بولدى، باياشات تۇرمۇش كەچۈردى، ئەمدى مىرزا ئەخمەتكە تەگسە ھال - كۈنى نېمە بولماقچى، چىشىنىڭ كىرىنى شۈمۈپ، تاتىرىپ - سارغىيىپ ياشىسۇنمۇ؟ ياق، ئانىقىز ئۆز تەقدىرىنىڭ بىراقلا ئۆزگىرىپ بۇنداق ناچار ئەھۋالغا چۈشۈپ قېلىشىنى ئەسلا خالىمايدۇ، ئەمما قىسمەت بەربىر ئۆزگەردى، مەخسۇت ھەممىنى بەربات قىلدى، بۇ ئانىقىزنىڭ باياشات تۇرمۇشتىن مەھرۇم بولۇشى ئىدى، ئۇ ئۆز ھاياتىنىڭ خەتەرلىك پەيتتە تۇرۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغان بولسىمۇ، يەنىلا تەقدىرگە تەن بېرىشنى، بۇ ۋەيرانە كۈلبىنىڭ مىسكىن، يوقسۇل بەندىسى بولۇشنى خالىمايتتى، ئانىقىز شاققىدە ئورنىدىن تۇردى-دە، ئىشىك تەرەپكە ماڭدى.

— توختا، تەگمىسەڭ مەيلى، لېكىن... مەن سېنى ئۇتتۇۋالغانغۇ؟ ھازىر سەن مېنىڭ ئىگىدارچىلىقىمدا، مەخسۇت نوچى بولسا مەندىن سېنى ئۇتتۇۋالسۇن! يا بولمىسا يەنە بىر نەچچە كۈن تۇر...

ئانىقىز غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولدى، بىر نېمە دەي دېسە كۈندۈز، ھويلا ئەتراپىدىكىلەر ئاڭلايدۇ، شۇڭا ئۇ سەل ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ:

— ماقۇل، يۈر ئەمىسە، كىرىپ كېتەيلى، — دېدى.

مىرزائەخمەت خۇشاللىقىدىن نېمە قىلارىنى بىلەلمەي ئانىقىزنىڭ قوللىرىغا ئېسىلدى، ئىككىيلەن ئۆيگە كىرىشتى، ئانىقىز ئوچاق قىرىدا تۇرغان چەپچىكى يوق چۆگۈننى ئالدى - دە، مىرزا ئەخمەتنىڭ يۈزىگە چەنلەپ زەرب بىلەن ئۇردى، مىرزا ئەخمەت ئاغزى بۇرنىنى تۇتقىنىچە ئولتۇرۇپلا قالدى، بارماقلىرى ئارىسىدىن ئېتىلىپ چىققان ئېگىكىنى بويلاپ ئېقىشقا باشلىدى.

— كەتكىلى قويامسەن - يوق؟

مىرزائەخمەت بېشىنى كۆتۈرمەستىن ئېگىشىپ ئولتۇراتتى، پەگاغا قىپ-قىزىل قان ئېقىۋاتاتتى، ئانىقىز بۇلۇڭدا تۇرغان يېپىپىكى ئۆلىسىپىتىنى يېتىلىگىنىچە چىقىپ كەتتى، ئەتراپتا ھېچكىم كۆرۈنمەيتتى، قۇياش بىپايان ئاسماننى سۈت رەڭگە كىرگۈزگەن، ئاقۇش بۇلۇتلار كۆكتە ئېسىلىپ تۇراتتى، كېچە ياغقان يامغۇر دەرەخ، گۈل-گىياھلارنى يۇيۇپ تېخىمۇ ياشارتىۋەتكەنىدى، يەردىن نەمخۇش پۇراق كۆتۈرۈلەتتى، يېشىل، سارغۇچ يوپۇر ماقلار

قۇياش تەپتىدە يالتىرايتتى، تەبىئەت سېنتەبىر قۇياشىنىڭ يىللىق، ئارامبەخش نۇرىغا تويۇنغان، ئۇلار قۇياشنىڭ سېغى قويىندا بەھۇزۇر ياشايدۇ، ئانىقىزچۇ؟ ئۇنىڭ سولغۇن چىرايى تېخى ئەسلىگە كەلمىگەن، كۆزلىرىدە ھەسرەتلىك ئۇچقۇن چاقنايدۇ، يولدىن ھارۋىلىق، ئېشەكلىك ئادەملەر، پىيادىلەر ئۆتمەكتە، ئانىقىزنىڭ كۆزىگە تاناپتەك سوزۇلغان تۈپتۈز يېزا يولىدىن باشقا ھېچنېمە كۆرۈنمەيتتى، يولنىڭ سول تەرىپىدە بىر-بىرىگە ياندىش سېلىنغان دېھقان ئۆيلىرى، ئوڭ تەرەپتە تۇتاش كەتكەن سالا ئېتىزلار، ئېتىز قىرىدا توختىتىلغان ئۈنئالغۇدىن سۆيگۈ ناخشىسى ياڭرايدۇ، ئۈنئالغۇ ئەتراپىدا بىر نەچچە بالا چېپىشىپ يۈرىدۇ، بىر ياش، بىر قېرى—قېيىن ئانا-كېلىن بولسا كېرەك، سېۋەتلىرىنى كۆتۈرۈپ باغدىن چىقىشتى، شاپتۇل...ئۇنىڭدىن گۈپۈلدەپ خۇش ھىد ئۇرۇلىدۇ، گۈزەل سۆيۈملۈك قۇياش ئالتۇندەك نۇر چاچىدۇ، ئالتۇن نۇر... ئالتۇن رەڭ—پاكلىقنىڭ، گۈزەللىكنىڭ سىمۋولى، ئاھ... ئىنسانلار ئىچىدە شۇنداق پاكلىققا، گۈزەللىككە مۇيەسسەر بولالايدىغانلار ۋە ئۇنىڭدىن تېگىشلىك لەززەت، ھۇزۇر ئالالايدىغانلار كۆپمۇ ياكى ئازمۇ، بۇنىسى ئېنىق ئەمەس.

ئانىقىز «شياڭگاڭ كوچىسى» غا كىرگەندە سائەت 10 بولغانىدى، تونۇش تىجارەتچىلەر، ئوقەتچىلەر، ئاشپەز ئۇستاملار، ھۈنەرۋەن كاسىپلار بۈگۈن ئانىقىزنىڭ ئۈنئالغۇسىدىن ناخشا ياڭرىمىغانلىقى سەۋەبلىك، گويا ئىشلىرىنى كېچىكىپ باشلاپ قالغاندەك، ئۇنىڭغا يەنىلا شۇ ئانىقىز ئەيىبلىكتەك ھەممىسى تەئەججۈپلىنىپ قاراپ قويۇشتى، ئانىقىز ئۆز ئەندىشىسى، تەشۋىشى بىلەن بەند بولغاچقا ھېچكىمگە قارىماستىن دۇكانىغا كىرىپ ئىشىكنى ئىچىدىن تاقاپ پوكەي كەينىدىكى كارىۋاتقا ئۆزىنى تاشلىدى، ئاز ئۆتمەيلا ئۇيقۇغا كەتتى.

ئۇ چۈشتىن كېيىن ئۆيگە كەلگەندى، ھويلىنىڭ ئىچى قالايمىقان، قوتاندىكى قويمۇ، كاتەكتىكى توخۇلارمۇ يوق، ئانىقىزنىڭ غەزىپى يەنە ئۆرلىدى، يۈرىكى نەپرەت تۇيغۇسى بىلەن ئازابلاندى، «بۇ نىجىس كېچىدىن بېرى يەنە ئويناپ ھەممىنى ئۇتتۇرۇپتۇ-دە،» ئانىقىز كونا-يېڭى كىيىملىرىنى، مەخسۇتتىن ھەزەر ئەيلەپ تىقىپ قويغان ھالقا، مەرۋايىت قاتارلىق نەرسىلىرىنى، پۇللىرىنى ئالدى-دە، مەھەللە يولى بىلەن كونا بازارغا كەلدى.

—بۇ ۋېلىسىپىتنى نەدىن ئالدىڭ؟—دەھلىزدە تاماكا چېكىپ ئولتۇرغان سەمەت ناسىۋال ۋېلىسىپىتكە ھەيرانلىق بىلەن تىكىلدى.

—مېنىڭ،—دېدى ئانىقىز ئويلىنىپ تۇرمايلا.

—راستىنى ئېيتقىنا، بۇ ۋېلىسىپىت قانداق قولۇڭغا چۈشۈپ قالدى؟—

—ئالدىم.

—ياق،—سەمەت ناسىۋال ۋېلىسىپىتكە بىر ھازا سىنچىلاپ قاراپ چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتتى،—بۇ ۋېلىسىپىتنى مەن ئالغان، مانا... ماۋۇ ئېگىرىدىن تونۇدۇم، بىرى پىچاقتا ئاشۇ يېرىنى كىچىككىنە كېسىۋەتكەنىدى، شۇ، ئالغىلى تېخى ئۇزۇن بولمىدى، لېكىن بىر چاغدا ھېلىقى... بىزگە تېرەك قوۋزىقى ساتىدىغان

بالا... ھە مىرزائەخمەت، ئۇمۇ تانكا ھەيدەشنى ئوبدان ئۆگىنىپتىكەن، شۇنىڭ بىلەن بىز پەس ھەيدىشىپ قالدۇق، ئاخىرىدا ئۇ يامان كەلدى، نەقىلا ۋېلسىپىتكە بىر ئېتىشۋىدى، بۇ ھوشۇق دېگەن كاساپەتنىڭ يۈزى يوق نېمە ۋېلسىپىتنى ئۇتۇۋالدى، مەخسۇتاخۇننىڭ خېلى بىگىسى بار جۇما، ۋېلسىپىتنى ئۇنىڭدىن ئۇتۇۋالغان چېغى، ھا... ھا... ھا...

ئانىقىز ھاڭ-تاڭ بولدى، چىرايى تامدەك تاتاردى، نەپسى قىسىلىپ تېز-تېز ھاسىراشقا باشلىدى، بەدىنى بوشىشىپ، دەرمانى قۇرۇغاندەك، پۇت-قوللىرى تىترىدى، ئۇ گەپ قىلماستىن ئۆيگە كىردى.

— كەلدىڭمۇ قىزىم؟ — ئانىسى ئۇنىڭدىن ھال سورىدى ۋە بوخچىسىنى كۆرۈپ ھەيران قالدى، — نېمە بولدۇڭ، نېمە گەپ بۇ، خاپىلىق تارتىپ قالدىڭمۇ، دېگىنە!

ئانىقىز ئېسەدەپ يىغلاپ كەتتى، باھار يامغۇرىدەك توختىماي تۆكۈلگەن كۆز ياشلىرى ئانىنىڭ باغرىغا ئېقىپ سىڭمەكتە، ئانىسى يېلىنماقتا، يىغا-زار ئىچىدە ئانىقىزنىڭ تونۇگۈندىن بۇيان باشتىن ئۆتكەن كەچۈرمىشلىرى ئانىغا ئايان بولدى.

— مانا كۆرگۈلۈك! مانا رەسۋاچىلىق! — ئانا ئېغىر ھاسىرىغىنىچە چاچراپ ئورنىدىن تۇردى، بوسۇغىغا بېرىپ ئېرىگە قاراپ سۆزلەشكە باشلىدى، — دېمىدىممۇ؟ قىزىمىزنى قىمارۋازغا بەرمەيلى دېسەم ئۇنىمايلا، كۆردىلىمۇ ئەمدى، ئۇ مۇناپىق يىزنى شەرمەندە قىپتۇ.

— نېمە كاكىرايسەن؟ نېمە بوپتۇ؟ — سەمەت ناسىۋال جايىدا مىدىرلىماي ئولتۇراتتى.

— مەخسۇت ئاخشام... ئاخشام ئانىقىزنى دوغا تىكىپ... ھېلىقى مىرزائەخمەتكە... ئاللا خۇدايىم!... نېمە كۈن بۇ؟

— ھە شۇ ئىشمىدى؟ — سەمەت ناسىۋال مۇخوركا ئوراشقا باشلىدى، — ھېچگەپ يوق، خوتۇن، يادىڭدا باردۇ، بۆز ۋاقتىدا مەنمۇ سېنى ئىتبىللا كەپتەرۋازدىن ئۇتۇۋالغانىدىغۇ؟ مانا 35 — 36 يىل بولدى، ئۆي تۇتۇپ كېلىۋاتىمىز، ئوغۇل بالىچىلىق... پادىشاھى جەمشىدمۇ مەلىكە دىلسۆزنى ئۇتتۇرۇۋەتكەن. ھە، ھە، لەيلىۋەشكە ئۇتتۇرۇۋەتكەن ياق لەيلىۋەش دېگىنى جەمشىدنىڭ ئېتى، تۇلپارى بولسا كېرەك، باشقا بىرىگە ئۇتتۇرۇۋېتىپتىكەن-دە، قاراڭلا خوتۇن، پادىشاھمۇ ئۇتتۇرىدۇ، بىزدىنلا قالغان ئىشمىدى؟! ھېچگەپ يوق، ئانىقىزغا دەڭلا، ئېرىنىڭ ئۆيىگە بارغىسى كەلمىسە خېتىنى ئالسۇن، ھە... يا بولمىسا... ئاشۇ مىرزائەخمەتكە تەگسە بولىدۇ.

— ھۇ ئاللىجىغان ئوغرى!

ئانا ۋارقىرىدى، قىزىنىڭ ئالدىدا ئۆمۈرلۈك مەخپىيىتىنىڭ ئېرى تەرىپىدىن ئاشكارىلىنىشى ۋە ئەرنىڭ ئانىقىزنىڭ ئىچىنىشلىق سەرگۈزەشتىسىگە نىسبەتەن بىپەرۋا قارىغانلىقى، ئانىنىڭ غەزەپ قاچىسىنى چېقىپ تاشلىدى، ئانىغا ئاسمان يىراق، يەر قاتتىق ئىدى، يىغلىدى، داد-پەرياد سېلىپ، ئۆزىنى كاچاتلاپ نالە قىلدى، ئانىقىز تۇنجى قېتىم دادىسىدىن نەپرەتلەندى.

— دادا، ھازىرمۇ يېنىڭىزدا پۇل بولماي قالسا ئانامنى دوغا تىكىشتىن يانمايدىكەنسەن - دە!

سەمەت ناسۋالنىڭ پېشانىسىدە قورۇقلار تۈرۈلۈپ زىچلاشتى، كۆزلىرى چەكچىيىپ پارقىرىدى، شاپ بۇرۇتى دىر-دىر تىترەپ، قېلىن قارامتۇل كالپۇكلىرى چويۇندەك كۆكەردى، ئانىقىزنىڭ كېپى گويا ئامبۇر بولۇپ كېلىنى قىسىۋاتقانىدەك زۇۋان سۈرەلمەي قالدى.

— بولدى قىزىم، — ئانا كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ تۇرۇپ دېدى، — بولدى، ئاغزىڭنى ئۇپراتما، بۇ نومۇسنى ساتقان جوھۇدنىڭ قولىدىن ھەر بالا كېلىدۇ.

ئانا بىلەن قىز يىغلىشىپ، بىر-بىرىگە تەسەللى بېرىشىپ ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ كېتىشتى، ئۇلارنىڭ خورلۇق، نومۇس يالقۇنىدا ئۆرتىنىۋاتقان ئاجىز ۋۇجۇدى كۆيۈپ كۈلگە ئايلىنىۋاتاتتى، ئانا خۇداغا نالە قىلاتتى، ئېرىنى قارغايتتى، قىزىنىڭ تەقدىرىنىڭمۇ ئۆزىگە ئوخشاپ قالغىنىدىن زارلىنىپ ياش تۆكەتتى. ئانا خېلىدىن كېيىن پەسكويىغا چۈشۈپ، ئانىقىزنىڭ مەڭزىنى سىلاپ تۇرۇپ دېدى:

— كەلگىنىڭمۇ ئوبدان بولدى، ئۆگۈنلۈككە گۈلقىزنىڭ يىل نەزىرىنى قىلىمىز، باي تۈنۈگۈن كەپتىكەن، شۇ گەپنى قىلىپ كەتتى، ھېلى ماشىنىسىنى ھەيدەپ كېلىپ قالارمىكىن، سەنمۇ بىللە بېرىپ ماڭا قاراشقىن، بولامدۇ؟

ئانىقىز بېشىنى لىڭشىتتى.

— ئۇنداق بولسا، — دېدى ئۇ ئارقىدىنلا، — بايغا قاراپ تۇرماي ۋېلىسىپىتتە بىلەن كېتىۋەرسەك بولامدۇ؟

— مەيلى، دېگىنىڭچە بولسۇن...

ئانىقىز ناھايىتى ئۇزاق خىيال سۈرگەندىن كېيىن تاڭغا يېقىن كۆزىنى يۇمغان بولسىمۇ ھايال ئۆتمەي ئويغىنىپ كەتتى، بەدىنى چوغدەك قىزىق ئىدى، ئاغزى قۇرۇپ، لەۋلىرى گەز باغلاپ كەتكەنىدى، ئەيسا باي كۆرۈنمەيتتى، ئۇ قاق سەھەردە چىقىپ باغنى، ئېتىزلارنى ئايلاندى، ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئىشلارنىڭ كۆڭۈلدىكىدەك بولمىغىنىدىن رەنجىپ مەدىكارلار ياتىقى تەرەپكە ئۆتتى، ياتاق ئىشىكلىرىنى تەپتى، مەدىكارلارنى ھويلىغا يىغىۋېلىپ كايىدى، تىللىدى، ئۇ پۈتۈن ئاچچىقىنى شۇلاردىن ئالدى. مەدىكارلار چايلىرىنى ئىچىپ ئىشقا ماڭدى، ھويلا بىردەملىككىنە جىمىققان ئىدى، ئەيسا باينىڭ ئاۋازى يەنە ئاڭلاندى:

— ھاي... شوپۇر ئۇستا! ھاي مىرزائەخمەت! كۈن چۈشكىچە ياتقان بارمۇ؟ قوپ ھەي... خېلى چاققان، شۇدى بار نېمىدەك قىلاتتى، ئادەم دېگەن - زە... تازا ئۆتۈپ كەتكەن سىس-مىس نەرسىكەنسەن - دە، ئاخشام سەگەكرەك يات، دېمىگەن بولسام... كاشكى!

ھويلا يەنە جىمىدى، ئەمما ئەيسا باينىڭ ئاۋازى ئانىقىزنى چۆچۈتتى، چىلىق-چىلىق تەر ئىچىدە ھالسىراپ ياتقان ئانىقىزنىڭ ۋۇجۇدى بىر قىسما يېقىمسىز تۇيغۇغا چۆمدى، «سەت زەڭگى، سېنىڭ ماشىناڭنى ھەيدەپ ھېرىپ-ئېچىپ كەلسۇنۇ، يەنە

ئارام بەرمەي ۋارقىرايسەن، بىردەم ئۇخلىۋالسا نېمە بوپتۇ.» ئانىقىز ئورنىدىن تۇرۇشقا تەمشەلدى، بەدىنىگە غۇر قىلىپ ئۆرۈلگەن سوغۇق ھاۋا ئۇنى ئەندىكتۈرۈۋەتتى-دە، يەنە يېتىۋالدى، «تەقدىر-پېشانىگە پۈتۈلگەن دېگىنى راست بولسا كېرەك، تاغ ئايلىنىپ، باغ ئايلىنىپ ئاخىرى ئۇنىڭ بۇ يەرگە كېلىپ قالغىنىنى، تووا خۇدايىتائالا ئۇنىمۇ، مېنىمۇ، بۇنچە قىينىغىچە، دەسلەپتىلا رىسقىمىزنى قوشۇۋەتكەن بولسا... مەن ئەمدى بۇ يەردىن ئۇنى تاشلاپ نەگىمۇ كېتەرمەن، بۇ يەردە تۇرۇۋەرسەمچۇ؟ مەن بەرىبىر ئەرنىڭ ئىلكىدە، باينىڭ سىڭلىسى ماڭا كۆز-قۇلاق بولۇۋاتىدۇ، ئۇنىڭغا ئاشكارا، يۈزتۇرانە گەپ قىلىشىشىمۇ تەس، خالى، پىنهان جايدا ئۇچراشقىلى بولسا كاشكى، ئۇ ئۆيلەنگەندىمۇ؟ توي قىلغان بولسا ئاڭلىماي قالارمىدىم، ئاھ... نېمىشقا بالدۇرراق ئۇچراشمىدۇق، مەخسۇت دېگەن نەستىن قۇتۇلغان چاغدا ئۇ نېمىشقا يېقىن يولىمىدى، ئىزدەپ كەلمىدى، ھېلىقى بىر چاغدا ئۇ، مەن ئوتىدا كۆيۈپ، سۆيىدە ئېقىپ يۈرگەن سەندەك مەشۇقۇمنى دوغا تىكسە، ئەلۋەتتە بىر ئامال قىلىپ ئۇتتۇۋالىمەن-دە، ئېرىڭدىن ئاجرىشىپ كەت، سېنى ئۆزۈم ئالىمەن، توي قىلىمىز، دېگەنىدى. نەدىكىنى، ساقلىدىم، كۈتتۈم، قارىسىمۇ يوق، ئاخىرى بايغا تەگدىم، مانا... ئاز كۈن ئۆتمەي ئۇ ئاسماندىن چۈشكەندەك يېنىمدىلا پەيدا بولدى، ئېسىت... ئامال تاپقىلى بولارمۇ؟ توختا، بۇ دوزاختىن قېچىپ كېتىمەن، كەلمەيدىغان بولۇپ كېتىمەن دەپ يۈرۈپمۇ ۋاقتىنى ئۆتكۈزۈۋەتتىم، ئەمدى ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىمەن، ياق، ئۇ نېمە دەيدۇ تېخى، ھازىر ئۇ مېنى خۇددى ئەزەلدىن تونۇمايدىغاندەك بىر قىياپەتتە يۈرىدۇ، تووا، قۇۋلۇقىنى، ياكى مېنى ئاياپ...

— خېنىم مىجەزلىرى قانداقراق؟ باشلىرىنىڭ ئاغرىقى قويۇپ بەردىمۇ؟

ئەيسا باينىڭ كىرگىنىنى تۇيمىغان ئانىقىز شەلپەردەك قىزىرىپ كەتكەن يۈزىنى ئاچتى، ئەيسا باي پەگادا مۇلايىم قىياپەتتە قاراپ تۇراتتى.

— ئاغرىۋاتىدىغۇ، — ئانىقىز ھېچنېمىنى كۆرمەسلىككە ئەھدە قىلغاندەك كۆزىنى مەھكەم يۇمۇۋالدى.

— ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ باقسىلا خېنىم، دوختۇرخانىغا ئاپىرايلى، يېتىۋەرسىلە بولماس، ماشىنا بىلەنلا، شوپۇرمۇ تەييار بولدى.

ئەيسا باينىڭ گېپى تېخى تۈگىمىگەندى، سىرتتىن بىرىنىڭ:

— ئەيسا شۇجى! — دەپ توۋلىغىنى ئاڭلاندى.

ئەيسا باي ئالدىراپ چىقىپ كەتتى، بوسۇغا سىرتىدىكى گەپلەر ئانىقىزغا ئېنىق ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

— سىلىنى يىغىنغا دەپ، مانا ئۇقتۇرۇش.

— ھاي... ئۇكامۇي، چاي ئىچىپ ماڭ... كەتتىڭمۇ، ماقۇل ئەمىسە، مەنمۇ ھازىرلا بارىمەن.

ئانىقىز ئادەتتە، باينىڭ يىلىنىشى، ئىلتىجا، ئىلتىماس، بۇيرۇق، تاپشۇرۇقلىرىغا پىسەنت قىلمايتتى، لېكىن... كېسەل ئۇنى ئورنىدىن تۇرۇشقا مەجبۇر قىلدى.

«ھەر ھالدا كېسەلگە سەل قارىماسلىق كېرەك. خېلى ئوڭشىلىپ قالغاندەك بولۇۋېدىم، بۈگۈن كېچىچە... باشقىدىن قىزىپ كەتتىمغۇ، دوختۇرغا بارسامۇ باراي، ئۇنىڭ ئۈستىگە ماشىنىدا... مىرزائەخمەت بىلەن...» ئانىقىز ئوتتەك قىزىق ھارارەت، ئىچكى، چەكسىز ئىزتىراپ، ھودۇقۇش، سەۋىرسىزلىك ئىچىدە ياستۇقتىن باش كۆتۈردى، شۇئان يوتقان ئىچىدىن ئاقۇش، قىزىق ھور كۆتۈرۈلدى، ئانىقىز تىترەۋاتقان قوللىرىنى تەستە يۆتكەپ پەسكە چۈشتى، قېلىنراق كىيدى، ئۇ چىققاندا ماشىنا دەرۋازا ئالدىدا تۇراتتى، مىرزائەخمەت كابىنكىدا ئىدى، ئەيساباي ھىجىيىپ ئالتۇن چىشلىرىنى پارقىراتتى، ئانىقىزنىڭ چوغدەك قىزىق قولىنى تۇتۇپ ماشىنا يېنىغا ئېلىپ كەلدى.

ماشىنا ئۇچقاندەك ئىلگىرىلىمەكتە، مىرزائەخمەت گويا يېنىدا ھېچكىم يوقتەك، بار بولسىمۇ ئەسلا تونۇشمايدىغاندەك بىپەرۋا ھالدا ئالدىغا قارىۋالغانىدى، يېنىدا ئانىقىز، چەتتە ئەيساباي... خوت يۆتكىگەندە مىرزائەخمەتنىڭ جەينىكى ئانىقىزنىڭ قولىغا، تىزىغا تېگىپ ئوتتەك قىزىق ھارارەت ۋۇجۇدىغا خۇددى قوغۇشۇن ئېرىتمە ۋەتكەندەك ئېقىپ كىردى: ئاھ! بۇ ھارارەت ــ مۇھەببەت ئوتى. ئەيساباي ئانچە-مۇنچە پاراڭ سالاتتى، ئانىقىز بولسا خىيالغا بەند، قۇلىقىغا باشقا ئاۋازلار ئاڭلانمايتتى...

ھېلىقى كۈنى ئانىقىز ئانىسىنى ۋېلىسىپىتكە مىندۈرۈپ بازارغا كېلىشىپتىپ كۆڭلىدىكى ئويىنى ئېيتتى:

ــ ئانا، مەن مەخسۇت بىلەن ئۆي تۇتمايمەن.

ــ ئۆزۈڭ بىل، قىزىم، ئەسلىدىغۇ ئۇ قىمارۋازغا تەگمىسەڭ بولاتتى، داداڭ دېگەن جوھۇت زورلىدى، مېنىڭمۇ كېپىم ئاقمايتتى، ھېچ بولمىسا... كېپىنى قىلىپ يۈرگەن... ھە... ئىسمى مىرزائەخمەت، شۇ بالىغا ياتلىق بولساڭمۇ بوپتىكەن، ياق، ياق، ئۇمۇ قىمارۋازغۇ، ھەي خۇدا... باشتا كەلمىگەن تەلەيدە ئاناڭنىڭ ھەققى بارمىتى دېگەندەك.

ئۇلار ناھىيە كوچىسىدا توختىدى، ئانىقىز ئانىسىنى «كۈتۈپ تۇرغىن» دەپ يول چېتىدىكى مەجنۇنتال سايىسىدە ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ، ئۆزى «شىياڭگاڭ كوچىسى»غا باردى، دۇكانغا كىرىپ، سودا قىلغان پۇللارنى، مىرزائەخمەتتىن ئالغان 300 يۈەن پۇلنى يانچۇقىغا سالدى، ئۆزىگە لازىملىق نەرسىلەرنىمۇ پوپكىغا قاچىلىدى، قېيىن ئاتىسىنى تېپىپ دۇكانغا باشلاپ ئەكىردى.

ــ بۈگۈندىن باشلاپ دۇكاننى سىلىگە تاپشۇرۇمەن، ماللارنىڭ ھەممىسى جايىدا، مانا ماۋۇ سودا قىلغان پۇل.

ــ قىزىم، بۇ... بۇ...

ئانىقىز پەرۋا قىلماستىن ئاچقۇچلارنى پوكەي ئۈستىگە قويدى-دە، چىقىپ كەتتى، چوڭ كوچىغا قايرىلىدىغان دوقمۇشتا مەخسۇتقا دۇچ كەلدى.

ــ خوتۇن، نەگە؟ ئالدىراپ مېڭىپسىلە.

www.uyghurkitap.com

— مەن سېنىڭ خوتۇنۇڭ ئەمەس، بىلدىڭمۇ، مەن ھازىر مىرزائەخمەتنىڭ خوتۇنى، شۇنداققۇ... سوتقا ئەرز قىلىمەن، شۇ يەردە كۆرۈشەيلى، بولامدۇ؟

مەخسۇتنىڭ ھىجايغان ئاغزى يۇمۇلدى، كۆزلىرى ئالاڭلىشىپ، چىرايىدا سۆرۈن، سوغۇق بىر ئىپادە ئەكس ئەتتى، ئانىقىز تۇتۇپ تۇرغان ۋېلىسىپىتكە قادىلىپلا قالدى.

— ھە، بىر كېچىلىككە بىر ۋېلىسىپىت بەرسە مەندىن تانىدىكەنسەن - دە.

ئانىقىزنىڭ كۆز ئالدى قاراڭغۇلاشتى، مەخسۇتنىڭ سۆزى گويا ئۆتكۈر خەنجەرگە ئوخشاش يۈرىكىنى تىلىپ پارە - پارە قىلىۋەتكەندەك بولدى، ئۇ يېنىدىن ئۆتۈۋاتقانلارنى، ئەتراپتا قاراپ تۇرغانلارنى كۆرمەيتتى، ئانىقىزنىڭ ناھال قېقىلغان ئېگىز پاشنىسى مەخسۇتنىڭ كىندىكىگە زەرب بىلەن تەگدى. مەخسۇت بىر نەچچە قەدەم كەينىگە دەلدەڭشىپ بېرىپ چەتتىكى لەڭپۇڭچىنىڭ غالتىكىگە كەينىچە ئۈرۈلدى. غالتەك ئۈستىدىكى قاچىلار جالاقشىپ سوقۇلدى، مەخسۇت تەستە ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆزىنى ئوڭشاپ ئانىقىزغا يىرتقۇچلارچە ئېتىلدى.

— ھۇ ئۈستەك ئالدىغان پاسكىنا!...

— كېلە لامزەللە!— ئانىقىزمۇ ئاغزىنى بۇزغىنىچە مۇشتىنى تۈگۈپ ئالدىغا دىۋەيلىدى،— كېلە بۈگۈن نېمە كۆرسەم كۆرەي!...

مەخسۇتنىڭ ئاتقان مۇشتى ئانىقىزنىڭ سول مۈرىسىگە تەگدى، ئانىقىز قاتتىق زەربىدىن يىقىلىپ چۈشكىلى تاس قالدى، ئانىقىز چاققانلىق بىلەن مەخسۇتقا يەنە بىر پەشۋا ئاتتى، بۇ قېتىم پەشۋا ئۇنىڭ بېقىنىغا تەگدى، مەخسۇت تۈگۈلۈپ ئولتۇرۇپ قالدى، رەڭگى قەغەزدەك تاتىرىپ، كۆزلىرى ئالىيىپ كەتتى، ئاغرىدىن ماغزاپ ئارىلاش كۆپۈك ئۆرلىدى، قاراپ تۇرغانلارنىڭ بىرەرسىمۇ ئەر - خوتۇننىڭ بۇ جېدىلىگە ئارىلاشمىدى، شۇ ئاندا مەخسۇتنىڭ دادىسى پەيدا بولدى.

— خاپا بولمىسىلا قىزىم، بۇ گوي...— قېيىن ئاتا يانچۇقىدىن ئاچقۇچنى چىقاردى،— تۇتسىلا قىزىم، گېپىمنى ئاڭلىسىلا، خاپا بولغان يەرلىرى بولسا، كۆڭۈللىرىنى ئالاي، مەن ئاتىلىرىنىڭ ئورنىدا، سىلە مېنىڭ قىزىم، تۇتسىلا ئاچقۇچنى، دۇكاننى سىلە ئاچقاندىن بۇيان سودا ئوبدان ئاققان، راۋاج تاپقان، بۇندىن كېيىنمۇ ئۆزلىرى...

— رەھمەت دادىكا،— ئانىقىز توپلىيىنى كىيىۋېتىپ سۆزىنى داۋام قىلدى،— مەن ئوغۇللىرى بىلەن ئاجرىشىمەن، ھەممە گەپنى سىلىگە دېگىلى بولمايدۇ، بولدى.

ئانىقىز ۋېلىسىپىتنى مىندى - دە، كەتتى، ئەتراپتىكىلەر ئۇنىڭ بۇنداق بىشەملىك بىلەن قىلغان باتۇرانە ھەرىكىتىدىن ھەيران قېلىشتى. ئانىقىز ئانىسىنى ۋېلىسىپىتكە مىنگۈزۈپ كېتىۋېتىپ بايىقى ۋەقەلەرنى سۆزلەپ بەردى.

— بوپتۇ، بېشىڭ ساقىيىدىغانلا ئىش بولسا... ئاچقۇچنى تاشلاپ بەرگىنىڭ ئوبدان، خۇدايىم بىر كۈنى سېنىڭ تەلىيىڭنى ئوڭ قىلار...

ئۇلار ھېچقانچە ماڭمايلا ئالدىغا ئەيسا باينىڭ ماشىنىسى كېلىپ توختىدى، كابىنىكىدىن ھولۇققان ئەيسا باي چۈشتى.

— ئىش، چاتاق — دېدى ئۇ بېشىنى تاتىلاپ،— ئەسقەرجان قىزىپ دوختۇرخانىغا

ئېلىپ مېڭىشىم...

ئۇلار دەرھال ماشىنىغا چىقتى. ئەسقەرجان ئورۇندۇقتا كۆزىنى ئاچماي تۈگۈلۈپ ئولتۇراتتى، ئانا ئۇنىڭ پېشانىسىنى تۇتۇپ بېقىپ ئاھ ئۇرۇشقا باشلىدى:

— ئەستاغپۇرۇللا!.... تونۇردەك قىزىپ كېتىپتۇ، نەزىرلى تىنچ ـ ئامان ئۆتكۈزۈۋالساق بولاتتى.

— ئاۋۋال بالىنى دوختۇرغا كۆرسىتەيلى، ئاندىن بىر گەپ بولار،— ئەيسا باي كابىنكىغا چىقىپ قېيىن ئانىسىنى چاقىردى،— چىقسىلا، ئانىقىز... سىڭلىم سىلىمۇ بارسىلا.

ئانا ۋەھىمىگە چۈشتى. ئۇ «گۇلقىزنىڭ يىل نەزىرىسىنى ۋاقتىدا ئۆتكۈزۈۋالساق بولاتتى، باي بۇ يەردە تۇرۇپ قالسا... نەزىرىنى قانداق قىلارمىز؟» دەپ ئەنسىرەيتتى؛ ئانىقىز ئانىسىنىڭ تەشۋىشلىرىنى چۈشەنگەندەك:

— ئانا ئەسقەرجانغا مەن قارايمەن، ئاكا، سىلىمۇ خاتىرجەم بولسىلا، قايتىپ بېرىپ نەزىرنىڭ تەييارلىقىنى قىلىڭلا،— دېدى.

ئەيسا باي تەسىرلەندى، يانچۇقىدىن 200 يۈەن ئېلىپ ئانىقىزغا بەردى.

— ئەمىسە ماۋۇنى خىراجەت قىلىپ تۇرالا، يەتمىسە مەن بار، ئوبدان سىڭلىم،— ئەيسا باي سۆزلەۋېتىپ كۆزىگە ياش ئالدى،— دېگەنبىلەن تۇغقاننىڭ بېغى چىڭ يەردىكەن، باشقا كۈن چۈشكەندە ئەسقاتتى...

ئەسقەرجان كېزىك بولغانىكەن، كېچىلىرى قىزىپ، سوغۇق تەرلەيتتى، بىئارام بولۇپ ئۇخلىيالمايتتى، ئانىقىز كېچىلەرنى ئۇيقۇسىز، كۈندۈزلەرنى ئارامسىزلىق بىلەن ئۆتكۈزدى. لېكىن بۇ جاپالىق، زېرىكىشلىك ئىشتىن ۋايسىمىدى، ئاغرىنمىدى. چۈنكى ھەر ھالدا ئۇ مەخسۇتىنىڭ پەسكەشلىكلىرى تۈپەيلىدىن تارتىدىغان ئازابلىرىدىن قۇتۇلغانلىقىغا كۆڭلىدە يوزمىڭ شۈكرى قىلاتتى، ئىككى ھەپتە ئۆتۈپ كەتتى، ئەسقەرجاننىڭ قىزىتمىسى پەسىيىپ ئاز ـ ئازدىن تاماق يەيدىغان، ئورنىدىن تۇرالايدىغان بولدى، ئانىقىزمۇ بەزىدە تالاغا چىقىپ ئايلىنىپ كىرەتتى، ئۇ كۆپىنچە بالنىېستا ئالدىدىكى قاتار كەتكەن چىنار دەرەخلىرى تۈۋىدىكى ئورۇندۇقلارنىڭ ئۆزى خالىغان يېرىدە ئولتۇرۇپ خىيال سۈرەتتى؛ خىيالى يەنىلا ئۆز ئۆتمۈشىدىن نېرىغا بارمايتتى. بالىلىقىدىن باشلاپ تارتقان جاپا ـ مۇشەققەتلىرىنى، ساددا، ئاجىز، مېھرىبان ئانىسىنىڭ پات ـ پات سەمەت ناسىۋالدىن تاياق يەپ ئاغرىپ يېتىپ قېلىشلىرى، تۆككەن ياشلىرى، سەمەت ناسىۋالنىڭ تاپقانىنى تاۋۇكاغا ئاتىۋېتىپ ئارقىدىن دەردكە پايلىماي ئاچچىق موخوركىنى كۈچەپ تارتىشلىرى، ئانىقىزنىڭ گۆزەردە، بازاردا تاماكا ساتقان چاغلىرى، مىرزائەخمەت ... توي قىلغاندىن كېيىنكى مەخسۇت بىلەن ئۆتكەن مەنىسىز تۇرمۇش، دۇكان خېرىدارلىرىنىڭ قىقاس ـ چۇقانلىرى، چاقچاقلىرى، پۇل ... قىسقىسى، ھاياتىدىكى خۇشاللىق، قايغۇلۇق، مەنىلىك، مەنىسىز دەقىقىلەر كۆز ئالدىدىن بىر ـ بىرلەپ ئۆتۈپ تۇراتتى، ھەر قېتىم ئۇنىڭ خىيالى مەلۇم چەككە يەتكەندە كۆز ئالدىدا ناھايىتى زور، ھەيۋەتلىك بىر سوئال بەلگىسى پەيدا بولۇپ ئۇنى تېخىمۇ چوڭقۇر ئويلىنىشقا، جاۋاب بېرىشكە

لايىتتى، ئۇ بولسىمۇ، بۇندىن كېيىن قانداق قىلىش كېرەك؟ دېگەن سوئال ئىدى، ئانىسى مەجۇرقىز مانا شۇ سوئالغا جاۋاب ئىزدەيتتى، بەختسىز تەقدىردىن ئاغرىناتتى، گۈلخاندەك يېنىپ ئۆرلەۋاتقان ئاھۇ - پىغانى يۈرىكىنى، ۋۇجۇدىنى كۆيدۈرۈپ كۆل قىلاتتى، ھەسرەت شامىلى ئۇ كۆللەرنى سورۇپ - توزۇتاتتى.

ئانىقىز قۇتقۇزۇش ماشىنىسىنىڭ ۋەھىمىلىك ئاۋازىدىن ئويغىنىپ كەتتى. تاڭ سۈزۈلگەنىدى، ئانىقىز كارىدورغا چىقتى. ئۈچ ساقچى بىر يارىدارنى كۆتۈرۈپ جىددىي قۇتقۇزۇش ئۆيىگە ئەكىرىپ كەتتى، ئانىقىز سېستىرالاردىن سورىۋىدى:

— ياشلا يىگىتكەن، بىرى پىچاق تىقىپتۇ، — دېيىشتى.

— كىمكەن؟... — ئانىقىز گويا ئۆز تۇغقىنى ھادىسىگە ئۇچرىغاندەك ئەنسىرەپ كەتتى.

— بىلمەيمىز.

ئانىقىز ئەسقەرجاننىڭ يېنىغا قايتىپ كىردى. ئاستا - ئاستا كۆتۈرۈلۈۋاتقان قۇياشنىڭ زەردەك يالتىراپ تۇرغان ھاياتبەخش نۇرى دېرىزىدىن شۇڭغۇپ كىرىپ ئۆي ئىچىنى ئالتۇن رەڭ نۇرغا كۆمدى. ئانىقىز دېرىزە ئالدىغا كېلىپ ئۇلارغا قاراپ ئۇزاق تۇردى. خېلىدىن كېيىن ئانىقىز دەرۋازا تەرەپتىن ئالدىراپ كېلىۋاتقان ئانىسىنى كۆرۈپ يۈرىكى ئاغقاندەك بولدى. ئانىسىنىڭ قانسىز چىرايىنى، كۆزلىرىدىن ئېقىۋاتقان ياشنى كۆرۈپ بىرەر كۆڭۈلسىزلىك يۈز بەرگەنلىكىنى سەزدى.

— ئانا نېمە ئىش بولدى؟

ئانىسىنىڭ كۆزىدىن ياش تامچىلايتتى، قارىداپ كەتكەن كالپۇكلىرى دىر - دىر تىترەپ، تىلى كالۋالىشىپ قالدى، ئانىقىز ئۇنى يۆلەپ كۈلمۈككە ئېلىپ كەلدى، قول ياغلىقىنى چىقىرىپ ئانىسىنىڭ يۈز - كۆزلىرىنى سۈرتتى.

— نېمە خاپىلىق تارتتىڭ؟ دادام بىر نېمىدەپ ئازار بەردىمۇ؟ دېگىنە؟

— قىزىم بىزگە كەلگۈلۈك كەلدى، — ئانا خېلىدىن كېيىن ئېسىگە كەلدى، ئاۋازى بوغۇلۇپ چىقاتتى، — داداڭ بىلەن مەخسۇت بىرلىشىپ ھېلىقى... ھېلىقى سېنى ئۇتتۇۋالغان بالا ... مىرزائەخمەتكە پىچاق تىقىپتۇ.

— ھە!... — ئانىقىزنىڭ يۈرىكى قارتتىدە قىلدى، تېنىگە غۇژژىدە سوغۇق تىترەك ئولاشتى، كۆزلىرى غەزەپتىن ياندى، — نېمىشقا؟

— بىلمەيمەن قىزىم؟ يەنە شۇ قىمار... قىمار ئوينىغان گەپ، ئۇ بالىنى دوختۇرخانىغا ئەپكېتىپتىمىش... كۆرگەنلەر يارىسى خېلى ئېغىر دەيدۇ، ساقچىلار داداڭ بىلەن مەخسۇتنى ئىزدەپ يۈرۈيمىش.

ئانا جىمىپ قالدى، يەنە سۆزلىگۈدەك ھالى يوق ئىدى، ئانىقىز كۈتۈلمىگەن بۇ پاجىئەدىن مەڭدەپ ئۆزىنى يوقىتىپ قويدى، ئانا - بالا ئىككىيلەن يېرىم سائەتكىچە يېقىن ۋاقىتنى جىمجىت ئۆتكۈزدى، يىراقتىن ساقچى ماشىنىسىنىڭ سىگنالى ئاڭلاندى.

— تۇتۇپتۇ - دە! — دېدى ئانا ئېغىر خورسىنىپ.

— ئۆزۈڭنى بېسىۋال، ئانا، قايغۇرما، بۇ دېگەن قانۇن ئىشى، سېنىڭ مېنىڭ

قولىمىزدىن كەلمەيدۇ، ھەركىم ئۆز بېشىغا كەلگەننى كۆرەر، قانداق قىلىمىز.

ئانىقىز ئاغزىدا شۇنداق دېسىمۇ، كۆڭلىدە باشقىچە خىياللار كېزىپ يۈرەتتى، سەمەت ناسۋال ھەققەتەن ئايالى، قىزلىرى ئالدىدا ياخشى تەسىر قالدۇرمىغان، كونا بازارلىقلار ئالدىدا ئىززەت ـ ئابرويىنى يوقاتقان ئادەم ئىدى، ياشلىقىدىن تارتىپ شۇغۇللىنىپ كەلگەن ناتوغرا كەسپى ئاخىرى قانۇن تورىغا چۈشۈشىگە سەۋەبچى بولدى، ئانىقىز دادىسىغا نەپرەتلىنىشىنىمۇ، ئىچ ئاغرىتىشىنىمۇ بىلمەي گاڭگىراپ قالدى، سەمەت ناسۋال ئانىقىز ئۈچۈن بەربىر دادا ـ دە، مەخسۇتچۇ؟ ئۇنىڭ قولغا چۈشكىنى ئوبدان بولدى، مىرزائەخمەتكە ئۇۋال بولدى.

ئانىقىز تاشقى كېسەللىكلەر بۆلۈمىگە كىرگەندە مىرزائەخمەتنىڭ ئوپېراتسىيە قىلىنىۋاتقانلىقىنى ئۇقتى، ئۇ دېجورنى ئىشخانىسىدىن ۋېلىسىپىتنى ئېلىپ كوچىغا چىقتى، يىراقتىن ئەيسا باينىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ توختىدى.

— شۇم خەۋەر ئاڭلايمىنا، سىڭلىم، — ئەيسا باي ۋېلىسىپىتتىن چۈشۈپلا سورىدى، — نېمىكەپ بۇ؟.

ئانىقىز ئانىسىدىن ئاڭلىغانلىرىنى سۆزلەپ بەردى. ئەيسا باي ئەھۋالنى ئېنىق ئۇقۇش ئۈچۈن ئانىقىزنى باشلاپ ساقچى ئىدارىسىگە باردى ۋە ساقچىلاردىن تۆۋەندىكىنى ئاڭلىدى:

سەمەت ناسۋال بىلەن مەخسۇت شۇ ئاخشىمى چېكە مەھەللىگە مىرزائەخمەتنىڭ ئۆيىگە بارغان، ئۈچەيلەن بىللە قىمار ئوينىغان، مىرزائەخمەت قىمار ئوينىمايمەن، دەپ تۇرۇۋالغانمۇ ياكى ئۇتتۇرۇۋېتىپ، بېرىدىغان پۇلى يوق بولغاچقا جېدەل چىققانمۇ... ئۇنىڭغا پىچاق تىقىلغان، مىرزا ئەخمەت قانىراپ، ھوشىنى يوقاتقاچقا، ئەھۋاللارنى تەپسىلىي ئېنىقلاشقا مۇمكىن بولمىغان، ھازىر بۇ ئەنزە جىددىي تەكشۈرۈش باسقۇچىدا ئىكەن.

كۈنلەر ۋەسۋەسە، پەرىشانلىقتا ئۆتتى، ئانا زىققى كېسىلى كۈچىيىپ كېتىپ يېتىپ قالدى، ھەممە ئېغىرچىلىق ئانىقىزنىڭ زىممىسىگە چۈشتى، ئۇ ئەمدى دوختۇرخانىدا ئەسقەرجانغىمۇ، مىرزائەخمەتكىمۇ ھامىي ئىدى، تېخى يەنە تۈرمىگىمۇ تاماق توشۇيتتى، ئەسقەرجان دوختۇرخانىدىن چىققاندىن كېيىنمۇ ئانىقىزنىڭ ئىشلىرى ئازايمىدى، ئۆي، دوختۇرخانا، تۈرمە ... ئوتتۇرىسىدا كۈنىگە بىر ـ ئىككى قېتىم قاتناش ئۇنىڭ ئادىتىگە ئايلاندى، ئەيسا باي قېيىن ئاتىسىنىڭ ئىشى توغرىسىدا مۇناسىۋەتلىك كىشىلەر بىلەن سۆزلىشىشكە باشلىدى، ئۆزىنىڭ نام ـ شۆھرىتى، يۈز ـ ئابرويىدىن پايدىلىنىپ مۇناسىۋەتلىك بەزى باشلىقلارنىڭ ئالدىدىن نەچچە ئۆتتى، ئۇلارغا زىياپەت بەردى، سوۋغا ـ سالام ئاپاردى، بۇنىڭ ھەممىسى پەقەت ئانىقىز ئۈچۈنلا ئىدى، ئەيسا باي قۇۋ، ئەقىللىق، ئۇ ئانىقىزنىڭ مەخسۇت بىلەن ئۆي تۇتمايدىغانلىقىنى، مەخسۇت قويۇپ بېرىلگىچە ساقلاپ تۇرماستىن ئاجرىشىدىغانلىقىنى بىلەتتى، شۇڭا ئۇ سەمەت ناسۋالنى يەڭگىلىرەك، مەخسۇتنى ئېغىرراق جازالاش توغرىسىدا سوت مەھكىمىسىدىكىلەرگە ھال ئېيتتى، ئانىقىزنىڭ ئېرىدىن ئاجرىشىش توغرىسىدىكى ئەرزىنىمۇ ئۆزى ئەكىرىپ بەردى، ئانىقىز ھەر كۈنى

مىرزا ئەخمەتنىڭ قېشىغا كېلەتتى، سائەتلەپ ئولتۇراتتى، بىر كۈنى مىرزا ئەخمەتنىڭ ئاغزىدىن ھەقىقىي ئەھۋالنى ئاڭلىدى، سەمەت ناسىۋال بىلەن مەخسۇت: مەندىن ۋېلىسىپىت ئۇتۇۋالدىڭ، مېنىڭ خوتۇنۇمنى ئۇتۇۋالدىڭ، بۈگۈن ئوينايمىز، ئۇتتۇرساق بىزدە پۇل بار، ئۇتتۇرساڭ سەن نېمە بېرىسەن؟... دېيىشىپ تەھدىت سالغان، قورقۇتقان. مىرزا ئەخمەت، مەن قىمار ئوينىمايمەن، قەتئىي ئوينىمايمەن، دەپ ئۇلارنىڭ تەلىپىنى رەت قىلغان، شۇنىڭ بىلەن ئىككى تەرەپ جېدەل قىلىشقان، مەخسۇت بىلەن سەمەت ناسىۋال چىدىماي ئاخىرى ئۇنىڭ بەدىنىگە ئۈچ قېتىم پىچاق تىققان.

— مېنى ئۇتۇۋالغىنىڭنى، ئۆيۈڭدە قونغىنىمنى قەتئىي ئېقرار قىلما، — دېدى ئانىقىز.

مىرزا ئەخمەت ئۇزۇندا ساقايدى، بۇ جەرياندا ئانىقىز ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئېلىپ تۇردى، دوختۇر، سېستىرالار بۇ ئىشتىن ھەيران قالدى، گۇمانلاندى، ئانىقىزنىڭ پەرۋايى پەلەك، ئۇ پەقەت ئۆز ھېسسىياتى، ئويلىغىنى، ئارزۇ ـ ئېتىقادى بويىچە ھەرىكەت قىلاتتى، مىرزا ئەخمەت دوختۇرخانىدىن چىقىدىغان چاغدا ئۇنىڭ داۋالىنىش ھەققى ئۈچۈن كېتىدىغان 750 يۈەن پۇلنى ئانىقىز تۆلىدى ۋە قولىغا 250 يۈەن بەردى.

— بۇ... بۇ... نېمە قىلغىنىڭ؟

— ئال، ھېلىقى كۈنى ئۆيىڭدىن مىنىپ كەتكەن ۋېلىسىپىتنى ساتتىم، شۇ پۇل، ئاياپ خەجلە، بۇندىن كېيىنمۇ ھوشۇق ئاتىدىغان يەرگە بارما، ئەمدى بىر ئىشنىڭ بېشىنى تۇت، ھالال پۇل تاپىدىغان بىر ئىشنىڭ بېشىنى تۇت، قارا، مەن مەخسۇتتىن ئاجراشسام ... سەن ... سەن ئالامسەن مېنى؟

— نېمەمگە ئالىمەن؟ مەندە ئىسسىق جاندىن باشقا ھېچنېمە يوق.

— ئوغۇل بالىغۇ سەن ـ ھە!

مىرزا ئەخمەت سەل ئويلىنىپ تۇرغاندىن كېيىن جاۋاب بەردى:

— سەن تېخى ئەرنىڭ قولىدا، كېيىنچە بىر گەپ بولار.

— ئىزدەپ تۇرارسەن ـ ھە؟

ئانىنىڭ كېسىلى ئېغىرلىشىپ بالىنىستا ياتتى، ئانىقىز دوختۇرخانا بىلەن ئۆي ئوتتۇرىسىدا قاتناۋەردى، ئائىلىسىگە كەلگەن ئېغىرچىلىق ئۇنىڭ نېرۋىلىرىنى كاردىن چىقىرىۋەتكىلى تاس قالدى، خاتىرىسى بۇزۇلۇپ ئۆتكەن ـ كەچكەن ئىشلارنى تولۇق ئەسلىيەلمەيدىغان بولۇپ قالدى، كېيىنكى كۈنلەردە نۇرغۇن ئىشلار بولۇپ ئۆتتى. دادىسىغا ئۈچ يىللىق، مەخسۇتقا يەتتە يىللىق مۇددەتلىك قاماق جازاسى بېرىلگىنى، مىرزا ئەخمەتنىڭ ساقىيىپ چىقىپ كەتكەن پېتى ھېچ يەردە كۆرۈنمىگەنلىكى، ئۆزىنىڭ سوت مەھكىمىسى ئارقىلىق مەخسۇتتىن ئاجراشقانلىقى، ئەيسا باينىڭ توي قىلىش تەلىپىنى قويۇپ ئۆيىگە كېلىۋاتقانلىقى قاتارلىق ۋەقەلەر شۇنچە تېز بولۇپ ئۆتتى ۋە بۇ ئىشلار ئانىقىزنىڭ كۆڭلىدە غۇۋا سايە قالدۇردى، شۇ كۈنلەردە پەقەت ئەيسا بايلا ئانىقىز ئائىلىسىنىڭ بىردىنبىر ھىمايىچىسى سۈپىتىدە كۈندە دېگۈدەك كېلىپ ـ كېتىپ يۈردى. ئۇ ئانىقىزنىڭ ئۆيىگە گۆش، ماي، ئۇن، كۆمۈرلەرنى توشۇپ تۇراتتى، بىر جىڭ گۆش ئالسىمۇ ئاتايىن ماشىنىسىنى ھەيدەپ كېلەتتى، قىش ئۆتتى، ياز كۆتتى، مىرزا ئەخمەت

كۆرۈنمىدى، مانا، كۆزدە ئانىقىز ئانىسىنىڭ زارىغا چىدىماي دەسلەپ بويىنىدىن باغلىغان موزايدەك تىرەجەپ، كېيىن ئۆزىمۇ قىزىقىپ، باي بىلەن توي قىلدى...

سائەت 11 دە سېپىتىرا چۆشلۈك دورىنى ئەكىردى، ئانىقىز دورىنى ئىچىپ بولۇشىغا مىرزائەخمەت كىردى، ئانىقىز قىزارغان، لېكىن ئەسلى گۈزەللىكى بىلەن چاقناپ تۇرغان شەھلا كۆزلىرىنى مىرزائەخمەتكە تىكتى.

— باي گۆش پىشۇرۇپ ئەكىر دېگەنتى، مانا... قىزىقىدا يەپ باقسىلا.

مىرزائەخمەت كېپىنىڭ ئاخىرىنى دېمەستىن بۇرۇلۇپ ئىشىك تەرەپكە ماڭدى.

— توختا! توختىغىنا، مىرزا ئەخمەت،— ئانىقىزنىڭ ئاۋازى يىغىغىمۇ، نالىگىمۇ، خىتاب، بۇيرۇقىمۇ ئوخشىمايدىغان غەلىتە ئاھاڭدا چىقتى،—توختىغىنا، ئولتۇرە كارىۋاتتا...

مىرزا ئەخمەت بىر نەچچە سېكۇنتقا داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى ۋە بوشاشقان ھالدا ئاستا كېلىپ ئانىقىز ياتقان كارىۋاتنىڭ ئۇدۇلىدىكى بوش كارىۋاتتا ئولتۇردى.

— سېنىڭ ئالدىڭدا گۇناھىم شۇنچە چوڭمۇ؟

— ياق، سىلى تېخى ماڭا كۆپ ياخشىلىق قىلغان، مەن ياخشىلىقلىرىنى ياندۇرالمىدىم.

— تىلىڭنى چاينىماي تۈزۈك گەپ قىلە، بۈگۈن سەن بىلەن ئوچۇق سۆزلىشىمەن،— ئانىقىزنى يۆتەل تۇتتى، ئۇ گەۋدىسىنى كۆتۈرۈپ ياستۇققا يۆلەندى،— ئوغۇل بالىدەك ئولتۇرغىنا، مېنى تونۇماسقا سالغىنىڭ نېمىسى؟

— خۇدادىن قورقتۇم، بايدىن قورقتۇم، خېنىم، سىلى دېگەن ھازىر كاتتا باينىڭ خېنىمى، مەن... مەن بىر چاكار تۇرسام.

— شۇنداقمۇ؟ ئۇنداقتا... دەپباقسىنا، مېنى مەخسۇتتىن ئۇتتۇۋالدىڭ، ئۆيۈڭگە ئەكەتتىڭ... ئۇ چاغدا خۇدادىن قورقمىغانمىدىڭ؟

مىرزائەخمەت قىزىرىپ يەرگە قاراپ ئولتۇردى.

— سېنى مەن ھەقىقىي ئەر دەپ ئويلايمەن.

مىرزائەخمەت ھامان كۆشىيىپلا ئولتۇراتتى، ئانىقىز ئۇنىڭدىن بىرەر سادانىڭ چىقمايدىغانلىقىنى سېزىپ ئۆزىنى باسالماي يىغلاپ تاشلىدى، مىرزائەخمەت بىر قارىيىپ، بىر تاتىرىپ ئولتۇراتتى، بۇرۇتلىرى ئاستىدىكى نېپىز لەۋلىرى ئۆمچىيەتتى، تىترەيتتى.

— باشتا كەتكۈزۈپ قويغان، بۇ سەۋەبلىك مەندە، ئۇ چاغدا ھەر ئىككىمىز گۆدەك، نادان ئىدۇق، شۇنداقمۇ؟ ئۇندىن كېيىن ھەر بىر مۇھىم پەيت كەلگەندە سەن قۇدۇققا چۈشكەن تاشتەك جىممىدە يوقاپ كەتتىڭ، بولۇپمۇ بېشىمغا كۈن چۈشكەندە، دادام قاماقتا ئېلىنىپ كېسىلىپ كەتكەندىن كېيىن... سەن ساقىيىۋېلىپلا قاراڭنى كۆرسەتمىدىڭ، ئاھ... خۇدا! ئىنسان دېگەن خام سۈت ئەمگەن، ئەقلىسىز كېلىدىكەن، مەن سېنى بىر كۈنىمۇ يادىمدىن چىقارمىدىم، مەخسۇتقا تەگكەندىن كېيىن، قىمازدا ساڭا ئۇتتۇرۇلغاندىن كېيىن، ھەتتا ئاشۇ قارا زەڭگىگە تەگكەندىن كېيىنمۇ... تووۋا، كۆيۈك دېگەن شۇنداق بولامدىغاندۇ؟ مەن تۈزۈكرەك ئوقۇمىغان، كۆڭلۈمدىكىنى تولۇق دەپ بېرەلمەيمەن، ئەمما

مەن سېنى ... سەن بىلەن ئۆمۈرلۈك بىللە ئۆتەي دەپ ... دەپباقە، بۇ دۇنيادا ھېچكىم مۇرادىغا يېتەلمەي ئۆلەمدۇ؟

ئانىقىز جىمىپ قالدى، لېكىن ئۇنىڭ يەشى توختىمايتتى، مىرزائەخمەت پۈتىنىڭ ئۇچىغا قاراپ ئولتۇراتتى، ئۇنىڭمۇ كۆز چاناقلىرىدا ياش لىغىرلاپ تۇراتتى، ئانىقىز سۆزىنى داۋام قىلدى:

— مەن شور پېشانە، تەلەيسىز، بۇ دۇنيادا ماڭا ئىچ ئاغرىتىدىغان ھېچكىم يوق، دېگىنە، سەن دوختۇرخانىدىن چىققانىدىن كېيىن نەگە كەتتىڭ؟ شۇ چاغدا مەن دېگەن بىر ئېغىز سۆز يادىڭدا بارمۇ؟

مىرزائەخمەت تاغدەك ئېغىر يۈك ئاستىدىن مىڭ تەستە ئۆمىلەپ چىققەپ ئاران ئورنىدىن تۇرۇۋاتقان ئادەمدەك ناھايىتى ئاستا بېشىنى كۆتۈردى، ئۇنىڭ يۈزلىرى ياش بىلەن نەملەنگەنىدى.

— ئۇ گەپنى ئۇنتۇپ قالمىدىم، لېكىن ... ساقىيىپ چىقىپلا ئۇرۇمچىگە كەتتىم، سەن... سەن بىر ئىشنىڭ بېشىنى تۇت دېگەنىدىڭ، شوپۇرلۇق دېگەننى ئاشۇ شەھەردە ئۆگەندىم، بىر مەھەل باشقىلارنىڭ ماشىنىسىنى ھەيدىدىم، بۇ يەرگىمۇ ... ئاخىر سېنى دەپ قايتىپ كەلدىم، ئاڭغىچە توي قىپسەن، مەندە نېمە ئامال؟ مانا ھازىر ئېرىڭگە ياللاندىم، ماڭا شۇنىڭ ئۆزىمۇ يېتەرلىك ... ھەر كۈنى دېگۈدەك سېنى كۆرۈپ تۇرىمەن.

— بۇنىڭ نېمىگە پايدىسى بار؟ ئويلاپ باق، بۇ ھەر ئىككىمىزگە ئازاب ئەمەسمۇ؟ ئېگىت بولساڭ، ئۆزۈڭنى ئەر دەپ ھېسابلىساڭ مېنى ئويلا.— ئانىقىز يىغا ئارىلاش سۆزلەۋېتىپ بىر ئىش يادىغا كەلگەندەك تۇيۇقسىز سوراپ قالدى،— سەن ئۆيلەندىڭمۇ؟

— ياق، مەن بىر يېتىم كەمبەغەل تۇرسام ...

ئانىقىز ئېغىر تىندى، كۆز چاناقلىرىدا يالتىرىغان ياشلار تاراملاپ تۆكۈلدى، قارىچۇقلىرىدا مۇھەببەتكە بولغان ئۈمىدۋارلىقىنىڭ سىرلىق ئۇچقۇنلىرى ياندى، تۇساتتىن قىزىتمىسىمۇ پەسلەپ قالغاندەك تۇيۇلدى.

— ئۆيلەنمىدىڭ شۇنداقمۇ؟ ھە، كېيىمگە قولاق سال، ئەمدى قالغان ئىشنى مەن دېگەندەك قىلىسەن، نېمە دېسەم ھەئە دەيسەن، بولمىسا ...

— ئانىقىز ... مېنى ئۆز ھالىمغا قويغىن ... ياق، بۇنداق دېسەم خاپا بولما، سېنىڭ دېگەن باينىڭ قولىدا ...

— ئەر بولغىنىڭ شۇمۇ؟ ساڭا مۇشۇ باي بولسىلا بولامدۇ، باشقا يەردە كۈن ئالغىلى، ياشىغىلى بولمامدۇ؟ ھەر ئىككىمىزگە ئاش،نان بولسىلا ھېسابمۇ، بۇنداق كۈننى ھايۋاننىڭ كۈنى بىلەن ئوخشاش دېسەمۇ بولىدىغۇ؟

مىرزائەخمەتنىڭ كاللىسىغا نېمە تەسىر قىلدىكىن، شاققىدە ئورنىدىن تۇردى ـ دە، بېشىنى تۆۋەن سالغىنىچە چىقىپ كەتتى، ئانىقىزنىڭ غەزىپى تېشىپ، بىردەم ئۆز ـ ئۆزىگە كايىدى، مىرزائەخمەتنى تىللىدى، قارغىدى، ئاندىن يىغا تۇتتى، ھەسرەتلىنىپ، ئازابلىق يىغا، خورلۇق يىغىسى، ئۇ كۆشنىمۇ يېمىدى، شورپىمۇ سوۋۇپ قالدى، ئەيسا باي كىردى، ھال سورىدى، يىغىنىڭ ئەتىگەن باشلانغانلىقى، چۈشتىن كېيىن يەنە

داۋاملىشىدىغانلىقى توغرىسىدا بىر تالاي تۇترۇقسىز گەپلەرنى قىلىپ ئانىقىزنى بىزار
قىلدى، باي كەتكەندىن كېيىن ئانىقىز يالغۇز يېتىپ يەنە مىرزائەخمەتنى ئەسلەپ
ئۇنىڭغا ئۆز كۆڭلىدە غايىبانە لەپرەت بىلدۈردى، ئارقىدىن ئۇنىڭ ھازىرقى ھالىغا
ئىچىندى، «كۆڭلى سۇنۇق، ھېچنېمىسى يوق، غېرىب - بىچارە، راست دەيدۇ، ئۇ راجىدەك
سەرگەردان، قولىدىن نېمە كېلىدۇ، قورقىمەن دېگىنى توغرا، باي سېزىپ قالسىلا ئۇنى
قوغلىۋېتىدۇ، يەنە نەدە تېنەپ يۈرىدۇ، كىمگە يالىنىدۇ، قاچان يەنە بىر ماشىنىنىڭ
رولىنى تۇتۇپ تۆت - بەش كوي پۇل تاپقىچە ... نېمە كۈنلەرنى كۆرىدۇ، يامان يولغا
مېڭىپ يەنە ھوشۇقنى تاپسا ... يېگانىلىك، قولى ئۇزۇكلۈك، ئۇنىڭ يۈرىكىنى مۇجۇۋەتكەن،
جىنايى قەست بىلەن شىكەستلەنگەن روھى ۋە جىسمانىيىتى ئۇنى تېخىمۇ ئېھتىياتچان،
قورقۇنچاق قىلىپ قويغان، بۇ ئۇنىڭ سەۋەنلىكىمۇ؟ ئۇمۇ مېنى دەپ ئۈرۈمچىدىن قايتىپ
كەپتۇ، لېكىن ئۇ تېخى ئۆيلەنمەپتىغۇ، مەن بولسام ئىككى نىكاھلىق بولدۇم، بىرنى
تۇغدۇم، مەيلى بۇمۇ ھېچگەپ ئەمەس، كونىلاردا ئېلىپ قاچقۇدەك جۇۋان بار، تاشلاپ
قاچقۇدەك قىز دېگەن تەمسىل بارغۇ، مۇشۇ بويۇم، مۇشۇ ھۆسن - چىرايىم بىلەن ... ئۇنىڭ
خوتۇن ئالغۇدەك پۇلىمۇ يوق، مەن ئۇنىڭغا بىر پۇڭلۇق تويلۇق ئالدۇرمايمەن. تۇنجى
قېتىم ماڭا كۆيگەن، توي قىلىش تەلىپىنى قويغان دەل شۇ مىرزائەخمەت ئەمەسمۇ؟
ھېلىقى چاغدىمۇ ئۇ «سېنى مەن شەرمەندە قىلدىممۇ، ياق بۇنى ئېرىڭ لامزەللىدىن
كۆر، ئۇ سېنى ئۇتتۇرۇۋەتتىغۇ، مەن ئۇتقاندىكىن، ئۇ نېمە بەرسە ئالىمەن - دە، بولۇپ-
مۇ مەن ئوتىدا كۆيۈپ، سۆيىدە ئېقىپ يۈرگەن مەشۇقۇمنى دوغا تىكسە ئەلۋەتتە ئۇتۇۋ-
ۋالىمەن - دە، بۇمۇ تەقدىر ئىرادىدۇ، بولدى يىغلىما، ئېرىڭدىن ئاجرىشىپ كەت، سېنى
ئۆزۈم ئالىمەن، توي قىلىمىز، بۇ كېپىمگە ئىشەنمەمسەن؟» دېدى، دېمەك ئۇ ئەزەلدىن
ماڭا ئاشىق، كۆڭلى مەندە، ئېھتىمال ماڭا تاتىشىپ ئۆيلەنمىگەندۇ، باشقىسى كۆڭلىگە
سىغمىدى، مېنى بىراقلا كۆڭلىدىن چىقىرىۋېتەلمەيدۇ، بىر - بىرىمىزنى يارىتىمىز، بۇنىسى
چوقۇم، پەقەت ئۇنىڭدا جۈرئەت يوق، لېكىن، ئۇنىڭدا جۈرئەت - شىجائەت، پەيدا بول-
دۇ، مەن ئۇنى ئۆزۈمگە قارىتالايمەن، قورقمايدىغان قىلىمەن، ئاخىرى مېنى بىر مىنۇت
كۆرمىسە تۇرالمايدىغان ھالغا كېلىدۇ تېخى، ئۇنىڭغا تېگىمەن، باينىمۇ، بايلىقىنىمۇ كۆر-
دۈم، تويدۇم، سېسىق، بەدبۇي، قېرى زەڭگى... كەمبەغەل بولسىمۇ، يەنىلا مىرزا ئەخ-
مەت ياش، كۆڭلى توز، ئۇنىڭ بىلەن مىجەزىم كېلىشىدۇ، شوپۇرلۇق ھۈنىرى بار، ئەدە
بولسا جېنىنى جان ئېتەلەيدۇ، مەنمۇ ... ھېچبولمىسا ... سارەگە ئوخشاش كىچىكرەك بوت-
كىدىن بىرنى ئېچىپ كۈن ئۆتكۈزەرمىز...

چاڭ - توپىغا مىلەنگەن ئەيسا باي دەرۋازىدىن موتسىكلىتىنى يېتىلەپ كىرگەندە
ھويلا ئادەمسىز، جىمجىت، قاراڭغۇ ئىدى، بوران چۆل بۆرىلىرىدەك ھۇۋلاپ قاراڭغۇ-
لۇقتا تېخىمۇ سۈرلۈك ۋەھىمە بەخش ئېتەتتى. قورۇ ئىچى توپا - چاڭ، ئەخلەت - چاۋا
بىلەن تولغانىدى، بۈگۈن ئەيسا باي يەتتە كۈنلۈك يىغىنىنى تۈگىتىپ قايتىشى ئىدى،
يىغىندىن كۆڭلى غەش قايتىپ كەلگەن ئەيسا باي ھويلىغا كىرىپ ھېچكىمنىڭ ئالدىغا
چىقمىغانلىقىنى كۆردى - دە، ئېچىنىشلىق خورلۇق ھېس قىلدى، بوران بارغانسېرى ئەدەپ
كېتىۋاتاتتى.

— ھەي ... قايسىڭ بار، ئۆيدە؟

بوران بۇ ئاۋازنى ئۆي ئىچىگە ئەمەس، سىرتقا، چاڭ-توزانلىق دالاغا ئۇچۇرۇپ كەتتى، ئەيسا باي دەرۋازىنى يېپىپ زەنجىرلىدى، قاغىتۇمشۇققا اوم تۆمۈرنى ئۆتكۈزدى-دە، ئۇدۇل كىچىك مېھمانخانىغا كىرىپ كەلدى، ئۈستىبېشىدىكى توپا-تۇمانىنمۇ قاقماستىن، تاشقى كىيىملىرىنى سالدى، بىر پەس پۇشۇلداپ تىنىپ ئۆرە تۇردى، ئاندىن تام تەرەپكە ئالدىنى قىلىپ، تۈگۈلۈپ يېتىۋالغان ئانىقىزنىڭ دۈمبىسىگە ئۆزىنى چاپلىدى، بۇرۇقتۇملۇق سېسىقچىلىق ئانىقىزنىڭ پۈتكۈل ئىچكى ئەزالىرىنى ئۇرۇپ-سىلكىپ ئاغرىتىشقا باشلىدى، ئەتىگەندىن بېرىكى بىرە-بىرە خۇشلۇق، ئۈمىدتىن، قەتئىي نىيەتتىن تۇغۇلغان بىر ئارمان بىراقلا يوقىلىپ كۆڭلى خەۋپسىرەش ئىچىدە ئاستىن-ئۈستۈن بولدى. «ئالدىرىغاندا ئۆلۈك ئۇچراپتۇ» دېگەندەك ماۋۇ زەڭگىنىڭ بۈگۈن قايتىپ كەلگىنىنى... قانداق قىلغۇلۇق؟ ئەتە، ئۆگۈن بىر پەيت كەلتۈرۈپ، ياق، ئەمدى تاقەت يوق، بىر مىنۇتمۇ، جەزمەن بۈگۈن...» ئانىقىز دىمىغىغا ئۇرۇلغان بەدبۇي پۇراقتىن سەسكىنىپ نەپەس ئالالماي قالدى، «ئاھ... ئاچا، سەن قانداق چىدىغان بولغىيدىڭ؟» ئانىقىز يوتىسى، كاسىسى ئۈستىگە ئارتىلغان سېمىز، تۈكلۈك، يىرىك پاچاقنى پۈتى بىلەن سىلكىپ-ئىتتىرىپ چۈشۈرۈۋەتتى، پاچاق يەنە سۈركەلدى. «قۇتۇلغىلى بولمايدۇ بۇنىڭدىن، كېچىچە ئۇخلىمايدۇ، توختا بۇنى ئۇخلىتىش كېرەك، تويمايدىغان قىلىپ...» قارىمۇ قارشى، زىددىيەتلىك خىياللار ئانىقىزنىڭ كاللىسىنى ئېلىشتۇرۇۋەتتى. ئورنىدىن تۇرۇپ رۇباشكىسى ئۈستىگە قىزىل يۇڭ پوپايكىسىنى كىيدى، چىراغنى يېقىپ ئىشكاپتىن بىر بوتۇلكا ھاراقنى ئالدى.

— خېنىم ... بۇ ... بۇ ... نېمە قىلغانلىرى؟ سىلە ھاراق ئىچەملا؟

— ھەئە، ئىچىمەن.

— ياق، سىلە دېگەن ئايال كىشى، ئىچسىلە بولمايدۇ، زىيان قىلىدۇ.

— پايدا قىلىدۇ، ئىچىمەن.

— خېنىم، خېنىم!... — ئەيسا باي ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرىنى كۆرۈپ دەسلەپ مەڭدىدى، كېيىن ئورنىدىن چاچراپ تۇردى، — ئىچمىسىلە، ئەگەر ھە... ئىچكىلىرى كەپكەتكەن بولسا پەقەت بىر رومكا...

— ھەممىنى ئىچىمەن! — ئانىقىز بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى ئاچتى.

— ياق، ياق، سىلى ئۈچۈن مەن ئىچىۋېتەي، — ئەيسا باي كېلىپ ئانىقىزنىڭ قولىدىن بوتۇلكىنى، رومكىنى ئالدى، رومكىنى لىق توشقازدى.

— مانا... سىلە ئۈچۈن، خوش!

— ھەممىنى ئىچىلا جۇما!

— خېنىم، بۇ...

— خوش، ئەمسە!

ئەيسا باي ئىچىپ بولۇپ ئانىقىزغا قارىدى، ئانىقىز، يەنە ئىچىسەن- دېگەندەك بىر قىياپەتتە تىكىلىپ قاراپ تۇراتتى، ئەيسا باي يەنە بىر رومكا ئىچتى، ئانىقىزنىڭ

كۆزىگە قارىدى، ئانىقىزنىڭ كۆزلىرى ھامان ئۇنى ھاراق ئىچىشكە مەجبۇرلاۋاتقاندەك بىر نەزەردە تىكىلىپ تۇراتتى، بوتۇلكا يېرىملاشتى.

— سىلى ئۈچۈن ھېلىغۇ ھاراقكەن، زەھەر بولسىمۇ ئىچىۋېتىمەن، سىلىنى ئايىمىسام، ئايىمىسام بولامدۇ؟ ھى ...ھى ...

— مەن دېگەن سىلىنىڭ خوتۇنلىرى - دە، شۇڭا...

— ھى ... ھى ... ھى ...— ئەيسا باي ئانىقىزنىڭ ئىچىلىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ قالتىس خۇشال بولدى، ئورنىدىن تۇرۇۋىدى، تەڭپۇڭلۇقىنى يوقىتىپ دەلدەڭشىپ كەتتى، ئانىقىز ھېچۋاقىتتا قىلىپ باقمىغان بىر ئىشنى قىلدى، يەنى ئېرىنى يۆلەپ ئاپىرىپ ياتقۇزدى، يوتقاننى ياپتى، ئۆزى چەتتە ياتتى، ئەيسا باي بۇ كۈتۈلمىگەن ئىلتىپاتتىن تېخىمۇ قاتتىق مەست بولغانىدى، بىردەم ئانىقىزغا قوللىرىنى ئۇزاتتى، ئۇ يەر-بۇيېرىنى تۇتتى، بارا - بارا جىمىپ ئۇخلاپ كەتتى، ئانىقىز ئۇنى بىرقانچە قېتىم تۇرتۇپ باقتى، چاقىردى، ئېرىنىڭ ھېچنېمىنى تۇيمىغۇدەك ھالەتتە ئۇخلاۋاتقانلىقىنى بىلىپ ئاستا ئورنىدىن تۇردى، قىلىن كىيىنىپ، پۇتىنىڭ ئۇچىدا دەسسەپ دالانغا، ھويلىغا چىقتى، بوران دەم توختاپ، دەم كۈچىيەتتى، ئانىقىز يۈز - كۆزىنى بوراندىن توسقىنىچە ئاستا مېڭىپ دەرۋازىغا يېقىن كەلدى، زەنجىرنى تۇتۇپ كۆردى، «خۇداغا شۈكرى، قۇلۇپ يوق» ئادەتتە ئەيسا باي ئۆيدە بولسىلا دەرۋازىغا قۇلۇپ سېلىنمايتتى، ئەيسا باي يوق بولسا ئۇنىڭ سىڭلىسى توخۇ قونداقتا چىقماستىنلا ئالدىراپ - سالدىراپ دەرۋازىغا قۇلۇپ سالاتتى، ئاچقۇچنى بولسا ئۆز يېنىدا ساقلايتتى، ئانىقىز يانغا بۇرۇلۇپ مىرزائەخمەتنىڭ ياتىقى ئالدىدا بىر ھازا تۇردى، بوران تىنماي گۇركىرەيتتى، ھويلىدا نېمىلەردۇر تاراقشىيتتى، داراڭلايتتى، ئانىقىز قاراڭغۇلۇق ئىچىدە ھۇجرا تەرەپكە قورقۇمسىراپ قارايتتى، ئۇ يېقىنلاپ كېلىپ ياتاق ئىشىكىنى تىرىقلاتتى، مىرزائەخمەت شىپىلداپ كېلىپ ئىشىك كەينىدە توختىدى.

— ھەي...

— ھە!

— موتىسىكلىت ھويلىدا، ماي قاچىلا، تېزرەك - ھە!

— باي كەپقالدىغۇ، تۇيۇپ قالىدۇ، بۈگۈن ... بولمايدۇ.

— باي ئۆلۈكتەك ياتىدۇ.

— ياق، ئانىقىز مېنىڭ كۆڭلۈم كۆۋاھلىق بەرمەيۋاتىدۇ، بىر ئىش بولىدىغاندەكلا...

— ئوغۇل بالىدەك گەپ قىلە، بولمىسا ...

— ما ... ماقۇل.

ئانىقىز كەينىگە يېنىپ مېھمانخانىغا كىردى، يالغۇز كىشىلىك دىۋاندا ئولتۇردى، ئەيسا باي دەم پۇشۇلداپ، دەم جىمجىت يېتىپ ئۇخلاۋاتاتتى.

ئانىقىز پەلتوسىنى كىيدى، يۇڭ ياغلىقىنى بېشىغا چىڭ ئوراپ، ئالىقاچان تەييارلاپ قويغان بوخچىسىنى كۆتۈرۈپ چىقتى، مىرزائەخمەت موتىسىكلىت يېنىدا تۇراتتى، ئۇ ئانىقىزنى كۆرگەندىن كېيىن قورقۇنچ ئىچىدە تىترىگەن پېتى بېرىپ دەرۋازىنى ئاچتى.

uyghurkitap.com

تېرەكلەر شالدىرلاپ خازان تۆكمەكتە، خازانلار پۇرۇلداپ تۇرغان توپا - چاڭ بىلەن ئارىلىشىپ ئۇچماقتا.

— مەن ھەيدەيمۇ؟ — دېدى مىرزائەخمەت رولنى تۇتۇپ.

— ياق، سەن ئارقامغا مىن!

ئانىقىز چەبدەسلىك بىلەن موتسىكىلىتنى ئوت ئالدۇردى ۋە بورانلىق تۈن قوينىغا شۇڭغۇدى، ئەپسۇس ... توپا - چاڭ يولنى ئېنىق كۆرسەتمەيتتى. تېز مېڭىش تەس ئىدى، قۇم - توپا يۈز - كۆزلەرگە شىددەت بىلەن ئۇرۇلاتتى، لېكىن ... ئانىقىز بىلەن مىرزائەخمەت بارلىق قورقۇش، خەۋپ، دىلغۇللۇق، ئىزتىراپ ... نى ئۇنۇتقان، باشنى قولتۇققا قىسقان، بۇرۇنقى ئەسلىمىلەر، قىسمەتلەر پۈتۈنلەي ئەستىن كۆتۈرۈلگەن، پەقەت بۇ يەردىن پاتراق، تېز قېچىپ كېتىشتىن ئىبارەت بىرلا ئوي، بىرلا خىيال ... بۈگۈن قىرىشقاندەك بوراننىڭ تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتكىنىنى كۆرمەمدىغان، ئۇششۇك، توغرا ئۇششۇك، بورانلىق ئۇششۇك مېڭىپتۇ، تەبىئەت قوينىدىكى بارلىق ناپاكنى قۇرۇتمىدىغان ئاچچىق، مۇدھىش شامال، ئۇششۇك، توپا ئارىلاش بورانلىق ئۇششۇك، ئەيسا باينىڭ كېپەزلىكلىرى، تېخى تولۇق ئېچىلىپ بولمىغان غوزىلار، سەيلىكتىكى لازا، چەيزە، بەسەي... ھەممىسى مۇشۇ ئۇششۇك شامالدا بىراقلا توگەيدۇ.

بۈگۈن ھەرگىز ئۇششۇك ماڭغانىدى، مىرزائەخمەت ئۆزى ئۈستىدىن ھۆكۈمرانلىق قىلغۇچى بۇ ئايال زوراۋاننىڭ مۇشۇ مېڭىشىدا ئۆزىنى نەگىچە ئاپىرىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى. توغرا، بۇ يەردىن كېتىمىز، باش ئېلىپ كەتسەكلا ... ئادەم بولغاندىكىن بىر ماكان تېپىلىدۇ، جان بولسا جاھان، ئاش بولسا قازان، ئانىقىز مەندە پۇل بار، بىرەر ئىشنىڭ بېشىنى تۇتقىچە قىسىلىپ قالمايمىز دېدىغۇ...

ئەيسا باي قاتتىقشۋاتقان يىغىن تۆتىنچى كۈنگە قەدەم قويغان پەيتتە ئانىقىز دوختۇرخانىدىن چىقتى، ئەيسا باي ئاقمەسچىتكە بارىدىغان بىرىدىن «مىرزائەخمەت ماشىنىنى ھەيدەپ كەلسۇن» دەپ ئېيتىپ بەردى. مىرزائەخمەت دەرھال يېتىپ كەلدى، ئانىقىزنى يېنىغا ئولتۇرغۇزۇپ ماشىنىنى ئاقمەسچىتكە — ئۆيگە ھەيدەپ ماڭدى.

— مىرزائەخمەت، ئاقمەسچىتكە بارمايلى، ماشىنىنى كەينىگە قايتۇر، قەشقەرگە، ياق، ئۈرۈمچىگە قاچايلى.

— ياق، — دېدى مىرزائەخمەت قوپال ئاۋازدا، — مېنى كۈن ئالغىلى قويۇي، ماشىنا بىلەن قاچساق ئاسانلا تۇتۇلۇپ قالىمىز.

— نېمە؟ سەن ۋىجدانسىز ... بەدىنىڭدە بىر تالمۇ ئەركەك تۈكۈڭ يوق سەن بىرنېمىنىڭ!...

— ئەركەكمەن دەپلا ئىچىۋاتقان ئىشىمغا توپا سالسام ...

— مەن بىلەن قاچساڭ ئىچىدىغان ئاش تاپالماي قالارسەنمۇ؟

ئانىقىزنىڭ غەزىپى قايناپ تاشتى، چېكە تومۇرلىرى لىپىلداپ، كۆزلىرىدىن دەھشەتلىك بىر ئۇچقۇن چاچراپ چىقتى.

— توختات ماشىنىنى!

ئانىقىز زولغا ئېسىلدى، مىرزائەخمەت نائىلاج ماشىنىنى توختاتتى، ئانىقىز ئۇنىڭ ماي ھىدى سىڭگەن چاپىنىنىڭ ياقىسىدىن قاماللاپ تۇتتى.

— دېگىنە ساڭا ئاش - نان بولسىلا، گال بولسىلا بولامدۇ؟

— لازىم، ھەممىسى لازىم ... — مىرزائەخمەتنىڭ بۇرنى، ئىسسىقى مەڭىزى لازىدەك قىزاردى، — ئانىقىز ياقامنى قويۇۋەت، بىرى كۆرسە ...

— توخۇ يۈرەك! ... راستىنى دېگىنە، ساڭا مەن لازىممۇ؟

— ھەئە، ھەئە!

— مېنى ئالسەن، شۇنداقمۇ؟

— ئالىمەن.

— ئىككىمىز پات يېقىندا توي قىلىمىز.

— ئانىقىز مەن ... مەنمۇ جان دەپ توي قىلىمەن، لېكىن ... مەن ماكانسىز، پۇلسىز، ساڭا ھېچنېمە قىلىپ بېرەلمەيمەن، سېنىڭ گېپىڭگىمۇ ماقۇل ... سەن بايىنىڭ خوتۇنى بولىۋەرگىن، مەن يېنىڭدا بولغاندىكىن، پات، پات ... كۆرۈشۈپ تۇرىلى.

ئانىقىز ئۆزىنى تۇتالماي مىرزائەخمەتنىڭ ياقىسىنى تېخىمۇ چىڭ سىقتى.

— بىلمەيتتىكەنمەن، بىلمەي كۆيۈپتىكەنمەن، نەچچە يىل دەردىڭدە ئاھ ئۇرۇپتىكەنمەن، ئىسىت ... پەس بولمىساڭ شۇ گەپنى قىلامسەن؟ مەن لۆم - لۆم كارىۋاتتا باي بىلەن ياتىمەن، ھەر كېچىنى شۇنداق، سەنچۇ؟ تىزىڭنى قۇچاقلاپ ... دۈم يېتىپ - دۈم قوپۇپ يۈرىسەن، بايىنىڭ بىر ياقلارغا كېتىشىنى تىلەيسەن، ئاندىن ... ئاندىن ... ياق، مىرزا ئەخمەت مېنىڭ تاقىتىم يەتمەيدۇ، نېمە دېسەڭ دە، مېنى ساراڭ دېسەڭمۇ، بۇزۇق دېسەڭمۇ مەيلى، سەۋرىم تۈگىدى، ھەممىنى كۆردۈم، ياخشى يېدىم، كىيدىم، بىراق بىرلا نەرسە ... كۆڭلۈم خالىغان بىر ئەر، يەنى سەنلا كەم ... ئەمدى چۈشەندىڭمۇ؟ ...

ئانىقىز مىرزائەخمەتنىڭ ياقىسىنى قويۇۋەتتى، ئالقىنى بىلەن يۈزىنى توسۇۋېلىپ يىغلاشقا باشلىدى، بۇ يىغا — ساختىلىق، ناز ئارىلاشمىغان ھەقىقىي يىغا ... دەردنى، ئازابنى، گۈزەل ئارزۇ - ئارمانلارنى ئۆزىگە سىڭدۈرگەن يىغا ئىدى، مىرزائەخمەت ماشىنىنى قايتا ئىتتىك ئالدۇرۇپ ئاستا ھەيدەپ ماڭدى، ئۇ خىيالغا چۆمگەن، ھەممىنى ئەسلەيدۇ، ئۆزى كۆيگەن يار يېنىدا ئولتۇرىدۇ، ۋىسالىغا يەتمىگەن، ئارزۇ چېچەكلىرى رەھىمسىز تەقدىرنىڭ سوغۇق شاملىدا خازان بولغان، تويىغا كۆمۈلۈپ كەتكەن. بۇنى ئاز دەپ، شۇ يارنىڭ، مەشۇقىنىڭ دادىسى ۋە ئېرى ئۇنىڭغا پىچاق سالغان، ئۆلتۈرۈۋەتمەكچى بولغان، يەنە شۇ يار، مەشۇق ئۇنىڭ داۋالىنىش خىراجىتىنى تۆلىگەن، ئەنە، يەنە شۇ يار، مەشۇق باشقا بىرىنىڭ، يەنى بايىنىڭ ئىلكىدە، ھازىر ئۇ ئېرى بار ئايال، شۇ يار، مەشۇق يەنە ئۇنىڭ ياقىسىنى سىقىپ تۇرۇپ ئىچ - باغرىنى تۆكىدۇ، يىغلايدۇ، ئۇ تەشنا، ئىنتىزار، باي بىلەن بىللە تۇرۇشقا بىر مىنۇتمۇ تاقىتى يوق، مىرزائەخمەت يەنە نېمىلەرنىدۇر ئەسكە ئېلىشقا تىرىشاتتى، لېكىن ئۇرغۇن نەرسىلەر ئۇنتۇلغان، بىرلا نەرسە ئۇنىڭ كۆڭۈل دەپتىرىگە ياشلىق ھاياتىنىڭ ئەڭ يارقىن، ئېلىمبەخش مەڭگۈ ئۆچمەيدىغان گۈزەل نەقىشلىرىنى چەككەندى، ئۇ بولسىمۇ ئانىقىزنى

ئۇتتۇۋالغان كۈنى ... لەۋلەر تەشنالىق بىلەن جۇپىلەشكەن مىنۇتلار ئىدى، ئانىقىز ئەمدىلىكتە ئۇنىڭ كۆڭلى دەپتىرىگە يېڭى - يېڭى، بىردىنبىر گۈزەل سەترىلەرنى يېزىپ قالدۇرماقچى، دۇرۇست، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ كۆڭۈل دەپتىرى ئاق قالمايدۇ... مىرزائەخمەت شۇلارنى ئويلاۋېتىپ ئانىقىزغا قارىدى، ئانىقىز ئېسەدەپ يىغلاۋاتاتتى، ماشىنا تېز ئىلگىرىلىمەكتە، شۇ كۈنى كېچىدە، تۈن نىسپىگە يېقىن مىرزائەخمەتنىڭ ئىشىكى بوش تىرىقلىدى، ئىشىك شەپىسىز ئېچىلدى، قاتتىق ئۇخلايدىغان مىرزا ئەخمەت بۇ قېتىم سەگەك ياتقانىدى، كۆزلىرىنى يۇمۇپ خىياللار ئىلكىدە ئۆز پەرىشتىسىنى ئويلاپ ياتاتتى، ئانىقىز كېلىپ كارىۋات لېۋىدە ئولتۇردى ... بىر نەچچە كۈن ئۆتتى، شۇ جەرياندا مىرزائەخمەت خۇدىنى يوقاتتى، ناھايىتى قىسقا، لېكىن بىر ئۆمۈر ئۇنتالمايدىغان، ئۆلگەندە گۆرگىمۇ بىللە ئېلىپ كېتىدىغان ئاجايىپ - غارايىپ چۈشلەرنى كۆردى، چۈش ئىلكىدە، خاراپشلۇق مەستلىكتە ئانىقىزغا نۇرغۇن ۋەدىلەرنى بەردى، «سەن نېمە دېسەڭ شۇ، مەن سېنىڭ قۇلۇڭ، نەگە دېسەڭ ماڭىمەن، ساڭا جېنىم پىدا، ئۆل دېسەڭ ئۆلىمەن، ئەگەر ياق، دېسەم، بويۇن تولغىسام خۇدا ئۇرسۇن!» كۈندۈزى ياتاق، قورۇ، ماشىنا، دەل - دەرەخ ... قىسقىسى ھەممە نەرسە ئۇنى ئەيىبلەۋاتقاندەك، سوتلاۋاتقاندەك تۇيۇلدى. «باي بېشىڭنى سىلىدى، پۈتۈنسۇرۇك بىر ماشىنىنى ئىشىنىپ ساڭا تاپشۇردى، ئاش - نان بەردى، يەنە ئايلىقىڭغا 180 يۈەن بېرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن سېنىڭ ھاياتىڭ ئۈچۈن تۈنجى، ھالال يول ئېچىلدى، مۇشۇ يولدا مېڭىۋەرسەڭ، پۇلۇڭ كۆپىيىدۇ، كېلەڭ توق، كىيىمىڭ پۈتۈن بولىدۇ، بارا - بارا سەنمۇ باي بولىسەن، ئايرىم، مۇستەقىل ھايات يولىنى تاپىسەن، لېكىن ... سەن ئەبلەخ، تۇزۇڭنى يەپ تۇزلۇقىڭنى چاقاي دېگەندەك، بايىنىڭ خوتۇنىغا چاڭ سالدىڭ، تۇزكورلۇق قىلدىڭ، نېمە ئىلاج» مۇھەببەت ئىنسانىنى ھەر كويغا سالىدۇ، ئوتقىمۇ، سۇغىمۇ، مۇھەببەت نۇرغۇن نەرسىلەرگە ئېرىشتۈرىدۇ، بۇنىڭ ئىچىدە ياخشى ھەم يامان نەرسىلەرمۇ بولىدۇ، مۇھەببەت نۇرغۇن نەرسىلەردىن مەھرۇم قىلىدۇ، بۇنىڭ ئىچىدىمۇ ياخشى ھەم يامان نەرسىلەر بار ...

مانا، ھېچقانچە ۋاقىت ئۆتمىدى، بۇيرۇق ئۇشتۇمتۇت بېرىلدى، ئەيسا باي كېلىپ قالغان، بوران ئەزۋەيلەۋاتقان بىر پەيتتە ... ۋەدىگە ئەمەل قىلىش، بۇيرۇقنى ئىجرا قىلىش كېرەك ئىدى، يۈرەك تىپىرلايدۇ، سەزگۈلەر، كۆمۈلگەن ھېسسىياتلار ئويغانغان، ئۆتكۈرلەشكەن، نۇرلانغان، گويا تۇيۇقسىز گۈلدۈرلەپ چاقماق چاقىغاندەك، ئارقىدىن يامغۇر، توپان - سەل كېلىپ جىمى جاھاننى بېسىپ، تاشقىنلاۋاتقاندەك ... شۇنداق، ئۇشتۇمتۇت ئۇچرىشىشلار، بىر ئائىلە، بىر قورۇدىكى ھايات — ھەممىنى ئۆزگەرتىۋەتتى، ھازىر ئاقىۋەتنى ئويلاشقا ۋاقىت يوق، ئىمكانىمۇ يوق، ئانىقىزچۇ؟ ئۇ گويا ھايات ئۆزى يارىتىۋاتقان قانۇنىيەت بويىچە ئىلگىرىلەيدىغاندەك خاتىرجەم ھالدا مۇتىسكىلىك رولىنى چىڭ تۇتۇپ، مەزمۇت ئولتۇرۇپ كېتىۋاتىدۇ، ئۇششۇك بورىنى بارغانسېرى ياۋۇزلىشىپ قاتتىق، دەھشەت ئاۋازدا گۈركىرىمەكتە، ھۇشقىيتماقتا، يولنى، ئالدى تەرەپنى ئېنىق كۆرگىلى بولمايدۇ، قويۇق چاڭ - توزان، توپا كۆزنى ئاچقۇزمايدۇ، مۇتىسكىلىتنىڭ چىرىغى شۇنچىلىك ئاجىز، بارغانسېرى خۇنۇكلىشىۋاتقاندەك، مەيلى نېمە دېگەن بىلەن ئانىقىز يۈرىكىنى ئۇن نەچچە كۈن ئازابلىغان دوزاختىن بىراقلا قۇتۇلۇپ ئەركىنلىككە چىقتى، ئۇ ئانىسىغا دېيەلمىدى، دېسە بولمايتتى، ئانىسى يىغلايتتى،

قاقشايتتى، توساتتىن، شۇ... بىر ئارزۇ، بىر مەقسەت، بىر ئېتىقاد ئۈچۈن ئانىسىنىڭ يىغا ـ زارىنى قۇربان قىلماي ئامال يوق. ئانىسىز ئارقىسىدا ئولتۇرغان مىرزائەخمەتنى ئېلىپ يىراقلارغا كېتىۋاتىدۇ، كونا بازار، گۈزەر، بىچارە ئانا، ئاھ...!، يىراقتا، بىر ماكان، باش تىققۇدەك بىر ماكان تاپقاندا ئانىسىنى ئەكىتىدۇ، خۇدا نېسىپ قىلسا ئۆرۈمچىدە ياكى غۇلجىدا بىرەر جان سىغدۇرىدىغان يەر چىقىپ قالار، ھازىر ئاۋات، «شىياڭگاڭ كوچىسى» مۇ، 53 ـ نومۇرلۇق دۇكانمۇ، ئەيسا بايمۇ، ئۇنىڭ ھەشەمەتلىك قورۇسى، جاراڭلاپ تۇرىدىغان، ئوتقاشتەك يالتىرايدىغان ئېسىل جاھازلارمۇ ئەسلا مەۋجۇت ئەمەس، ھازىر پەقەت ئانىسىزلا، مىرزا ئەخمەتلا مەۋجۇت، ھايات...

كەينىدە، خېلى يىراقتا، بىر نۇر پىل ـ پىل قىلىپ قالدى، كېيىن بۇ نۇر ئۈششىڭ بورانىنىڭ ئاچچىق توپا ـ چاڭلىرى ئارىسىدا بارا ـ بارا زورايغاندەك قىلدى ۋە تېز سۈرئەتتە يېقىنلاپ كەلدى، كونۇس شەكلىدە ئېتىلىپ چىقىپ مەلۇم ئارىلىقتىن كېيىن ئۆزئارا بىرلىشىپ ئۆتكۈر شولا ھاسىل قىلغان نۇر گويا ئوقتەك ئۇچۇپ كېلەتتى.

ـ ماشىنا!، ـ مىرزائەخمەت ئەندىكىپ ۋارقىرىدى، ـ ماشىنا كېلىۋاتىدۇ، باي...

ئانىقىزدىن جاۋاب چىقمىدى، موتسىكلىت بىر خىل سۈرئەتتە كېتىۋاتاتتى، قورقۇپ كەتكەن مىرزا ئەخمەت بۇ قېتىم بېشىنى ئانىقىزنىڭ دولىسىغا تەگكۈزۈپ تۇرۇپ قۇلىقىغا ۋارقىرىدى:

ـ ماشىنا، ئانىقىز ئاڭلاۋاتامسەن؟ باي قوغلاپ كېلىۋاتىدۇ.

ـ كاپشىما! باي مەست، ئۇخلاپ قالغان، باشقا ماشىنىدۇ.

ئانىقىز ئېنىملەرنى دېدىكىن، مىرزا ئەخمەت ئاڭلىماي قالدى، چىراغ نۇرىنىڭ تېخىمۇ ئۆتكۈر، كەڭ يېيىلىشىدىن ماشىنىنىڭ ئەڭ تېز سۈرئەتتە كېلىۋاتقانلىقى ئېنىق ئىدى.

ـ تېز ھەيدە! تېز!

ـ ھۇ كالۋا! ... دېدى ئانىقىز زەردە بىلەن، ـ كاپشىۋەرمە ماشىنىنىڭ بىر يېرىنى بۇزۇپ قويغان بولساك... مۇشۇ بالا ـ قازا يوق...

مىرزائەخمەت سۈرلۈك، مۇدھىش ئاۋازدا چىرقىراۋاتقان، ھۇۋلاۋاتقان بوراندا ئانىقىزنىڭ سۆزلىرىنى چالا ـ بۇلا ئاڭلىدى. ئۆزىنىڭ ئە دىگەندەك بىر خاتاغا يول قويغىنىنى بىلدى.

ـ تېز ھەيدە! تېز...

ـ قورقما، يېتەلمەيدۇ.

راست، ماشىنا يېتەلمەيتتى، مۇشۇ يولدىن چىقىۋالسىلا چوڭ يول ـ ناھىيىنىڭ ئاسفالىت يولىغا چىقاتتى، بۇ يولدا چىغىر يوللار بار، ئانىقىز قوغلاپ كېلىۋاتقان ماشىنىنى شەيتاندەكلا ئازدۇرۇپ ئاشۇ تار يوللارنىڭ بىرسىگە غىپپىدە بۇرۇلىدۇ ـ دە، كېتىۋېرىدۇ، ماشىنا ئۇنداق تار يوللارغا كىرەلەمتى؟ باي پىيادە قوغلامدۇ؟

ئاسفالت يولغا 200 مېتر قالدى، موتسىكلىت بىلەن ماشىنىنىڭ ئارىلىقى يېقىنلا قالدى، ئەيسا باي مەست، لېكىن ناھايىتى ھوشيار، جاندىن تويغان، چەكسىز غەزەپ تولغان كۆزلىرىگە ماشىنىنىڭ ئالدىدىلا پىرىلداپ كېتىۋاتقان موتسىكلىتتىن باشقا ھېچ نەرسە كۆرۈنمەيدۇ، لېكىن سوقۇۋەتمەسلىك كېرەك، ھادىسە چىقسا ھەممە تۈگەيدۇ.

ئانىقىز ئوخشاشلا مەغرۇر، تەمكىن، ئۆزىنى تۇتقان بولۇپ، پۈتۈن دىققىتى بىلەن ئالدىغا قاراپ ئىلگىرىلىمەكتە، موتسىكلىت گويا دولقۇن يېرىپ ئۈزۈۋاتقان كاراپىدەك جۇدۇن كۆكسىنى تىلىپ پەرۋاز قىلىۋاتقان لاچىنغا ئوخشاش ئۇششۇك بوراننىڭ ياۋۇز، دەھشەتلىك باغرىنى يېرىپ شىددەت بىلەن ئىلگىرىلىمەكتە، ئانىقىز ھازىر ھەر قانداق ۋەھىمە، قورقۇنچ، شادلىق، خۇشاللىق، بەخت ... دېگەندەك خىياللاردىن مۇستەسنا، بىرلا مۇددىئا — ئاسفالىت يولغا چىققاندىن كېيىن پەملەپ تۇرۇپ تار يولدىن بىرىگە ۋاششىدە يۈرۈلۈپ، قۇتۇلۇش ... تەۋەككۈلچىلىك — خۇددى قىمارۋازنىڭ «دەتتىكام! ...» دەپ ھوشۇق ئاتقىنىغا ئوخشايدۇ، ئولجىنىڭ بەخت ـ تەلەيىنىڭ كىمگە مەنسۇپ بولۇشىنى ئالدىن مۆلچەرلەش، ھۆكۈم قىلىش مۇمكىن ئەمەس، بەزىدە ئىشەنچىمۇ بىر تىيىن ... ئاھ، ھەممە پاجىئەگە مۇشۇ كىچىككىنە، تار، چوڭقۇر ئېرىق سەۋەبچى! قايسىبىر دېھقان يولنى توغرىسىغا كېسىپ ئېرىق قازغان، سۇ شىلدىرلاپ ئېقىپ يولنىڭ سول تەرىپىدىكى ئېرىق ئارقىلىق ئورمانغا كىرمەكتە، موتسىكلىتنىڭ ئالدى چاقى تار، چوڭقۇر ئېرىققا قاتتىق ئۇرۇلۇپ بىر چۆكتى ـ دە، سەكرەپ ئۇ قاتقا چىقتى، كەينى چاقى جاققىدە قىلىپ ئېرىققا چۈشۈش بىلەن مىرزائەخمەت لىككىدە كۆتۈرۈلۈپ كەينىگە ئۆكتۈرۈلۈپ چۈشتى، لېكىن ماتور ئۆچۈپ قالدى. ئىز بېسىپ كېلىۋاتقان ماشىنىنىڭ ئالدى تەرەپ ئوڭ چاقى ئۆزىنى ئوڭشاپ ئورنىدىن تۇرۇۋاتقان مىرزائەخمەتنىڭ گەۋدىسىنى ئېرىققا — سۇغا نىقتاپ بېسىپ مىجۇۋەتتى ... ئەيسا باي كابىنكىدىن دەل ـ دەككىدە چۈشۈپ ماشىنىنىڭ ئالدىغا كەلدى، ئانىقىزمۇ پەسكە ئېگىلىشتى، قاراڭغۇدا ئېرىق سۈيىنىڭ قىپقىزىل قانغا بويىلىپ ئېقىۋاتقانلىقىنى ھەر ئىككىسى كۆرەلىدى.

— قاتىل! ... زەڭگى!!! ... — ئانىقىز ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراشقا باشلىدى، — بىر جاننىڭ بېشىغا چىقتىڭ! بىر ئادەمنى ئۆلتۈردۈڭ!

— توگەشتىم! مەن ئۆلدۈم! ۋايجان ... — ئەيسا باي غالجىر ئىتتەك قۇتراپ سەكرەپ كەتتى، بېشىنى چاڭگاللاپ ۋارقىرىدى، ماشىنا ئالدىدا، ئېرىق بويىدا ئۆزىنى كاچاتلاپ داد ـ پەرياد كۆتۈرەتتى.

— مەن ئۆلدۈم! توگەشتىم! خۇدا ئۇردى مېنى، خۇدا ...

بوران توختىمايتتى، بارغانسېرى ھەيۋەت بىلەن گۈركىرەيتتى، يىلاندەك ۋىشىلداپ، قامچىدەك تارسىلداپ دەرەخ شاخلىرىنى قاقاتتى، يوپۇرماقلارنى سىيرىپ چۈشۈرۈپ ئۇچۇراتتى، تۇرۇپ ـ تۇرۇپ قۇيۇن پەيدا قىلاتتى، ئەيسا باينىڭ، ئانىقىزنىڭ قورقۇنچلۇق ئاۋازى، داد ـ پەريادى توپا ـ چاڭ، ئەخلەت، چاۋالار بىلەن قوشۇلۇپ يىراقلارغا ئۇچۇپ كەتتى، ئانىقىز لاغ ـ لاغ تىترەپ ئېگىلىپ قوللىرىنى ئېرىققا — چاقنىڭ ئاستىغا ئۇزارتتى، باش، چاچ ... گەۋدە بولسا چاقنىڭ ئاستىدا، ئانىقىز سىلكىنىپ ئۆرە بولدى، ئۇنىڭ مېڭىسى يېرىلغان مۇزدەك چاراسلاپ كەتتى. ئاھ! مىرزائەخمەت!!! — دېدى ئۇ ئىچىدە، — سېنى بالاغا تىقتىم، ئۆلۈشۈڭگە سەۋەبچى بولدۇم، ئەمدى مەن قانداق قىلىمەن، ئەزەلدىن شور پېشانە ئىدىم، شورۇم قۇرىدى، ئاھ! ...

(توگىدى)

مەسئۇل مۇھەررىر ئالىمجان ئىسمايىل

ئۈمىد چېچەكلىرى

(3)

ئادىل تۇنىياز

قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز تەزكىرىسى

ئۆمرۈمچىدىن يىراق بىر جايدا

قاغىلىق،
يالتىرايسەن ماي قوڭغۇزىدەك،
شىۋىرلايسەن سىنىم-سىنىم يامغۇردەك.
يىراقلايسەن نەي ئاۋازىدەك
يەر شارىنىڭ خەرىتىسىدە.

ئۇلتۇرىمەن يېيىپ سېغىنىپقا،
تىترەپ تۇرغان قاناتلىرىڭنى.
دەرەخلىككە كېلىپ تۇمانلار،
ئوغرىلىقچە ئۆي ياسىغاندەك،
ھەرپلەرنىڭ ئورمانزارىدا
ئوغرىلىقچە كۈيلەيمەن سېنى.

سۈكۈت
ئەخلەتلەردە، گۈل سېۋىتىدە
مۈگدۈلۈقىنە تۇرىدۇ كۆلۈپ.
سەھەر ئۆتۈپ كەتكەن ماي يولدىن
ئۆتۈپ كەتتى ئىشەك ھارۋىسى.
بوۋام قايتتى ناماز بامداتتىن،
ساقاللىرى قۇياش چاچقىسى.

كىچىككىنە بىر پەرىشتىدەك
قانىتىمنى كەلسەم مەن سۆرەپ،
ئىھ، ئاق كۆڭۈل جان يۇرتداشلىرىم
سورارسىلەر نېمىشقا مەندىن؟
نۇر يېشىدەك تامغان شائىرنى
ئالامسىلەر تېرىپ بىر كۈنى
ئاي شولىسى سىڭگەن ۋەتەندىن؟
ئۆمۈچۈكنىڭ بارمىقى بىلەن
توقۇپ چىققان تەپسى ئۈمىدنى
سوۋغا قىلماق بولسام مۇبادا
ساقلامسىلەر بىر ئۆمۈر ماڭا؟!
مەسە-كالاچ كىيگەن بىر بوۋاي
غايىب بولدى كۈلۈمسىرەپلا...

قاغىلىق،
ئۆمرۈمچىدىن يىراق بىر جايدا.

ئۇچار تەخسە

شىمالدىي قۇتۇپتا، ئىسسىق بەلباغدا،
قەشقەر كوچىسى يا لوندوندا پات-پات
ئۇچراپ قالىمىز ئۆز-ئۆزىمىزگە.

بىلىمىز،
قۇشلار كەتسە كېلىدۇ يەنە.
بىلىمىز مىركۇردىي ياشايدۇ نەدە.
پەلسەپە، ھېساب مەنتىقە ھەتتا
ئۆگەتمەك بولىمىز چۇمۇلىلەرگە،
پادىشاھ، پەيغەمبەر، كىنو چولپىنى،
سودىگەر، تۈگمەنچى، ناتىق ۋە دەرۋىش
پۇتبول ھەۋەسكارى، ۋاقىتلىق ئىشچى
ياشايدۇ تۇنۇگۈن ياكى بۈگۈندە،
قۇياش ھەر كۈنى پاتار غەربكە.

كەل 21 - ئەسىر،
ھېچ نەرسەم يوق تەبرىكلىگىدەك،
كۈتىمەن قۇپقۇرۇق ئۆيۈمدە سېنى.
كۈتىمەن قۇپقۇرۇق يۈرىكىم بىلەن
يوشۇرۇپ ھەتتاكى كۆز ياشلىرىمنى
مەن — ئۆزەمنىڭ سوئال بەلگىسى،
شۇ قەدەر يوغان ھەم، قورقۇنچلۇق ھەم،
مەن گويا ئۆزۈمگە ئوخشىغان ئادەم،
بەزىدە خۇداەك، قۇللاردەك بەزەن...
توساتتىن كىمنىدۇر كۆرگۈم كېلىدۇ،
كىمگىدۇر قارايمەن يۇمۇپ كۆزۈمنى.
سۆيىمەن بەزىدە يېنىغا بېرىپ،
ھەممىدىن ئايرىلىپ قالغان ئۆزۈمنى.
كەلمەكتە يىراقتىن گۈدۈك ياڭرىتىپ
رېلىسسىز، بىنكەتسىز ۋاقىت پويىزى.
ئىبە، ئۇنىڭ ئىچىدە يولۇچى لىپ - لىق
ئېھتىمال كۆپلىرى بىلمەيدۇ مېنى،
بىلسىمۇ قاراپلا قويار پەرۋاسىز.
تۇخۇم سېرىقتى كۆتۈرگەن ئانام
كىچىك بىر ئورۇنغا ئاپتۇ جايلىشىپ،
مەن ئۇندا قىستىلىپ كىرىدىپ ئارىغا،
ھودۇقۇپ قارايمەن يولۇچىلارغا.
سەن مېنى تونۇمايسەن كاتتا ئاستىرونوم،
يۇلتۇزلار بىلەن بىرگە بولغاندا.
سەن مېنى تونۇمايسەن قەدىردان قوشنام،
مەي لەززىتى كەيىپ قىلغاندا.
ناتونۇش كۆلكەڭنى بىرنىشىلىك مۇمكىن
سۆيۈشكەن ئەي قىزچاق بۈگۈنكى ماڭا.
ئاڭلاڭلار سىلەر مېنىلا ئەمەس،
تونۇمايسىلەر ئۆزۈڭلارنىمۇ...
مەن كىم جاۋاب بەر؟
تەنها قالغاندا يۆلەنگەن تېرەك،
تەنها قالغاندا تۆكۈلگەن خازان.

مەن كىم جاۋاب بەر؟
شەھەردە مىغىلداپ يۈرگەن ئادەملەر،
مۆكۈلىنىپ تۇرغاندا كۆرگەنغۇ مېنى،
ناۋاي سەھەردە ياقماقتا گىردە،
يانچۇقچى ئاپتوبۇسقا چىقتى غىپپىدە،
نۇتۇق سۆزلىمەكچى تىلشۇناس بۈگۈن
سوزۇق تاۋۇشلارنىڭ رولى ھەققىدە.
نوبېلغا ئېرىشكەن ھېساب ئالىمى
سەزمەي قالدى ھەيرانلىقىدىن
چۈشۈپ كەتكەن شىلەپىسىنى.
مەن كىم؟
مەن ئاخىرى ئەمەسقۇ گىردە؟
ئوغرىلاپ كەتمىدى يانچۇقچى مېنى.
مەن ناھايەت بىر تاۋۇش ئەمەس.
مۇسبەت ياكى مەنپى سان ئەمەس.
مەن كىم؟
تۇرنىلەر نېمشقا جىم - جىم؟!
قاقشال دەرەختىن قاچقاندەك قۇشلار
كىشىلەر مېنىڭدىن كەتتى يىراقلاپ.
خۇدانىڭ ئۆيىدەك ئورۇمچىدە مەن،

يىغلايمەن خۇدادەك ئۆزۈمگە قاراپ،
ناتونۇش يۇلتۇزدىن ئالەم كېمىسى
كەلمەكتە قاچىلاپ ئىنسانىيەتنى.
كىچىك بىر ئەلدىكى ئۈمىدۋار شائىر
ئاستا سۈرتمەكتە كۆز ياشلىرىنى.

ئاستا شەھەر

چۈمۈلىدەك ماڭماقتا سائەت.

ئاستا ۋاقىت، ئاستا دېرىزە،
ئاستا خۇش بۇي، ئاستا جىمجىتلىق،
تىڭشار قەلبىم تىۋىشلىرىڭنى.
مارىلايدۇ قىش كۆلۈمسىرەپ،
بوسۇغىدا كۆرسەم دەپ سېنى.

سېزەرسەنمۇ شەھەرنىڭ قىزچاق،
سۆيۈپ قويۇپ ماشىنىلارنى
كەلگىنىمدە تۇمانىدەك لەيلەپ.

قىزىل ئالما بولۇپ يۈرىكىم
خازانلارغا كۆمۈلۈپ قالسا،
ئەنسىرەيمەن دېھقان قىزىدەك،
كۆرمەي كېتىپ قالارمەنمۇ دەپ.
ماڭارسەنمۇ، ماڭماسەن يۆلەپ؟
ئاخشاملىرى پىۋىخانىدىن
ئاي نۇرىدەك چىقسام دەلدەڭلەپ.

دەرەخلەردەك كەتسەم سەھراغا،
ئەنسىرەيمەن سۆيۈملۈك قۇشۇم،
مېنى ئۇنتۇپ كېتەرسەنمۇ دەپ،
ئېشەك مىنىپ يۈرگەن چاغلاردەك،
قوپال سۆزلەپ يۈرسەم يەنىلا،
قالارسەنمۇ ئۈچ بولۇپ ماڭا؟
جىمجىت گۈزەل سىرلىرىڭ ياتقان
كۆزلىرىڭگە سۆيمەكچى بولسام،
بەرگىنى گۈل يۇمغانىدەك يۇمۇپ،
بېرەرسەنمۇ دەيمەن جىم تۇرۇپ؟

شوخ ئاۋازلىق كېلەر تاملاردىن،
شەھەر يىللىق بولۇپ قالماقتا.
رەستىدىكى لەگلەكچى جۇۋان
ئايلىنىدۇ ھۆر - پەرىزاتقا.
چىقىپ قالار مۇكاپات چېكى
خانىقادىن قايتقان بوۋايغا.

بىردەمدىلا قىزىيدۇ باھار،
ئېسىل مالنىڭ چۈشەر باھاسى.
ئامەت كېلىپ توشار بىردەمدە
قىمارۋازنىڭ پۇلغا تاۋكاسى.
شەھەر باشقا شەھەر بوپ قالار،
بىردەمدىلا كېلىدۇ باھار.

سەن ئۆيۈمگە كەلمەكچى ئىدىڭ،
چۈمۈلىدەك ماڭماقتا سائەت،
ئاستا ئۈمىد، ئاستا دېرىزە.

ئەزىزى

ئۆزۈك رىشتىلەر

شەيتان

ئۇ —
پاراسەتنىڭ خائىن سايىسى.
ئۇ —
كۆمۈلمىگەن جەسەت.

www.uyghurkitap.com

يېقىلمىغان ئوت.
ئۇ —
بەزىلەرنىڭ دانىشمەن قۇلى،
بەزىلەرنىڭ رەزىل خۇداسى.

ئۈزۈلگەن رىشتە

ئاي
ئوخشاپ قالار سىرلىق ئالمىغا،
شەيتان كېلىپ ئالدىسا مېنى.
ئالما
پەرىشتىگە ئايلىنىپ قالار
مەن ئالدىسام ئەگەر ئۈزۈمنى
ئۈزۈلگەن رىشتە:
ئاي
ئالما
پەرىشتە

تەبىر

ئۇۋۋچى نېمىنى ئاتماس؟
مىنگەن ئېتىنى.
ئۇۋۋچى نېمىنى ئاتالماس؟
خىيالىدا كۆرگەن كېيىكنى.
ئۇۋۋچىدىن نېمە قېچىپ قۇتۇلار؟
نىشانغا تەگمىگەن لەنەتگەردە ئوق.

تەسەللى

ئۆلۈۋاتقان ئادەمگە،
شۇنداق تەسەللى بەردى بىر بەندە:

جۇرئەت ئەمەت

تېخى يۇز يىل ياشايسىز، تېخى —
ياشايسىز قىيامەت قايىم بولغىچە.
يۇز يىل ياشىغاندەك بولدى ئۇ، ئەمما
قىيامەت قايىم بولدى ئاڭغىچە.

مۇساپە

بىر ئەر ئۆمرىچە مۇساپە مەۋجۇت
سېنىڭ بىلەن مېنىڭ ئارامدا.

ياشىسا يۇز يىل ياشايدۇ بىر ئەر،
ئەڭ كۆپ بولسا بىزنىڭ زاماندا.

ئەقدىگە ساقال چىقمايدۇ
ئۆتۈپ كەتسىمۇ يۇز يىل ئارماندا.

سېخىي ئادەم

كۇندىن كۆزلىرىنى قىزغىنىدۇ ئۇ،
قىزغىنىدۇ
سايىسىنى ھەتتاكى ئايدىن
شۇندىمۇ
ئۇ يەنىلا سېخىي بىر ئادەم،
باسقان ئىزىنى
قىزغانمايدۇ لېكىن ئۇ يەردىن.
چۈنكى
كۆرىنى تېزرەك تېپىش كېرەك ـ تە،
ئۆزىنى
قىزغانماسلىق ئۈچۈن دۇنيادىن.

دېھقان ئاكامغا

يېشىل ھايات تەگرىسى قەد كۆتۈرمەس سېنىڭسىز،
يېشىل ھايات كۆلمەيدۇ تەرلىرىڭدىن سۇ ئىچمەي.

سەن ئەمەسمۇ ھاياتنى گۈزەللىككە چۇلغىغان،
مۇشەققەتكە، جاپاغا تەسلىم بولۇپ باش ئەگمەي.

ئابىھايات ماكانى سېنىڭ ھەربىر ھۈجەيرەڭ،
كەۋسەرىڭسىز جاھاندا چېچەكلىگەن قايسى جان؟
سەن تىمسالى چېنىلىقنىڭ، چىدامىلىقنىڭ، پاكلىقنىڭ،
كۆلمەس ھەرگىز سېنىڭسىز كۆڭۈلدىكى ئوي - ئارمان.

ئاپتاپ سىڭگەن چېھرىڭنى ئوخشىتىمەن ئاپتاپقا،
يىلتىلىقلىقىڭ بەئەينى مەن ئۈزدىگەن قىزىلگۈل.
تەبىئەتتەك سېخىيسەن، شاراپەتلىك قەدىمىڭ،
ئۇ بىر لەززەت، ئۇنىڭدىن سۆيۈنمىسۇن قايسى دىل.

ساڭا بولغان مۇھەببەت، ساڭا بولغان ئەقىدە
قۇياش بىلەن ئاي كەبى نۇرغا تولۇپ ياشايدۇ.
ئاھ دېھقىنىم سۆيۈملۈك ناي تەگرىسى، جانىجان،
خاتىرجەم بول، ئەۋلادلار ئىزىڭغا ئىز ئۇلايدۇ!

ئەنۋەر مەتسەيدى

سۆيگۈ

مەن سېنى سۆيەتتىم قەلبىم قېتىدىن
ۋە لېكىن، ئىشقىمنى تۇتاتتىم پىنھان.
ناخشامنى ئېيتاتتىم ساڭا بېغىشلاپ
ئاڭلىنىپ قېلىشتىن ئەنسىرەپ ھامان.

ئېسىمدە، ساداسىز خەيىرلەشكىنىم
مەڭگۈلۈك ھىجرانغا مۇلايىم بېقىپ.
تېگىرقاش ئىلكىدە سەنمۇ شەپىسىز
خوشلاشتىڭ كۆزۈڭ نەم، يۈرىكىڭ ئېقىپ.

سەن مېنى سۆيەتتىڭ قەلبىڭ قېتىدىن
ۋەلېكىن، سۆيگۈڭنى تۇتاتتىڭ پىنھان.
ناخشاڭنى ئېيتاتتىڭ ماڭا بېغىشلاپ،
ئۆزۈڭنى دالىدىغا ئېلىپ ھەرقاچان.

شۇ يوسۇن قوغلىشىپ ئۆتتى نەچچە كۈز،
ياپراقلار نەچچە رەت بولۇشتى خازان.
ئوغلۇممۇ چوڭ بولۇپ ئالنىي مەكتەپكە
كىرىشكە ئىنتىلىپ بەردى ئىمتىھان.

شۇ يوسۇن ئاردىن ئۆتتى ئۈچ باھار،
ئۈچ قېتىم ئېچىلىپ توزىدى گۈللەر.
تۈنسېرى ئۆلغىيىپ سۆيگۈ يالقۇنى،
شۇبھىلەر ئوتىدا كۆيىدى كۆڭۈللەر.

ئاڭلىسام سېنىڭمۇ قىزىڭ بوي تارتىپ،
بىز بارغان مەكتەپنى قىلارمىش خىيال.
بۇ سۆيگۈ ئوغلۇمغا بولارمۇ نېسىپ
ۋە ياكى نەۋرەمگە قالارمۇ ۋىسال...

www.uyghurkitap.com

دولقۇن روزى

تىلسىم كەچ

شەپەق تاشلاپ كەتكەن زەر رومال
جۇلالىنار ئۇپۇق سەتھىدە.
ئىپار ئىزدەر چىققان شوخ شامال
يىللىق سۆيەر گۈللەر مەڭزىگە.
روجەكلەردىن ئۇچار رىتىملىق
قاناتلانغان سەزگۈنىڭ مۇڭى.
سىھرىم بېرەر قەۋەت يېقىملىق،
سەبىيلەرنىڭ ۋاراڭ - چۇرۇڭى.
تۇتاشقاندەك سېھىرلىك سەۋدا
ياپراقلاردا ئۇتلۇق شىۋىرلاش.
كۆي تۆكىدۇ بۇلبۇللار شاختا،
ئاشىقلارغا بولۇپ تەقدىرداش.
خىلۋەتلەردە كۆيگەن نەپەسلەر
ئىرماش - چىرماش بوپ كېتەر تامام.

سۆيگۈنىڭگە سۇنىدۇ دىلبەر
گۈل لېۋىدە لەززەتلىك قىيام.
كۆزنەكلەردىن ئۇزۇلمەي نەزەر
ئىسقىرتىدۇ يىگىتلەر مىسكىن.
قىزلار قەلبى نازلىق تىپچەكلەر،
جىلۋىلىنىپ يالقۇنلۇق ھېستىن.
يۈرۈپ كەتسە جۈپ - جۈپ كۆلەڭگە،
ۋەدىلەشكەن جاينى نىشانلاپ.
قاراپ قالار پەرىشان يىگىت
تاماكىنى قايتىلاپ شوراپ.
پۇچىلىنىپ كۆكتە تولۇن ئاي،
بۇلاقلارغا سۆزلەر ئىشقىنى.
ئاھ! تىلسىم كەچ مۇھەببەتكە باي،
دىلغا چىگەر سۆيگۈ رىشتىنى.

ئەمەت يولداش

سەھرادىكى يوللار

كۈكۈمدىكى چۆچەك

زېمىن تامان چۈشۈرۈپ كۈكۈم،
كۆكتە كۈلەر يۇلتۇزلار بىرە.
ئانا سەھرا تۇغقان پۇراقلار
پاك كۆيلەرگە سالىدۇ كىرە.

چۆچەكنى باشلايدۇ موماي،
نەۋرىلىرى خۇشال بۇ كېچە.
مۇشۇ جايدا مۇشۇ بىر چۆچەك،
ئۈزۈلمەيدۇ دائىم تاڭغىچە.

كارۋان

ئۇچار كۆكتە تورغانلار ھالسىز،
غىچىرلايدۇ ھارۋىلار تىنماي.
ئۈزۈك - ئۈزۈك ناخشا ئاۋازى،
ئۆت ياندۇرار دىللاردا ئاي - ھاي.

دوقمۇشلارنىڭ شاپائىتىدىن،
بەخت قوچار يوللاردا ئارمان.
سەپەرلەرگە سىڭىپ كەچمىشلەر،
ئۇزاپ بارار يىراققا كارۋان.

ئابابەكرى تۇيغۇن

ۋىدا

خەيرى خوش، ئاھئەجەب، ئەجەپبولدى، ئاھ!
ناتونۇش بىرىنىڭ ئۆتتۈڭ ئىلكىگە.
جىسمىڭنى يۇشۇردى شۇپىنھان پاناھ،
مەن شورلۇق ئەل ئارا قالدىم كۆلكىگە.

بىر يوچۇن خانىدان ئۇلتۇرغان جايىڭ،
بىلىمەن پاك سۆيگۈڭ چوقۇم ياتقا يات.
سۆرۈن كۆز كۆنىگە تەققاس نىگاھىڭ
بۇ سوغۇق ئىشرەتتىن قىلار پەندىيات.

تەلىيىم بىخەدىن يۇلۇنغان گىياھ
بەلكىم سەن قالغانسەن ئۇندا بىخ سىزۇپ؟!
قورقىمەن قىپقالغان يىلتىزىڭ يەنە،
بىر يىپكى دەرد سىلىپ چىقمىسۇن ئۈنۈپ،

خەير خوش،
ئاھ! ئەجەب، ئەجەب بولدى ئاھ!
ناتونۇش بىرىنىڭ ئۆتتۈڭ ئىلكىگە.
جىسمىڭنى يوشۇردى شۇ پىنھان پاناھ،
مەن شورلۇق ئەل ئارا قالدىم كۆلكىگە.

تۇختىمۇھەممەت تۇردى

شائىر كۆيىدۇ...

بىر گۈزەلگە كۆيىدۇ شائىر،
ئاڭا تەڭداش گۈزەل تىپىلماس.
ئوتمۇ چۈشكەن شائىر قەلبىگە
ئۆزگە دىلغا زىنھار يىيقىلماس.

گۈزەلىنى كۈتىدۇ شائىر،
كۈتۈپ داستان پۈتىدۇ شائىر.
ۋىسال كۈيلەپ ئۆتىدۇ شائىر
ئەمما ئۆزى ۋىسال تاپالماس.

گۇائەنبەر يۇسۇپ

يالقۇنلۇق ھىسلاردىن باشلانغان قەدەم

يۈرىكىمدە بىر لاسەن ھامان

(يىگىت خاتىرىسىدىن)

قۇلىقىم تىڭىقىدۇ ئاياغ تىۋىشىڭ،
نە تىۋىش، مەندىكى ئوتلۇق تەلپۈنۈش.
تەبەسسۇم ياغدۇرار گۈزەل چىرايىڭ،
نە چىراي، بەلكىم بۇ مەۋھۇم كۆرۈنۈش.

يۈزۈمنى سىلايدۇ ئاپئاق قولىرىڭ،
نە قولۇڭ، قولۇڭدەك تۇيۇلغان شامال.

كۆكسۈڭدە يەلپۈنەر بوستان چاچلىرىڭ،
چىچەكدەك كۆرۈنگەن ئەسلى مەجنۇنتال.

دىمىغىم يارىدۇ خۇش بۇي تىنىقىڭ،
نە تىنىق، گۈللەرنىڭ تاراتقان ھىدى.
شەربەتلەر كەلتۈرەر ئاتەشتەك لىۋىڭ،
نە شەربەت، ئىچكىنىم بۇلاقنىڭ سۈيى.

يىگىرمە ياش ناخشىسى

تەنتەك ھېسلار قۇترىماس ئەمدى،
مەن دېڭىزغا بولدۇم قوشۇلۇپ...
قايسى ساختا، قايسى چىن ناخشا،
بىلىپ يەتتىم ئەقلىمگە تولۇپ،

مەن غۇبارسىز غۇنچە ئەمەس مەن،
نىگاھلىرىڭ چۈشەر دەممۇ دەم.
پۈرىماقچى بولۇپ خىلۋەتتە،
ئىختىيارسىز تاشلايسەن قەدەم.

تۇيغۇلىرىڭ بوغۇلىدۇ ئاھ،
سەن رايىمنى بىلگەندە جانان.
لېكىن قىزلىق يۈرىكىمدىكى،
سىرلىرىمنى بىلمەيسەن ھامان.

كۆڭلىرىمگە يېتەرمىدىم كۈي،
سەن قەلبىمگە ياقمىساڭ گۈلخان؟
ئۆزرەم باردۇر تەكلىپلىرىڭگە،
سۆيگۈ ياشنار قەلبىمدە پىنھان.

سېنتەبر كېچىسى

ئويغاقتۇر خىياللار، يۇمۇلماس كۆزلەر،
بىر شېرىن تۇيغۇدا كۈلىدۇ كۆڭۈل.
چېكىدۇ توختىماي ساھىبجامال قىز،
ئاندىن يوشۇرۇن قول ياغلىقىغا گۈل.

يالقۇنلۇق ھېسلاردىن باشلانغان قەدەم

بىر ئوتلۇق نىگاھتا زوقلىنىپ ئايغا،
دېرىزە تۈۋىدە باقتىم تۇنجى رەت.
ئېھ، شۇ دەم يۈرىكىم شېرىن ئۇيقۇدىن،
تاپالماس قىلچىلىك راھەت ۋە لەززەت.

دوستلىرىم ئۇيقۇدا شۇنچىلىك بىغەم،
نىچۈندۇر خۇشالمەن، ئويچان، خىيالچان.
روھىمنى ئويغاتقان نازۇك بىر تۇيغۇ،
سەترىلەر پۈتۈشكە ئۈندەيدۇ ھامان.

قولۇمدا قەلىمىم ئاپئاق تۇنجى بەت،
ئاھ، يازاي ئۇنىڭغا بەختىمنى قىپ جەم.
كۈنلەرنىڭ چېھرىگە پۈتەر جۇشقۇن كۈي،
يالقۇنلۇق ھېسلاردىن باشلانغان قەدەم.

تەۋەككۇل ئەزىزى

دولقۇنلىنىپ ئاقىدۇ دەريا

ۋىسال ئىزدەپ...

سەن يىراققا كەتتىڭ يول ئېلىپ،
يۈرىكىمگە دەردلىك ئوت سېلىپ،
پاك قەلبىمدە سەنلا بار، پەقەت،
ئىشەنمىسەڭ كۆرۈپ باق يېرىپ...

ئىشەنمىسەڭ كۆرۈپ باق يېرىپ،
شۇ چاغ ئاندىن قالارسەن بىلىپ.
ۋىسالىڭغا بولۇپ ئىنتىزار،
كېتەرمەنمۇ ياكى مەن قېرىپ.

كېتەرمەنمۇ ياكى مەن قېرىپ،
ۋىسال ئىزدەپ تولا يول مېڭىپ.
بىرگە سوقسۇن ئەمدى قوش يۈرەك،
سەن سەنەم بول مەن بولاي غېرىب...

ئۇن - تىنسىز سۆيگۈ

دولقۇنلىنىپ ئاقىدۇ دەريا
لەۋلىرىنى يالاپ قىرغاقنىڭ.
ساھىلىدا يۈرۈيمەن تەنھا
ئارقىسىدىن ماراپ قىزچاقنىڭ...

ئولتۇرىدۇ دەريا لېۋىدە،
قىز يىراقتىن ئۆزمەي كۆزىنى.
قالدىم گويا بىر ئوت ئىچىدە،
ئاڭلىسام دەپ نىگار سۆزىنى.

شۇ ئوت ئىچرە كەتتىم تولغىنىپ،
يۈرىكىمنى قىلالماي ئىزھار.
ئولتۇرىمەن ئۇندىن قورۇنۇپ،
ھەم ئۇنىڭغا بولۇپ ئىنتىزار...

دولقۇنلىنىپ ئاقىدۇ دەريا،
لەۋلىرىنى يالاپ قىرغاقنىڭ.
دەريا كەبى مەنمۇ لېۋىگە
سۆيسەم دەيمەن ئاشۇ قىزچاقنىڭ...

ئاھ، بۇگۈن ساڭا توي، ماڭا مۇسىبەت

ئاھ، بۈگۈن ساڭا توي، ماڭا مۇسىبەت،
سەن مېنى چۈشەنگەن ئىدىڭ ئېھتىمال.
ئىككىمىز مۇڭداشقان چاغلار ئاز ئەمەس،
بولدىلا تويۇڭغا ئەمدى يوق ئامال.

ياشلىقىنىڭ قەدرىگە يەتمىگەن ئاناڭ،
بىزنى، رەپە چۈشەنمەي قويدى ھەسرەتتە،
پۇل - مالغا تويمىغان بىچارە داداڭ،
جۈپ تەشنا يۈرەكنى قويدى كۈلپەتتە...

ئاھ، بۈگۈن ساڭا توي، ماڭا مۇسىبەت،
سەن ئۇخلا ۋىسالىنىڭ شېرىن تەختىدە.
بىراق، مەن ئۇخلىماي چېكىمەن ھەسرەت،
مەڭگۈلۈك بەختىڭنى تىلەپ كېچىدە...

يۈرىكىم قالسۇن ئامان

يۈرىكىم مىڭ پارە بولدى،
سەن جانانىڭ دەردىدە.
پاك دىلىم ھەسرەتكە تولدى،
غەمسىز ئىدىمەن ئەسلىدە.

كۆزلىرىمدىن ئاقتى ياش،
بىلمىدىڭ يار، بىلمىدىڭ.
جان، كۆزۈڭدە يىر قاراپ،
ۋىسال قولۇڭنى سۇنمىدىڭ.

ھەر كېچە ھەسرەت چېكىپ،
ئىشقىڭ ئۈچۈن يىغلارىمەن.
چۈش كۆرۈپ، سايەڭنى قوغلاپ،
باغرىم يارا ۋەيرانىمەن...

ئوتقا چۈشكەن قىل كەبى،
بولدى مېنىڭ ھالىم يامان.
ئاھ، جانان باغرىڭنى ئاچ،
يۈرىكىم قالسۇن ئامان...

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى

ماتتار تەۋەككۇل

ئارزۇ

(ھېكايە)

رەڭگا رەڭ چىراغلار چاقناپ تۇرغان مېھمانخانا زالىدا چەت ئەللىك مېھمانلارنى كۈتۈۋېلىش ئۈچۈن ھەر ساھەدىن كەلگەن ۋەكىللەر قاتار تىزىلىپ ئولتۇرۇشقانىدى. زالنىڭ بىر بۇلۇڭىدا پەرىزاتتەك ياسانغان ئارتىسلارمۇ چەت ئەللىك مېھمانلارغا ئويۇن قويۇپ بېرىش ئۈچۈن تەييارلىنىپ تۇراتتى. شۇلار ئارىسىدا قاپقارا سۇمبۇل چاچلىرى بانتىكلانغان، كۆزلىرى يۇلتۇزدەك چاقناپ، گۈزەل چىرايىدىن خۇش تەبەسسۇم يېغىپ تۇرغان مېھرايىمۇ بار ئىدى. «بۈگۈن تەلەي سىنايدىغان كۈن، — دەپ ئويلىدى مېھراي، — بۇ قېتىممۇ ئۆتكەنكىدەك قېرىلار كېلىپ قالمىسىدى، ھەي ... كېلىشكەن بىرەر يىگىت بىلەن تونۇشۇپ قالسام ...» ئۇ ئۆز خىيالىدىن ئۇيىلىپ يۈزلىرى ئوتتەك قىزىرىپ كەتتى. دېمىسىمۇ مېھراي ئۇزۇندىن بۇيان مۇشۇ ئارزۇسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن تىرىشىپ كېلىۋاتاتتى. ئۇ ئۆزىگە تەلەپ قويغان قانچىلىغان ئوغۇللارنىڭ تەلىپىنى رەھىمسىزلىك بىلەن رەت قىلغان، ئۇلارغا كۆز قىرىنىمۇ سېلىپ قويمىغانىدى.

ئالدىنقى قېتىمدىكى ئۇزىتىش زىياپىتى مېھراي ئۈچۈن تولىمۇ كۆڭۈلسىز بولغانىدى. ئۇ چاغدىكى مېھمانلارنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك قېرى بولۇپ، زالنىڭ مۇنبىرىدە بۇتتەك قېتىپ ئولتۇرۇشقانىدى. «بۇ قېتىممۇ قېرىلار كەلگەنمىدۇ، ياكى ...» مېھراي زال ئىشىكىگە ئىختىيارسىز قارىدى. شۇ ئەسنادا سىرتتىن: «چەت ئەللىك مېھمانلار كەلدى!» دېگەن ئاۋاز كەلدى، زال ئىچىدە ياڭراۋاتقان تانسا مۇزىكىسى شىپپىدە توختىدى، تانسا ئويناۋاتقانلارمۇ رەتلىك تىزىلىپ تۇردى. زال ئىشىكىدىن چەت ئەللىك مېھمانلار كىرىپ كەلدى ۋە ساھىبخانلارغا ئالاھىدە ئېھتىرام بىلدۈرگەندىن كېيىن ئۆزلىرى ئۈچۈن تەييارلاپ قويۇلغان ئورۇنغا بېرىپ ئولتۇرۇشتى. مۇراسىمغا مەسئۇل خادىم ئالدى بىلەن چەت ئەللىك مېھمانلارنى قىزغىن قارشى ئالىدىغانلىقى توغرىسىدا بىر نەچچە ئېغىز سۆز قىلغاندىن كېيىن چەت ئەللىك مېھمانلار ۋەكىلىنى سۆزگە تەكلىپ قىلدى. ۋەكىل ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ ئىنگلىز تىلىدا سۆزلەشكە باشلىدى. سالاپەتلىك بىر يىگىت ئۇنىڭ سۆزىنى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلدى. زالدىكى ھەممەيلەننىڭ ئاغزى ئېچىلىپلا قالدى. بېشىغا يارىشىملىق شلەپە، ئۇچىسىغا كاستۇم - بۇرۇلكا كىيگەن بۇ يىگىت ئۇيغۇر تىلىنى ئۆز ئانا تىلىدەكلا سۆزلەيتتى، كىشىلەرنىڭ ئۆزئارا كۇسۇلدىشىۋاتقان ئاۋازلىرى ئاڭلىنىۋاتاتتى. بۇ يىگىتكە مېھراي ھەممىدىن

بەكسرەك زوقلاندى. ئېمىدىگەن كېلىشكەن يىگىت ھە، دەپ ئويلىدى مېھراي، ئەگەر ئاشۇنداق كېلىشكەن يىگىتتىن بىرەرى بىلەن تونۇشۇۋالسام ئېمىدىگەن ياخشى بولاتتى. باياتىندىن بېرى ساھىبخانلار بىلەن مېھمانلار ئوتتۇرىسىدا ئېمە گەپ - سۆزلەرنىڭ بولۇنغانلىقى ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرمىدى. پەقەت تانسا باشلانغاندىلا ئاندىن ئېسىنى يىغدى. مېھمانلار ئارقا - ئارقىدىن كېلىپ خوتۇن-قىزلارنى تانسىغا تارتقىلى تۇردى. مېھراي پات - پاتلا ھېلىقى چەت ئەللىك يىگىتكە كۆزىنىڭ قىرىدا قاراپ قوياتتى، بىراق يىگىت باشقا بىرىنى تانسىغا تارتىسچۇ؟ ياق، ئۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

دېگەندەكلا چەت ئەللىك يىگىت ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ مېھراينىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە ئۇنى تانسىغا تەكلىپ قىلدى، مېھراي ناز - كەرەشمە بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭ بىلەن تانسىغا چۈشتى. يىگىت تانسا مۇزىكىسىنىڭ ئەۋجىگە كۆتۈرۈلۈشىگە ئەگىشىپ قىزنىڭ چىرايىغا نەزەر سېلىشقا باشلىدى.

— سىز ئۆزىڭىزنى تونۇشتۇرۇشنى خالامسىز؟ — دېدى يىگىت ئاۋۋال سۆز ئېچىپ.

— ئىسمىم مېھراي، سەنئەت ئۆمىكىدە ئىشلەيمەن، — دەپ جاۋاب بەردى ئۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ.

— ۋاھ! ئېمىدىگەن چىرايلىق ئىسىم ھە؟ — دېدى يىگىت.

راست، بۇ ئىسىمنى مېھراي ئۆزى قويۇۋالغان. ئۇنىڭ ئەسلى ئىسمى ئالمىرە ئىدى. ئۇ بۇ ئىسىمنى ئانچە ياقتۇرمايتتى، شۇڭا ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا جەدۋەل تولدۇرىدىغان چاغدا ئىسمىنى «مېھراي» دەپ يېزىپ قويغانىدى. شۇندىن باشلاپ ئۆز مەھەللىسىدىكى ئاندا - ساندا كىشىلەرنىڭ ئۇنى «ئالمىرە» دەپ چاقىرىشىنى ھېسابقا ئالمىغاندا «مېھراي» دېگەن بۇ ئىسىم ئۇنىڭغا سىڭىپ كەتكەنىدى.

بىر نەچچە مەيدان تانسا ئويناش جەريانىدا مېھراي بۇ چەت ئەللىك يىگىت بىلەن خېلى ئوبدان تونۇشۇپ، چىقىشىپمۇ

www.uyghurkitap.com

كەتتى. يىگىتنىڭ ئۆزىنى تونۇشتۇرۇشىچە، ئۇنىڭ ئىسمى مىرسانوۋ بولۇپ زىيارەت ئۆمىكىنىڭ تەرجىمانى ئىكەن.

— ئەگەر خالىسىڭىز، ئەتە كەچتە كىنو كۆرسەك قانداق؟ — دېدى مىرسانوۋ.

— ئەلۋەتتە بولىدۇ، — دېدى مېھراي، — سىلەردەك ئېزىز مېھمانلارنى كۈتۈۋېلىش بىزنىڭ مەجبۇرىيىتىمىز.

شۇ كېچىسى مېھراي زادى كۆز يۇممىدى. نېمىدېگەن بەستلىك يىگىت ھە؟ — دەپ ئويلىدى ئۇ مىرسانوۋنىڭ قەددى قامىتىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ، — بۇ يەردىكى مەن ـ مەن دېگەن نوچىلارمۇ ئۇنىڭ ئېلىۋەتكەن تىرنىقىغا تەڭ كېلەلمەيدۇ... ھاياتىمدىكى ئارزۇلىرىم ئەمەلگە ئاشىدىغان بولدى.

ئەتىسى كەچتە مېھراي «خەلق» كىنوخانىسىنىڭ ئالدىغا كەلدى. كىنوخانا ئالدىدا مىرسانوۋ ئۇنى ساقلاپ تۇرغانىدى. ئۇلار تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشقاندىن كېيىن كىنوخانىغا كىرىپ كېتىشتى.

كىنو تۈگىگەندىن كېيىن ئۇلار كوچىغا چىقتى، كوچا چىراغلىرى ئەتراپنى خۇددى كۈندۈزدەك يورۇتۇپ تۇراتتى.

— مەن بۇ شەھەرنىڭ جەنۇبىدا ئىنتايىن مەنزىرىلىك بىر ساياھەت كۆلىنىڭ بارلىقىنى ئاڭلىغانىدىم، — دېدى مىرسانوۋ مېھراي بىلەن چوڭ كوچىدا يانمۇ يان كېتىۋېتىپ، — ئەگەر خالىسىڭىز ھازىر شۇ كۆلنىڭ كېچىلىك مەنزىرىسىنى ساياھەت قىلىپ كەلسەك.

— مەن ئۇ يەرگە كېچىسى بېرىشتىن قورقىمەن، — دېدى مېھراي ئەندىكىپ، — ئۇ يەردە لۈكچەكلەر بەك كۆپ.

— مەندە سىزنىڭ شەھىرىڭىزدىكى لۈكچەكلەرنىڭ يۈرىكىنى مۇجۇپ قويىدىغان نەرسە بار، — دېدى مىرسانوۋ. ئۇ يېنىدىن بىر دانە تاپانچىنى چىقىرىپ، زاتۇرىنى شاراقلىتىپ قويدى. مېھراي تاپانچىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى. ئۇنىڭغا ئەگەر مىرسانوۋنىڭ تەلپىگە ماقۇل بولمىسا ئۆزىنى ئاشۇ تاپانچا بىلەن ئېتىۋېتىدىغاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى. ئەمەلىيەتتە ئۇ ئويۇنچۇق تاپانچا ئىدى. مېھراي مىرسانوۋغا يانداشىپ ساياھەت كۆلىگە قاراپ ماڭدى. بۇ چاغدا ئەتراپنى جىمجىتلىق باسقان بولۇپ، پەقەت مۇشۇ ئىككىيلەننىڭ ئاياغ تىۋىشىلا ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

تولۇن ئاينىڭ نۇرى ساياھەت كۆلىنىڭ سۈپسۈزۈك سۈيىدە جىلۋىلىنىپ تۇراتتى. كۆل بويىدىكى بۆك ـ باراقسان دەرەخلەرنىڭ يوپۇرماقلىرى شامالدا شىلدىرلايتتى. مېھراي بىلەن مىرسانوۋ كۆل بويىدىكى قويۇق ئوت ـ چۆپلەر ئۆسۈپ كەتكەن ئازادە بىر جايدىن ئورۇن ئالدى. مىرسانوۋ مېھراينىڭ تەلپى بويىچە ئۆزىنىڭ چەت ئەلدىكى راھەت ـ پاراغەتلىك تۇرمۇشىنى سۆزلەپ بەردى. ئاندىن مېھرايدىن سورىدى:

— سەنئەت مەكتىپىدە قانچە يىل ئوقۇدىڭىز؟

— 4 يىل.

— ھەقچان پۈتتۈشۈپ قويغان لايىقىڭىز باردۇ؟

— مەن تېخى كىچىك تۇرسام... — دېدى مېھراي بېشىنى ئىگىپ، — ئۇنىداق ئىشلارنى ئويلاپ باقمىدىم.

— سىز يالغان سۆزلىمەڭ. بۇ شەھەردە سىزدەك پەرىشتە سۈپەت بىر گۈزەلنى ياخشى كۆرىدىغان ئوغۇل چىقماي قالارمۇ؟

— چىقىشىنىغۇ چىققان، لېكىن ھېچقايسىغا ئوچۇق چىراي ئاچمىدىم.

— بەكمۇ گۈزەلكەنسىز، — دېدى مىرسانوۋ مېھراينىڭ ئارقىغا تاشلىنىپ تۇرغان قاپقارا چاچلىرىنى سىلاپ، — مەن ئۆمرۈمگە كىلىپ سىزدەك پەرىزاتنى كۆرۈپ باقمىغان ئىكەنمەن.

— بەكمۇ ئاشۇرۇۋەتتىڭىز، — دېدى مېھراي نېرىراق سۈرۈلۈپ، — مەن بەكمۇ خىجىل بولۇۋاتىمەن.

— سىزنىڭ گۈزەل رۇخسارىڭىز ھەقىقەتەنمۇ كىشىنى مەپتۇن قىلىدىكەن.

مىرسانوۋ مېھرايغا تېخىمۇ يېقىنلىشىپ، ئۇنىڭ قولىنى سىيلاشقا باشلىدى.

— تىترەۋاتىسىزغۇ، توڭلاۋاتقان ئوخشىماسسىز؟ — دېدى مىرسانوۋ بىر قولى بىلەن مېھراينىڭ بوينىغا گىرە سېلىپ. مېھراي گەپ قىلالمىدى. مىرسانوۋ ئۇنى مەھكەم قۇچاقلىۋالدى. ئۇ مىرسانوۋنىڭ قۇچىقىدىن چىقىشقا تىرىشىپ ھەدەپ يۇلقۇناتتى. شۇ تاپتا مىرسانوۋنىڭ ھارارەتلىك تىنىقى ئۇنىڭ يۈزىگە ئۇرۇلۇپ تۇراتتى.

— مەن خۇش بولۇپ كېتەي، — دېدى مېھراي مىرسانوۋغا يالۋۇرۇپ، — ئۇنداق قىلماڭ، مېنىڭ يۈزۈمنى تۆكمەڭ، — ئۇ خۇددى بۆرىنىڭ چاڭگىلىدىكى قوزىدەك تىپىرلايتتى.

— مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن، — دېدى مىرسانوۋ مېھراينىڭ چۇۋۇلۇپ كەتكەن چاچلىرىنى ئارقىغا تاراپ.

— ئەمىسە ماڭا ۋەدە بېرىڭ، — دېدى مېھراي ئۇنىڭ قۇچىقىدا يۇلقۇنۇپ.

— سىزگە ئۆمۈرلۈك ھەمراھ بولۇشقا خۇدانىڭ ھەققىدە قەسەم قىلاي، — دېدى مىرسانوۋ.

— مېنى چەت ئەلگە ئەپچىقىپ كېتەلەمسىز؟

— خۇدا ھەققى، پەقەت سىز قوشۇلسىڭىز...

تولۇن ئاي ئاستا-ئاستا بۇلۇتلار ئارىسىغا يوشۇرۇندى. ئەتراپنى بارا-بارا قاراڭغۇلۇق قاپلىدى. ئاشۇ كېچىسى مۇشۇ قويۇق ئورمانلىقتا مېھراي ئۆزىنىڭ قىزلىق دەۋرىنى ئاخىرلاشتۇردى. ئىككىيلەن چوڭ يولغا چىققاندا يىراقتىن خورازنىڭ چىللىغان ئاۋازى ئاڭلاندى.

— مېنىڭ ھاياتىم ئەمدى سىزگە باغلىنىپ قالدى، — دېدى مېھراي غال-غال تىترەپ تۇرۇپ، — ئەمدى مېنى ھەرگىزمۇ خار قىلىپ قويماڭ جۇمۇ.

— خاتىرجەم بولۇڭ، — دېدى مىرسانوۋ.

ئۇلار قەدەملىرىنى تېزلەتتى، مېھراي مىرسانوۋنى قولتۇقلىۋالغانىدى.

سەنئەت ئۆمىكىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا كەلگەندە مىرسانوۋ:

— بىزنىڭ بۇ شەھەردىكى ئىشلىرىمىز بىر ھەپتە ئىچىدە تۈگەيدۇ. شۇ چاغقىچە سىز تەييارلىق قىلىپ تۇرۇڭ. مەن مۇناسىۋەتلىك رەسمىيەتلەرنى بېجىرىپ سىزنى دۆلىتىمىزگە ئەپچىقىپ كېتىمەن، — دېدى.

مېھراي قەدەملىرىنى ئەستە يۆتكەپ، دەرمانسىز ھالدا ياتىقىغا كىردى. ئۇنىڭ ئىككى ياتاقدىشى ئاللىقاچان ئۇخلاپ

www.uyghurkitap.com

قالغانىدى. ئۇ كىيىملىرىنى سېلىپ ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىدى. مانا، ئۇنىڭ ھاياتىدىكى بۈيۈك ئارزۇسى ئاخىر ئەمەلگە ئاشىدىغان بولدى. شۇ كۈنى كېچىدە مېھراي چەت ئەلدىكى ئەڭ مەنزىرىلىك جايلاردا ساياھەت قىلىپ چۈش كۆردى.

مېھراي كىيىم - كېچەكلىرىنى چامادانغا سېلىپ، يولغا چىقىشقا تەييار بولۇپ تۇردى. ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسى بىر- مۇنچە تالاش - تارتىشتىن كېيىن ئاخىرى بۇ ئىشقا رازى بولغانىدى. مىرسانوۋ زىيارەت ئۆمىكى بىلەن بىللە يىراق بىر جايدىكى قەدىمىي ئاسار - ئەتىقىلەرنى كۆرۈشكە كەتكەنىدى. مېھراينىڭ مىرسانوۋنى كۈتۈپ كۆزلىرى تېشىلىپ كېتەي دېدى. ئۇنىڭ يا گېلىدىن تاماق ئۆتمەيتتى يا كېچىسى كۆزىگە ئۇيقۇ كىرمەيتتى. ئۈچ كۈندىن كېيىن مىرسانوۋ قايتىپ كەلدى. بىراق ئۇنىڭ روھىي كەيپىياتى ئانچە نورمال ئەمەستەك كۆرۈنەتتى. تىنماي ئۇھ تارتاتتى.

— نېمە بولدىڭىز؟ — دەپ سورىدى مېھراي، — توي خېتى ئاللىماسلىقتىن ئەنسىرەۋاتامسىز يا؟

— گەپ ئۇنىڭدا ئەمەس، — دېدى مىرسانوۋ چاچلىرىنى سىلاپ.

— ئەمىسە نېمە بولدىڭىز؟

مىرسانوۋ ئۇنىڭغا جاۋاب بەرمىدى.

ئەتىسى مېھراي بىلەن مىرسانوۋ توي خېتى ئېلىش ئۈچۈن ئاھالە كومىتېتىغا كىردى، مېھراينىڭ چەت ئەلگە چىقىپ كېتىدىغانلىقى توغرىسىدىكى خەۋەر ھەممە ياققا تارقىلىپ كەتكەچكە مەسئۇل خادىممۇ بۇ ئىشنى بىلەتتى. ئۇ كۆزەينى-

نىكىنى تۈزەپ، تىزىملاش دەپتىرى ۋە قەلىمىنى ئېلىپ يېزىشقا تەمشىلىپ سورىدى:

— ئەرنىڭ ئىسمى نېمە؟

— ئەسلى ئىسمىم ئەنۋەر مىر ھەسەن، چەت ئەلگە چىققاندىن كېيىن ئۆزگەرتكەن ئىسمىم مىرسانوۋ.

مېھراي چۆچۈپ مىرسانوۋغا قاراپ قويدى.

— ئۆزىڭىزنىڭ تارىخىنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇڭ، — دېدى ئىش بېجىرگۈچى خادىم.

— مەن 1966 - يىلى مۇشۇ شەھەرنىڭ بەشئۆستەڭ يېزىسىدا تۇغۇلغان، ئاتا - ئانام كىچىكىمدە ئۆلۈپ كېتىپ بىر تۇغقان ئاچامنىڭ ئالدىدا چوڭ بولغان، تولۇقسىز ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندە ئاكام مېنى چەت ئەلگە ئەپچىقىپ كەتكەن...

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان مېھراينىڭ بېشى قېيىپ ئارقىغا ئۇچۇپ كەتكىلى تاس قالدى. لېكىن ئۇ ئۆزىنى ئاران- ئاران تۇتۇۋېلىپ، ئۇلارنىڭ قىلىشقان سۆزلىرىگە قۇلاق سالدى:

— سىز بۇ قىزنى ئۆزىڭىز بىلەن بىللە چەت ئەلگە ئەپچىقىپ كەتمەكچى، شۇنداقمۇ؟

— بۇرۇن شۇنداق پۈتۈشكەن. بىراق ھازىر ئۇنىڭ ئەكسىچە.

— نېمە؟ — دېدى مېھراي مىرسانوۋغا چەكچىيىپ قاراپ.

— مېنى كەچۈرۈڭ مېھراي، — دېدى مىرسانوۋ مېھراينىڭ يەلكىسىگە قولىنى قويۇپ، — مەن ئەسلىدە سىزنى چەت ئەلگە ئەپچىقىپ كەتمەكچى ئىدىم،

لېكىن ئەمدى مۇشۇ كىنىدىك قېنىم
تۆكۈلگەن ماكاندا ئىشلەش قارارىغا
كەلدىم.
مېھرايىغا يەر پىرقىرىغانىدەك بىلىنى

دى. ئۇ سەنتۇرۇلۇپ يىقىلىپ چۈشتى.
مىرسانوۋ ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزماقچى بولۇ-
ۋىدى، ئۇنىڭ پۇت ـ قولى جانسىزدەك
ساڭگىلاپ قالدى. ئۇ ھوشىدىن كەتكەنىدى.

مەسئۇل مۇھەررىر روزىمەھەممەت جۇمە

مۇتەللىپ سەيپۇللا

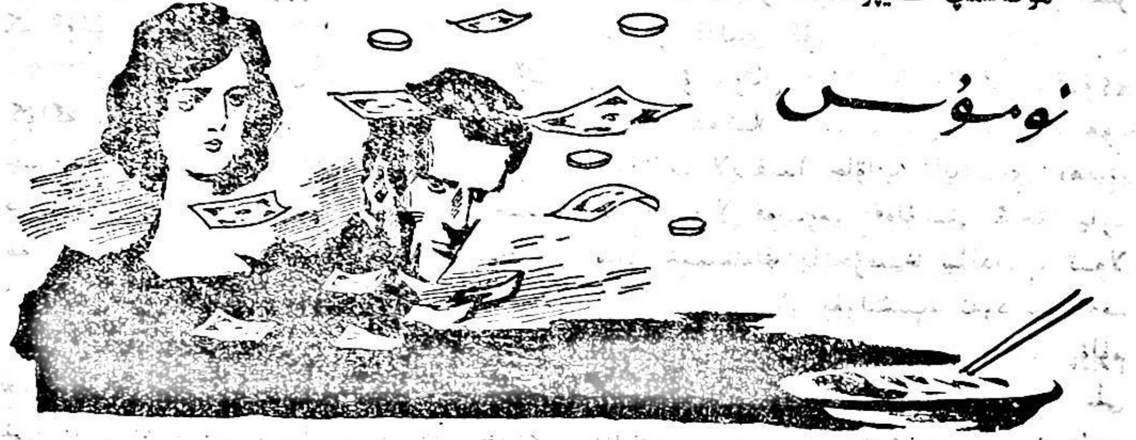

(ھېكايە)

تەقدىر مۇشۇنداق قىزىق بولامدى-
غاندۇ؟ ئۇ مېنىڭ نەزەرىمدە شۇنچىلىك
مەغرۇر، شۇنچىلىك ھاكاۋۇر قىز ئىدىكى،
ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالغان بىر يىلدىن
ئارتۇق ۋاقىتتىن بېرى ئۇنىڭغا بىرەر
يېرىم ئېغىز گەپ قىلىشقىمۇ پېتىنالماي
كېلىۋاتاتتىم. بۈگۈن ئۇنىڭ بىلەن كەڭ-
كۇشادە پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇشقا مۇيەسسەر
بولدۇم.

مەن سۆزلەۋاتىمەن، ئۇ كۈلۈۋاتىدۇ.
ئۇنىڭ يالغۇز ئېغىزىلا ئەمەس، بېشى،
كۆكسى، قولى، ساغرىسى، ھەتتا پۇتلىرى-
مۇ سىلكىنىپ كۈلۈۋاتىدۇ. ئېسىت، مۇشۇن-
داق بولۇشىنى بىلگەن بولسام، بۇرۇنراق
ئېغىز ئېچىپ باقماسمىدىم؟ كۆپ ۋاقىتىم،
خىيالىم، چۈشلىرىم مۇشۇ قىز ئۈچۈن،
ئالدىمدا تېلىقىپ كۈلۈۋاتقان مۇشۇ نازى-
نىن ئۈچۈن سەرپ بولمىغانمىدى؟ مەن
ئۇنى مەڭگۈ قول يەتمەيدىغان مېۋە، يەت-
كىلى بولمايدىغان مەنزىل دەپ ئويلاپ
كەپتىمەن ئەمەسمۇ. ئاھ بۈگۈن قانداق
ھېر خىسلەت بىلەن ئورنىمدىن تۇرغان
ۋە بوسۇغىدىن قانداق بىر خەيرلىك
قەدەم بىلەن ئاتلىغان بولغىيتتىم؟
نېمىشقىدۇر سۆزدىن توختاپ قالدىم.
ئۇنى يېنىمدا ئۇزۇنراق توختىتىش ئۈچۈن
يەنە بىر نەرسە دېگۈم بار ئىدى- يۇ، نېمە
توغرىلىق سۆزلىشىمنى دەماللىققا بىلەلمەي
قالدىم. مەن ئۇنى ئاشىـۇزۇلىغا تەكلىپ
قىلدىم.

www.uyghurkitap.com

— يۈرۈڭ، تاماق يەيمىز.

ئاھ، مۇشۇ گەپ ئېغىزىمدىن قانداق چىقىپ كەتكەندۇ؟ «تاماق يەيمىز» دېگەن سۆزنى قىلىپ بولۇپلا ئىختىيارسىز يانچۇقۇمنى سىيلاپ سالدىم. مەن شۇ تاپتا يانچۇقۇمدا قانچىلىك پۇل بارلىقىنى بىلەتتىم. ئۇ پۇل ئىككىمىزنىڭ تامىقىغا يەتمەيتتى. مەن پۇلارنى ئويلاپ ئۆلگۈرگىچە ئۇ ئاشپۇزۇلدا تاماق يېيىشكە قوشۇلۇپ بولدى.

بېشىمغا بىر قاپاق سوغۇق سۇ تۆكۈلگەندەك ئەندىكتىم. ئاۋۋال يۈرىكىم جىغىدە قىلدى. ئارقىدىن پۈتۈن ۋۇجۇدۇم لاسىدە بوشىشىپ كەتتى. ئەمما مەن دەيدىغاننى دەپ بولغان، ئۇ ئاشخانا تەرەپكە قەدەم ئېلىپ بولغانىدى.

يانچۇقۇمنى يەنە سىلىدىم. بۇ پۇللارنىڭ ھازىرقى ساندىن ئاۋۇپ قېلىشىنى، يانچۇقۇمدىن قاچانلاردىدۇر ئۆزۈم بىلمەي سېلىپ قويغان پۇللارنىڭ چىقىپ قېلىشىنى تىلەيتتىم. ئاخىرى يانچۇقۇمدىكى پۇلنى باشقىدىن ساناپ بېقىش نىيىتىگە كەلدىم. بىراق قېرىشقاندەك ئۇ يېنىمدىلا تۇراتتى.

تەلىيىمگە يولدىن كېسىپ ئۆتۈۋاتقىنىمىزدا ئاپتوبۇس كېلىپ قالدى. مەن ھودۇققان بولۇپ بىراقلا كەينىمگە ياندىمدە، پۇلۇمنى تېزلىكتە سانىۋالدىم. تۆت يۈەن ئىككى مو، خاتاسىز تۆت يۈەن ئىككى مو... سەككىز موچەنگە بايىلا مۇنچىغا كىرگەنىدىم، بولمىسا بۇ ساق بەش يۈەن ئىدى.

ئۇنىڭ چاقچىقى قۇلىقىمغا كىرمىدى. قانداق قىلىپ ئاشپۇزۇلنىڭ تۆرىدىن ئورۇن ئېلىپ قالغىنىمىزنىمۇ بىلەلمەي قالدىم.

كۈتكۈچىلەر ئىككى تەخسە ئاشنى ئالدىمىزغا ئەكەلدى. لەگمەندىن كۆتۈرۈلۈۋاتقان ھور دىمىغىمغا بىر خىل ناخۇش ھىدىنى ئۇرماقتا. شۇنداقتىمۇ نەپسىم ئىرادەمگە قارشى ھالدا قولۇمغا چوكىنى تۇتقۇزدى. شۇ تاپتا چايناۋاتقىنىم گۆشمۇ، قورۇمىمۇ ياكى سېغىزمۇ، تەمىنى پەرق ئېتەلمىدىم. ئىشتىھايىم تۇتۇلغانىدى.

— مىجەزىڭىز يوقمۇ؟ — تۇيۇقسىز سوراپ قالدى ئۇ.

بۇ سوئال قۇلىقىمغا «پۇلىڭىز يوقمۇ؟» دېگەندەكلا ئاڭلىنىپ كەتتى. ھودۇقتۇم. لايىقىدا جاۋاب تاپالماي «ھە... ھىم» دەپلا قويدۇم. قولۇمنى ئىختىيارسىز شىمىمنىڭ يانچۇقىغا سالدىم. تولا تۇتۇۋېرىپ پۇللار پۇرلىشىپ، تەردىن نەملىشىپ كەتتى. شۇ تاپتا ماڭا پۇلۇم تاسادىپىي ئاۋۇپ قالىدىغاندەك، ھېلى خوجايىنغا پۇل تاپشۇرغاندا تۆت يۈەن ئالتە مو چىقىپ قالىدىغاندەك بىلىنىۋاتاتتى.

— ئىلاھىم، شۇنداق بولۇپ قالسا! تەڭرىم ئۆزى ياراتقان بەندىسىنى بۇنداق ئوسال قىلمىسا!

بىر چوكا ئاشنى ئاغزىمغا سالدىم. تولىمۇ بەتتام، لاۋزا تېتىدى. ئۇ بىر نەرسىلەرنى دېگەچ تاماق يەۋاتىدۇ. نېمە دەۋاتقىنىنى، ئۆزۈمنىڭ قانداق جاۋاب بېرىۋاتقىنىمنىمۇ بىلەلمەيۋاتىمەن. بىر ئامال قىلىپ كۈلۈشكە، ئۆزۈمنى تەمكىن تۇتۇشقا تىرىشتىم. ئەپسۇس، نېرۋىلىرىم تارتىشىپ قالغاندەك بولۇپ، كۈلۈمسىرەشكىمۇ ئامال قىلالمىدىم.

شۇ تاپتا مېنىڭ كۆز ئالدىمدا پەقەت تۆت موچەن پۇللا پىلدىرلاپ تۇراتتى. بۇ تۆت موچەن گاھ ئىككى

مولۇقتىن ئىككىسى، گاھ بىر مولۇقتىن تۆتى، گاھ سىنىت پۇللارنىڭ جۇغلانمىسى بولۇپ كەۋدىلىنەتتى. راست، مەن بۇ پۇللارنى كۆرگەن، نەچچە يۈز قېتىملاپ خەجلىگەن، پۇرلەپ - پۇرلەپ يانچۇقۇمغا ئوڭ، تەتۈرمۇ تىققان. ئاشۇلار بۈگۈن قاياقلارغا كەتكەندۇر؟

ئاشتىن يەنە بىر چوكا يېدىم، بايىقىدەكلا بەتتام. قورۇمىنى ئېلىشتۇردۇم. قىزىل، ھال رەڭ، يېشىل رەڭدىكى قورۇما گويا پۇلنىڭ رەڭگىنى كۆز - كۆز قىلىۋاتقاندەك، مېنى مازاق قىلىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى.

كۆزلىرىمنى يۇمىۋالدىم. يەنە شۇ تۆت موچەن كۆز ئالدىمغا كەلدى. مانا ئىككى مولۇق پۇل. ئۇ، ئىشخانامدىكى ئىش ئۈستىلىمدە رەتسىز ياتقان ماتېرىياللارنىڭ بىر تەرىپىدە سىياھقا مىلىنىپ ياتىدۇ. مەن ئۇنى قەلىمىمگە سىيا ئىچكۈزگەندە قەلىمىمنىڭ ئۇچىنى سۈرتۈشكە ئىشلەتكەن. مانا بىر موچەن. ئۇ ياتىقىمدىكى دادۇر - خۇاسىڭ شاكاللىرى، كەمپۈت قەغەزلىرى بىلەن توشۇپ كەتكەن كىچىك چاي ئۈستىلىمدە يىرتىق ھالەتتە ياتىدۇ. مانا بۇ سىنىت پۇللار... بۇلار بەك كۆپ. مەن بۇلارنى كۆرپەمنىڭ ئاستىدا، ئىشىك كەينىدىكى دۆۋىلىنىپ تۇرغان ئەخلەت ئارىسىدا... كۆپ جايلاردا كۆرگەن. مانا كۆكۈش قەغەز ئۈستىدىكى ئۇچۇشقا تەييارلانغان ئايروپىلان، سارغۇچ قەغەزدىكى يەلكەنلىك پاراخوت، كىچىككىنە سېرىق قەغەز ئۈستىدىكى ھەربىي ماشىنا ئېنىق، ناھايىتى روشەن كۆرۈنمەكتە. كۆز ئالدىمدا لەيلەپ ئۇچۇشماقتا. مەن كوچىلاردا ئۇچراپ قالغان تەڭگە پۇللارنى ئېڭىشىشتىن ئېرىنىپ ئاتلاپ، دەسسەپ ئۆتۈپ كەتمىگەنمىدىم؟

ئەمدى ئۇلار مېنى مەسخىرە قىلىپ، كۆز ئالدىمدا ئۇسسۇل ئوينىماقتا. —

ئاشتىن يەنە بىر چوكا يېدىم، ئەمدى ئۇنچىۋالا تەمسىز بىلىنمىدى. بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇ ماڭا تىكىلىپ ئولتۇرۇپتۇ. قارىغاندا خېلىدىن بېرى مۇشۇنداق ئولتۇرغان بولسا كېرەك. بۇ ھال مېنى تېخىمۇ ھودۇقتۇردى. ئەمدى ئۇ مەن سۆيگەن، قەلب تەختىمدىن يۈكسەك ئورۇن ئالغان قىز بولماستىن، ناھايىتى بەدبەشىرە، ياۋۇز بىر مەخلۇققا ئايلىنىپ قالغاندەك بىلىندى. ئۇ بۈگۈن مېنى مۇشۇنداق ئوسال قىلىش ئۈچۈنلا قەستەن كۈلۈپ، نايناقلاپ مەن بىلەن بۇ يەرگە كىرگەنمىدۇ؟... مەن بۇنىڭ ئاخىرىنى ئويلىيالمىدىم.

بىرەر تونۇشۇم كىرىپ قالارمۇ دېگەن ئۈمىدتە ئىشىك تەرەپكە نەزەر سالدىم. ئەپسۇس، ئىشىك تۈۋىدە ئاشپۇزۇل خوجايىنى ئالدىغا قويىۋالغان ئۈستەلگە بۈقىنىڭ پۇتلىرىدەك قوللىرىنى تاشلاپ مەغرۇر ئولتۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ شۇ ھالىتى ئەگەر ئىككى تەخسە لەغمەننىڭ پۇلىنى سىنىت كەم تۆلەپ قويسام ياقامدا گۈلەڭگۈچ ئۇچىدىغاندەك، ئېغىزىنىڭ بىلىنەر - بىلىنمەس مىدىرلىشىدىن «قېنى قايسىڭ پۇلنى كەم تۆلەپ قاچىسەنكىن» دەۋاتقاندەك بىلىنىپ، تېنىمگە تىترەك ئولاشتۇردى.

ئەمدى خوجايىنغىمۇ، ئۇنىڭغىمۇ قارىيالمىدىم. پەقەت ئالدىمدىكى سوۋۇپ قالغان ئاشقىلا تىكىلدىم. ئەمدى ئاشمۇ گويا كىچىك بىر دۆۋە ئەخلەتتەك كۆرۈندى.

ئۇ ھالەتتە قانچىلىك ئولتۇرۇپ

كەتكىنىمنى بىلمەيمەن، تۇيۇقسىز بىر قول مۈرەمدىن تارتىلىپ ئالدىمدىكى تەخسىگە سوزۇلدى. مەن كەينىمگە بۇرۇلدۇم.

— يېمەمسىز؟ — سورىدى تاڭجاڭ.

— يەيمەن! — ئاۋازىم خىرقىراپ چىقتى. تاڭجاڭ ماڭا ھەيرانلىق بىلەن قاراپ ئاشنى قويۇپ قويدى.

— تېزرەك يەڭ، مەندىنمۇ كېيىن قالدىڭىز، — دېدى ئۇ.

راست، ئۇنىڭ تەخسىسى كۆرۈنمەيدۇ. لەپپىدە ئۇنىڭغا قارىدىم. ئۇنىڭ چىرايىدا راستىنلا مېنى مەسخىرە قىلىۋاتقاندەك بىر ئىپادە بار ئىدى. ياق، ئۇنىڭ رەڭگىمۇ ئاشۇ پاراخوت، ئايروپىلان، ھەربىي ماشىنىلارنىڭ رەڭگىگە ئوخشاپ قاپتۇ.

بۇرنۇمنىڭ ئۇچىدىن ساقىغان بىر تامچە سۇيۇقلۇقنىڭ ئاستىن لېۋىمدە ئېلىشىپ قالغىنىنى سەزدىم. قاشلىرىم لىكىلداپ كەتتى. بەلكىم قاپىقىم تارتىۋاتقاندۇ. پۈتۈن بەدىنىمدىن چىپىلداپ تەر قۇيۇلاتتى.

ئالدىمدىكى ئاش يېگەنسېرى كۆپىيىۋاتىدۇ. قاراۋەرگەنسېرى بىر دۆۋە، بىر چوقا، بىر تاغ بولۇپ تۇيۇلۇۋاتىدۇ.

ئەمدى ھېچ نەرسىگە قارىماي كۆزلىرىمنى يۇمۇۋالدىم. شۇئان يەنە ھېلىقى پارچە پۇللار ئۇسسۇلغا چۈشتى.

ئۇلار ئۇسسۇل ئويناقاتتا، ئۇسسۇل ئويناۋېتىپ يۈزلىرىمگە ساۋىماقتا. «مانا، بىز سەن كۆزگە ئىلمىغان پارچە پۇل، كۆردۈڭمۇ، بىزنىڭمۇ قىممىتىمىز بار» دەپ قىقىراشماقتا، يۈرىكىمنى مۇجۇماقتا. مېنى نومۇس سوتىنىڭ مەيدانىغا سۆرىمەكتە...

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

ئەسئەت ئابدۇقادىر

ئەسىرلەر

1

مەن ئاپئاق قارغا پۈركەنگەن كەڭ دالىدا تۇرغۇدەكمەن. قار لەپىلدەپ يېغىۋاتقۇدەكمىش. ئەتراپ جىمجىت ھەم سۈرلۈك، ئانچە يىراق بولمىغان بىر جايدا نۇرلۇق سىيما — قارغا يېرىم كۆمۈلگەن قىز ماڭا ناز بىلەن قاراپ تۇرىدۇ. ئۇنىڭ لەۋلىرىدە تەبەسسۇم، چىرايىدا كۈلكە، شۇنچە قاتتىق سوغۇقتىمۇ مۇزلاپ قالمىغان قىزنى كۆرۈپ، ۋۇجۇدۇمغا تىترەك ئولاشتى. گويا ئۆزۈمنى مۇزلاپ كېتىۋاتقاندەك ھېس قىلدىم.

يەنە شۇ چاقناۋاتقان نۇرلۇق سىيما ... ئۇ خىرۇستالدەك سۈزۈك قوللىرىنى پۇلاڭشىتىپ مېنى يېنىغا چاقىردى. مەن ئۇنىڭ يېنىغا بېرىش ئۈچۈن ئۇرۇنۇپ باققان بولساممۇ، لېكىن پۇتۇم يەرگە مىخلىنىپ قالغاندەك بىر قەدەممۇ ئالالمىدىم. مەن ئىلاجىسىز ھالدا قىزغا مەيۇسانە باقتىم. پۈتۈن كۈچۈمنى ئىشقا سېلىپ، بىرلا يۇلقۇنۇپ بۇ جايدىن قۇتۇلۇپ، ئاشۇ قىزدەك تۇغما ھالەتتە ئۇنىڭ يېنىغا باردىم. لېكىن، ئۇنى تۇرغان

جايدىن تاپالمىدىم. قىز تۇرغان جاي شۇ قەدەر يېقىملىق ئىدى. مەن شۇ تاپتا ئۆزۈمنى دۇنيادىكى ئەڭ لەززەتلىك بىر سېزىمنىڭ قۇچىقىدا ھېس قىلدىم.

قارلىق دالا، قاردىنمۇ روشەن نۇرلۇق سىيما، مېنى يېنىغا چىللاۋاتقان خىرۇستالدەك ئاپئاق قول، ئەڭ لەززەتلىك سېزىم ... كەڭ دالىدا سوغۇققا ئىرەن قىلماستىن قانچە ئۇزۇن تۇرغانلىقىمنى ھېلىمۇ ئېسىمدە يوق.

2

قۇم بارخانلىرى ئارىسىدىن كۆتۈرۈلگەن قۇياشنىڭ قىزغۇچ نۇرى دالىنى ئوراپ تۇرغان چىمەن ۋە كاككۇك گۇللىرىدىكى يامغۇر تامچىلىرىدا جۇلالىنىپ چاقنىماقتا.

— ئاھ! تەبىئەتنىڭ بۇ گۈزەل مىنۇتلىرى مۇشۇ پېتى قېتىپ قالغان بولسا، نەقەدەر ياخشى بولار ئىدى ـ ھە؟! — دېدى زوقلانغۇچىلاردىن بىرى.

— راست، شۇنداق بولغان بولسىغۇ ياخشىدى، — دېدى يەنە بىرى ھاياجىنىنى باسالماي.

— ئەمما بۇ ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىدۇ، — دېدىم. ئۇلار چوڭقۇر ئەپسۇسلىنىشتى.

ياز قۇياشى ئۆزىنىڭ ئوتلۇق تەپتى بىلەن يەر ـ جاھاننى قىزدۇرغاندا ئورمانلىق ئىچى سالقىن، ھاۋالىق ئىدى.

— بۇ يەردە ئادەمنىڭ جېنى يايراپلا كەتتىغۇ، — دېدى سەگىدەۋاتقانلاردىن بىرى.

— مەن مۇشۇنداق يەرنى بەكمۇ ياخشى كۆرىمەن، — دېدى يەنە بىرى.

— ئەمما بۇ ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىدۇ، — دېدىم. ئۇلار چوڭقۇر ئەپسۇسلىنىشتى.

قۇياش نۇرى سارغايغان يوپۇرماقلاردىكى شەبنەم تامچىلىرىدا جۇلالىنىپ، تولىمۇ كۆركەم مەنزىرە ھاسىل قىلغانىدى.

— ئېھ دۇنيا نەقەدەر گۈزەل ـ ھە، — دېدى كېتىۋاتقانلاردىن بىرى.

— بۇنداق سەپەر ئەبەدىي تۈگىمىگەن بولسا، — دېدى يەنە بىرى.

— سەپەر تۈگىمەيدۇ، ئەمما بۇ ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىدۇ، — دېدىم. ئۇلار چوڭقۇر ئەپسۇسلىنىشتى.

ئاپئاق قارغا پۈركەنگەن دالا قۇياشنىڭ سوغۇق نۇرىدا رەڭمۇ رەڭ چاقناپ كۆزنى قاماشتۇراتتى.

— ئاھ، زېمىن ئاق شايى تونغا پۈركەنسە مەن قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كېتىمەن، — دېدى قىش مەنزىرىسىنى تاماشا قىلىۋاتقانلاردىن بىرى.

— قار پاكلىقنىڭ سىمۋولى. مەن دۇنيانىڭ مۇشۇنداق ئاق يېپىنچا كىيگەن پېتى تۇرۇشىنى ئارزۇ قىلىمەن، — دېدى يەنە بىرى.

— ئەمما بۇ ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىدۇ، — دېدىم.

شۇنداق، بۇ ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىدۇ. كىشىنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلغان گۈزەللىك ئورنىغا، ئۇنىڭدىن گۈزەل، يارقىن مەنزىرە ھاسىل بولىدۇ. ھاياتنىڭ ئەھمىيىتى ئۆتمۈشنى ئەسلەپ، ھازىرغا زوقلىنىپ، كېلەچەككە تەلپۈنۈش بىلەن ئۆتىدۇ. بۇ ھەقىقەت.

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

قاھار جېلىل

پەم

(ھېكايە)

باشقا شەھەرلەرگە بېرىپ قالسام بوش ۋاقىتلىرىمنى كوچا ئايلىنىش بىلەن ئۆتكۈزىمەن. چۈشلۈك ۋە كەچلىك تاماقلارنى كۆپىنچە بازاردىكى ئاشخانىلاردا يەيمەن. ئۇ يەرلەر مېنى رەسمىي سورۇنلاردا ئاڭلىغىلى بولمايدىغان نۇرغۇن يېڭىلىقلار بىلەن تەمىنلەيدۇ، خىلمۇ خىل ئادەملەر بىلەن ئۇچراشتۇرىدۇ. قىزىق لەتىپىلەر، يۇمۇرغا باي پاراڭلار، كۈلكە - چاقچاقلار نەچچە ئايلاپ كىچىككىنە ئىشخانىدا ئولتۇرۇپ ئىشلەشتىن چارچىغان مېڭەمگە ئارام بېرىدۇ. تۇيغۇ نامراتلىقىدىن خىرەلەشكەن كۆڭلۈم بۆلەكچە يايراپ كېتىدۇ.

مانا بۈگۈنمۇ بۇ شەھەرنىڭ غەربىي تەرىپىدىكى ئاشخانىلارنىڭ بىرىگە كىردىم. مېنى سېمىز بىر ئادەم قىزغىن قارشى ئېلىپ تۆرگە يېقىن بىر ئۈستەلگە ئورۇنلاشتۇردى. بۇ ئۈستەلدە مەندىن بۇرۇن كىرگەن ئىككى كىشى تاماق يەۋاتقانىكەن، ئۇلارغا باش لىڭشىتىپ سالاملاشتۇق.

— ئەزىز مېھمان، ئىشتەيلىرى نېمە خالايدىكىن؟ — سېمىز كۈتكۈچى كۈلۈپ تۇرۇپ سورىدى، قورسىقىم ئانچە ئاچمىغانىدى. شۇڭا:

— يېرىم تەخسە لەغمەن يەيمىكىن، — دەپ تاشلاپتىمەن.

— يېرىم تەخسە؟ — قايتۇرۇپ سورىدى ئۇ ھەيران بولغان تەلەپپۇزدا ۋە جاۋاب كۈتمەيلا سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ كەتتى، — قارىسام، باشقا يۇرتتىن كەلگەندەك تۇرىدىلا، ئاۋۋال تەمىنى تېتىپ باقاي دەپلا - دە. لېكىن - زە، يېرىم تەخسە ئاش دېگەننى ئۆزى، مېنىڭ بەش ياشلىق قىزىم چېغىدا كۆزىنى مىت قىلماي سوقۇۋېتىدۇ دېسىلە.

تاماق يەۋاتقان ئىككى كىشى كېلىشىۋالغاندەكلا ماڭا لەپپىدە قاراپ مىيىقىدا كۈلۈپ قويۇشتى. شۇ ھامان ئايروپىلاندا كېلىۋېتىپ ئاڭلىغان بىر لەتىپە كۆپپىدە ئېسىمگە چۈشتى - دە، سەل خىجىل بولدۇم.

— بوپتۇ، پۈتۈننى ئەكەلسىلە، — دېدىم ئالدىراپ - تېنەپ.

— ھەببەللى، مانا بۇ گەپلىرى بولدى ئۆزى. قولدەك ئىشلەپ، بەگدەك يە، دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ، — كۈتكۈچى يانچۇقىدىن «بوغدا كۆلى» ماركىلىق تاماكا چىقىرىپ ماڭا بىر تال ئۇزاتتى، ئاندىن گاز چاقمىقىنى يېقىپ بەردى، — قېنى، تاماكا چەككەچ تۇرسىلا، ھازىرلا چاي كەلتۈرىمەن.

ئۇنىڭ مۇئامىلىدىكى قىزغىنلىقىغىمۇ، تىجارەت قىلىشتىكى چېۋەرلىكىگىمۇ قايىل بولدۇم. تاماكا چەككەچ ھېلىقى

لەتىپىنى يەنە بىر قېتىم ئەسلىدىم؛ بۇرۇن باشقا يۇرتتىن كەلگەن بىر چاقچاقچى ئادەم مەلۇم بىر شەھەردە بىر نەچچە كۈن تۇرۇپ قاپتۇ. بىر كۈنى ئۇ ئېسىل كىيىنىپ كاتتا ئاشخانىلاردىن بىرىگە كىرىپتۇ ۋە پېتىر مانتىدىن ئىككىنى كەلتۈرۈشنى بۇيرۇپتۇ. چۈنكى ئۇنىڭ مەقسىتى قورساق توقلاش ئەمەس، قۇسۇر ئىزدەپ چاقچاق قىلىۋېلىش ئىكەن. كۈتكۈچى مىيىقىداكۈلۈپ قويۇپ، تاماقئىچىلىدىغان ئىچكىرىكى ئۆيگە قاراپ يۇقىرى ئاۋازدا:

— مانا بۇ ئېسىل مېھمانغا ئىككى مانتا! — دەپ توۋلاپتىكەن، باشقا خېرىدارلار ئىختىيارسىز ھالدا ھېلىقى كىشىگە قارىشىپ كۈلۈشۈپتۇ. ئۇ باشتىلا بىر كەتكۈزۈپ قويغانلىقىنى پەملەپتۇ-يۇ، لېكىن سىر بەرمەي ئولتۇرۇۋېرىپتۇ. بىر دەمدىن كېيىن ئۇنىڭ بۇيرۇتمىسى تەييار بوپتۇ. بايىقى كۈتكۈچى ئوتتۇرىسىغا ئىككى دانىلا مانتا قوندۇرۇلغان سەپەر تۇقۇچىسچىلىك كىچىك تەخسىنى ھەر ياڭزا ئويىنىتىپ، ئۇستەللەرنى ئارىلاڭ مېڭىپ ئۇنىڭ يېنىغا كەلگەندە يەنە بىر قېتىم ئۈنلۈك ئاۋازدا:

— ئېسىل مېھمان، مانا ئىككى مانتا كەلتۈرۈلدى! — دېگىنىچە ئالدىغا قويۇپتۇ.

كىشىلەر يەنە بىر قېتىم كۈلۈشۈپتۇ. «خەپ، ماڭىمۇ بىر نۆۋەت كېلىپ قالار ئىلاھىم» دەپ خۇدادىن نۇسرەت تىلەپتۇ ھېلىقى خېرىدار. دېگەندەك ھەدېمەيلا ئۇنىڭ تىلىكى ئىجابەت بوپتۇ. ئۇ ئىككىنچى مانتىنى يەۋاتقاندا، خەمىرغا يېپىشىپ قالغان كىچىككىنە يىپنى كۆرۈپ قاپتۇ-دە، ئۇنى ئازراق خەمىرغا قوشۇپ چوكا بىلەن قىسىپ مانتىدىن ئاجرىتىۋاپتۇ. ئاندىن قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ كۈتكۈچىنى چاقىرىپتۇ ۋە مەغرۇرلانغان ھالدا:

— ئۇستام، مانتىلىرىڭىزنىڭ ئىچىدىن ماتا چىقتىغۇ، ماتا! — دېگىنىچە قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ. كۈتكۈچىمۇ ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ كۈلۈپتۇ ۋە ئارقىدىنلا:

— مېھمان، شۇنچە سۆلەتلىرى بىلەن ئالغانلىرى ئاران ئىككى مانتا، تۆت موچەنگە ماتا چىقماي، ئەمسە تاۋار چىقامتى!؟ — دەپتۇ.

كۈلكە دەستىدىن ئاشخانىنىڭ تام-تورۇسلىرى ئۆرۈلگۈدەك بوپتۇ. چاقچاقچى كىشى يېڭىلگىنىگە تەن بېرىپ قايتا ئۇن مانتا بۇيرۇتۇپتۇ...

شۇ ئارىدا سېمىز كۈتكۈچى ئالدىمغا چوڭ چىنىدە خام چاي كەلتۈرۈپ قويدى.

— خېرىدارلىرىمىز كۆپ، سەل كۈتۈپ قالىدىغان بولدىلا، — دېدى ئۇ تەكەللۇپ قىلىپ.

ئۇ يېنىمدىن كەتتى. مەن خۇش پۇراق چاينى ئوتلىغاچ ئەتراپقا سەپ سالدىم. ئاشخانىنىڭ ھەجمى ئانچە چوڭ ئەمەس ئىدى، كىيىملىرى مايلىشىپ، يۈز-كۆزلىرى قارىداپ كەتكەن ئون تۆت-ئون بەش ياشلاردىكى بىربالا موكىدەك يورغىلاپ بوشىغان قاچا-قۇچىلارنى يىغاتتى. ئۇستەللەرنى سۈرتەتتى. ئۇنىڭدىن ئىككى-ئۈچ ياش چوڭراق يەنە بىرى تاماق توشۇيتتى. سېمىز كۈتكۈچى بولسا يېڭى خېرىدارلارنى قارشى ئالاتتى ۋە ئالدىغا چاي كەلتۈرەتتى، ھەممىسى بىلەن بىرنەچچە ئېغىز پاراڭلىشاتتى، بەزىلەر بىلەن چاقچاق قىلىشىمۇ قوياتتى. ئېنىقلىسىپ، ئۇنىڭ مۇئامىلىسىدىن، گەپ سۆزلىرىدىن بىر خۇش چاقچاقلىق، بىر خىل تىجارەت سەنئىتى چىقىپ تۇراتتى. بىراق تۇرقى سەل غەلىتە ئىدى: ئەسلىدە، ئوتتۇرا بويلۇقلار تىپىغا مەنسۇپ بولسا كېرەك، لېكىن بەكمۇ سەمرىپ كەتكەنلىكى، قورسىقى خۇددى ياستۇقتەك بۆرتۈپ

چىققانلىقى ئۈچۈن سەل پاكاردەك كۆرۈنەتتى. ئەكسى ھالدا بېشى ئانچە چوڭ ئەمەس، يەنە كېلىپ كۆزلىرى بەكمۇ كىچىك ئىدى، كۈلسە جىيەكلىرى بىر- بىرىگە يېپىشىپ، كۆز ئورنىدا بىر تال قارا سىزىقلا قالاتتى. يورغىلاپ ماڭاتتى. قارا رەڭلىك نىلۇندىن ئىشتان، چاپان كىيگەن، ئالدىغا ئاق خەسىدىن ئۇزۇن پەشتاما تارتىۋالغانىدى. تۇرقىغا، سىلىقلىقىغا قاراپ ئۇنى تېلېۋىزوردا بېرىلىدىغان «ھايۋانات دۇنياسى» دىكى پىنگىۋىنغا ئوخشاتقۇم كەلدى.

شۇ پەيتتە مەخسۇس خادىملارنىڭ پورمىسىنى كىيگەن بىر يىگىت كىرىپ كەلدى. «پىنگۋىن» قىلىۋاتقان ئىشىنى چالا تاشلاپ، ئۇنىڭ ئالدىغا يوغىلاپ باردى - دە، ئوڭ قولىنى كۆكرىكىگە ئېلىپ سالام بەردى:

— خوش كېلىپسىلە رەھبىرىمىز، قەدەملىرىگە مۇبارەك!

يىگىتمۇ كۈلۈپ تۇرۇپ جاۋاب سالام قايتۇردى.

بۇ چاغدا ماڭا قوشنا ئۈستەل بوشىغانىدى. «پىنگۋىن» ئۇنى شۇ ئۈستەلگە ئولتۇرغۇزدى، ئاۋۋال يانچۇقىدىن «كىنت» ماركىلىق تاماكا چىقىرىپ بىرنى تۇتۇپ، چاقماق يېقىپ بەردى، ئارقىدىن خام چاي كەلتۈردى. «بۇنى قارا، خېرىدارلارغا تۇتىدىغان تاماكىسى ئوخشىمايدىكەن» دېگەن خىيال كۆڭلۈمدىن لىپ قىلىپ ئۆتتى.

— بىرەر ھەپتە بولىدى، قارىلىرىنى كۆرسەتمىدىلە... دېدى «پىنگۋىن» سەل باتىنغاندەك بولۇپ، — ئۆزى، بىز تەرەپتىن بىرەر سەۋەنلىك ئۆتتىمىكىن دەپ بېشىمىز قاتتى.

يىگىت خىزمەتچىنىڭ ئالدىراشلىقىدىن كېلەلمىگەنلىكىنى ئېيتتى.

— دېمىسىمۇ، ھەر قايسىلىرىنىڭ خىزمىتى بەكمۇ ئالدىراش، — «پىنگۋىن» ئەمدى ئۇنى ماختاشقا ئۆتتى، — كېچىنى كۈندۈزگە ئۇلاپ ئىشلىشىلا. بىزدەك ئوقەتچىلەر ھەر قايسىلىرىنىڭ سايىسىدىلا مۇشۇنداق گۈللەپ تۇرۇۋاتىمىز، دېسىلە، شۇڭا ئىككى - ئۈچ كۈن كۆرمىسەك، ئەسلەپ قالىدىكەنمىز ئۆزى.

ئۇلار شۇ تۇرقىدا يەنە بىر نەچچە ئېغىز پاراڭلاشتى. مەن ئۇلارغا ئۇدۇلمۇ-ئۇدۇل ئولتۇرغاچقا سۆزلىرىنى تولۇق ئاڭلاپ، قىياپەتلىرىنىمۇ ئوچۇق كۆرۈپ تۇراتتىم. بۇ قېتىم «پىنگىۋىن» نىڭ بۇ خېرىدارغا كۆرسەتكەن ئىلتىپاتى نېمىشقىدۇر سەل ئېشىپ كەتكەندەك تۇيۇلۇپ، بايىقى ياخشى تەسىراتىم سەل خىرەلەشكەندەك بولدى.

«پىنگىۋىن» ئۇنىڭ كۆڭلى نېمە تارتىدىغانلىقىنى سورىۋالغاندىن كېيىن ھە دېمەيلا چوڭ تەخسىگە تولدۇرۇپ تىزىلغان يېتىر مانتىنى ئۆزى ئېلىپ كەلدى. مېنىڭ تامىقىمدىن تېخىچە دېرەك يوق ئىدى. «ئۇنىڭ كىرىشىگە ئۈلگۈرۈپ مانتا پىشقان ئىكەن - دە» دەپ ئۆزۈمگە تەسەللى بەردىم. يىگىت مانتىدىن ئىككى - ئۈچنى يەپلا يالتىيىپ قالدى. يانىدىكى ئۈستەلگە چاي ئەكىلىۋاتقان «پىنگىۋىن» ئۇنىڭ چوكىنى تاشلاپ قويغانلىقىنى كۆرۈپ، چىنىنى ئۈستەلگە ئالدىراپ - تېنەپ قويۇپلا يېنىغا يېتىپ كەلدى.

— مانتا ئوخشىماپتىمۇ - نېمە؟ — دېدى ئۇ تەشۋىشلەنگەن قىياپەتتە، — يا شاققىدە ئاچچىق - چۈچۈك بىر نېمە ئېتەيمۇ؟

— بەك مايلىقكەن، كۆڭلۈمگە تەگدى، — دېدى يىگىت «پىنگىۋىن» ئۇزاتقان تاماكىنى ئېلىۋېتىپ، — يېرىم لەگمەن يېسەممىكىن.

«پىنگىۋىن» تاماكىغا چاقماق يېقىپ بەرگەندىن كېيىن:

— ئاشنى هازىرلا كەلتۈرىمەن، — دېگىنىچە ئىشىكتىن كىرىۋاتقان خېرىدارلارنى كۈتۈۋېلىشنىمۇ ئۇنتۇپ، ئىچكىرىكى ئۆيگە يورغىلاپ كىرىپ كەتتى.

يىگىت شەپكىسىنى ئېلىپ قويۇپ، چاچلىرىنىڭ تۈگمىلىرىنى يېشىۋەتتى، چىرايىدىن بىر خىل مەغرۇرلۇق ۋە سوغۇقلۇق چىقىپ تۇراتتى.

ھە دېمەي ئىككىنچى قېتىملىق تاماق كەلتۈرۈلدى. ئەسلى بۇيرۇتقىنى يېرىم ئاش ئىدى، لېكىن تەخسىدىكى چۆپ تۆكۈلۈپ كېتەيلا دەپ قاپتۇ ناۋادا پۈتۈن دېيىلگەن بولسا لىگەندە كەلتۈرۈلەتتىمىكىن تاڭ!؟

خەيرىيەت، ئاخىرى مېنىڭ تامىقىممۇ كەلتۈرۈلدى.

— مېھمان، ئۆزلىرىنى بەك ساقلىتىپ قويدۇق-ھە! — «پىنگىۋىن» يېنىمدىن ئۆتۈۋاتقاندا بۇرۇلۇپ ئەپۇ سورىدى.

— كېرەك يوق، — دېدىم مەن مېيىقىمدا كۈلۈپ قويۇپ، ئاش ئوبدان ئوخشاپتىكەن ئاغزىمغا خېلى تېتىدى، شۇڭا ئالدىرىماي، زورلاپ دېگۈدەك ھەممىسىنى يەۋەتتىم، تەخسىنى قۇرۇغداپ بولغان چېغىمدا يەنە ئىختىيارسىز ھېلىقى يىگىتكە كۆزۈم چۈشتى. ئۇمۇ چوكىسىنى تاشلاپ قويۇپ تاماكا چېكىۋېتىپتۇ، لېكىن تەخسىسى بوشىماپتۇ. گۆشى بىلەن ئېلەشتۈرۈۋېتىلگەن يېرىم تەخسە ئاش شۇ پېتى تۇرىدۇ.

— ئاش سوۋۇپ كەلتۈرەيمۇ، يا چاي ئىچەملا؟ — «پىنگىۋىن» يېنىمغا كېلىپ سورىدى.

چايغا مەيلىم بارلىقىنى بىلدۈردۈم. ئۇ ئالدىمدىكى بوشىغان چاي چىنىسىگە قايناقسۇ قۇيۇپ قويدى. چاينىڭ تەمى چىقىشى ۋە سوۋۇشى ئۈچۈن بىرنەچچە مىنۇت ساقلاش كېرەك ئىدى. شۇڭا ئۆزىمنى ئورۇندۇقنىڭ يۆلەنچۈكىگە تاشلاپ تاماكا تۇتاشتۇردۇم.

ئەمدى خېرىدارلارمۇ خېلى شالاڭلاشقانىدى. «پىنگىۋىن» سەل ئارام ئېلىۋالاي دېگەن بولسا كېرەك، ھېلىقى ئەتىۋار خېرىدارنىڭ يېنىدىكى بوش ئورۇندۇققا ئولتۇردى.

— بەك تەرلەپ كېتىپلا، — دېدى يىگىت ئەمدى ئۇنىڭغا تاماكا تۇتقۇزۇۋېتىپ.

«پىنگىۋىن» تاماكىنى تۇتاشتۇرۇۋالغاندىن كېيىن قاتتىق بىر شوراپ، تۈتۈنىنى ئېگىزگە قارىتىپ پۈۋلىدى-دە، ئېغىر بىر تىنىۋېلىپ جاۋاب بەردى:

— ھەي... نېمىسىنى دەيلا، ئۇۋە دېگۈچىلىكىم قالمىدى دېسىلە.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا مۇنداق سۆھبەت بولۇپ ئۆتتى:

— ھە راست، ھېلىقى شاگىرت بالا كۆرۈنمەيدىغۇ، ئىسمى نېمىدى ئۇنىڭ؟

— مۇسا دېگەن ھارامنى دەملا، مۇشۇ ھەلەكچىلىك شۇنىڭ كاساپىتىدىن بولۇۋاتامدۇ ئۆزى.

— نېمە، ئۇنى قولدىن چىقىرىپ قويدىلىمۇ؟ پۇت-قوللىرى بەك چاققان، سۆزگىمۇ تازا شەمەر نېمىدەك قىلاتتى ئۇ.

— شۇنداق، ماڭا تازا قول-قانات بولۇۋاتاتتى، ئەتىگەن قارىسام يوق تۇرىدۇ، ئەنە كېلەر، مانا كېلەر دەپ كۈتتۈم، مانا كۆرۈپ تۇرىدىلا، ھازىرغىچە يوق.

— قاچقان ئوخشىمامدۇ؟

— شۇنداق ئوخشايدۇ ئۆزى، ئىش قىلىپ، قۇرسىقى تويۇپ، كۆڭلى بولۇندى ھارامنىڭ.

— ئۇنى ياللىغاندا توختام تۈزۈشكەن بولغىيدىلا؟

— يوقسۇ، قولۇمغا يېڭى چۈشكەندە قوزىدەك ياۋاش نېمىدى، شۇڭا توختاملاشماپتىكەنمىز ئۆزى.

— چۈشەندىم، — خىرىلداپ كۈلدى يىگىت، — توختام دېگەنگە ئىش ھەققىمۇ يېزىلىدۇ، كۈۋاھلىقتىن ئۆتكۈزۈلىدۇ. ياۋاش بولغاندىكىن ئازراق بىر نېمە بەرسەممۇ رازى بولۇۋېرىدۇ، دەپ ئويلىدىڭلا ـ دە، ھەقىچان، تاپتىممۇ؟

— سىلىزە، بەك ئەقىللىق ئادەم جۇمۇ ئۆزى، — «پىنگۋىن»مۇ كۈلۈۋىدى، كۆزلىرى قارا سىزىقتا ئايلاندى، — ئىش قىلىپ، ماڭىمۇ، ئۆزىڭىمۇ قىلدى ھارامـ لىق. لېكىنىزە، مۇشۇ شەھەردىلا بولىدىكەن، باشقا ھەر قانداق ئاشخانىدا تۇرغۇزمايمەن ئۇنى. يەنە مېنىڭ ئالدىمغا يالۋۇرۇپ كېلىدۇ، تېخى.

— قانداق قىلىپ؟ — قىزىقىپ سورىدى يىگىت، — ئارىدا توختام يوقـ كەن، كىمنىڭ قەيەردە ئىشلىشى ئۆز ئىختىيارى ئەمەسمۇ؟

«پىنگۋىن» سىرلىق كۈلۈمسىرىدى.

— ئويلاپ باقسىلا، قولى ئەگرى دېگەن گەپنى ئاڭلىسا قايسى خوجايىن ئىشلىتەر ئۇنى!؟

— مۇنداق دېسىلە، شۇنداق قىلىقىمۇ بار ئىكەن ـ دە، ئۇنىڭ!؟ بىرەر قېتىم شۇنداق ئىش ئۈستىدە تۇتۇلۇپمۇ قالغانمۇ؟

— تۇتۇلۇشنىغۇ تۇتۇلمىغان، ئەمما شۇنداق گۇمانىمىز بارىدى، ئۆزى.

— ھەي، بۇ گەپلىرى ئاقمايدۇ، ئۇستام، — يىگىت مەغسىتمىگەندەك كۈلدى، — گۇمان بىلەنلا بىرىنى ئەيىبـ لىگىلى بولمايدۇ ـ دە.

— ھۆكۈمەتنىڭ ئالدىدا شۇنداق، — «پىنگۋىن» مۇ بوش كەلمىدى، — ئەمما ئۆزى، خوجايىنلار ئۈچۈن ئۇنى قوغلىۋېتىشتا شۇنداق گەپنىڭ چىقىشى تولۇق كۇپايە قىلىدۇ. «گۇمان ئىمانىنى قاچۇرار» دېگەن گەپنى ئاڭلىغان بولغىدىلا ئۆزى.

— مۇنداق دېسىلە، — ئەمدى يىگىتنىڭ چىرايىدا زوقلىنىش ئىپادىسى پەيدا بولدى، — دېگەن بىلەن سىلە قالتىس ئادەم جۇمۇ، مۇشۇ قورساقلىرىنىڭ ئىچىدىكى يالغۇز قېرىن بىلەن ئۈچەيلا ئەمەس.

بۇ قېتىم ھەر ئىككىلىسى تەڭلا خىرىلداپ كۈلۈشتى. شۇ پەيتتە كۈتكۈچى باللاردىن بىرى كېلىپ «پىنگۋىن» نىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى. ئۇنىڭ چىرايىدا بىردىنلا قارا بۇلۇت يامرىدى.

— مۇتىھەم زەڭگى! — ئۆزىنى تۇتالماي تۇۋلىۋەتتى «پىنگۋىن»، — ماڭا قىلمىغان ئەمدى شۇ ئىشىڭ قالـ غانمىدى، ئۆزى؟ ئىلاھىم، ئۆيۈڭنى ئوغرى قاراقچى باسار، ئاشخاناڭغا ئوت كېتەر، پۈتۈن ئەسلى ۋەسلىڭدىن تۈگىشەرسەن!...

— ئۇستام، نېمە بولدى؟ كىمنى قارغايلا شۇنچە؟ — يىگىت قىزىقىسىنىپ سورىدى.

«پىنگۋىن» تېرىككەن ھالدا جاۋاب بەردى:

— قارىماملا ئۆزى، ھېلىقى ھارىمنى ئاۋۇ يۈسۈپ زەڭگى ئاپىرىۋاپتۇ ئەمەسمۇ!؟

— ھەي، نېمانچە چېچىلىلا؟ قولى ئەگرىلىكىنى ئاڭلىسا يۈسۈپ ئۇستامۇ ئىشلەتمەس ئۇنى.

— ياق، سىلە بىلمەيلا، يۈسۈپ زەڭگى مېنىڭ كۈشەندەم، ئۇ ھارىمنى ئۆزى ئالداپ ئاپىرىۋالغان گەپ. شۇڭا ئۇنداق گېپىمگە ئىشەنمەيدۇ ئۇ زەڭگى. ئەستاغپۇرۇللا قانداق قىلسام بولار ئەمدى؟

— قېنى، تاماكا چەكسىلە، — يىگىت ئۇنىڭغا يەنە تاماكا تۇتتى، — ئاچچىقلانماي ئوبدانراق ئويلانسىلا بۇنىڭمۇ بىر يولى چىقىپ قالار، بولمىسا باشقا بىرىنى ياللىۋالسىلىمۇ بولىۋېرىدۇ ئەمەسمۇ؟

— ھەي، بۇ ئاي بۇ كۈنلەردە ئۇ

www.uyghurkitap.com

خەقنى تاپماق ئوڭايمۇ!؟ — ئېغىر خورسىندى «پىنگۋىن»، — ماڭا قارىسىلا رەھبىرىمىز، بۇ قېتىم سىلە ئارىغا چۈشۈپ ئۇ ھارىمىنى ماڭا قايتۇرغۇزۇپ بەرسىلىچۇ؟ بۇ ياخشىلىقلىرىنى ھەسسىلەپ قايتۇراتتىم، ئۆزى.

— بۇ ئىش تەس بولارمىكىن، — يىگىت ئىككىلەنگەن ھالدا جاۋاب بەردى، — ئارىدا توختام يوقكەن. ئۇ: «مۇشۇ يەردە ئىشلەيمەن» دەپ تۇرۇۋالسا مەجبۇرلىغىلى بولمايدۇ دېسىلە.

— ھەي... مۇشۇ ئىشقا كەلگەندە بىر كالتە پەملىك قىپتىكەنمەن - دە، — «پىنگۋىن» يەنە ئۇلۇغ - كىچىك تىندى، چوڭقۇر خىيالغا پاتقاندەك بىر پەس جىم ئولتۇرۇپ قالدى، ئاندىن بىردىنلا بېشىنى كۆتۈرۈپ، — ۋوي، چايلىرىمۇ سوۋۇپ قالغاندەك تۇرىدۇ، شاققىدە يېڭىلاپ كېلەي - ھە، — دېگىنىچە چاي چىنىسىنى كۆتۈرۈپ ئىچكىرىگە كىرىپ كەتتى.

قارىغاندا، فورمىلىق كىيىم كىيگەن بۇ خېرىدارنىڭ ئالدىراش ئىشى بولمىسا كېرەك. تاماكىسىنى چەككىنىچە ئولتۇرۇۋەردى، ئەمدى ماڭا «پىنگۋىن» نىڭ كۈتكۈچى ئەمەس، خوجايىن ئىكەنلىكى، باشتا ئويلىغىنىمدەك ئانچىلا يېقىنلىق ئەمەسلىكى ئايان بولغانىدى. ئۇسسۇلۇقۇم قېنىپ ئورنۇمدىن تۇرۇشقا تەرەددۇتلىنىۋاتقىنىمدا ھېلىقى كىشىلەرنىڭ سۆھبىتى يەنە ئۇلىنىپ دىققىتىمنى تارتتى. گەرچە ئۇ ئىشقا ھېچقانداق مۇناسىۋىتىم بولمىسىمۇ، نېمىشقىدۇر ئاخىرىغىچە ئاڭلىغۇم كېلىپ يەنە قوزغالمىدىم.

— سىلىنى بىر ئىشتىن خەۋەرلەندۈرەيمۇ - يوق، دەپ ئىككىلىنىپ تۇرۇۋاتىمەن ئۆزى، — دېدى «پىنگۋىن» يېڭىلىغان چاينى ئەكېلىپ قويغاندىن كېيىن.

— نېمە گەپ؟ — يىگىت سەگەكلەشتى.

— ئاشۇ يۇسۇپ زەڭگى...

— ئۇنىڭغا يەنە نېمە بوپتۇ؟ — بارچە ئالدىراڭغۇ ياشلاردەك سۆزنى بۆلدى يىگىت، — بايقىشىمچە، يېقىندىن بۇيان ئۇنىڭ تىجارىتى تازا ئېقىۋاتقاندەك قىلىدىغۇ، مۇشۇ بازار بويىچە ئۇنىڭ خېرىدارلىرى ھەممىدىن كۆپكەن.

— ئېقىشىغۇ ئېقىۋاتىدۇ، ئەمما ئۆزى، كالا بىلەن ئۆچكە گۆشىدە خېرىدارلارنىڭ كۆزىنى بوياۋاتىدۇ، مۇتىھەم.

— مۇھىم ئىش دېگەنلىرى شۇمىدى، — يىگىت كۈلدى، — كالا بىلەن ئۆچكە گۆشىنى ئىشلىتىش چەكلەنمىگەن، بۇنى بىلىدىغانلا.

— ئۇغۇ شۇنداق. لېكىن ئۇ زەڭگىنىڭ قىزىل كۆزلىكىنى دەيمىنا، ئىزا تارتماي ئىشىك تۈۋىدە تۇرۇۋېلىپ «ئەركەك قوينىڭ گۆشى ئوغۇلبالىلا» دەپ توۋلايدۇ دېسە، ئۆزى.

— خېرىدارلار خالاپ يېگەندىن كېيىن مەيلى ئەمەسمۇ؟ ئېيتماقچى بولغان خەۋەرلىرى شۇ بولسا چويلىدا تۇرمايدىغان گەپكەن.

— يوقسۇ، دېمەكچى بولغان ئەسلى كېپىم ئۇ ئەمەس.

—خوش، ئەمىسە، نەق گەپنى قىلمامىلا؟

— سىلىنىڭ ئۇ زەڭگىگە كۆپ ياخشىلىق قىلغانلىرىنى ئۇنىڭ شاگىرتلىرىدىن ئاڭلىدىم، ئۆزى، — «پىنگۋىن» گويا بۇ كېپىم ئۇنىڭدا قانداق تەسىرات پەيدا قىلاركىن دېگەندەك كېپىنىڭ ئاخىرىنى ئېيتماي ئۇنىڭ چىرايىغا قارىدى. دېگەندەك سۆھبەتدىشىنىڭ چىرايىدا سەل ھوشيارلانغانلىق ئالامىتى پەيدا بولدى.

— خوش؟ — دېدى ئۇ «پىنگۋىن» نى ئالدىرىتىپ.

— لېكىن ئۆزى، تازا تۈزكور نېمىكەن ئەمەسمۇ، سىلىنىڭ ئۇستىلىرىدە

www.uyghurkitap.com

ناشايان گەپ قىلىپ...

ــ نېمە، قانداق گەپ قىپتۇ ئۇ؟

«پىنگىۋىن» ئەتراپقا قارىۋېلىپ،
ئاندىن ئاغزىنى سۆھبەتدىشىنىڭ قۇلـ
قىغا يېقىنلاشتۇرۇپ نېمىلەرنىدۇ پىچىر-
لىدى. يىگىتنىڭ چىرايى دەررۇ غەزەپـ
لىنىك تۈس ئالدى.

ــ شۇنداق دەپتىما؟ ھەۋ ياخشىـ
لىقنى بىلمەيدىغان مۇتتەھەم! ــ دەۋەتتى
ئۇ ئۆزىنى تۇتالماي، ــخەپ توختاپتۇر،
ئەمدى قانداق پايدا تېپىشىنى كۆرەي!

ئۇ ئالدىراپ ـ تېنەپ تاماكىغا قول
ئۇزاتتى. «پىنگىۋىن» دەرھال چاقماق
يېقىپ بەردى. شۇ پەيت ئۇنىڭ چىرا-
يىدا بىر خىل شادىيانە ئۇچقۇنىنىڭ لىپ
قىلىپ يەنە ئۆچكەنلىكىنى كۆرۈپ قالدىم.

ــ رەھبىرىمىز، ئۆزلىرىنى بىسىـ
ۋالسىلا، ــ دېدى ئۇ سۆھبەتدىشىغا
تەسەللى بېرىپ،ــ ئېغىز دېگەن تۆشۈك
نېمە، ئۇنىڭدىن نېمىلەر چىقمايدۇ، دەيلا،
ئۆزى زەڭگىگە ئوخشاش تۇزكورلار سۆزلە-
ۋېرىدۇ، لېكىن ياخشى ئادەملەر ئىشەنـ
مەيدۇ، مانا بىز ئىشەنمەيمىز.

ــ خوش ئۇستام، مەن چىقاي، بۇ
گەپنى ۋاقتىدا سەمىمگە سالغانلىرىغا رەھـ
مەت، ــ يىگىت ئاخىرى ئورنىدىن تۇر-
دى، ــ ھە راست، ئەمدى ھېلىقى شاـ
گىرتلىرى ھەققىدىكى ئىشتىن خاتىرجەم
بولسىلا، ئۇ كىچىككىنىمۇ ئىككى ـ ئۈچ
كۈن ئىچىدە ئاشخانىلىرىغا ھازىر بولىدۇ.

خوجايىن، (ئەمدى ئۇنى «پىنگىۋىن»
دېگۈم كەلمىدى، تۈپتۈز ىلا خوجايىن دەپ
ئاتاشنى مۇۋاپىق كۆردۈم) شۇنچىلىك خۇشال
بولۇپ كەتتىكى، بەئەينى ئېگىسىنىڭ ئالدىـ
دا ئەركىلەۋاتقان پىستىگە ئوخشاپ قالدى.

ــ رەھمەت رەھبىرىمىز، ــ دېدى
ئۇ ئالقانلىرىنى بىز ـ بىرىگە سۈركەپ،ــ
سىلىدەك سۆيۈنگەن تېغىم بولغانلىقىدىن
بېشىم ئاسمانغا تاقاشقاندەك بولدى. خۇـ
دايىم بۇيرىسا، بۇ ئاتىدارچىلىقلىرىنى
ھەسسىلەپ قايتۇرمىسام ئوغۇلبالا بولماي
كېتەي! ھە، راست، بەنە بىر گەپ بارـ
دى، ئۆزى.

يىگىتنىڭ چىرايى تۇرۇلدى:

ــ خوش، يەنە نېمە گەپ؟

ــ قارىسىلا، يۈسۈپ زەڭگى بىلەن
ئىككىمىز ھەر ھالدا ھەم كەسىپ ئەـ
مەسمۇ، ئۆزى بايىقى گەپلەرنىڭ مېنىڭ
ئاغزىمدىن چىققانلىقىنى ئاڭلىمىسا.

ــ خاتىرجەم بولسىلا، سىلىنى ئوتـ
تۇرىغا چىقىرىپ يۈرمەيمەن.

ــ رەھمەت، ئەمما لېكىنزە بىر
مەسلىھەتىم «ئاچچىق ئەقلىنى كېسەر»
دەپتىكەن، ھازىرلا تېرە ئۇستىدە پۇل
قىلماي، ئاستا ـ ئاستا تۇيدۇرماي ئىچىگە
ئۇرسىلا ياخشى بولارمىكىن دەيمەن، ئۆزى.

ــ قانداق قىلىشنى ئۆزۈم بىلىمەن،ــ
دېدى يىگىت توڭلۇق بىلەن ۋە ئىشىككە
قاراپ ماڭدى.

سۆھبەت ئاخىرى تولۇق ئاياغـ
لاشتى. خوجايىن ئەتىۋارلىق خېرىدارىنى
تالاغىچە ئۇزىتىپ چىقتى. مەنمۇ ئور ـ
نۇمدىن تۇردۇم. ئىشىك تۈۋىگە بارغاندا
خوجايىن بىلەن روبىرو ئۇچراشتىم،
ئۇنىڭ چىرايى خۇددى شورپىنىڭ يۈزىـ
دەك پارقىراپ كەتكەنىدى، بىراق بۇ
چاغدا ئۇ ماڭا ئوماق، ياۋاش پىنـ
گىۋىنگە ئەمەس، قۇۋ، شەپقەتسىز سۇغۇرغا
ئوخشاپ كۆرۈندى. تاماق پۇلىنى يۈزىگە
ئاتقۇم باردى، لېكىن يەنە يەيلىمدىن
يېنىپ، ياندىكى ئۇستەلگە تاشلىدىم ـ دە،
ئىشىكتىن چىقىپ كەتتىم.

مەسئۇل مۇھەررىر روزىمەھەممەت جۇمە

ماخمۇت مۇھەممەت

مەڭگۈلۈك ھەسرەت

(ھېكايە)

جېنىم دادا! بۇ مەن، بۇ سىزنى رەنجىتكەن، باققان ھەققىڭىزگە ئىككى ئالەملىك دەرد بىلەن جاۋاب قايتۇرغان تەلەيسىز، يىغلاڭغۇ قىزىڭىز ناجىدە. ئاۋازىمنى تونۇدىڭىزمۇ ياكى يىغىدىن بوغۇلغان ئاۋازىمنى پەرق ئېتەلمەيۋاتامسىز يا؟ جاۋاب بەرمەيسىزغۇ، دادا؟

سۈرلۈك، سوغۇق قەبرىستانلىق، بۇ ئالەمدىن نېسىۋىسى، ئۈمىدى ئۈزۈلۈپ، جەھەننەم باغرىغا سىڭىپ كەتكەن ئىنسانلارنىڭ ئەبەدىي ماكانى. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا مېنىڭ بوۋىلىرىم، موملىرىممۇ يېتىپتۇ، لېكىن سىز دادا بۇ ماكانغا بەكمۇ بالدۇرلا كېتىۋالدىڭىز، بۇ يىل سىز پەقەت ئاتمىش بىر ياشتىلا ئىدىڭىزغۇ؟

جېنىم دادا! سىز مېنى بەكمۇ ياخشى كۆرەتتىڭىز، تۆت بالىنىڭ ئارىسىدا پەقەت مەنلا ئەڭ ئەركە، ئەڭ سۆيۈملۈكىڭىز ئىدىم. بەلكى شۇڭلاشقا مۇشۇنچىلىك بەڭباشلىقلارنى قىلىپ، ئاخىرىدا سىزنىڭ غەزىپىڭىزگە يولۇقتىممىكىن. ياق دادا، ھازىر بولسىمۇ ماڭا ئامراق بولۇڭ. قايتىدىن ئامراق بولۇپ قېلىڭ، مەيلى، يېنىڭىزغا كېلىپ ياتاي!

ئىنسان دېگەن بەختىنىڭ قوينىدا تۇرغىنىدا ئۇنىڭ قەدرىگە يەتمەيدىكەن. مەن نەق شۇنداق بولدۇم. مېنىڭدەك بەختلىك قىز، مېنىڭدەك ئامەتلىك ئىنسان بارمىدى جاھاندا!؟ دادام، ئاپام، ئۈچ ئاكام ماڭا شۇنچىلىك ئۆپكە قېقىپ تۇراتتى. مېنىڭ بىر ئېغىز سۆزۈم ئائىلىدە جەزمەن ئورۇندىلىدىغان پەرمان ئىدى. بۇنىڭغا سىز سەۋەبكار ئىدىڭىز مېھرىبان دادا! سىزنىڭ باشقىلارغا بىلۈلۈتتەك سايە سالغان قاپاقلىرىڭىز مېنىڭ ئالدىمدا يامغۇردىن كېيىنكى زەڭگەر ئاسماندەك چىرايلىق ئېچىلىپ كېتەتتى. ئاغزىڭىزدىن دائىملا «ناجەش، مېنىڭ ناجەش قىزىم!» دېگەن سۆز چۈشمەيتتى. ئاھ، ھازىر ئويلىسام مۇشۇلار تەڭداشسىز بەخت ئىكەن ئەمەسمۇ، دادا! ئائىلىمىز ھاللىق ئائىلە ئەمەستى، سىزنىڭ كادىرلىقىڭىزدىن، چوڭ ئاكامنىڭ مۇئەللىملىك خىزمىتىدىن كىرگەن مائاش ۋە قالغان ئىككى ئاكامنىڭ ئۇدۇللۇق ئوقۇتتىن كىرگەن كىرىمدىن بۆلەك بايلىق يوق ئىدى. لېكىن بىرلا نەرسە، يەنى مېنىڭ كىيىم - كېچەكلىرىم باشقىچە ھالدا ئىدى. مەھەللىمىزدىلا

ئەمەسمۇ مەن تونۇيدىغان قىزلارنىڭ ھەر قانداقلىرىدىنمۇ مېنىڭ كىيىم - كېچەك، ئالتۇن جابدۇقلىرىم ھەم كۆپ، ھەم ئېسىل ئىدى. قوشنىلار پات - پاتلا ئۇستى- بېشىمغا ھەۋەس بىلەن قارىشىپ «ۋىلبايىنىڭ قىزىغۇ بۇ!» دەپ چاقچاق قىلىشاتتى. ئاھ، ئاشۇ ئىلتىپات، مېھىرلىرىڭىزنىڭ ئۆزىمۇ مەن ئۈچۈن تەگداشسىز بەخت ئىكەن ئەمەسمۇ!

ئەركىلىكىمدىنمۇ ياكى ئانچە زېرەك ئەمەسلىكىمدىنمۇ، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئىككىلا قېتىمدا ئۆتەلمەي قالدىم. بىرەر ئايدەك يىغلاپ، تاماق، ئۇيقۇدىنمۇ قالدىم. شۇ كۈنلەردە نېمىشقىدۇر سىزمۇ ئاغرىپ قالدىڭىز، خىزمەتكىمۇ بارالمىدىڭىز، بىردەم - بىردەم يېنىمغا كىرىپ، بېشىمنى سىيلىغانچە ماڭا تەسەللى بېرەتتىڭىز، قىزىق پاراڭ، يېقىملىق چاقچاقلارنى قىلىپ كۆڭلۈمنى ئاۋۇتۇشقا، كۈلدۈرۈشكە تىرىشاتتىڭىز، ئانامدىن ئاڭلىشىمچە، شۇ كۈنلەردە سىزنىڭ كونا يۈرەك كېسىلىڭىز يەنە قوزغىلىپ قاپتۇ: دادا، مەن نادان قىزىڭىز بۇنى كېيىنچە چۈشەندىم، ئەسلىدە ناچىدەنىڭ — دۆت ناچىدەنىڭ ئەھۋالىدىن ئەنسىرەپ، ھالىغا كۆيۈپ، يۈرىكىڭىزنىڭ ئاغرىقى قوزغىلىپ قالغان ئىكەن ئەمەسمۇ، قايسىبىر ئاتا پەرزەنتىنىڭ ئاددىي بىر غېمىگە شۇنچىلىك بەدەل تۆلىيەلەر؟ ئاھ، بىلسەم مۇشۇمۇ مەن ئۈچۈن بىر بەخت ئىكەن ئەمەسمۇ! مۇنداق كېچىكىپ ھېس قىلغان بەختلەردىن يەنە نەچچىنى سۆزلەي، دادىجان؟ بۇلارنى سۆزلىگەن بىلەن سىز تىرىلەمسىز؟ مېنى ئەپۇ قىلامسىز؟

زۇمچەك - زۇمچەك قەبرىلەر مېنىڭ ئۈنىڭىزمۇ ئازاب دېڭىزىغا ئايلانغان قەلبىمنى تىرنىلماقتا. بەلكى سىز، پەقەت سىزلا شۇ تاپتا تەقدىر يول قويۇپ بىر مىنۇتقا بولسىمۇ يورۇق دۇنياغا، ھاياتلىققا يانالىغان بولسىڭىز، يەلكەمنى سىيلاپ، تەسەللى بەرگەن بولار ئىدىڭىز، بۇنىڭغا ئىشىنىمەن، دادا. بىراق ئويلىرىمنىڭ خام - خىيال ئىكەنلىكىگىمۇ ئىشىنىمەن.

بىز ئۇرۇق - جەمەتلىك خەق ئىدۇق. تۇغقانلىرىمىزنىڭ ھەممىسىلا سىزنى تولىمۇ ھۆرمەت قىلىشاتتى. ئۇلار ئىسمىڭىزنى ئاتىماي «موللا ئاكام» دېيىشىپ، ھەر قانداق ئىش بولسا سىزدىن مەسلىھەت

ئالاتتى. ئۇلارنىڭ ئىچىدە قايسىدۇر بىرى ئۆز بېشىمچىلىق قىلسا ئۇنى ئالدىڭىزغا چاقىرتىپ ئەكىلىپ، بويۇنلىرىغىچە قىزارتىپ تەنبىھلەيتتىڭىز. شۇنداق قىلغاندىمۇ توغقانلىرىمىزدىن بىرەرى سىزگە تىكىلىپ قاراپ، بىرەر ئېغىز گەپ ياندۇرمايتتى. ئانامنىڭ دەپ بېرىشىچە، جىيەن ئىنىڭىز ئىكرام تاغامنى سىزگە بويۇنتاۋلىق قىلىپ بىر ئېغىز قوپال گەپ قىلغانلىقى ئۇچۇن، ئالدىڭىزدىن ھەيدەپ چىقارغان ئىكەنسىز. كېيىن ئۇنى زادىلا ئەپۇ قىلمىدىڭىز. ئاپام، ئاكىلىرىم، ھەتتا يۇزلۇك مەھەللە ئىمامى ئىسمائىل مەخسۇمنىڭ نەسىھەتىنىمۇ ئىلىك ئالماي ئۆمرىڭىزنىڭ ئاخىرىغىچە ئەپۇ قىلمىدىڭىز، ئۆيىمىزگە ئاياغ باستۇرمىدىڭىز. ئاڭلىشىمچە، ئۇمۇ سىزنىڭ ناماز كۈنىڭىزدە ئاياغ باسمىغىلى يەتتە يىل بولغان ھويلىمىزغا ھۆكىرەپ يىغلاپ كىرىپ كەپتۇ، تاۋۇتىڭىزنىڭ ئالدىدا بىر سائەتتىن ئارتۇق نالە قىلىپ، ھەممە ئادەمنى يىغلىتىۋېتىپتۇ، مېنىڭ دادامنىڭ بىر دېگەن گېپىدىن يانمايدىغان، دېگىنىنى قىلىدىغان تەرسا مىجەزلىك ئادەملىكىنى سەزگەندىم، لېكىن نېمىشقىمۇ بۇنى كېيىنچە ئۇنتۇلۇپ قالغاندىمەن؟!

ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمەستىن يىغلاپ ـ قاقشاپ بىر نەچچە ئاينى ئۆتكۈزۈپ، ئاخىرى بۇ ئەلەملەرنىمۇ ئۇنتۇلۇپ كەتتىم، يەيدىغان، كىيىدىغىنىم تەل بىر قىزمەن، سىز ماڭا تەسەللى بېرىپ: «ئويلىماڭ، ياخشى دەم ئېلىڭ، ناجەش، زېرىكسىڭىز كىتاب ئوقۇڭ، كىتابلارنى تاشلىماڭ!» دەيتتىڭىز. شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە بىللە ئوقۇغان دوستلىرىمنىڭ بىرى ماڭا شۇ كەملەردە شەھىرىمىزدە ئەمدىلەتىن پەيدا بولۇپ راسا بازار تېپىۋاتقان رېستورانلارنىڭ بىرىگە كۈتكۈچى بولۇش خەۋىرىنى ئېلىپ كەلدى، ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، بۇ رېستورانىنى ئۇنىڭ گۇاڭجۇغا قاتراپ بېيىپ كەتكەن بىر توغقىنىنىڭ ئوغلى ئاچقانىكەن. ئۇ يېگىت دوستۇمغا «ھەم چىرايلىق، ھەم مەلۇماتلىق دوستلىرىڭىزدىن بولسا تونۇشتۇرۇڭ» دېگەنىكەن. ئون سەككىزگە كىرىپ قالغان قىز ئۆيدە ئولتۇرۇۋەرسە زېرىكىپ قالىدىكەن. شۇنىڭ بىلەن دوستۇم تېپىپ كەلگەن بۇ كۆكۈللۈك خىزمەتنى قىلىشقا رازىلىق بىلدۈردۇم. مېنىڭ ھەممە تەلەپلىرىمنى پىرىنسىپسىز قوللايدىغان سادda ئانامغا بۆك كىيگۈزۈپ «بىر ماگىزىندا پىرىكازچىكلىق قىلىدىغانلىقىمىز»نى بىلدۈردۇم ـ دە، ماقۇللۇقىنى ئالدىم. ئانام ئارقىلىق مىڭ ھەشەم بىلەن سىزنىڭمۇ ماقۇللۇقىڭىزغا ئېرىشتىم ... نەدىن بىلەي، مەن ئىشقا كىرىپ تۆتىنچى كۈنى ئويۇن ـ تاماشىلاردىن نېرى يۈرمەيدىغان ئوتتۇرانچى ئاكام ھەۋزۇل ئۆزىدەك بىر نەچچە ئويۇنچى ئاغىنىلىرى بىلەن نەق مەن ئىشلەۋاتقان رېستورانغا كىرىپ قالسا بولامدۇ! شۇنىڭ بىلەن مېنىڭ شېرىن چۈشۈم بەكمۇ قىسقىلا ئاياغلاشتى. ئاكامنىڭ مەلۇماتى بىلەن سىز مېنى ئالدىڭىزغا چاقىرتىپ «ئاڭلاپ قويۇڭ قىزىم، غوجالىمنىڭ قىزى ھاراقكەشلەرگە غىلجىڭلايدىغان خىزمەتنى مەڭگۈ قىلمايدۇ!» دېدىڭىز. گېپىڭىزنىڭ ئاخىرىنى دېيەلمەي كۆكرىكىڭىزنى تۇتۇپ قالدىڭىز، چىرايىڭىز ئادەم قورققۇدەك دەرىجىدە ئاقىرىپ كەتتى. ئۆيدىكىلەر ۋەھىمىگە چۈكتى. مەن

www.uyghurkitap.com

بولسام تېخىمۇ قورقۇپ كەتتىم، ھۇجرامغا
ئارانلا چىقىۋالدىم. ئويلا ـ ئويلا سىزنىڭ
كېيىنكىزنىڭمۇ توغرىلىقىنى، ئۆزۈم باسقان
يولنىڭمۇ ئۇنچىۋالا خاتا ئەمەسلىكىنى ھېس
قىلدىم. لېكىن بۇ گەپلەرنى ئۇ چاغدا
سىزگە قانداقمۇ دېيەلەيتتىم؟ ئۇنىڭ
ئۈستىگە، شۇ قېتىم ماڭا خېلى كۆڭۈلـەر ـ
گىچە قارىماي يۈردىڭىز، لېكىن
ئانامنىڭ ئېيتىشىچە، شۇ كۈنـ
لەردە مەن توغرىلىق ئەڭ كۆپ پاراڭ
قىلغان سىز بولۇپسىز، ھەدەپ مېنىڭلا
غېمىمنى يەپسىز، كايىپسىز، ھەسرەت
چېكىپسىز، جېنىم دادا، مۇشۇلارنى مەن
كەم ئەقىل قىزىڭىز نېمىشقا ئۇنتۇپ
قالغان بولغىيدىم!

مۇھەببەت دېگەن نەرسە نېمىشقىمۇ
دۇنياغا يارىلىپ قالغان بولغىيدىكىن...
كەچۈرۈڭ دادا، قېلىن قىزىڭىز يەنە ئال ـ
دىڭىزدا ئاشۇنداق پاراڭنى قىلىۋاتىدۇ.
لېكىن بۇ ئاخىرقى قېتىم دېيىشىم، بۇنـ
دىن كېيىن ئالدىڭىزدا مەڭگۈ سىز ياق ـ
تۇرمايدىغان گەپلەرنى قىلمايمەن، ئەتـ
يازنىڭ كەلگۈن سۈيىدەك تۇرغۇن بولىدى ـ
غان ئاشۇ «مۇھەببەت»، «ياخشى كۆرۈپ
قېلىش» دېگەندەك سادا، بەگباش ھېسـ
سىياتلار دۇنياغا يارالمىغان بولسا، بىر
تال يوپۇرماقتەك ئاجىز قىزىڭىز ناچىدە
سۆيۈملۈك دادىسىنىڭ دىداۋنى كۆرەلمەي
قېلىش بەختسىزلىكىگە دۇچار بولمىغان
بولار ئىدى، دادا، روھىڭىز قورۇنمىسۇن.
بۇ دېگىنىم ھەرگىزمۇ سىزنى مۇھەببەتنى،
باشقىلارنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنمەيدۇ دېگـ
ىنىم ئەمەس. سىزنى ئەيىبلىگىنىممۇ ئەمەس.
بەلكىم مەن ئۆزۈم مۇھەببەتنى بەك ئاد ـ
دىي چۈشىنىپ قالغاندىمەن، ئېھتىمال،

سىزنىڭ ئەينى چاغدا ماڭا شۇنچىۋالا قات ـ
تىق قېيدىغىنىڭىزنىڭ ئۆزى قىزىڭىزغا
بولغان چىن مۇھەببەتنىڭ بەلگىسىدۇر!

جېنىم دادا، گەپلىرىمنى ئاڭلاپ
يېتىۋاتامسىز؟ ئاشۇ ۋاقىتتا، يەنى 1987 ـ
يىلى كۈزدە مېنى توققۇزتارادىكى مىسـ
مام چوڭئاپامنىڭكىگە دەم ئېلىپ كەلسۇن
دەپ ئېلىپ چىقمىسىڭىزمۇ بوپتىكەن. ھەمـ
مە دەردى ـ بالا شۇنىڭدىن باشلاندى.
رېستوراندىكى خۇددى قىسقا چۈشتەكلا
ئاياغلاشقان كۆتكۆچىلىكتىن ئايرىلغاندىن
كېيىن مېنىڭ سالامەتلىكىم ئۇشتۇمتۇت
ئاجىزلاپ كەتتى. ئۆزۈمنى كۈندىن كۈنـ
گە خامۇش، پەرىشان سېزىپ يۈرەتتىم.
تەبىئىكى، مېنىڭ بۇ ھالىتىم مېنى جانـ
دىنمۇ ئەزىز كۆرىدىغان سىزنىڭ ئۆتكۈر
كۆزلىرىڭىزدىن قېچىپ قۇتۇلالمىدى. ماڭا
بولغان ھېلىقى قېيداشلىرىڭىزنى ئۇنتۇ ـ
دىڭىز، مېنىڭ كۆڭلۈمنىڭ ئېچىلىشى
ئۈچۈن ئۇيان ئويلاپ، بۇيان ئويلاپ،
ئىدارىڭىزدىن بىر ھەپتىلىك رۇخسەت
ئېلىپ مېنى ھەدىكىزنىڭكىگە ـ مىسمام
ئاپاملارنىڭكىگە ئېلىپ چىقتىڭىز. توققۇز ـ
تارادىكى تۇغقانلىرىمىزنىڭكىگە مەن كىچىك
چېغىمدا بىر قېتىم چىققانىدىم. چوڭئا ـ
پام چىرايىدىن كۈلكە كەتمەيدىغان، كۆڭـ
لىدىنمۇ مېھرىبانلىقى ئۇرغۇپ تۇرىدىغان،
شېرىن تىل، پاراڭچى ئايال ئىدى. ئۇلار ـ
نىڭكىدە مال ـ ۋاران، توخۇ ـ تۇمان، سۈت ـ
قايماق، گۆش ـ ماي دېگەندەك نەرسىلەر
جىق ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە كۈز پەسلى
بولغاچقا، مېۋە ـ چېۋىلەرمۇ تالىقان تۆكتى
بولۇپ كەتكەنىدى. شۇنداق بولۇشىغا
قارىماي، شاھىنىمگە چىققىپ دەسلەپكى
ئۈچ ـ تۆت كۈن ئىچىدە كۆڭلۈم يېرىملا

يۇردۇم. كەچۈرۈڭ دادا، بۇنى شۇ چاغدا سىزگە ئېيتمىغان بولسامۇ، مۇڭلىنىپ يۈرۈشلىرىمدىن بايقىغان بولغىيدىڭىز. بەلكىم مەن جاندىن ئەزىز ئانامدىن ياكى بولمىسا مېھرى ئىسسىق، ئاۋات ئۆيىمىزدىن ۋاقىتلىق بولسىمۇ ئايرىلغانلىقىمدىن شۇنداق بولغانىدىمەن. راست گېپىمنى ئېيتسام، ئائىلىمىز بىز ئۈچۈن گويا بىر كىچىك دۆلەتتەك، دۇنيانىڭ ھېچقانداق بىر يېرىدە بۇنداق ئېسىل ئىككىنچى بىر دۆلەت يوقتەك سېزىلەتتى. شۇڭلاشقىمۇ ئېسىمنى بىلگەندىن تارتىپ ئۆيىمىزدىن بىر كېچە بولسىمۇ ئايرىلىپ سىرتتا يا تۇغقانلىرىمىزنىڭ، يا بىرەر دوستۇمنىڭ ئۆيىدە قونۇپ قالمىغانىدىم.

دادا، سىز مېنىڭ بىللە قايتىپ كېتىش ھەققىدىكى تەلىپىمگە قۇلاق سالماي، مېنى مىسمام چوڭئاپامغا تاپشۇرۇپ كېتىپ قالدىڭىز. ھازىر بىلدىمكى، سىز مېنىڭ يېڭى ھاۋادا كۆڭۈل ئېچىپ، كۆڭۈلسىز خىياللاردىن نېرى بولۇشۇم، ئىككىنچى تەرەپتىن ئائىلىنىڭ قەدرىگە ئاز - تولا يېتىشىم ئۈچۈن ماڭا بولغان ئامراقلىقىڭىزنى خېلىلا تەستە بېسىپ مۇشۇ چارىنى ئويلاپ تاپقانىكەنسىز، شۇ چاغدا باشقىچە ئېھتىماللارنى، دۇنيادىكى تاسادىپىيلىقلارنى نېمىشقا ئويلىمىغان بولغىيدىڭىز، مېنى نېمىشقا ئۆزىڭىز بىلەن بىللىلا ئېلىپ كەتمىگەن بولغىيدىڭىز؟!

سىز شەھەرگە قايتىپ كەتكەندىن كېيىنكى بىر نەچچە كۈنلەرنى خامۇش كەيپىيات ئىچىدە ئۆتكۈزدۈم. بىراق ھايات گۈزەل ئىدى، دادا، ئەتراپىمدىكى ئادەملەر ماڭا مېھرىبان ئىدى! ئاخىر مەن كۆرۈپ ئادەتلەنمىگەن، لېكىن ئۇسما قويغان سەھرا قىزلىرىدەك گۈزەل تەبىئەت، ماڭا باغرىنى يېقىپ تۇرغان قېرىنداشلىرىم مەيلىمنى ئۆزىگە تارتىۋالدى. قۇۋۋەتلىك خىلمۇ خىل نازۇ - نېمەتلەر مەڭزىمنى تېخىمۇ پارقىرىتىپ، چىرايىمنى بۆلەكچە ياشناتقان بولسا، ياشلىقنىڭ شوخ ھېسسىياتلىرى كۆڭلۈمنى ئون سەككىز ياشلىق قىزنىڭ ئەسلىدە بولۇشقا تېگىشلىك كەيپىياتىغا بىلىندۈرمەيلا يانىدۇردى. چوڭئاپامنىڭ مەندىن ئىككى ياش كىچىك قىزى سەنەۋەر بىلەن بازارغا چىقىندىغان، ماگىزىنلارنى ئارىلاپ، قىزلارنىڭ كېپىنەك كۆڭلىنى ئۆزىگە تارتىدىغان كىيىم - كېچەك، گەزماللارغا يېنىش - يېنىشلاپ قارايدىغان بولدۇم.

قايسى تىلىم بىلەن ئېيتارمەن دادا، شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇنچىۋالا چوڭ بولمىغان ناھىيە بازىرىنىڭ ئاۋات يېرىدىكى كىچىك بىر مىلىش مال دۇكىنىغا بېرىپ قالدىم. مېنى ئۇ يەرگە مەن ئاخشام سەنەۋەرنىڭ قولىدا كۆرگەن بەكمۇ چىرايلىق يازلىق توپلەي ئېلىپ بارغانىدى. توپلەي مايسىرەڭ، توغاچ پاشنىلىق ھەم كەم ئۇچرايدىغان نۇسخىلىق بولۇپ، شەھەردىكى ۋاقتىمدىلا مۇشۇنداق ئاياغ كىيىمنى غۇلجىنىڭ شۇنچىلىك نۇرغۇن ماگىزىن، ئەركىن بازارلىرىنى قىدىرىپ، تاپالمىغانىدىم... شۇنداق قىلىپ، ئەتىسى چايدىن كېيىنلا سەنەۋەر بىلەن ھېلىقى ئەتىۋارلىق مال بار دۇكانغا يېتىپ باردىم، توپلەينىمۇ ئالدىم. ئالغاندىمۇ خېلىلا ئەرزىنىغا ئالدىم. بۇدۇر چاچلىق، تۇغرۇلۇق كەلگەن، توم قارا قاشلىرىنىڭ ئاستىدىكى دۈگىلەك كۆزلىرى ئاجايىپ ئىتتىك دۇكاندار يىگىت توپلەينى قولىدا

تۇتقىنىچە بىر پەس ماڭا قاراپ ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ مالنى ماڭا ئۇزاتتى. ئۇنىڭ قوللىرى تىترەيتتى.

خەمىت بىلەن ئەنە شۇنداق تونۇشۇپ قالدىم دادا، كەچۈرۈڭ مېنى، ھاياتىڭىزدا بۇ گەپلەرنى سىزگە يۈزمۇيۈز دەلەلمەس ئىدىم. لېكىن بۈگۈن ھەممىنى، توپتوغرا دېمىسەم بولمايدۇ، خۇددى جىنايەتچى تېرگاۋچىنىڭ ئالدىدا، ياق، بەندە تەڭرىنىڭ ئالدىدا سۆزلىگەندەك سۆزلىمىسەم بولمايدۇ! سىزنىڭ ھاياتىڭىزغا دەرد، خەۋپ سالغان بىر يېگانە ئادەمنىڭ ئىسمىنى مەن ئاغزىمدىن چىقارغىنىمدا روھىڭىز قورۇنۇپ قالمىغاندۇر جانجىگىرىم دادا؟

ئەمىسە يەنە سۆزلەي: تۇققۇزتارا سەپىرىم مېنى ئون سەككىزدىن ئون توققۇزغا ماڭغان ئەركە، بىغەم بىر قىزدىن ياشلىقنىڭ تىلسىماتتەك سىرىنى تۇيۇقسىزلا ئۇقۇپ، چۈشىنىپ قالغان مۇھەببەتلىك ئىنسانغا ئايلاندۇردى. دۇنيادا ئاتا ـ ئانا، ئائىلە، قېرىنداش دېگەنلەردىن باشقا يەنە شۇنداقمۇ بىر قىممەتلىك، شېرىن تۇيغۇنىڭ — مۇھەببەتنىڭ، سۆيگەن كىشىنىڭ بولىدىغانلىقىنى قۇلىقىمغا گويا كى ئەپسۇندەك شىۋىرلاپ قويدى.

دادا، گەرچە مەن باشتا سىزگە مۇھەببەت ھەققىدە ئاخىرقى قېتىم، قورۇنماي پاراڭ قىلىپ بېرىمەن دېگەن بولسامۇ، لېكىن سۆزلەپ شۇ يەرگە كەلگەندە يەنىلا يۈرىكىم ئىختىيارسىز تىترەپ، ئاغزىم گەپتىن توختاپ قېلىۋاتىدۇ. گويا سىز ئالدىمدا مەڭگۇ ئۈنسىز، ھەرىكەتسىز ياتقان مەرھۇم ئەمەس، يەنىلا ئاشۇ قاپىقى تۈرۈكلۈك، ئاچچىقى يامان ھايات ئادەمدەك قىزىقتۇرۇپ تارتىنىش، قورۇنۇش ھېسسىياتى ئۆز ئىلكىگە ئالماقتا، مېنى ھەتتا سۈر باسماقتا. شۇ تاپتا مەن تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشىنىپ يەتمەكتىمەنكى، سىز مەن ئۈچۈن ھەر دائىم، بەلكىم ئۆزۈممۇ بۇ ۋاپاسىز دۇنيادىن خەيىرلىشىپ، مەرھۇملار روييختىگە قېتىلغىچىلىك ئاشۇنداق تۇيۇلۇۋېرىسىز...

مايسارەڭ توپلەي مېنىڭ ئىلكىمگە ئۆتتى، بىراق ئەمدى ئۇ مېنىڭ قولۇمدا سۇنئي خۇرۇمدىن ئىشلەنگەن توپلەي ئەمەس، بەلكى بىر پارچە قىزىق چوغدەك قوللىرىمنى كۆيدۈرۈشكە باشلىدى. بۇ چوغ قوللىرىمدىن توك ئېقىمىدەك قەلبىمگە سىڭىپ كىرىشكە، ھاياتىنىڭ ئەڭ نازۇك سىرلىرى بىلەن تېخى ناتونۇش يۈرىكىمنى يىللىتىشقا، كېيىن لوغۇلدىتىپ كۆيدۈرۈشكە باشلىدى. يولدا كېتىۋېتىپ توپلەيگە قارايمەنۇ، كۆزلىرىمگە توپلەي ئەمەس، بەلكى يېقىملىق قىسقا بۈدۈر چاچلار، ئوتتەك قاراشلارغا باي دۈگىلەك كۆزلەر كۆرۈنەتتى. ئىسمام چوڭ ئاپامنىڭ ئۆيىگە بېرىپ نېمىلەرنى دېدىم، توپلەينى قانداق كېيىپ كۆرسەتتىم، قانداق خىيالغا غەرق بولدۇم... بۇلارنىڭ بىرىنىمۇ ئۇقمايمەن. پەقەت كېيىن، خېلى كۈنلەردىن كېيىنلا قۇۋۇ سەنەۋەر بۇلارنى ماڭا كۈلۈپ ـ كۈلۈپ دوراپ سۆزلەپ بەردى.

لېكىن شۇ نەرسە يادىمدا: توپلەينى ئېلىپ ئۈچ كۈندىن كېيىن مەن ناھىيە كىنوخانىسىدا ھېلىقى چىرايلىق دۇكاندار يىگىت خەمىت بىلەن روبىرو كېلىپ قالدىم. ياق، ئۇنىڭ بىلەن شۇنداق روبىرو كېلىپ قېلىش ئۈچۈن مەن ھېلىقى كۈنىنىڭ ئەتىسىدىن تارتىپ ئىختىيارسىز بازار ئايلىنىدىغان

بولۇپ قالدىم. گەرچە ئۇ كىچىككىنە، سۆيۈمـ
لۈك دۇكان ياققا ئۆتۈشكە ئۆزۈمدە جۈرـ
ئەت تاپالـمىسامـمۇ... خەمىت بىلەن بىز
ئەنە شۇنداق تـونۇشۇپ، سىردىشىپ كەتـ
تۇق. بۇلارنىڭ ھەممىسى خـۇددى ئـۇستا
رېژىسسورنىڭ قولىدىن چىققان سەھنە كىـ
تابىدا بولىدىغاندەك تەبىئىي، ئارقا ـ ئارـ
قىدىن بولۇپ ئۆتتى. كېيىن خـەمىتنىڭ
دەپ بېرىشىچە، مەن مايـسارەڭ توپـلەينى
ئېلىپ چىقىپ كەتكەنـدىن كېيىن ئۇ شۇ
كۈنى ئىككى خېرىـدارغا پۇلـنى ئـارتۇق
قايـتۇرۇپ بېرىپـتۇ، بىر خېرىـدار بىلەن
قىزىرىشىپ قاپتۇ.

توققۇزتارا ئىنتايىن گـۈزەل جاي
ئىكەن. خەمىت بىلەن تونۇشقاندىن كېيىن
مەن بۇنى تېخىمۇ چوڭـقۇر ھېـس قىلىپ
قالدىم ۋە چۈشەنـدىم. ئـۇرغۇپ سـوقۇپ
تۇرغان تاغ شامىلى، شامال سـوققانـسېرى
چاقناپ، نۇرلىنىپ كېتىدىغان، سېـھىرلىك
يۇلتۇزلار. ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ يېنىمـدىكى
ھاياتلىق قوينىدىن تۇيۇقسىزلا تېپىۋالغان،
يەنە كېلىپ تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يۇرتۇم غۇلـ
جىدىن ئەمەس، بەلـكى يىـراق، تـاغـلار
ئارىسىدىكى تـوققۇزتارادىن تېپىۋالـغان
غەمخور، كۈچلۈك بىر ئىنساننىڭ قۇلىقىمـ
غا تىنىمسىز شىۋىرلاشلىرى مېـنى ئالەمـ
دىن مىڭ مەرتە رازى بىر بەخت ئىگىسى
قىلىپ قويدى.

نېمىلەرنى دەپ كەتتىم دادا؟ بەخت
دېدىممۇ؟ مۇھەببەت دېدىممۇ؟ گۈزەللىك
دېدىـمـمۇ؟... يالغۇز ئىـمەن، رەنـجىـمەڭ!
ھىجراندىن ئىسسىتمىسى ئۆرلىگەن شور پېشاـ
نە قىزىڭىزدىن رەنجىمەڭ! سىزنىڭ دەرـ
دىڭىزگە دەرمان بولالمىغان، ۋاپاسىز قىزىـ
ڭىزنىڭ دەردىنى، ئىـزاسىنى شـۇنچىـۋالا
تارتقىنىڭىز، ئاخىرىـدا ئەجـەل شارابىـ
نى ئىچكىنىڭىزمۇ يېـتەر، بىراق نېمە ئامال؟
سىزگە گۇناھلىرىمنى تەلتۆكۈس بايان قىلىـ
شىم كېرەكقۇ ئاخىر! ھاياتلىقىڭىزدا سىز
بىزدىن ھەر قانداق ئەھـۋال ئاسـتىدىمۇ
راسـتـكـوي، سەمىـمـىـي بولۇشـنى تەلەپ
قىلاتتىڭىزغۇ؟!

شۇنداق قىلىپ توققۇزتـارادا مـەن
ئۆزۈم دەسلەپتە ئويلىغاندىن، ھەتتا سىز
مەندىن ئۈمىد قىلغاندىنمۇ ئۇزۇن تۇرۇپ
قالدىم. ئىسمىم چوڭ ئاپام مېنىڭ سەمرىپ،
ئېگىزلىكىدىنمۇ تولۇپ، گۈزەللىشىپ كەتـ
كەنلىكىمدىن خۇشال ئىدى.

ــ قاراڭلارچۇ مۇنۇ قازاقنىڭ قىزىغا،
چاچى يايلىقىدىن ھېلىلا كەلگەندە ـ گا! ــ
دەيـتتـى ئـۇ مېـنىـڭ بەستى ـ بويۇمغا،
رۇخسارىمغا ئانىلارچە مېھرىي ـ مۇھەببەت
بىلەن تويـماي تىكىـلىپ، ــ ھەي ئەنسەـ
رەي، بۇگلۇكتىكى ئىـسـرىقتىن گىـدىككىـ
نەڭ ئۇشتۇپ چىققىنە، بالامنىڭ بويـىغا
بىر تۇتۇن دارىتاي، ئـىلايا يامان كۆزـ
دىن تاشقىرى...

سەنەۋەر بولسا تىنماستىن پـىخىلـ
داپ كـۈلەتـتى. كـۈلكـىسـى شـۇنـداق
سىرلىق، شۇنداق مەنىلىك. مېـنىڭ سىرـ
لىرىمنى بىلىۋالغىنى ئۈچۈن، يەنە كېـلىپ
بىر ئۆزىلا بىلىدىغىنى ئۈچۈن ماختانغانـ
دەك كۈلەتتى.

ئاخىر مەن قىيالماسـلىق كەيپىياتى
بىلەن توققۇزتارادىن ئايرىلدىم. خـەمىت
بۇ بىر ئاينىڭ بۇياغىدا ئىش ـ ئوقەتـنى
تاشلاپلىۋەتكەنىدى. مەن غۇلجىغا قايتىش
ئالدىدىكى ئىككى كۈندە بىزنىڭ پاراڭلىرىـ
مىز تېخىمۇ كۆپىيىپ كەتتى. ئايرىـلىش
پەيتى يېقىنلاشقانسېرى مېـنىڭ كۆڭـلۈم

www.uyghurkitap.com

تېخىمۇ پاراكەندە بولاتتى. مەن خەمتنى چىن قەلبىمدىن ياخشى كۆرۈپ قالغانىدىم. ھەقىقەتەن ئۇ مېنىڭ ئەڭ مۇناسىپ ئۆمۈرلۈك ھەمراھىم، سىردىشىم بولۇشقا ئەرزىيدىغان يىگىت ئىدى دادا! ئېيتىڭا، ھەر قانداق ئەھۋال ئاستىدىمۇ كىشى ئۆزىنى بەختلىك قىلىدىغان يولنى، ئىشنى، ئىنساننى تاللىسا گۇناھلىق بولۇپ قالامدۇ؟ چىن ئىمان - سىرىڭىز، ۋىجدانىڭىز، بىلەن ئېيتىڭا؟

غۇلجىغا، قەدىردان ئائىلىمىزگە قايتىپ كېلىپ، ئېمىشقىدۇر خۇشال بولۇشنىڭ ئورنىغا غەمكىنلىشىپ قالدىم. ئاپام ۋە سىز مېنىڭ بۇ ھالىتىمنىڭ تېگىگە ئەلۋەتتە چۈشىنىپ يېتەلمەس ئىدىڭلار. پەقەت «قىزىمىزغا توققۇزتارا تازا يېقىپتۇ، سەمرىگەندىن باشقا ئېغىر - بېسىق بولۇپ قايتىپتۇ، بۇ راستتىنلا چوڭ قىز بولۇپ قاپتۇ» دەپ خۇشال بولۇشتۇڭلار، شۇنداق، قىممەتلىك دادا، قىزىڭىز توققۇزتارادىن چوڭ قىز بولۇپ، ھاياتنىڭ ئەڭ نازۇك، تۇيغۇلۇق سىرلىرىدىن خەۋەردار ۋە ئۇنىڭغا شەيدا قىز بولۇپ قايتقانىدى. ئەپسۇسكى، ئەسلىدە بۇ چوڭىيىش دۇنىڭ بېشىغا ھومانىڭ ئەمەس، جۇدۇن - چاپقۇنلۇق بۇلۇتنىڭ سايىسىنى سالماقچى ئىكەن ۋە ئاخىرى شۇنداق بولدى.

مەن شەھەرگە قايتىپ كىرىپ يىگىرمە كۈنلەردىن كېيىن، سەنەۋەر ھويلىمىزغا لەپپىدە كىرىپ كەلدى. ئۇ مەندەك مۇھەببەت باھارىنىڭ بوسۇغىسىدا تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئىچكىرىسىدىكى سىرلىق گۈزەللىكلەرگە ئىنتىلىۋاتقان ئارمانلىق بىر ئىنسان ئۈچۈن باھار قارلىغىچىنىڭ ئەينى ئۆزى ئىدى.

سەنەۋەرنىڭ كەلگىنىگە ئائىلىمىزدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن خۇشال بولغان بولسىمۇ، ئەمما ھېچقايسىسىنىڭ خۇشاللىقى مېنىڭ خۇشاللىقىمنىڭ قولىغا سۇ قۇيۇپ بېرەلمەيتتى. جېنىم دادا، ئاشۇ كۈنى سىز سەنەۋەردىن توققۇزتارادىكى تۇغقانلارنىڭ ئەھۋالى توغرىسىدا ئېزىپ - مىجىپ، تۈگىمەس سوئاللىرىڭىزنى سوراۋاتقىنىڭىزدا سەنەۋەرنىڭ سەل ئارقىسىدا تاقەتسىزلىنىپ ئولتۇرغان ئەسكى قىزىڭىز ناجەشكە دىققەت قىلمىدىڭىز. سىزنىڭ پاراڭلىرىڭىز ئۇنىڭغا ھاياتىدا بىرىنچى قېتىم تولىمۇ ئۇزۇن، ئارتۇقچە بولۇپ تۇيۇلدى. ھايات ۋاقتى كەلگەندە ئىنساننى مۇشۇنداقمۇ ئۆزگەرتىۋېتىدىكەن!

كېيىن مەن ئۆزۈمنىڭ خاس ھۇجرامدا سەنەۋەرنىڭ ئاغزىغا قارلىغاچ بالىسىدەك تەلمۈرۈپ قاراپ ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ پاراڭلىرىنى ئاڭلىدىم. توغرىسى، ئۇ بۇ قېتىم شەھەرگە مەخسۇس مېنىڭ ئۈچۈنلا كىرىپتۇ.

مەن كەتكەندىن كېيىن خەمت ئاجايىپ بىر ئىنسانغا ئايلىنىپ قاپتۇ. يۈرۈش - تۇرۇش، گەپ - سۆزلىرىلا ئۆزگىرىپ قالماستىن، بەلكى ئىش - ئوقەتىدىمۇ چوڭ ئۆزگىرىش بولۇپتۇ. يەنى ھېلىقى دۇكىنىنى ئەمدى ئاچمايلا قويۇپتۇ. تاماكىنى ئاندا - ساندا چېكىدىغان يىگىت، ئەمدىلىكتە موخوركىنىڭ قېپىنى يارىدىغان بولۇپتۇ. ھەدېسىلا سەنەۋەرنى ئىزدەپ، ئەھۋالىمنى سۈرۈشتۈرىدىكەن، سەنەۋەر مېنىڭ توغرامدا راستۇر، يالغاندۇر بىر گەپلەرنى قىلىپ قويسا تۇتۇلغان چىرايى باھار ئاپتىپىدەك ئېچىلىپ، خىيالچان كۆزلىرى توشقاننىڭ كۆزىدەك ئويناپ،

تېخىمۇ چىرايلىقلىشىپ كېتىدىكەن... بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، ئولتۇرالمايلا قالدىم. ئاغزىغا كەلگەن گەپلەر بىلەن مېنى ئۇچۇرۇپ ماختاپ، بىچارە خەمىتنىڭ يۈرىكىنى تېخىمۇ سەكپارە قىلغىنى ئۈچۈن سەنەۋەرنى ئەيىبلەپمۇ كېتىپتىمەن.

كەچتە سەنەۋەر ئىككىمىز مېنىڭ تارغىنە كارىۋىتىمدا قىستىلىشىپ ياتتۇق. توققۇز تارادىن كەلگىنى ئۈچۈنمىكىن، گويا ئۇ سەنەۋەر ئەمەس، بەلكى ماڭا... ئاھ دادا، ھاياسىز قىزىڭىزنى ۋە ئۇنىڭ سىزگە دەرد تېپىپ بەرگەن ئۆتمۈشىنى يەنە بىر قېتىم كەچۈرگەيسىز!

سەنەۋەر ماڭا خەمىتنىڭ پات يېقىندا غۇلجىغا كىرىدىغانلىقىنى، مەن بىلەن توي ھەققىدە، ئۆيىمىزگە ئەلچى كىرگۈزۈش ھەققىدە مەسلىھەتلىشىدىغانلىقىنى ئېيتتى. بۇ قېتىم سەنەۋەرنىڭ كىرىشى ئاساسەن ئۇنىڭ يېلىنىشى بىلەن، مېنىڭ تومۇرۇمنى ئاخىرقى قېتىم تۇتۇپ بېقىش ئۈچۈن بولغانىكەن. بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ ھەم چەكسىز خۇشاللىققا چۆمدۈم ھەم تولىمۇ ئىزتىراپقا چۈشتۈم. خۇشاللىقىم، خەمىتنىڭ مېنى بارغانسېرى ياخشى كۆرۈپ، ئىشق ئوتىدا سەكپارە بولۇۋاتقانلىقى ئىدى. روشەنكى بۇنىڭ ئارقىسىدا گۈزەل، شېرىن كېلىچەك، تۈگىمەس سۆيگۈ ناخشىلىرى بار ئىدى. ئىزتىراپىم: سىزنىڭ پولات شەمشەردەك چۇس، تاشتەك سالماق مىجەزىڭىز، شۇلارغا قوشۇلۇپ ئوتتۇرىمىزدىكى تالاي-تالاي ئاتا-پەرزەنتلەرنىڭكىدىنمۇ ھەسسىلەپ كۈچلۈك، يالقۇنلۇق، ئاتا-پەرزەنتلىك مۇھەببەت تۈپەيلى ئىدى. ئويلا-ئويلا خۇشاللىقىمۇ، ئەندىشىمۇ مېنى تەڭلا ئازابلاشقا باشلىدى.

كېيىنكى گەپلەرنى قانداقمۇ بەتەپسىل ئۇيالماستىن سىزگە دەپ بېرەلەيمەن دادا؟ ئۇنىڭسىزمۇ ھاياتلىقىڭىزدا ئالدىڭىزدا قىلىنلىشىپ كەتكىنىم ئاز كەلگەندەك، قەبرىگاھىڭىزدىمۇ ئارامخۇدا ياتقۇزماي، نۇرغۇن گەپلەرنى قىلىۋەتتىم. بىراق بۇ گەپلەرنى سىزگە دېمەي كىمگە دەيمەن دادا؟ رۇخسەت قىلىڭ!

خىياللار، ئەندىشىلەر، غىزاسىز، ئۇيقۇسىز ۋە بىر-بىرىنىڭ پەرقى يوق كۈندۈز-كېچىلەردىن قانچىسى ئۆتۈپ كەتكىنىنى سەزگۈدەك بولماي تۇرۇپلا ئۇ... ئالدىمدا پەيدا بولۇپ قالدى. ئاھ خۇدايىمەي، ئۇنى قايتا كۆردىمۇ، خىياللار، ئەندىشىلەر، ئىككىلىنىشلەر، ھەممە نەرسە، ھەتتاكى دۇنيا ئۇنتۇلدى...

خەمىت ئىككىلەن بىرىنچى قېتىم جىددىي، ئەستايىدىل ئولتۇرۇپ تولۇن ئاي، ياپراقلارنىڭ سېھىرلىك شىلدىرلاشلىرى ۋە يىراقتىن كېلىۋاتقان ئېلېكترونلۇق چالغۇنىڭ جۇشقۇن ئاۋازىغا دىققەت قىلمىغان ھالدا كېلىچەك ئىشىمىز، تەقدىرىمىز ھەققىدە باش قاتۇردۇق. مەن كۆز ئالدىمىزدىكى ئەڭ چوڭ مۈشكۈلنى، دادامنىڭ بۇ ئىشقا قوشۇلماسلىق ئېھتىماللىنى، ھەتتا بۇ ئېھتىمالنىڭ چوڭلۇقىنى خەمىتكە ئېيتتىم. جېنىم دادا، ھەرگىز سىزنى يامانلاپ، ياكى سىزدىن قېيداپ دېگىنىم يوق بۇ پاراڭنى، سىزدىن قىيالماسلىق، تەپ تارتىش ھېسسىياتى بىلەن ئېيتتىم. خەمىت مېنىڭ كۆڭلۈمنى ھەممە جەھەتلەردىن تولۇق چۈشەنگەن، مېنى چىن كۆڭلىدىن يارىتىپ قالغان يىگىت بولسىمۇ، ئەمما لېكىن بۇ گەپكە ئۇنچىۋالا ئېتىبار قىلمىدى. بەلكىم ئوغۇل

بالا بولغانلىقى ئۈچۈن شۇنداق قىلغاندۇر. ياق، ئىشىنىمەنكى، ئۇ بىزنىڭ ئائىلىمىزنىڭ ئەھۋالىنى، بولۇپمۇ سىزنىڭ مىجەزىڭىزنى بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن مېنىڭ ئەندىشەمگە پەرۋا قىلمىدى. قايسى ئاتا - ئانا ئۆز پەرزەنتىنىڭ بەختىگە كۆڭۈل بۆلمەيدۇ ناجىدە؟ — دېدى خەمىت كۆزۈمگە قادىلىپ قاراپ، — ئۇنچىۋالا غەم قىلىپ كەتمەڭ، كۆڭۈل دېگەن ئۇلۇغ دەيدىكەن كونىلار، مېنىڭ كۆڭلۈم تولىمۇ خاتىرجەم تۇرىدۇ. ئىشىنىمەن، دادىڭىزمۇ، ئاپىڭىزمۇ ئەلچىنى كۆرگەندە سىزنى چۈشىنىدۇ، خۇرسەن بولۇشىدۇ!

مەن نېمىمۇ دېيەلەيتتىم، يەنە تەرسالىق قىلىپ، خەمىتنىڭ ئالدىدا ئۇ تېخى كۆرمىگەن سۆيۈملۈك ئاتا - ئانامنىڭ غەيۋىتىنى قىلايمۇ؟ خەمىت گېپىمنىڭ مەنىسىگە چۈشەنمەستىن ئائىلەم ھەققىدە باشقىچە چۈشەنچىگە كېلىپ قالسا قانداق قىلىمەن؟ ھەتتا چۆچۈپ داجىسا... شۇنىڭ بىلەن مەن خەمىتنىڭ ئاخىرقى پارىڭى، تەسەللىسى ۋە كۆڭۈل ھەققىدىكى ساددا ئېتىقادىغا نائىلاج كۈلۈمسىرەش بىلەن جاۋاب قايتۇردۇم.

خەمىتلەرنىڭ غۇلجىدا بىر تۇغقىنى بولۇپ، بۇ قېتىم ئۇ شۇلارنىڭكىگە چۈشكەن ئىكەن. مەسلىھەتلىشىش ئارقىلىق بىزنىڭكىگە شۇ تۇغقىنىنىڭ ئەلچىلىككە كىرىشىنى قارار قىلىشتۇق. مېنىڭ كۆرسەتمەم بىلەن خەمىتنىڭ ھېلىقى تۇغقىنى ئالدى بىلەن مەھەللىمىز مەسچىتىنىڭ ئىمامى، كۆپنىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر ئىسمائىل مەخسۇمنىڭ ئالدىغا كىرىپ، ئۇنىڭغا ئەھۋالاتنى چۈشەندۈرگەندىن كېيىن ئاران تەستە ئۇنى «خۇدا يولىدىكى ساۋابلىق ئىش»قا قول سېلىشقا كۆندۈردى. مەخسۇمكامنىڭ تەستە رازى بولسىمۇ ھەر ھالدا ئەلچىلىككە مېڭىپ بېرىشكە ماقۇل بولغانلىقىنى خەمىتتىن ئاڭلاپ مەن نەچچە كۈنلەردىن بېرى دەككە - دۈككىگە چۈشۈپ، قويغان - تۇتقىنىمنى بىلمەي يۈرگەن تۇشقان يۈرەك قىزنىڭ نېمىشقىدۇر خېلىلا يەڭگىللىشىپ ھەتتا ئۈمىدلىنىپ قالدىم.

ماڭا بۇ دۇنيادا خۇشاللىق ياراشمايدىكەن دادا! ئاشۇ كىچىككىنە ئۈمىدلىنىش، يەڭگىللىشىش بىلەن تېخى ئىككى كۈن مەستخۇش ياشىماستىن تۇرۇپلا، مېنىڭ نازۇك باھار يوپۇرمىقىدەك قەلبىمنى مىسلىسىز زور تاش، ياق، تاش ئەمەس ھەسرەتنىڭ پۈتۈنسۇرۇك تېغى بېسىۋالدى، مىجىپ تاشلىدى ...

ئەلچىلەر تېخى بىزنىڭ ھويلىدىن چىقىپ كەتمەي تۇرۇپلا، پەرزەنت دېگەندە سەكپارە بولغان ئانام چىرايىدا قان قالمىغان ھالەتتە ھۇجرامغا، مېنىڭ خاتىرسىزلىنىش، دەككە - دۈككە ئىلكىدە ئۆزۈمنى ھەر ياققا ئۇرۇۋاتقان تارغىنە قەپىسىمگە يۈگۈرۈپ كىردى، ئۆمچەيگىنىچە ماڭا تىكىلىپ بىر ھازا تۇرۇپ كەتتى - دە، ئاخىر:

— ئەقىلسىز قىزىم، نېمە قىلىپ قويدۇڭ؟ مېنى ئۆلتۈردىڭغۇ، بىزنى قۇرۇتتىڭغۇ! ... — دېدى.

ئېتىلىپ بېرىپ بىچارە ئانامنىڭ ئورۇق، تىترەۋاتقان تېنىنى چىڭ قۇچاقلىۋالدىم. ئۆزۈممۇ بەزگەكتەك تىترەۋاتاتتىم. ماڭا ئارتۇق گەپ كېرەك ئەمەس ئىدى. بولغان ئىشنىڭ ھەممىسىنى زىل - زەۋەربىگىچە چۈشەنگەن، تۇيۇپ ئۈلگۈرگەنىدىم.

شۇ كۈنى سىزنى كۆرمىدىم، توغـ
رىسى، سىزدىن قېچىپ يۈردۈم دادا. مۇ-
شۇك يولۋاستىن، جىنايەتچى ساقچىدىن
قاچقاندەك قېچىپ يۈردۈم. ئۆيىمىز مـا-
تەم جىملىقىغا چۆكتى. ئاكىلىرىم ماڭـا
سالقىن نەزەر بىلەن، خۇددى مەن ئىنـ
تايىن ئىزالىق بىر ئەيىب ئۆتكۈزۈپ
قويغاندەك قارىشاتتى. ئوتتۇرانچى ئاكام
ھەۋزۇلنىڭ سىياقى خۇددى مېنى ئۇرۇ-
ۋېتىدىغاندەكلا ئىدى. ئانام بولسا كۆ-
زىدىن يېشى قۇرۇمىغان ھالەتتە سىـز بار
ئۆيگە ھېلى سىركايدا قايناق سۇ، ھېلـى
دورا، ھېلى ھۆللەنگەن لۆڭگە توشۇيتتى.
دۇنيا ئەمدى ماڭا قاراڭغۇ، ئالـەم
ماڭا تار بولدى، قانداق قىلاي، ئىككـى
ئوتنىڭ ئارىسىدا قالدىم. ئۆيىمىزدە مەن
تەقىپلەنگەن ئىنسانغا ئايلاندىم. تـالادا
ۋەدىلەشكەن جايـدا خەمىت مېنى تاقەتـ
سىزلىك بىلەن كۈتۈۋاتاتتى. ئۈچ كـۈن
سىرتقا چىقمىدىم؛ تۆتىنچى كۈنىگە كەلـ
گەندە كۆزۈمگە خەمىتتىن بـۆلـەك جا-
ھاننىڭ ھېچنېمىسى كۆرۈنمىدى. (مىـڭ
مەرتىۋە ئەپۇ سورايمەن دادا!) ماڭا تو-
نۇش يەرگە يېرىم ئۆلۈك ھالدا يەتتىـم.
خەمىت تەشۋىش، تاقەتسىـزلىكتـە مېنـى
كۈتۈپ تۇرغانىكەن.
خەمىت ئىككىيلەن خۇددى توكيانـ
دا قېپىقسىز قالغان سەيياھلارنىڭ ھـاـ
لىغا چۈشۈپ كۆرۈشتۇق، مۇڭداشتۇق، ئۇ
ماڭا بولغان ئىشلارنى دەپ بەردى.
ــ مېنىڭ ئاتا ـ ئانىمدىـن سو-
راقسىز، ئوغرىلىقچە يىگىـت تـاپىدىغـان
قىزىم يوق، سىلەرگە رۇخسەت! ــ ئىكـ
كى ئەلچىگە مۇشۇ گەپنى ئېيتقـان چېغىـ
ڭىزدا قـانچىلىـك ئاچچىقلانغانسـز ۋە
ئازابلانغانسىز ـ ھە دادا؟
مەن قاراڭغۇدا ھـەدەپ مىشىلـداپ
يىغلايتتىم، خەمىت بولسا مېنى بەزلەيتـ
تى. مېنىڭ ئائىلە بېسىمىدىـن قورقـۇپ
ۋەدەمدىن يېنىۋېلىشىمدىن قورققانـدەك،
يۈرىكىنى قايتا ـ قايتا ئىزھار قىلاتتى.
قۇلىقىمنىڭ تۈۋىدە شىۋىرلاپ، ئۆزىنىـڭ
پىلانىنى، ئارمانلىرىنى سۆزلەيتتى.
ئائىلىدىكى قاتتىق تەقىپكە مېڭىپ
ئامال بىلەن تاقابىل تۇرۇپ، ھەر ئاخـ
شىمى بىر ئامالاپ ۋەدىلەشكـەن جايغـا
كېلەتتىم. راست گەپنى قىلسـام، ئانـام
بىچارە سىزدىن ھەرقانچە قورقـۇپ تۇر-
سىمۇ مەجبۇرەن مېنىڭ رايىمغـا بېقىـپ
سىرتقا چىقىشىمغا ئىمكانىيەت يارىتىـپ
بېرەتتى. ئۇمۇ بەلكى كېيىنكى ئىشلارنى
قىياس قىلالمىغان بولغىيتتى. مېنى سىرتـ
قا چىقىپ، بۇ پېشكەلنـى تىنجىتىۋېتىدۇ
دەپ ئۈمىدلەنگەن بولغىيتتى. ئەكسىچـە،
مەن بارغان جايدا خەمىـت ھـەر كۈنـى
توختىماستىن قۇلىقىمغا شىۋىـرلاپ ئەپـ
سۇن ئوقۇيتتى ... تۇنجى مۇھەببىتنىـڭ
شېرىن دېڭىزىغا بارغانسېرى غەرق بـو-
لۇپ كېتىۋاتقان مـەن ئەسكـى قىزدېـز
بولسـام، بۇ ئەپسۇنلارنـى ئاڭلىغانسېرى،
خەمىتنىڭ باغرىغا يېقىنراق، تېخىمۇ يې
قىنراق، سۈرۈلەتتىم، بېرىپ ...
ھەقىقەتنى سۆزلىمەستىن نېمە چا-
رە دادا؟ سىزنىڭ غەزىپىڭىزدىـن قـور-
قۇپ، ئاخشاملىرى خەمىتنىڭ، مېنى دەپ
تۇغۇلغان يۇرتى توققۇزتارانى، جانكۆيەر
ئانىسى ۋە ئىش ـ ئوقىتىنى، قىسقىسى ئاشۇ
تـالزارلىقتىن بـۆلەك بارلىق دۇنيـانى
ئۇنتۇغـان خەمىتنىڭ كۆڭلىگـە تەسكىن

www.uyghurkitap.com

بېرىش ئۈچۈن، ئۇنى تاقەتلىك ۋە ئۈمىدۋار ئىنسانغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن «تۈن ئوغرىسى» بولۇپ يۈرۈپ، سۆيۈملۈك ئادىمىم بىلەن شۇ خىلۋەتگاھدا ئىرماش-چىرماش بولۇپ يۈرۈپ، ئۆزۈمنىڭ نېمە ئىش قىلىپ قويغىنىمنى، قانداق بىر ئىنسانغا ئايلىنىپ قالغانلىقىمنى ئۇقمايلا قاپتىمەن. بىر ئايدىن كېيىن مېنىڭ ۋۇجۇدۇمنى بىر ئەلچى، بىر مۇدھىش، قاباھەتلىك چۈشتەك رېئاللىق ئەلچىسى سوغۇق شەپە بىلەن تىترەتتى. قەلب دەرۋازامنى رەھىمسىز قولى بىلەن ۋەھىمىلىك تاقىلداتتى. بۇ شەپىنى ئاڭلىغان كۈنۈم، ئىشىنەمسىز دادا، مەن بىتەلەي قىزىڭىز تاق بىر سوتكا تىرىك ئۆلۈك بولۇپ يۈردۈم. يادىمغا ئەڭ ئاۋۋال كەلگىنى ئۆلۈم بولدى. لېكىن، لېكىن جان نېمىدېگەن تاتلىقتۇر دادىجان! بۇ ۋاپاسىز جېنىمنى، جاپاكەش تېنىمنى نېمانچىۋالا قەدىرلەپ كەتكەندىمەن؟

تېنىمدىكى مۇدھىش ئۆزگىرىش جېنىمنى ئالمىغان بولسىمۇ، ئەس-ھوشۇمدىن ئايرىپ، مېنى ساراڭ قىلىپ قويايلا دېدى. ھەپتە ئىچىدىلا قۇرۇپ، ياداپ تۈگىشىپلا كەتتىم. ئەمدى ئۆز ئۆيۈم، سىز بار بۇ قەدىردان ھويلا ماڭا قەپەستەك، زىنداندەك بىلىنەتتى. دادا، سىزنىڭ سۇرلۇك، ئۆتكۈر كۆزلىرىڭىز شۇنچە قېلىن تاملارنى تېشىپ ئۆتۈپ، مەن بىغاچ قۇلاق قىزىڭىزنىڭ ۋۇجۇدىدىكى ئەيىبلىك ئۆزگىرىشنى كۆرۈۋالغاندەكلا تۇيۇلاتتى. ئازابلىق كۈنلەرنىڭ ھەر بىر سائىتى ئەمدى مەن ئۈچۈن ئايدەك، ھەتتاكى يىلدەك سېزىلىشكە باشلىدى. بىر ھەپتىگىچە خەمىت بىلەن ئۇچرىشىدىغان پېرىمىزگە، تالىزارلىققا بارمىدىم. ئۇنىڭ ھەر ئاخشىمى مېنى سائەتلەپ ساقلاۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇرساممۇ، بارالمىدىم. بۇ چېكىگە يەتكەن ئازاب، تاكى رەھىمسىز تەقدىر مېنىڭ شەرمەندە سىرىمنى ئاشكارىلاپ قويغىچە داۋاملاشتى.

ئاشۇ ئۇياتلىق، لەنىتى كۈننى تاكى ئۆلگىچە ئۇنتالمايمەن. شۇ كۈنى چۈشتىن كېيىن ھويلىدا ئىككىمىزلا قالغانىدۇق دادا، ئاكىلىرىم ئىش-ئوقەت بىلەن سىرتقا چىقىپ كەتكەن، ئاپام يېقىن بىر تۇغقىنىمىزنىڭ نەزىرىسىگە كېتىپ قالغانىدى. يۈرەك كېسىلىڭىز يەنە قوزغاپ قالغاچقا، سىز ئىشقا بارالمىغانىدىڭىز. قوشلاپ دەرد، ئۇياتلىق ئازابتىن تۈگىشىپ، قۇشقاچچىلىكلا جېنى قالغان مەن ئەيىبكار قىزىڭىز، ھاجەتخانىدىن قايتىپ چىقىۋېتىپ، ھويلىغىلا يىقىلىپتىمەن. سىز بولسىڭىز ئەندىشە ۋە سەكپارىلىق ئىلكىدە مېنى قوشنىلارنىڭ قول ھارۋىسىغا ياتقۇزۇپ، يېقىن ئەتراپتىكى دوختۇرخانىغا چېپىپسىز ۋە بىر سائەتتىن كېيىن دوختۇرنىڭ مۇبارەكلىشىنى ئاڭلاپ، بېشىڭىزغا ئاسمان يىقىلىپتۇ. دوختۇرنىڭ ئالدىدىلا ھوشىڭىزدىن كېتىپ قاپسىز...

بۇ ئىشلارنى مەن قاچان ئۇقتۇم دادا؟ سىز بالنىستقا، مەن ئۆيگە ئاپىرىلىپ ئېسىمگە كەلگەندىن كېيىنلا ئۇقتۇم، يىغلىدىم، قاقشىدىم، بەتتەر تۈگىشىپ كەتتىم. لېكىن بۇلار نېمىگە ئەسقاتاتتى؟

بىر نەچچە كۈندىن كېيىن مەن ئامالسىزلىق ئىلكىدە جانىجان ئائىلەمىزدىن، سىلەردىن ئايرىلىپ، خەمىتكە ئەگىشىپ... كېتىپ قالدىم. بالنىستقا بېرىپ سىزنى كۆرەي، گۇناھىمنى تىلەپ، ئاياغلىرىڭىزغا يىقىلاي دېگەنىدىم، بىراق سىز رۇخسەت

قىلمىدىڭىز، ئاكىلىرىم مېنىڭدىن يۈز
ئۆرۈشكەن، بىلىمەن، ئۇلار ۋىجدان ئازا-
بى، نومۇس ئوتىدا پۇچۇلىناتتى. ئاپام
بىچارىغۇ بۇ كۈنلەردە يىغلاڭغۇ ھەيكەلنىڭ
ئۆزىلا بولۇپ قالغانىدى. قىسقىسى ئۆيى-
مىزدە، بىر چاغلاردىكى كۆڭۈللۈك كىچىك
دۆلەتتە ماڭا ئورۇن قالمىغانىدى.

جېنىم دادا، مەن نەدىنمۇ بىلەي،
ئاشۇ كۈن، شۇ مىنۇتتىن باشلاپ سىزنىڭ
سالاپەتلىك يېقىملىق قامىتىڭىز، مېنىڭ
ئۈچۈن ھەممىدىن قىممەتلىك بولغان دى-
دارىڭىز كۆزۈمدىن غايىب بولدى. ئاھ،
يۈزمىڭلارچە ئاھ، شۇ كۈندىن ئېتىبارەن
مەن سىزنىڭ مەككە ـ مەدىنەمدەك چېھرى-
ڭىزدىن، چېچەن، شېرىن سۆزلىرىڭىزدىن،
ھەممە ـ ھەممە نەرسىڭىزدىن جۇدا بولدۇم،
مەھرۇملۇق جازاسىغا ھۆكۈم ئېتىلدىم.
توپتوغرا يەتتە يۈز قىرىق ئۈچ كۈن-
دىن كېيىن مانا شۇ تاپتا قەبرىگاھىڭىزغا
كېلىپ سىزگە ھالىمنى بايان قىلىۋاتى-
مەن، گۇناھىمنى تىلەۋاتىمەن، تىرىكلىكىڭىز-
دە ئەمەس، ئۆلۈكىڭىزدە سىز بىلەن پا-
راڭلىشىۋاتىمەن. نېمىشقا ئاۋازىڭىزنى ئۈن-
لۈك چىقىرىپ، بىرلا قېتىم «ھالىڭ نې-
چۈك ناجەش قىزىم» دېمەيسىز دادا؟ مۇ-
بادا شۇ چاغدا مەن رەنجىتمىگەن بولسام،
مۇبادا سىزمۇ مېنى ئەپۇ قىلىۋەتكەن بول-
سىڭىز ئىشلار بۇنچىۋالا بولۇپ كەتمەس-
مىكىن دادا؟

شۇنداق قىلىپ دادا، مۇھەببەت قاي-
نىمىدا پىر قىراپ، سىزدىن يۈز ئۆرىگەن،
ھۆسنىگە لايىق ئەقلى يوق قىزىڭىز ناجى-
دە غۇلجا شەھرىدىن كۆزى ئارقىدا قې-
لىپ چىقىپ كەتتى، زار ـ زار يىغلاپ چى-
قىپ كەتتى. راست گەپنى قىلسام ئۆيۈم ـ
گە، ھەتتا گېزى كەلسە ئانامغىمۇ چىدار
ئىدىمغۇ، لېكىن دادا، بىر سىزگە، سىز-
گىلا زادى چىدىمايتتىم. «ئىلى مېھمان-
خانىسى» قورۇسىدا توققۇزتارانىڭ پاس-
سازىر ئاپتوبۇسىغا چىقىپ ئولتۇرغىنىمدا،
ئىچىمدە يىغلاپ تۇرۇپ، «جېنىم دادا،
سىزگە قارايۈز بولدۇمغۇ!» دەپ تەكرار-
تەكرار نىدا قىلدىم.

توققۇزتارادا خەستىلەرنىڭ ئۆيىگە
چۈشتۇم. ئانا ـ بالا ئىككىسى بىر كەڭ
ھويلىدا تۇرىدىكەن، خەستىنىڭ ئاپىسى،
يەنى مېنىڭ قېيىن ئانام بولمىش سېمىزغىنا
چاۋاش ئايال مېنى ئىزا ـ ئاھانەتسىز،
جىمجىتلا قارشى ئالدى. تالاي كۈنلەر-
گىچە دەرۋازىغا ئىچىدىن قۇلۇپ سالدۇ-
رۇپ، كوچىغا دارىمىدىم. راستلا، ئارىلىق-
تا قىزىل قەغەز كېسىدىغان يەرگە بىر
قېتىم بىرىپ كەلدۇق. خەستە ھەممە ئىش-
نى توغرىلاپ قويغان چېغى، خەلق ئىش-
لار خادىمى پەقەت مېنىڭ رازىلىقىمنى
تەكرار سوراپ، قولۇمدىن تىلخەت ئال-
غاندىن كېيىن قىزىل قەغەزنى ئىتتىكلا
كېسىپ بەردى. شۇ كۈنى خۇپتەندىن كې-
يىن مەھەللىنىڭ تۆت جامائىتى كىرىپ،
ئىمامنىڭ ئوقۇغان نىكاھىغا شاھىتلىق قى-
لىشتى. شۇنداق قىلىپ مېنىڭ ئۆمۈرلۈك
سودامنىڭ تونى پىچىلدى. مەن ئەمدى
ناجىدە ئاتلىق، ئەركە، ھەۋەسمەن قىز-
دىن ئۆي ئايالىغا ئايلاندىم. مېنىڭ جا-
پاكەش ئانام يىللاپ ـ يىللاپ ئارزۇ قىل-
غان، شۇ ئارزۇ تۈپەيلى تالاي ئۇزۇن كې-
چىلەرنى كۆزلىرىگە ئۇيقۇ دارىتماي ئۆت-
كۈزگەن، ئۇرۇق ـ تۇغقان، قولۇم ـ قوش-
نىلارغا سۆزلەپ يۈرگەن دۆڭگە ـ داراسلىق
تويۇممۇ بولمىدى. لىنىز ئەزىز ئاتام بىھ-

www.uyghurkitap.com

خۇدايىم بەرگەن ئۆز قىزىمەي!» دەپ يۈ-
رۈيدىغان ئانىسى قېيىن ئانامنىڭمۇ بۇ كۈن-
لەردىكى غېمى شۇ بولۇپ قالغانىدى.

— كىرىمەن، قۇدىلىرىمنىڭكىگە يوغان بېشىمنى كىچىك قىلىپ كىرىمەن، قوغلى-ۋەتسىمۇ كىرىمەن! سىلەر ئۇچۇن ئالدى-لىرىغا يىقىلىپ، رازىلىقىنى، ئەپۇسىنى ئېلىپ چىقىمەن! بەندىنىڭ گۇناھىدىن خۇ-دايىممۇ ئۆتىدۇ، بەندە ئۆتمەسمۇ!... — دەيتتى قېيىن ئانام كۈندە بىر ئەمەس، بىر نەچچە قېتىم ۋە شۇنداق قىلىشقا راستىنلا جابدۇنۇپ يۈرەتتى.

ئاخىر خەمىت مېنىڭ بۇ ھەقتىكى پىكرىم-نى سورىغىنىدا، مەن قېيىن ئانامنىڭ بىزنىڭ-كىگە بېرىشىغا قوشۇلمىدىم. مېنىڭ ئويلىغىنىم دادا، ئاساسەن سىز، سىزنىڭ ماڭا بەش قولدەك مەلۇم بولغان مىجەزىڭىز ئىدى. بىچارە ئاق كۆڭۈل قېيىن ئانامنىڭ مېنىڭ كۆز ياشلىرىمغا چىدىماستىن پىداكارلىق كۆر-سىتىۋاتقىنىغا يارىشا، كۆڭلىنىڭ ئازار يەپ قالماسلىقىنى ئويلايتتىم. شۇنىڭ بىلەن تەڭلا تېنىم شۈۋۈلدىغان ھالدا «خۇدا، مەنمۇ ئىكرام تاغامنىڭ ھالىغا قېپقالارمەن-مۇ؟» دەپ ئويلايتتىم. ھەقىقەتەن، ئاقىۋەت شۇنداق بولدىغۇ جېنىم دادا!

خەمىت مېنىڭ كۆرسەتمەم بويىچە ئاپىسىنى ئېلىپ مىسمام چوڭ ئاپاملارنىڭكىگە ئىككىنچى قېتىم باردى. راستىنى ئېيتقان-دىمۇ، سىزنىڭ ئالدىڭىزغا بېرىشقا چوڭ ئا-پامدىن بۆلەك مۇناسىپ ئادەم يوق ئىدى. مىسمام چوڭ ئاپام، تەبىئىكى بۇ ئىلتىماسنى باشتا قەتئىي رەت قىپتۇ. دادا، ئۇ سىز بىلەن بىر قورساقتىن چىققان قان-قېرىن-داش بولغاچقا، ئىنىسىنىڭ تاشتەك مىجە-زىنى بىلەتتى. لېكىن قېيىن ئانام بىلەن خە-مىتنىڭ، شۇنداقلا ئۆيدىكى چوڭ-كىچىك تۇغقانلىرىمىزنىڭ قايتا-قايتا يېلىنىشى، زورى بىلەن ئۇ ئاخىرى بۇ مۇشكۈل ۋە-زىپىنى زىممىسىگە ئېلىشقا ئاران ماقۇل كەپتۇ. بولۇپمۇ سەنەۋەرنىڭ مېنىڭ يېنىمنى ئېلىپ يىغلاپ تۇرۇپ ئىلتىماس قىلىشى ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاخىرى ئېرىتىپتۇ.

— بوپتۇ، — دەپتۇ ئاخىرى، — ئاز-ماس ئاللا. بۇ دۇنيادا ئىككى بالامنىڭ خالىس ئىشىغا بىر مېڭىپ كۆرەي. يامىنى كەلسە غوجالىم مېنى ھويلىسىدىن قوغ-لاپ چىقىرىۋېتەر...

مىسمام چوڭ ئاپامنىڭ ماقۇل دېگەنلى-كى مېنىڭ ئەلەمدە قالغان قەلبىمگە ئۈمىد-نىڭ شولىسىنى چۈشۈردى. بىرنەچچە كۈن جانلىنىپ، پۇت-قولۇمغا ماغدۇر كىرىپ قالغاندەك بولدى. شۇنىڭ بىلەن مەن يۈگۈ-رۈپ يۈرۈپ ئائىلىمىزگە، ئاكىلىرىم، چوڭ يەڭگەم، ئاپام ۋە سىزگە ئاتىغان يوللۇق-لىرىمنى مول قىلىپ راسلاشقا كىرىشتىم.

ئاھ، جېنىم دادا، سىزنىڭ شىكەس-تىلەنگەن باغرىڭىز بىز ئويلاپ يۈرگەندىن-مۇ بەتتەر داغلىنىپ كەتكەنىكەن ئەمەس-مۇ. مېنىڭ ئۈچ-تۆت كۈنلۈك خۇشاللى-قىم يەنىلا گويا كى شامالدا قالغان توزغاق-تەك پۇرۇلداپ توزۇپ كېتىش تەقدىرىدىن قۇتۇلالمىدى. مىسمام چوڭ ئاپام شەھەرگە كېتىپ بىر ھەپتە بولدى دېگەندە بىزگە مەن تەشۋىشلىنىپ ئويلاپ يۈرگەندىنمۇ بەت-تەر شۇم خەۋەرنى ئېلىپ قايتىپ كەلدى. دادا، سىز مېنىڭ گۇناھىمدىن، تەلەيسىز كەم ئەقىل، بىر چاغلاردا جاندىنمۇ ئەزىز كۆرۈدىغان قىزىڭىزنىڭ گۇناھىدىن يەنە ئۆتمەپسىز.

— مېنىڭ ئاتا-ئانىمىدىن بىشوراق

ئوغرىلىقچە يىگىت تۇتۇدىغان، هارامدىن
بالا تاپىدىغان قىزىم يوق! بۇ گەپنى قاي-
تا تىلغا ئالماڭ هەدە!— مىسمام چوڭ ئا-
پامغا شۇ گەپلەرنى قىلغىنىڭىزدا باغرىڭىز
قىيىش تاسمىدەك پارە-پارە بولۇپ، كۆ-
زىڭىزگە جاهان شۇنچىۋالا قاراڭغۇ كۆرۈ-
نۈپ كەتكەنمىدى ئەزىز ئاتىجانىم؟

مىسمام چوڭ ئاپام ئېلىپ كەلگەن بۇ
خەۋەرنى خەمىتتىن دەسلەپ چالا-بۇلا
ئاڭلاپلا، هوشۇمدىن كېتىپ، يىقىلىپ چۈ-
شۈپتىمەن. ئېسىمگە كېلىپ يىغلاپ تۇرۇپ
خەمىتتىن تەپسىلىي ئەهۋالىنى ئاڭلىدىم.
هاياتىمدا بىرىنچى قېتىم ئازابقا چىداپ،
بەرداشلىق بېرىپ تۇرۇپ ئاڭلىدىم. مېنىڭ
كاساپىتىمدىن كېسىلىڭىز قوزغىلىپ يېتىپ
قالغانلىقىڭىزنىمۇ، هېلىقى شەپقەتسىز هۆ-
كۈمنىمۇ بېشىڭىزنى ياستۇقتىن ئارانلا كۆ-
تۈرۈپ تۇرۇپ جاكارلىغانلىقىڭىزنىمۇ ئوچۇق
ئاڭلىدىم. ئاڭلاۋېتىپ يىغلىدىم، قاقشىدىم.
ئۆزۈمنىڭ تەلەيسىز تەقدىرىمگە ئەمەس،
سىز قەدىرلىك ئاتامنىڭ مەن تۈپەيلى
چەككەن رىيازەتلىرىڭىزگە ئېچىم ئېچىشىپ،
ئوت ئۈستىدىكى قىلدەك تولغىنىپ ئىڭرى-
دىم. شۇ هالىتىمدە ئەقىلسىزلىكىم تۈپەي-
لى ئۆتكۈزگەن سەۋەنلىكىمنىڭ سالمىقىنى
ھەقىقىي مۆلچەرلىدىم. كاشكىدى، مۇشۇلار-
نى هايات چېغىڭىزدا ئۆزىڭىزگە سۆزلەپ
بېرەلىگەن بولسام، دادا!

ئاخىر پۇشايمانلىق ھەسرەت، تاغدەك
ئېغىر دەرد مېنى كېسەلگە گىرىپتار قىل-
دى. خەمىت مېنىڭ تولا غەم چېكىۋېرىپ
تۈگىشىپ كېتىشىمدىن ئەنسىرىسە، قېيىن ئانام
قورسىقىمدىكى بالىنىڭ شىكەستە يەپ قې-
لىشىدىن ئەنسىرەپ، ئىككىسى مېنى ئىككى
تەرەپتىن بەزلەشەتتى، نەسىھەت قىلىشاتتى.
«تەخىر قىلايلى، ئاچچىقى يېنىپ قالار
ئاتا-ئانا دېگەن بالىغا چىدامدۇ ئاخىر!»
دېيىشەتتى. بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، ئىككى
ئوتنىڭ ئوتتۇرىسىدا پۇچۇلىنىپ مېنىڭ
پىراقىمدا كۆز يېشى قىلىۋاتقان،
لېكىن سىزنىڭ غەزىپىڭىزدىنمۇ كۆپرەك
كېسىلىڭىزنىڭ ئېغىرلىشىپ كېتىشىدىن
قورقۇپ كۆڭلىدىكى گېپىنى تېشىغا چىقى-
رالمايۋاتقان باغرى يۇمشاق ئانام كۆز
ئالدىمغا كېلەتتى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە
سىزنىڭ ئۆزۈم ئۈچۈن هازىرمۇ پەرىشتە-
دەك غۇبارسىز، ئالتۇندىن بىباها رۇخ-
سارىڭىز، قەددى-قامەتىڭىز ئالدىمدا نا-
مايان بولۇپ، ئۆتكەنكى بەختلىك كۈنلى-
رىم، مېھرى-شەپقىتىڭىزدە كىيىك بالى-
سىدەك يايراپ ئۆتكەن غەمسىز چاغلىرىم
ئېسىمگە كېلىپ، ئىچ باغرىمنى يەپ كېتەتتى.

دادا، ئەقىلسىز قىزىڭىزنىڭ قەبرىسى-
تاندىكى ئالجىشلىرىنى ئىڭشاۋاتامسىز؟
نېمىشقا ئۈندىمەيسىز! نېمىشقا ياتقان يې-
رىڭىزدىن چاچراپ تۇرۇپ مەن ياغاچ قو-
لاق قىزىڭىزنىڭ كاچىتىغا بىر شاپىلاق
سالمايسىز؟ شۇنداق قىلسىڭىز، دەل مۇشۇ
تاپتا قەلبىمدىكى بارلىق دەرد-ئەلەم-
لەردىن قۇتۇلۇپ يەڭگىللىشىپ قالغان بو-
لاتتىم. لېكىن بەكمۇ كېچىكىپ قالدىم، دادا!

جۇدالىق دەردىدە ھەسرەت چېكىپ
يۈرۈپ قورساق كۆتۈرگەن قىزىم ماھىرەنى
شەھەردە، ئۆزۈمنىڭ قەدىردان يۇرتىدا
تۇغدۇم. شۇنىڭدىن بىر ئاي ئىلگىرى خە-
مىت قېيىن ئانامنىڭ زورى بىلەن شەھەردىن،
ئالدىڭىزغا ئىسمائىل مەخسۇمنى باشلاپ
ئەلچىلىككە كىرگەن ھېلىقى تۇغقىنىنىڭ
مەھەللىسىدىن ئىككى ئېغىز ئۆينى ئىجا-
رىگە ئالغانىدى. مېنى دەپ، تۇغلىنىڭ

خاتىرجەملىكىنى دەپ قېيىن ئانام بىچارە توققۇزتارادىكى يوغان ھويلىسىدا تىكەندەك يالغۇز قالدى، بىز شەھەرگە، سىزنىڭ ۋۇجۇدىڭىز نەپەس ئېلىۋاتقان جايغا كۆچۈپ كىردۇق، خەمىت دۇكىنىنى شەھەرگە كۆچۈرۈپ كىرىپ، تاشلەپكە بازىرىدىن بىر ساندۇق دۇكاننى ئىجارىگە ئالدى. ئۇمۇ ئىككى ئارىلىقتا يۈرۈپ، شۇنداقلا تۇنجى پەرزەنتىنىڭ ئوڭۇشلۇق تۇغۇلۇشى يولىدا پايپاسلاپ جۇدەپ، تۈگىشىپلا كەتتى. ماھىرەنى تۇغقان كۈنۈم ئۇ بۇ خەۋەرنى بىر ئاماللاپ ئاپامغا يەتكۈزۈپتۇ. بۇ كۈنلەردە سىز كېسىلىڭىز ئېغىرلىشىپ، خىزمەتكىمۇ بارمىغان ئىكەنسىز. ئاپام سىزدىن ئوغرىلىقچە مېنى كۆرگىلى بالنىتسىقا كەپتۇ. تۇغۇتتىن كېيىنكى ئاجىزلىقىمغا ئاپام بىلەن كۆرۈشكەندىكى يىغا-زارە قوشۇلۇپ، يەنە بىر نەچچە قېتىم ئېسىمدىن كېتىپتىمەن. دادا، بۇ گەپلەرنى قىلىش ئارقىلىق ئۆزۈمنى بىچارە كۆرسىتىپ، سەۋەنلىكىمنى ئاقلىماقچى ئەمەسمەن. ئېيتارىم شۇكى، مەن ئەسكى قىزىڭنىڭ دەردى-ھىجرانىدا باغرى زەدە بولغان ئانامنىڭ ئوغرىلىقچە يېنىمغا كېلىشى، شۇنىڭدىن كېيىنكى كۈنلەردىمۇ مەن بىلەن ئۆيۈمدە كۆرۈشۈپ يۈرگەنلىرى ئۈچۈن ئۆمۈرلۈك قەدىناسىڭىزغا روھىڭىز قورۇنمىسۇن!

كېيىنكى ئىشلارنى بىر-بىرلەپ بايان قىلىش ماڭا تېخىمۇ زور ئازاب بېغىشلايدۇ. كېيىن... كېيىن مەن تاتلىق قىزىم ماھىرەنى باغرىمغا بېسىپ، دائىم سىزنىڭ ئىدارىڭىز بىلەن ئۆيىمىز ئارىلىقىنى پىرقىرايتتىم. مەقسىتىم سىزنىڭ دىدارىڭىزنى، ماڭا تونۇش قەدىردان قامىتىڭىزنى بىرلا كۆرۈش، ئەگەر مۇمكىن بولسا چوڭ كوچىدىلا ئىزانى قايرىپ قويۇپ، ئايىغىڭىزغا يىقىلىش، بۇۋىسىنىڭ سۆيۈملۈك دىدارىنى كۆرمىگەن كۆڭلى يېرىم قىزىم ماھىرەنى ئۆزۈمنىڭ گۇناھىغا توۋا قىلغان مىسكىن قەلبىم سۈپىتىدە سىز جانجانىمغا سۇنۇش ئىدى. لېكىن بۇ ئارزۇلىرىمنىڭ بىرىگىمۇ يېتىش ماڭا نېسىپ بولمىدى. چۈنكى سىز ئۇ كۈنلەردە كېسەل بولۇپ ئۆيدە ياتقان ئىكەنسىز. دادا، ئاشۇ كۈنلەردە سىز ئۆيدە كېسەل ئازابىنى تارتىپ، ھېچكىمگە ئارتۇق پاراڭ قىلماي ياتقان، مەن قىزىمنى كۆتۈرگىنىمچە ساراڭدەك كوچا-كويدا تەمتىرەپ يۈرگەن كۈنلەردە خەمىتنىڭ يۆتىلى تېخىمۇ ئېغىرلاپ كەتتى. خۇدايىم ئۇنىڭ ئۆمرىنى ئۇزۇن، بەختىنى زىيادە قىلسۇن، ئارزۇلۇق قىزى ماھىرەنى ئۆز قولى بىلەن ئۇزۇتۇپ، شادىمان كۈلۈشكە نېسىپ ئەتسۇن! ئۇ كۈنلەردە خەمىت تاشلەپكىدىكى دۇكىنىنى بىرەر كۈنمۇ ئارامخۇدا ئاچالمايتتى. ھە دېسىلا بىز ئانا-بالىنىڭ كەينىدە چېپىپ يۈرەتتى. يېلىنىپ يۈرۈپ بىزنى ئۆيگە ئېلىپ كېتەتتى. لېكىن ئۇ ماڭا بىرەر قېتىممۇ قاتتىق-يىرىك گەپ قىلمىدى، بىزارلىق تۇيغۇسىنى ئىپادىلىمىدى. خەلقى-ئالەم ئالدىدا غېمى، چۆچىكى مەشھۇر بولۇپ كەتكەن، ئاۋارىكەش ئايالى تۈپەيلى ئۆزىگىمۇ كېلىۋاتقان ئاھانەتلەرگە ئۇچرىدى. كەيپىياتىم كىچىككىنە ياخشىلىنىپ قالغان چاغلاردا ئۇ ماڭا، ئۇزاقتىن-ئۇزاق يۇمشاق سۆزلەرنى قىلىپ، ھەر خىل يوللارنى كۆرسىتىپ، كۆزلىرىمگە مېھرىبانلىق بىلەن تىكىلەتتى. مۇنچىۋالا ئازاب چەككۈچە بالىنى كۆتۈرۈپلا دادىمىزنىڭ ئالدىغا بارساڭ بولمامدۇ؟

www.uyghurkitap.com

ياكى مەنمۇ بىللە بارايمۇ؟... دەيتتى.
ئاچچىقى يامان جېنىم دادا، بۇنداق بېـ
شى يوغانلىق، قاراملىقتا ئاچىز قىزىڭىز
سىزنىڭ مىجەزىڭىزنى بىلىپ تۇرۇپ قانـ
داقمۇ جۇرئەت قىلالايتتى؟ خەمىتنىڭ
چىن كۆڭلىدىن چىقىرىپ كۆرسەتكەن تەكـ
لىپلىرىنى مەن يىغلاپ تۇرۇپ ئاڭلاپ،
بېشىمنى چايقايتتىم، خالاس!

جۇدالىقنىڭ ھەسرەتلىك كۈنلىرى
ئەنە شۇنداق ئۆتتۇۋەردى. مۇبادا قېشىمدا
كۆڭۈل بەرگەن يولدىشىم خەمىت، قۇچـ
قىمدا كۈندىن - كۈنگە تاتلىقلىشىپ، قىـ
لىق چىقىرىپ ئۆسۈۋاتقان قىزىم ماھىرە
بولمىغان بولسا، ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ كۆيۈمـ
چان ئانام پات - پات ئوغرىلىقچە ئۆيىمىزـ
گە بىزنى يوقلاپ كېلىپ تۇرمىغان بولسا،
بەلكىم سىزدىن ئاۋالراق مەن ئۇ دۇنياغا
سەپەر قىلغان بولاتتىمىكىن دادا! ئاپام
ھەر قېتىم بىزنىڭكىگە كىرىپ كەلگەنىدە
مەن دەررۇ ئۇنىسىز ئەمما ئۈمىدلىك نەزەـ
رىم بىلەن ئۇنىڭغا تىكىلەتتىم، ئۇ بولسا
ئاجىز ئەمما ھەسرەتلىك نەزەرى بىلەن
كۆزلىرىمگە تىكىلىپ، بېشىنى ئاستا چايـ
قايتتى. مەن يىغلايتتىم...

ئاخىرى كوچىلارغا چىقىشتىنمۇ
قالدىم. قىزىمنى مەن ئاۋۇتۇپ، قىـ
زىم مېنى ئاۋۇتۇپ ئۆيىمىزدىن تالاغا
چىقماي بىردەم كۈلۈپ، بىردەم يىغـ
لاپ ئولتۇرىدىغان بولۇپ قالدىم. راست
ئېيتىمەن دادا، شۇ كۈنلەردە بەئەينى
يېرىم ساراڭ بولۇپ قالغانىدىم. خەمىتـ
مۇ جاپايىمنى جىق تارتتى. پىغانلىق
قەلبىمنىڭ ئازابىغا چىدىمىغان چاغلىـ
رىمدا ئۇنىڭغا ئاھانەت قىلىپ «خېـ
تىمنى بەر، خېتىمنى بەرسەڭ دادام
مېنى ئۆيىگە كىرگۈزەتتى!» دەپ ۋارقىـ
رىغان ئەسەبىي جۆيلۈشلىرىمنىمۇ بىچارە
خەمىت قويىدەك ياۋاش ھالەتتە، بىر

چاغلاردا ئۆزۈم كۆيۈپ قالغان ئوتلۇق
كۆزلىرىدىن ياش لىغىلدىتىپ تۇرۇپ
ئاڭلاپ، يەنىلا ماڭا كۆيۈنۈپ تەسەللى
بېرەتتى، مېنى بەزلەيتتى.

قىزىم خېلىلا چوڭ بولۇپ قالدى.
خۇدانىڭ قۇدرىتى بىلەن «بوۋا» دەپ
تىلى چىقتى. تەبىئىيكى، ماھىرە ھەر
قېتىم ھەجىلەپ «بوۋۋا» دېگىنىدە مەن
مىڭ ئوتنىڭ ئارىسىدا كۆيەتتىم. شۇ
كۈنلەردە، يەنى قىزىمنىڭ كىچىككىنە
تۇرۇپ، كەينى - كەينىدىن ئايىغى ۋە
تىلى چىققان خاسىيەتلىك كۈنلەردە
قېيىن ئانام توققۇز تارادىن يەنە بىر قېـ
تىم كىرىپ بىزنى ئېلىپ چىقىپ كەتتى،
دادا، مەن يەنە سىزدىن يىراقلاپ
كەتتىم. كۆڭلۈم ئازدۇر - تولا تەسەللى
تاپىدىغان بىرلا يېرى، سىز بۇ دۇنيادا
تېخى ھايات. بىر كۈن بولمىسا بىر
كۈنى ئىلتىپاتىڭىزغا ئېرىشىپ قالسام
ئېيتقىنىڭ سۆتكەن سۇدەك بۇ كۈنلەرمۇ
ئۇنتۇلۇپ كېتەر ... بۇ كۈنلەردە مەن
ئەنە شۇنداق ساددا خىياللار بىلەن
ئۆز - ئۆزۈمنى بەزلەيتتىم. توغرىسى،
مەندە شۇنچىلىك شېرىن خىيال سۈـ
رۈش ھوقۇقى، مادارىلا قالغانىدى.
چىن يۈرىكىمدىن خۇدايىمدىن سىزنىڭ
سالامەتلىكىڭىزنى، ئامان - ئېسەنلىكـ
ىڭىزنى تىلەيتتىم.

تاقىتىم تامامەن پۈتتى دادىجان،
ئەمدى سۆزلىگۈدەك نەرسىمۇ، سۆزلىـ
گۈدەك مادارىممۇ قالمىدى. ياق، بىرـ
لا ئېغىز گەپ قاپتۇ: ئۆلۈشكۈن مەن
ئەمدىلەتىن بامدات نامىزىنى، سىزگە
خۇدايىمدىن سالامەتلىك، ئۇزاق ئۆـ
مۈر تىلىگەن ئۇزۇندىن - ئۇزۇن دۇئاـ
يىمنى توگىتىپ، تاتلىق ئۇخلاۋاتقان
ماھىرەنىڭ يېنىغا قىڭغايغان ئىدىم،
تۇيۇقسىز كوچىدا، بىزنىڭ ئىشىك

تۈۋىدىلا ماشىنىنىڭ يېنىك گۈرۈلدىشى ئاڭلىنىپ پەسەيدى، كېيىن بىزنىڭ دەرۋازىمىز ئەنسىز قېقىلدى...

جېنىم دادا، دىدارىڭىزنى كۆرەلمىدىم. سىزنىڭ ۋەسىيىتىڭىز شۇنداقمۇ، يا ئانام، قېرىنداشلىرىم مېنىڭ دىدارىڭىزنى كۆرۈپ تېخىمۇ ئېسىمنى يوقىتىپ، ئازابلىنىشىمدىن ئەنسىرىدىمۇ، سىزنىڭ يۈزىڭىزنى كۆرسەتمىدى. ياق، ئەسلىدە مەن ئۆزۈم غۇلجىغا، ئايرىلغىلى يەتتە يۈز قىرىق ئۈچ كۈن بولغان ھازىلىق ھويلىمىزغا ھوشسىز، ھەرىكەتسىز ھالەتتە كىرگەنىدىم. ئانامنىڭ مېنى قانداق قۇچاقلاپ، قوشاق قېتىپ يىغلىغىنىنىمۇ، ئىككى ئاكامنىڭ ئىككى قولتۇقۇمدىن قانداق يۆلىگىنىنىمۇ، ئوتتۇرانچى ئاكام ھەۋزۇلىنىڭ «كىرگۈزمەڭلار ئۇنى ھويلىغا!» دەپ ۋارقىرىغىنىنىمۇ، ئېكرام تاغامنىڭ تۈگىمەس نالە - زارلىرىنىمۇ، ھەتتا ئالامانىنىڭ سىزنى ياغاچ ئاتقا مىندۈرۈپ مەڭگۈلۈك سەپەرگە ئۇزىتىپ مېڭىشقانلىرىنىمۇ كۆرەلمىدىم، بىلەلمىدىم...

زاۋال ۋاقتى بولاي دەپ قاپتۇ.

بۇ دەھشەتلىك سۈكۈناتتا چۆمگەن قەبرىستاندا، سىز بىلەن ساق بىر كۈن مۇڭدىشىپتىمەن. بۇ يەردە ھاياتلاردىن پەقەت مەنلا... ياق، قاراڭا دادا، ئەنە ئاۋۇ يەردە، قاچان كەلگەنلىكلىرى نامەلۇم، چوڭ ئاكام بىلەن خەمىت ئىككىسى ماڭا تىمتاس قاراپ تۇرۇشۇپتۇ. ئۇلارنى ئانام ئەۋەتكەن! بىراق ئۇلار نېمە قىلماقچى؟ مېنى سىزنىڭ يېنىڭىزدىن ئېلىپ كېتىشمەكچىمىكىنە؟ چىرقىراق يىغا ئاۋازى ئاڭلىنىۋاتىدۇ. ئۇ كىمكىنە شۇنچە ئاچچىق يىغلاۋاتقان؟ ھە راستلا، بۇ ماھىرە ئەمەسمۇ؟ بۇ مېنىڭ دۇنيالىقتا ئەڭ چوڭ ئاۋۇنچىقىم، ھەسرەتلىك مۇھەببىتىمنىڭ، تەلەيسىز كۈنلىرىمنىڭ بىردىن بىر مەھسۇلى، سىزنىڭ نەۋرىڭىز ماھىرە ئەمەسمۇ!

جېنىم قىزىم، بىر كۈن يوقاپ كەتكەن باغرى تاش ئانىسىنى چاقىرىۋاتقىنىمۇ؟ ياكى بولمىسا ئاپىسىنىڭ كۆز ياشلىرىغا قوشۇلۇپ، سىز ئەزىز بوۋىسىغا يوللاۋاتقان تەزىيىلىك سالىمىمۇ بۇ؟!

چوڭ ئاكام بىلەن خەمىت يېنىمىغا كېلىشتى. ئۇلارمۇ ئىككىمىزنىڭ سۆھبىتىمىزنىڭ ئاياغلىشىپ قالغانلىقىنى بايقاشقان بولسا كېرەك، ئىككىسى ئۈنچىقماستىن ئىككى يېنىمدا تۇردى. دادا، ئۇلار مېنىڭ ئىككى قولتۇقۇمدىن يۆلەپ، قەبرىڭىزنىڭ ئالدىدا ئورنىمدىن تۇرغۇزدى. قۇلىقىم تۈۋىدە ئوماق نەۋرىڭىزنىڭ تاقەتسىز يىغا ئۈنى بارغانچە كۈچەيمەكتە.

جېنىم قىزىم، باغرىم... ماڭا رۇخسەت قىلامسىز دادا؟

خەير - خوش مېنىڭ سۆيۈملۈك ئاتاجانىم، روھىڭىز بىلەن مۇڭدىشىپ ئىچقارنىمنى بىر ئاز بوشاتتىم. شۇ تاپتا دىلىمدىكى كۆيۈك سەل - پەل پەسەيگەندەك بولۇپ قالدى. بۇنىڭغىمۇ شۈكرى! بىراق بىرلا نەرسە، قەلبىمدىكى پۇشايمانلىق ھەسرەتلا تېخى پىشمىغان مېۋىدەك قەلب شاخلىرىمنىڭ بىر ئۇچىدا سالماق بىلەن ئېسىلىپ تۇرماقتا. ئۇ قانداقمۇ شېخىدىن ئۈزۈلۈپ چۈشسۇن، قانداقمۇ ئىزسىز يۇيۇلۇپ، يوقىلىپ كەتسۇن؟! ئۇ مېنىڭ ۋۇجۇدۇمغا، يۈرىكىمگە مەڭگۈلۈك ئۆچمەس تامغا، نەقىش بولۇپ ئويۇلۇپ، ئورناپ كەتكەن ئەمەسمۇ!...

مەسئۇل مۇھەررىر ئالىمجان ئىسمايىل

سەمەت دۇگايلى

بەدەل

(ھېكايە)

تۇرسۇنئايىپاشاخان شۇ تاپتا ئۆزىدە
پەيدا بولغان ئەندىكىش ئارلاشقان خۇ-
شاللىقنى ھاياتىدىكى ئەڭ كۆڭۈللۈك،
بۇرۇن كۆرۈلۈپ باقمىغان شادلىق ھېساب-
لىماقتا ئىدى. ئۇ تولىمۇ ئۇزاقتا قالغان
قىزلىق دەۋرىدىكى تويىغا خۇشال بولۇپ-
تىمىكىن، ئەمما بۇ ئۇنىڭ خاتىرىسىدە
سۇسلىشىپ كەتكەنىدى. چۈنكى ئۇ چاغدا
ئاتا - ئانىسى ئىگە بولۇپ چېتىپ قويغان
ئېرىنى كۆرمەي كۆچۈرۈلگەنىدى. ئۇ ۋاقىت-
لارنىڭ ئەمدى شامال سەگىتىپ ئۆتكەنچى-
لىكلا تەسىرى قالغانىدى. قىزى توختىئاي
تۇغۇلغاندا خۇشاللىقتا چۆمۈلگىنى بىلەن
تۇنجى تۇغۇتى بولمىغاچقا، پەقەت ئانا بو-
لالىغىنىدەك بىر ئىپتىخار يادىدا ساقلانـ-
غىنىدىن باشقا، تولغاق ئازابىنى ئۇنـ-
تۇلدۇرالايدىغان خۇشلۇققا ئېرىشتى دېگىلى
بولمايتتى...

ئەمدىكى خۇشلۇقى باشقىچىلا بىر
خۇشلۇق. ئۇ قىزى توختىئايىنى ياتلىق
قىلىپ تاپقان ھۆرمەت، ئىناۋەت ۋە مە-
ھەللىدىكى بارلىق ئايالLار ئارىسىدا
ئېرىشكەن تۆرنى ئىگىلەيدىغان «خېنىملىق
دەرىجە» سىنى مۇستەھكەملەشكە خىزمەت
قىلىدىغان خۇشلۇق!

ئۈچ يىل ئىلگىرى ئۇ توختىئايىنى
چەت ئەللىك گىلەمچىلىك فابرىكىسىنىڭ
خوجايىنىغا ياتلىق قىلىپ، توختىئاي تۇ-
غۇلغاندىن باشلاپ خۇدايا خۇداۋەندە،
توختىئايىمنىڭ ئۆمرىنى بەرگەيسەن، بەخـ-
تىنى بەرگەيسەن... دەپ قىلغان سان-
ساناقسىز دۇئاسىنىڭ مەقبۇلنى كۆرگەنىدى.
چەت ئەللىك خوجايىن كونا گىلەم نۇسخى-
لىرىنى كۆرگىلى كىرگەندە توختىئايىنى
ياقتۇرۇپ قالغان، تۇرسۇنئايىپاشاخانىنىڭ
بوۋىسىنىڭ بوۋىسىدىن تارتىپ ساقلىنىپ
كېلىۋاتقان، يۇڭلىرى قىرچىلىپ، چۆرى-
لىرى تىتىلىپ، پالاستىنمۇ كۆرۈمسىز بىر
نېمىگە ئايلىنىپ قالغان گىلەمنى ئېلىشتىن
بەكرەك توختىئايىنى ئېلىشقا قىزىقىپ

كەتكەنلىكتىن، تويمۇ راۋۇرۇس داغدۇغا بىلەن ئۆتكۈزۈلگەنىدى. تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى ئەمدىلەتىن پۈتتۈرۈپ، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا قاتنىشىشقا تەييارلىنىۋاتقان توختىئاي تويى بولماي تۇرۇپلا ئانىسىنىڭ «تۇرسۇنئايپاشاخېنىم»، ئۆزىنىڭ «توختىئاي بىكە» گە ئايلىنىپ، مەھەللە تۈگۈل كوچا ئاتلاپ ئاتاقلىقلار قاتارىدا سالام-تەزىملەرگە ئېرىشكەنلىكىدىن بېشى ئايلىنىپ، تويغا رازىلىق بەرگەنىدى.

تۇرسۇنئايپاشاخاننىڭ كۈيئوغلى تويلۇقنى كېرىكىدىن ئارتۇق ئالدى، توي مەرىكىسىنىمۇ قائىدە بويىچە ئۆتكۈزدى. رەسمىيەتلەر، قانۇن، ئادەت ۋە مۇسۇلمانچىلىقنىڭ ھەممە قائىدىلىرىگە رىئايە قىلىنغان ھالدا ئادا قىلىندى. ئۈچ ئايدىن كېيىن قىز بىلەن كۈيئوغول ياغ بىلەن بۆرەكتەك قوشۇلۇپ چەت ئەلگە چىقىپ كەتتى. توختىئاينىڭ چىقىپ كېتىشى قانۇنغا ئۇيغۇن بولسىمۇ، كونا گىلەمنى ئەپچىقىپ كېتىش «مەدەنىي يادىكارلىقلارنى قوغداش قانۇنى» نىڭ قايسى بىر ماددىسىغا زىت بولغانلىقتىن، تاموژنا گىلەمنى تۇرسۇنئايپاشاخانغا قايتۇرۇپ بەردى. تويلۇق، توي مەرىكىسى ئۈچۈن بولۇق پۇل خەجلىگەن كۈيئوغول گىلەمگە چىدىماي قالغانلىقىنى خېلىلا چاندۇرغان بولسىمۇ، گىلەمگە تۆلىگەن پۇلنى قايتۇرۇۋالمىدى. بۇ تۇرسۇنئايپاشاخاننىڭ كۆڭلىدە باش كۆتۈرگەن «سېخىي، باي كۈيئوغۇل» نىڭ ئېھتىرامىنى يەنىمۇ يۇقىرىلاتتى ۋە ئۇ قىزى توختىئاينىڭ ياغ ئىچىدىكى بۆرەكتەك ياشىيالايدىغانلىقىغا بولغان ئىشەنچىنى تېخىمۇ مۇستەھكەملىدى.

ئۈچ يىلدىن بۇيان تۇرسۇنئايپاشاخان «خېنىمدىن يۇقىرى دەرىجىلىكلەر» ئولتۇرۇشى كېرەك بولغان تۆرگە ئۆتكەنىدى. توي-تۆكۈن، نەزىر-چىراغ، كېڭەش مەسلىھەتلەردە ئۇ چەت ئەللىك باينىڭ قېيىنئانىسى سالاھىيىتى بىلەن پىكىر بايان قىلىدىغان ئورۇنغا ئېرىشتى. مۇنداق سورۇنلار ئۇنىڭ مېڭىش-تۇرۇشىنى، گەپ-سۆزلىرىنى سالاپەتلەشتۈرۈپ، مىجەزىگە ئىلگىرىكى چاغلاردا زادىلا ئوخشىمايدىغان كىبىر تامغىسىنى باستى.

بۇلارنىڭ ھەممىسى بوسۇغىنىڭ تېشىدىكى ئايەم كۆرۈنۈشلىرى بولۇپ، ئۆي ئىچىدە ئۇ روزا تۇتاتتى، ھېلىقىدەك سورۇنلاردا ئالدىغا قويۇلغان رەخت، كىيىم ۋە باشقا زەللىلەر ئۇنىڭ «خېنىملىق دەرىجە» سىگە مۇناسىپ كىيىم يۆتكەپ تۇرۇشلىرىغا يەتكىنى بىلەن «چەت ئەللىك باي كۈيئوغلى بار خېنىم» لىك دەرىجىسىگە يېتىشەلمەيدىغان تەڭپۇڭسىزلىقنى يوشۇرۇۋېرىشكە يەتمەيتتى. چۈنكى «خېنىم دەرىجىلىكلەر» دىن ئاشۇرۇپراق كىيىشى كېرەك بولغان ئالىي تۇماق، مەسە، روماللار ئۇنىڭدا يوق ئىدى. ئېرىنىڭ چەرچىنچىلىك بىلەن قىلىدىغان كىرىمى ئۇ «خېنىم» بولغاندىن كېيىن تېخى باش ئاغرىتىدىغان دەرىجىدە يېتىشمەيدىغان بولۇپ قالغانىدى.

مەھەللىدە تۇرسۇنئايپاشاخاننىڭ «خېنىم دەرىجە» سىگە خىرىس قىلىدىغان ئۆتكۈنچى خېنىملارمۇ يوق ئەمەس ئىدى. ئۇلار ھەر خىل تەجرىبىلىرى ۋە كۆزىتىشلىرى ئارقىلىق چەت ئەللىك باي كۈيئوغۇلنىڭ قولىدىكى «ياغ يۇقى» نى قېيىنئانىسىنىڭ قولىغا سۈركىمەيۋاتقانلىقىنى تۇيۇپ قېلىشقاندەك تۇراتتى.

شۇنداق، كۆيئوغلى بىلەن قىزى كەتكەندىن بۇيان تۇرسۇنئاپپاشاخانغا ۋەدە قىلغان خالتا تۆگۈل، ئىككى قۇر خەتمۇ ئەۋەتمىگەنىدى. كۆيئوغۇلىمىغۇ بىر نۆۋرى، قىزى بولغان توختىئاينىڭمۇ بولسا بىرەر پارچە خەت يېزىپ قويمىغىنى چۈشىنىپ بولمايدىغان سىر ئىدى. تۇرسۇنئاپپاشاخان ئاشۇنداق بىرەر پارچە خەت ئالغىنىدا ئىدى، ئۇنى كۆتۈرۈپ يۈرۈپ، چۈشۈپ كېتىۋاتقان ئىناۋىتى بىلەن گۇمان ئاستىدا قېلىۋاتقان باش تۆرىدىكى ئورنىنى قولدىن بەرمىگەن بولاتتى...

بۈگۈن ئۇنىڭ يۈرىكىنى تۇسۇن تايدەك تىپچەكلىتىۋاتقان خۇشلۇقىنىڭ سەۋەبى — ئۇنىڭغا خالتا كەلگەنىدى، پوچتالىيون — چىرايلىق، ئۇماق، مۇلايىم قىز — ئۇنىڭ ئىشىكىگە كېلىپ، ئۇنىڭ ئىسمىنى چاقىرغاندا، ئۇنىڭ يۈرىكى ئاغزىغا كەپلىشىپ قالغاندەكلا تۇيۇلدى. پوچتالىيون قىزنىڭ: «چەت ئەلدىن كەلگەن خالتا» دېگەن سۆزى ئۇنىڭغا چۈشتەك بىلىنىپ، بىر هازا چەكچىيىپ تۇرۇپلا قالدى. كېيىن ئۆزىنى قولىغا ئېلىپ، قىز كۆرسەتكەن جايغا قولىنى بېسىپ بىر ۋاراق قەغەزنى ئالغاندا، كۆز ئالدى تۇتۇقلىشىپ، ئىشىكنىڭ كىشىكىگە يۆلەنگىنىچە «رەھمەت» دېيىشنىمۇ ئۇنتۇپ قاراپ تۇرۇۋەردى.

تۇرسۇنئاپپاشاخاننىڭ ئىشىككە پوچتالىيون كېلىپ كەتكىنىنى بىلگەن قولۇم-قوشنىلار بىر-بىرىگە يەتكۈزۈپ خالتا كەلگىنىدىن خەۋەر تېپىپ يىغىلىشقان چاغدىمۇ ئۇ ئىشىكنىڭ كىشىكىگە يۆلەنگىنىچە تۇراتتى. ئۇنىڭدىن قانداق خالتا كەلگەنلىكى، خالتىدا نېمە بارلىقى سورۇشتۇرۇلۇشقا باشلىغاندىلا ئۇ ئېسىنى يىغدى. ئۆزى تۇيماي ئاققان ياشلاردىن كۆزىنى ئېرىغداپ، قەددىنى «دەرىجە» سىگە لايىق كۆتۈرۈپ، ھەممە سوئاللارغا بىراقلا جاۋاب بەردى:

— كۆيئوغلۇم بىلەن قىزىمدىن خالتا كەپتۇ... يازغان خەتلىرىدە خالتا ئەۋەتىمىزلا دەيدىغان، ئادرېسىنى ئۇنتۇپ قالغانمۇ ياكى قىزىم چەت ئەل خېتىنى خاتا يېزىپ تاشلىغانمۇ، بۇرۇنقىلىرى قولۇمغا تەگمەي قايتىپ كەتكەن... ئەمدى ھەممىسى بىراقلا كەلگەندەك...

ئۇ كۆڭلىدىكىنى دېگەنىدى. ئۇ كەلگەن خالتىنىڭ ئۈچ يىلدىن بۇيان كېلىشى كېرەك بولغان خالتىلارنىڭ يىغىندىسى بولۇشىنى ئۈمىد قىلاتتى. ئۇ قايسى بىر ئايالنىڭ:

— ۋاقتىدا ئەكىلىۋالسىلا خېنىم، سورۇقى ئۆتۈپ كەتسە تۆپىلەپ پۇل ئالىدۇ، — دېگىنىدىن كېيىنلا، خالتا كەلگىنىنى داۋراڭ قىلىشتىن يالتىيىپ، ئاۋۋال ئەپكېلىپ، ئاندىن داستىخان ئۈستىدە كۆز قىزارتماقچى بولدى. شۇنداقتىمۇ چاندۇرماي، سالاپىتى بىلەن:

— قاچان ئەپكەلسەممۇ ئوخشاشقۇ، تۆپىلەپ پۇل ئالسا ئالار، جاننى ئالامتى؟ — دەپ قويدى.

ئۇ خۇشلۇقى ئىچىگە پاتمىغانلىقتىن، ئالدىرىغانسېرى تەمتىرەپ، تەمتىرىگەنسېرى پۇت-قولى كالۋالىشىپ، ناھايىتى تەستە «ئايەملىك ئۆلچەم» بويىچە كىيىنىدى، كىيىملىرىگە يارىشا پەرداز قىلدى ۋە شۇ چاغدىلا خالتىدىكى لازىملىق نەرسىلەردىن باشقىسىنى سېتىپ، پۇلىغا

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ئەڭ ئاۋۋال ئىككىز تاشئەينەك ئېلىشىنى، شۇندىن كېيىن كەمچەت ياكى قۇندۇز تۇماق تىكتۈرۈشنى، تازا كونا پاسوندا ئەمېرىكان مەسە بويرۇتۇشنى كۆڭلىگە پۈكتى.

ئۇ پوچتىخانىغا كېتىۋېتىپمۇ تاتلىق خىياللار بىلەن ئەندىكىپ ماڭدى. ئالتۇن ئۈزۈكلەر بارمىقىنى، بىلەيزۈكلەر بېغىشىنى سىقىۋاتقاندەك قوللىرىنى ئىشقىلاپ قوياتتى. يولبويى كۈلكىدىن بوشىنالمىغانلىقتىن، كىشىلەر ئۇنىڭغا ئەجەبلىنىپ قاراپ باشلىرىنى چايقايتتى.

ئۇ بۇرۇنمۇ بىكاردىن ـ بىكار كېلىپ باققاچقا، چەت ئەلدىن كېلىدىغان خالتىلارنى بېرىدىغان پوكەيگە ئۇدۇللا باردى. ئۇ يەردىكى خىزمەتچى خادىملار تۇرسۇنئاي پاشاخاننىڭ سالاھىيەت گۇۋاھنامىسىنى كۆرۈپ خالتىنى بەرگەندە، ئۇ خېلىلا ئەجەبلەندى:

— خېنىم بالام، يەنە بىر قاراپ باقسىلا، — دېدى ئۇ قوش مۇشتتەك كېلىدىغان يۇمشاق، كىچىككىنە خالتىغا قول ئۇزىتىشقا پېتىنالماي، — بۇ راستىلا مېنىڭ خالتاممۇ؟ بىر ئوقۇپ باقسىلا خېتىمنى، ئازغاش بولۇپ قالمىسۇن يەنە؟

— ئازغاشمايدۇ ئاچا، — دېدى پوچتىخانا خادىمى، — ئېلىپ كېتىۋەرسىلە!

تۇرسۇنئاي پاشاخان خالتىنى ئېلىپ، ئۈستىدىكى يات يېزىقنى ئوقۇپ چۈشىنەلەيدىغاندەك بىر ھازا تۇرۇپ كەتتى ۋە توساتتىن يادىغا: بەلكىم ئۆزى يەڭگىل، كۆپ پۇللۇق بىر نېمىلەرنى ئەۋەتكەندۇر، ئېغىر ماللارنى ئۆتكۈزمەيدۇ، دەپ ئويلىسا كېرەك ... بىر چاغلاردا ياڭاق پوستى ئىچىگە ھەلۋىلە ياغلىقىنى قاچىلاپ، چاندۇرماي يەملەپ ئەۋەتىدىغان ئىشلارمۇ بوپتىكەنغۇ دېگەنلەر كەلدى.

ئۇ تېتىكلىشىپ قايتىپ كەلدى. پەرەز قىلغىنىدەك، ئىشىكى ئالدىدا بىر مۇنچە ئاياللار ۋە بالىلار يىغىلىشىپ تۇراتتى، ئۇ بايىقى تەسراتى تۈپەيلىدىن سورالغان بىر مۇنچە سوئاللارغا:

— پوچتىخانىدىكىلەرنىڭ ئېيتىشىچە ئۆزى يەڭگىل، باھاسى قىممەت نەرسىلەرنى ئەۋەتىپتۇ، — دەپ جاۋاب بەردى ۋە بۇرۇن ئاڭلىۋالغىنىنى تەدبىقلاپ قوشۇپ قويدى، — 73 كوي پۇل تۆلەپ ئالدىم. كۈيئوغلۇم نېرىقى تەرەپتىن تۆلىۋەتمىگەن بولسا ئۈچ مىڭ كوي ئالاركەندۇق، — ئۇ قىزىققۇچىلارنىڭ خالتىدىكى نەرسىلەرنى كۆرمەي كەتمەيدىغانلىقىنى، ھازىرلا كۆرسىتىۋەتمىسە، مۇشۇ مەھەللىنىڭ ئادىتى بويىچە كېيىن ھامان داستىخان سالمىسا بولمايدىغانلىقىنى ئەسكە ئېلىپ، بىر چالمىدا ئىككى پاختەك سوقماقچى، ھەم خالتىنى ئېچىپ كۆرسىتىش مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلىش، ھەم داستىخان سېلىش زۆرۈيىتىدىن قۇتۇلماقچى بولدى، — قېنى، ئۆيگە كىرىڭلى خېنىملار ...

ئۇ ئىشىكنى ئېچىپ يۈگۈرۈپ يۈرۈپ دېڭۈدەك كۆرپە سالدى. كىرىشكە ئىجازەت ئالغۇچىلار «خېنىم دەرىجىلىك»لەر بولغانلىقتىن، بۇ دەرىجىگە ئۇلۇشالمىغانلار تالادا قېلىپ، كۆرپىگە ئولتۇرغانلار تۆت ـ بەشلا ئايال بولدى. تۇرسۇنئاي پاشاخان تۈزۈت ـ تەكەللۇپسىزلا داستىخان سېلىپ، ئۈستىگە خالتىنى قويۇپ، مورا بېشىدىن قايچىنى ئالدى.

— قېنى، قايسىلىرى ئاچىلىكىن؟

ئاياللارنىڭ ئىچىدىكى خالتا ئېچىش

دەرىجىسىگە ئىگە بىرى ئۇنىنى توشتۇرۇپ «بىسمىللاھىررەھمانىررەھىم، مېنىڭ قولۇم ئەمەس، ئېشىمىز پاتىمەمنىڭ قولى ...» دېگىنىچە خالتىنىڭ تىكىك يىپىنى كېسىشكە كىرىشتى. باشقا ئاياللار تاقەتسىزلەنگەندىن كۆزلىرىنى مىتمۇ قىلماي قايچىغا قارىسىنىچە قېتىپ ئولتۇرۇشاتتى. تۇرسۇنئايپاشاخانىنىڭ تىنىقلىرى توختىغان، يۈرىكىمۇ قېتىپ قالغاندەك سوقۇشتىن قالغانىدى.

خالتا ئىچىدىن بىرنەچچە بەتلىك خەت چىقتى. ئۇنىڭ تېگىدىن بىر كۆڭلەك — توختىئاينىڭ ئىچ كۆڭلىكى چىقتى. بۇ ئىچ كۆڭلەك يۇيۇلۇۋەرگەنلىكتىن سوزۇلۇپ ئۆڭۈپ كەتكەنىدى. تۇرسۇنئاي پاشاخان ئۇنى قولىغا ئالمايلا تونۇدى.

ئاياللار ئەجەبلىنىپ بىر - بىرىگە، ئاندىن ئۆڭ سۆلى ئۆچكەن تۇرسۇنئايپاشاخانغا قاراشتى. بۇنىسى كۆڭلەكنى يۇلۇۋالغاندەك تېزلىكتە قولىغا ئېلىپ ئوڭتەتۈرىسىگە بىر قارىدى، سىلكىشتۈرۈپ قېقىپ باقتى، خالتىنىڭ ئىچىنى ئۆرۈپ سەپسالدى. خەت يېزىلغان شۇ بىرنەچچە ۋاراق قەغەز بىلەن كونا كۆڭلەكتىن باشقا ھېچنېمە كۆرۈنمەيتتى.

— خەتنى ئوقۇپ بېقىشسىلا ... — دېيەلىدى تۇرسۇنئايپاشاخان پىچىرلاپ دېگۈدەك ۋە كۆڭلەكنى سىقىمدىغان پېتى سۇپىنىڭ گىرۋىكىگە ماغدۇرسىزلىنىپ ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئاخىرقى ئۈمىدى خەتتىكى مەزمۇندا بولسىمۇ، قىزىنىڭ خەتتە بايان قىلغان سۆزلىرى ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرمەيتتى. كۈتمىگەن زەربە ئۇنى ئېسىدىن كەتكۈزۈپ، ئۆي - پىكرىنى يىغىۋالالماس قىلىۋېتىپ باراتتى. ئۇ ئۈچ بەتلىك خەت ئىچىدىن: «مېنى ئەمرىگە ئالغان نائەھلى قانداقتۇر گىلەمچىلىك فابرىكىسىنىڭ خوجايىنى بولماي، بىر خوجايىننىڭ كونا نۇسخىدىكى گىلەم يىغىشقا ئەۋەتكەن مالىيى ئىكەن. ئۇ مېنى ئەكىلىپ بارلىق چىقىملىرى بەدىلىگە خوجايىنغا ئۆتكۈزۈپ بەردى، بۇنىسى ئالتە ئايدىن كېيىن ئادەمنى سەسكەندۈرىدىغان بىر ئورۇنغا ساتتى. ئىككى يېرىم يىلدىن بۇيان بىر كۆزۈم قان، بىر كۆزۈم ياش تىرىك تۇرۇپ گۆر ئازابىنى تارتىۋاتىمەن ... مېنى كۆرگىسى كەلسە يادىغا ئالسۇن دەپ، سەن تىكىتۇرۇپ بەرگەن كۆڭلىكىمنى ئەۋەتتىم ...» دېگەن مەزمۇننىلا ئاڭقىرالىدى.

تۇرسۇنئايپاشاخانىنىڭ ئەسەبلىرى چىدىمىدى. ئۇ چىرقىرىغىنىچە ئولتۇرغان جايىدىن كولۇڭغا ئاغدۇرۇلۇپ چۈشتى...

مەسئۇل مۇھەررىر كامىل تۇرسۇن

ئىمىن راشىدىن

مېنىڭ ئوقۇغۇچۇم

(ھېكايە)

ئۇ، سېرىق تۈكلەر ئارىسىدىن ئان-دا-ساندا يارا ئىزلىرى كۆرۈنۈپ تۇرغان بىلىكىنى شارتلا قىلىپ ئۈزىتىپ، بوغدى-يىكىمگە پەنجە قويدى. بېشىمنى تامغا نىقتاپ مىدىر-سىدىر قىلغىلى قوي-مىدى. ئوتتەك يېنىپ تۇرغان بىر جۈپ كۆزى كۆزلىرىمگە مىختەك قادالغانىدى. مەن ئۇنىڭ كۆز قارىچۇقىسىدىن نەپىسىم بوغۇلغان، كۆزلىرىم چەكچەيگەن ھالىتىم-نىڭ ئەكسىنى كۆرگەنىدەك بولدۇم. ئۇ، ماش رەڭ، يوپۇرماق گۈللۈك كۆڭلەك كىيگەن، چىرايى سېرىق، كۆك كۆزلۈك يىگىت ئىدى. ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى بۇرۇت-لۇق، ئۇزۇن چاچلىرى دولىسىغا يامراپ چۈشكەن يىگىتلەر بىلەكلىرىنى ئالماش-تۇرۇپ، گويا ئىت تالاشتۇرۇش سورۇنى-نىڭ تاماشىبىنلىرىدەك ئۇنى ھەدەپ كۈش-كۈرتەتتى.

— بۇرنىنى ماكچايتىۋەت!

— يەرگە زاماسكا قىلىۋەت!

— گۇاڭجۇدا ئۆگەنگەن ھۈنىرىڭنى ئىشلەت!

كۆك كۆز يىگىت بارماقلىرىنى گېلىمدىن ئاجرىتىپ، كەينىگە بىرقانچە قەدەم داجىدى، بىر پۇتىنى ئالدىغا چىقى-رىپ تىزىنى ئەگدى. ئوڭ قولىنى ئالدىغا سوزۇپ، سول قولىنىڭ ئالقىنىنى پەسكە

قارىتىپ، ھايت، دېگىنىچە شىددەت بىلەن ئېتىلىپ كەلدى. قۇلىقىم قاس-قۇس قىل-غان سادانى ئاڭلىدى، كۆزۈمگە ۋال-ۋۇل قىلغان خان ئەتلەس رەڭگىدىكى ئۇچقۇن-لار كۆرۈندى. تىلىم بۇرنۇمدىن ئېقىپ چۈشكەن ئىلمان، تۇزلۇقراق بىر نەرسى-نىڭ تەمىنى سەزدى. ئەتراپنى قاقاقلىغان كۈلكە، ئالقىش، مەسخىرە سادالىرى قاپلىدى.

ئازراق پۇلنى دېمىگەن بولسام ھا-زىرقىدەك خورلۇققا قالمىغان بولاتتىم.

ھېلىلا ئاپتوبۇستا قىستاڭچىلىق ئىچىدىن ئاراملىق ئىزدەپ بويىنۇمنى ئۇيانغا، بۇيانغا تولغاپ تۇرغىنىمدا، يانچۇقۇمدا بىر نەرسىنىڭ قىمىرلىغىنىنى سەزگەندەك قىلغانىدىم. دەرھال قولۇمنى يانچۇقۇمغا تىقىۋىدىم، نامەلۇم بىر قولنىڭ بېغىشى بارماقلىرىم بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى، مەن بۇ قولنى مەھكەم تۇتۇۋالدىم. ئاپتوبۇس

توختىغاندا، يانچۇقچىنى تارتىپ پەسكە ئېلىپ
چۈشتۈم، ئۇنى تار يوللار بىلەن ساقچى
پونكىتىغا ئېلىپ ماڭدىم، ئۇ باشتا رايىشلىق
بىلەن تېپتىنچ ماڭغاندى. مانا مۇشۇ دوقمۇشقا
كەلگەندە، تۇيۇقسىز بىرلا سىلكىنىپ گې-
لىمغا پەنچە قويدى. ئاندىن تۆۋەنكى كالپۇ-
كىنى ئېغىزىنىڭ ئىچىگە تارتىپ ئىسقىرتىۋە-
دى، ئۇنىڭ ماۋۇ شايكىلىرى يەردىن ئۈنگەن-
دەكلا پەيدا بولۇپ قالدى.

— يۈرىكىنىڭ ئاغزىغا تەپ! — دەپ
تۈۋلىدى بىرى.

ئۇ تىزىنى قورسىقىنىڭ ئۇدۇلىغىچە
ئەگدى، ئۇنىڭ ئېگىز پاشنىلىق ئايىغىنىڭ
تېگىدە، تۆمۈر ناھالنىڭ دەھشەت بىلەن
پارقىراپ تۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

دەل شۇ چاغدا: ئاكام كەلدى، دې-
گەن ئاۋاز ئاڭلاندى. كۆك كۆز يىگىت
پۇتىنى يەرگە قويۇپ دەرھال ئارقىسىغا
بۇرۇلدى. بېشىمنى بۇراپ قارىسام يىگىرمە
ياشلار چامىسىدىكى ئاق يۈزلۈك، كەڭ
ماڭلايلىق، كالتە يەڭلىك ئاق كۆڭلەك
كىيگەن سۆلەتلىك بىر يىگىت كېلىۋېتىپ-
تۇ. ھېلىقى نوچىلارنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ-
غا ئەيمىنىش نەزەرى بىلەن تىكىلىپ ھې-
جىيىشتى. بىرى ئۇنىڭغا تاماكا تۇتتى،
بىرى چاقماق ياقتى. بۇ «خوجايىن»
تاماكىسىنى كالپۇكلىرىدا ئايلاندۇرۇپ،
ئىككى قولىنى بېلىگە تىرەپ تۇرۇپ
«كىمكىنا ماۋۇ ئەبگا» دېدى. ئاندىن
گالستۇكۇم بىلەن قوشۇپ ياقامدىن تار-
تىپ مېنى ئۆزىگە يېقىن ئەكەلدى، مەن
ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆزۈمنى گويا خىرىس
قىلىپ تۇرغان ئاچ يولۋاسنىڭ يېنىدا تۇر-
غاندەك ھېس قىلدىم، بەدىنىم غال ـ غال
تىترەپ، ئۈستى بېشىمدىن سوغۇق تەر

تەپچىرەپ چىقىشقا باشلىدى. بۇ «خوجا-
يىن» چىرايىدىن بىرەر نەرسىنى
پەرق ئېتەلمەي، كۆزۈمگە دىققەت
بىلەن سىنچىلاپ قاراپ كەتتى، كېيىن بىر
نەرسىدىن ئۈركىگەن ئاتتەك تۇيۇقسىزلا
ياقامنى قويۇۋېتىپ ئارقىغا بىرقانچە قە-
دەم چېكىندى، تەئەججۈپ ئىلكىدە بوي-
بەستىمنى ئۇزاق كۆزەتتى. مەن ئۇنىڭ
ئالدىدا ئۆزۈمنى ھايۋاناتلار باغچىسىغا يې-
ڭىدىن كەلتۈرۈلگەن غەلىتە جانىۋاردەك
ھېس قىلدىم. بىرئازدىن كېيىن «خو-
جايىن» نىڭ لەۋلىرىدە بىلىنەر ـ بىلىنمەس
تەبەسسۇم پەيدا بولدى. ئاندىن كۆزلى-
رىدە بىر خىل يېقىملىق نۇر بەرق ئۇردى.

— مۇتەللىپ مۇئەللىم بولامسىز؟

— ھەئە.

www.uyghurkitap.com

— بەشىنچى ئوتتۇرا مەكتەپتىن؟
— شۇنداق.
— مېنى تونۇغانسىز؟
مەن بېشىمنى چايقىدىم.
— يادىڭىزدا قالماپتىمەن - دە؟ سىزنى كۆرمىگىلى توققۇز يىل بوپتۇ.
— نېمە!؟
— مەن ھېلىقى ئەنۋەرغۇ، سىزنىڭ ئوقۇغۇچىڭىز، سىنىپىڭىزنىڭ تۇرمۇش ھەيئىتى ئىدىمغۇ؟
— ئەنۋەر!؟
— ھە، ئەنۋەر.

مەن ھاياجان، تەئەججۈپ بىلەن ئەنۋەرگە سىنچىلاپ قاراشقا باشلىدىم. توۋا، ئادەم دېگەن توققۇز يىل ئىچىدە شۇنچىلىك تونۇغۇسىز ئۆزگىرىپ كېتەمدىغاندۇ؟

مانا، بىر-بىرىگە ئوخشىمايدىغان ئىككى ئەنۋەرنىڭ سىيمالىرى كۆز ئالدىمدا لەپ-لەپ قىلىپ نۆۋەت بىلەن ئالمىشىپ تۇرماقتا. ئەنە قىزىل گالستۇكلۇق ئەنۋەر، تۇرمۇش باشلىقى ئەنۋەر، ئۇ، ئۇستەل، ئورۇندۇق، دېرىزىلەرنى پاكىز تازىلىمىغان ساۋاقداشلىرىغا نەسىھەت قىلىۋاتىدۇ. كىچىك ئەنۋەر قىسقا ئارىلىققا يۈگۈرۈشتە مەكتەپ رېكورتىنى بۇزۇپ، مۇدىرنىڭ قولىدىن مۇكاپات ئالماقتا. بىزنىڭ كىچىك ئەنۋەر كېلىچەككە تەلپۈنگەن غۇنچە، ئۇ پارلاق يۇلتۇز، ئۇ كەلگۈسىنىڭ ئىگىسى!

ماۋۇ ئەنۋەرچۇ، ھە، ئۇ ئالدىمدا چىناردەك بوي تارتىپ تۇرماقتا، ئۇنىڭ ئاق كۆڭلىكىنىڭ يېڭىدىن چىقىپ تۇرغان بىلەكلىرى نېمە دېگەن مەزمۇت، مەيدىسىدە كۆرۈنۈپ تۇرغان قوڭۇر تۈكلىرى ئۇنىڭ گەۋدىسىگە نەقەدەر ياراشقان - ھە، لېكىن، بۇ ئەنۋەر كىچىك ئەنۋەردەك غۇنچە ئەمەس، پارلاق يۇلتۇز ئەمەس، كەلگۈسىنىڭ خوجايىنى ئەمەس، بەلكى ئۇ، ماۋۇ بىر توپ ئوغرىلارنىڭ خوجايىنى، ئاكىسى، جەمئىيەتنىڭ بەدىنىگە چىققان جاراھەت!

قېرى دەرەخمۇ ئۆسىدۇ، ياش نوتىمۇ ئۆسىدۇ، لېكىن قېرى دەرەخنىڭ ئۆسۈشى ئاستا بولىدۇ، ئۇنىڭ غولى ئاساسەن مۇقىملىشىپ قالغان بولىدۇ، بۇ خىل دەرەخلەرنى خېلى يىللار ئۆتكەندىن كېيىنمۇ دەرھال تونۇۋالغىلى بولىدۇ. ياش نوتىلار بولسا شىددەت بىلەن ئۆسىدۇ، ئۇنىڭ غولىدىكى ئۆزگىرىش ناھايىتى زور بولىدۇ. شۇڭا، ئۇنى ئازراق ۋاقىت ئۆتسىلا تونۇغىلى بولمايدۇ. مېنىڭ چىرايىم مۇقىملىشىپ قالغان بولغاچقا ئەنۋەر مېنى ئانچە كۆپ سەرپ قىلمايلا تونۇۋالدى، ئەنۋەرنىڭ چىرايىدىكى ئۆزگىرىش زور بولغاچقا ئۇنى مەن ئىسمى بىلەن بىرلەشتۈرۈپلا تونۇيالىدىم، بولمىسا تونۇيالماستىم.

ئۇ چاغلاردا ئەنۋەر ئون ئۈچ، ئون تۆت ياشلاردىكى قوڭۇر چاچلىق، قوي كۆزلۈك، چىرايى ئاق ئۆرۈكتەك سوزۇك، قىزىل گالستۇكى نۇر چېچىپ تۇرىدىغان ئوماق بالا ئىدى. كىچىككىنە بويىغا مۇناسىپ كېلىدىغان بەقەسەم تونى كىيىپ، بادام دوپپىنى پېشانىسىگە يېقىنىراق قوندۇرۇپ داپ چالاتتى، ئۇنىڭ ساۋاقدىشى ئارزۇگۈل بەزىدە ئۈزۈملەرنىڭ پىشمىغانلىقىنى، بەزىدە پىشقانلىقىنى چىرايىدا ئىپادىلەپ ئۈزۈمچىلىك ئۇسسۇلىنى راسا كېلىشتۈرۈپ ئوينايتتى. ئەنۋەر چىۋەر بارماقلىرى

بىلەن داپتىن تاك ـ تاك، دۇم ـ دۇم قىلى-
غان سادالارنى تارقىتىپ ئارزۇگۇلنىڭ
ئالدىغا كېلىپ خۇي چىقارغىلى تۇرغاندا،
زالدا گۈلدۈراس ئالقىشلار ياڭراپ كېتەتتى.

ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئىمتىھان نەتىجىسى
بويىچە رەتكە تۇرغۇزغاندا ئەنۋەر ئال-
تىنچى، بەزىدە يەتتىنچى ئورۇندا تۇر-
سىمۇ، لېكىن سەنئەت، تەنتەربىيە پائال-
يەتلىرى، جىسمىي تىكىش ئەمگەكلىرى،
ھەربىي ئائىلە ـ تاۋابىئاتلىرىدىن ھال
سوراش پائالىيەتلىرىدە تۆھپە يارىتىپ
سىنىپىمىز ئۈچۈن كۆپ قېتىم شان ـ شە-
رەپ كەلتۈرگەنىدى، مەن شۇ سەۋەبتىن
ئەنۋەرنى سىنىپ كوللېكتىپىمىزنىڭ گۈل-
تاجى دەپ قارايتتىم. كېيىنچە، ئەنۋەر
جىمغۇر، ياۋاش بولۇپ قالدى، بۇرۇنقى
جۇشقۇن روھىي ھالىتىنى غەمكىنلىك، پە-
رىشانلىق ئىگىلەشكە باشلىدى، ئەھۋال
سورىسام «مىجەزىم يوق» دەپلا جاۋاب
بېرەتتى.

بىر كۈنى ئوقۇغۇچىلاردىن كىتاب
پۇلى يىغىشقا توغرا كېلىپ قالدى. كى-
تاب پۇلى تاپشۇرمىغانلار قاتارىدا ئەنۋەر-
نىڭ ئىسمىنىمۇ ئېلان قىلدىم. ئۇ خىجالەت
بولۇپ قىزىرىپ كەتتى، ئاندىن كۆزىدىن
تاراملاپ ياش تۆكتى. بۇ ئوماق ئوقۇغۇ-
چۇمنىڭ يىغىسىغا قاراپ ئىچىم سىيرىلىپ
«ئولتۇر، يىغلىما، تۆلىيەلمىسەڭ ئۆزۈم
بىر ئامالىنى قىلارمەن» دېدىم.

كېيىنچە، ئائىلە سۆھبىتى ئېلىپ
بېرىش جەريانىدا، ئەنۋەرنىڭ ئانىسىنىڭ
بۇرۇنلا ۋاپات بولۇپ كەتكەنلىكىنى، دادى-
سىنىڭ بۇنىڭدىن بىرقانچە ئاي ئىلگىرى
«ئوغرىلارنىڭ قازناقچىسى» بولۇپ قېلىپ،
ئىككى يىللىق قاماققا ھۆكۈم قىلىنغانلى-
قىنى، ئەنۋەرنىڭ ھازىر تاغىسىنىڭ ئۆيى-
دە تۇرىدىغانلىقىنى ئېنىقلىدىم. قوشنىلى-
رىنىڭ ئېيتىشىچە، ئەنۋەرنىڭ تاغىسى
كۆرۈنۈشى مۇلايىم، ئەمما زالىم، بېخىل
ئادەمىكەن. ئۇ، ئەنۋەرنىڭ ئۆيىنى ئىجا-
رىگە بېرىپ، ئىجارە ھەققىنى ئۆزىنىڭ يان-
چۇقىغا سالىدىكەن. ئەنۋەرگە بىر تىيىنمۇ
پۇل بەرمەيدىكەن. ئەنۋەرنىڭ تاغىسى
بىلەن سۆھبەت ئۆتكۈزدۈم، ئەنۋەرنىڭ
نەتىجىلىرىنى سۆزلەپ بەردىم، ئانىلار ۋە
باللارنىڭ قانۇنىي ھوقۇقىنى تەشۋىق قىل-
دىم. ئەنۋەرنىڭ تاغىسى كوسا ئېگىكىنى
تاتىلىغاچ «خوش، ئوبدان، توغرا دېدىڭىز»
دەپ سۆزۈمنى تەستىقلاپ ئولتۇردى. مەن،
بۇ سۆھبىتىمنىڭ نەتىجىسى بولىدىغۇ،
دەپ ئويلىدىم. لېكىن ئەنۋەرنىڭ روھىي
ھالىتىدە ھېچقانچە ئۆزگىرىش بولمىدى.
ئۇنىڭ پەرىشان، سولغۇن تۇرقىغا قاراپ
كۆڭلۈم بۆلەكچىلا بولۇپ قالاتتى.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئەنۋەر بىر قۇر
كۆك رەڭلىك تەنتەربىيە كىيىمى، ئاق
رەڭلىك ساياھەتچىلەر ئايىغى كىيىپ
كەپتۇ، ساۋاقداشلىرىدىن ئاڭلىسام ئۇنىڭ
يانچۇقىدىن پۇل ئۈكسىمەيدىغان بوپتۇ.
مەن بۇنى ئەنۋەرنىڭ تاغىسىنىڭ ئەيۋەش-
كە كەلگەنلىكىدىن بولسا كېرەك، دەپ
ئويلىدىم. لېكىن بەزىدە ئۇنى قاپاقلىرى
كۆكەرگەن، يۈزى زىدە ھالدا كۆرۈپ
قالاتتىم. نېمە بولدۇڭ، دەپ سورىسام
«تاغامنىڭ ئوغلى بىلەن ئۇرۇشۇپ قالدىم»
دەيتتى ـ دە، تەشۋىشلىك كۆزلىرىنى مې-
نىڭدىن ئەپ قاچاتتى.

بىر كۈنى بېرىلىپ دەرس ئۆتۈۋا-
تاتتىم، تۇيۇقسىز ئىشىك چېكىلدى، دەرس-
نى توختىتىپ ئىشىكتىن بېشىمنى چىقاردىم،

مەكتەپ مۇدىرىنىڭ قار-بوران يېغىپ تۇرغان چىرايىنى كۆرۈپ قانداقتۇر بىر كۆڭۈلسىزلىكنىڭ شەپىسىنى سەزدىم.

— ھېلىقى ئەنۋەر دېگەن نېمىگىزنى چاقىرىۋېتىڭ، — دېدى مەكتەپ مۇدىرى ماڭا زەردە بىلەن.

كۆڭلۈمدە «بۇ بالىغا نېمە ئىش بولغاندۇ» دەپ ئەنسىرىگەچ ئەنۋەرگە ئىشىك تەرەپنى ئىشارەت قىلدىم، ئۇ ھودۇققان، چۆچۈگەن پېتى سىنىپتىن چىقىپ كەتتى.

دەرستىن چۈشۈپلا يوقلىما بىلەن دەرسلىك ماتېرىياللىرىمنى كۆتۈرۈپ توپتوغرا مۇدىر ئىشخانىسىغا كىردىم.

— قېنى، مۇتەللىپ مۇئەللىم، ماۋۇ يەردە ئولتۇرۇڭ، — دېدى مېنى مۇدىر كرېسلوغا تەكلىپ قىلىپ.

ئىشخانىدا بىر خىل جىددىيلىك ھۆكۈم سۈرەتتى. ساقچى پونكىتىنىڭ ئىككى نەپەر خادىمىمۇ كرېسلوغا چۆكۈپ ئولتۇرۇشقانىدى. مەكتەپ مۇدىرى ئىش ئۇستىلىگە جەينەكلىرىنى تىرەپ، ئالقىنى بىلەن ئىڭەكلىرىنى يۆلەپ سۈرلۈك قىياپەتتە ئولتۇراتتى. مەكتەپ ئىشلار ھەيئىتىنىڭ باشقا ئەزالىرى ئۇزۇن كرېسلودا ئولتۇرۇشاتتى. ئەنۋەر ساقچىلار ئولتۇرغان كرېسلونىڭ يېنىدا بويىنىنى تام تەرەپكە قىيسايتىپ تەشۋىشلىك كەيپىياتتا ئۆرە تۇراتتى.

يېنىمدا ئولتۇرغان ماتېماتىكا مىتود گۇرۇپپىسىنىڭ باشلىقى ماڭا شىۋىرلاپ تۇرۇپ، ئەنۋەرنىڭ ئاپتوبۇستا ئوغرىلىق قىلىدىغانلار شايكىسىنىڭ ئەزاسى ئىكەنلىكىنى، شايكىنىڭ باشقا ئەزالىرى قولغا چۈشكەنلىكىنى، ئۇلار ئەنۋەرنىمۇ پاش قىلغانلىقىنى ئېيتىپ بەردى.

— ئوقۇغۇچى ئەنۋەر ئۆزىنىڭ جىنايىتىنى ئىقرار قىلدى، بايىقى سۆزۈمنى يەنە تەكرارلايمەن، ئەگەر بۇ بالىنى تەربىيەلەپ كېتىشكە كاپالەتلىك قىلالىساڭلار قالدۇرۇپ كېتىمىز، ئۇنداق قىلمىساڭلار يىغىۋېلىش ئورنىغا ئاپىرىپ ئۆزىمىز تەربىيەلەيمىز، — دېدى ساقچى پونكىتىنىڭ باشلىقى تەمكىنلىك بىلەن.

ساقچىنىڭ «يىغىۋېلىش ئورنىغا» دېگەن سۆزى مېنى ئەندىشىگە سالدى، بەدىنىم ئىختىيارسىز تەۋرىنىپ كەتتى، خۇددى ئۆزۈمنىڭ ئامراق بالىسىدىن ئايرىلىپ قالىدىغاندەك چۆچۈپ كەتتىم، بېشىم ئايلانغاندەك بولدى.

بىزنىڭ ئىلمىي مۇدىرىمىز ئەللىك ياشلار ئۆپچۆرىسىدىكى پېشقەدەم، مائارىپچى ئايال بولۇپ، ئۇزۇن چاچلىرىنى ئارقا تەرەپكە يارىشىملىق قىلىپ تۈرمەللەپ ئالاتتى، ئۇ مەكتەپتە ماھىر ئوقۇتقۇچى ھەم مېھرىبان ئانا ئىدى. ئۇ ساقچى پونكىتىنىڭ باشلىقى ئوتتۇرىغا قويغان مەسىلىگە ناھايىتى تەسىرلىك قىلىپ جاۋاب بەردى. ئۇ سۆزىدە مەكتەپنىڭ ۋەزىپىسى جەمئىيەت ئۈچۈن يارامىلىق ئادەملەرنى تەربىيەلەپ يېتىشتۈرۈپ بېرىش ئىكەنلىكىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئەنۋەرنى مەكتەپتە ئېلىپ قېلىپ تەربىيەلەيدىغانلىقىمىزنى بىلدۈردى.

مەن سۆز قىلىشقا تەييارلانغاندا ئەنۋەر «سىز كاپالەتلىك قىلسىڭىز بولاتتى، مۇئەللىم» دېگەندەك بىر خىل نەزەر بىلەن ماڭا قارىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى ئانىسىدىن ئايرىلىپ قېلىش ئالدىدىكى

بوتىلاقنىڭ كۆزىدەك مۇڭلۇق ۋە تەشۋىشلىك ئىدى.

مەن سۆزۈمدە ئەنۋەرنىڭ دادىسىنىڭ، تاغىسىنىڭ ئەھۋالى، ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلىرى، شۇنداقلا ئەنۋەرنىڭ سىنىپتىكى ئىپادىسى توغرىسىدا تەپسىلىيرەك توختىلىپ ئۆتتۈم، ئاندىن ئەنۋەرنى تۈزىتىپ يېڭى ئادەم قىلىشقا قەتئىي ئىشەنچ باغلىغان ھالدا:

— مەن يىگىرمە ئالتە يىللىق ئوقۇتقۇچىلىق ستاژىم بىلەن كاپالەتلىك قىلىمەنكى، ئەنۋەرنى چوقۇم تۈزەتكىلى بولىدۇ، بۇ بالىنى ئۆزۈمگە قايتۇرۇپ بېرىڭلار، مەن ئۇنى قانداق تۈزىتىمەنكى قېنى، — دەپ ھاياجانلىنىپ ئورنۇمدىن تۇرۇپ كەتتىم. ئەنۋەر خۇش بولۇپ ماڭا قارىۋىدى، ئۇنىڭ كۆزلىرىدە پارلاق ئۇچقۇنلارنىڭ جىلۋىسىنى كۆردۈم.

مەكتەپ مۇدىرى كەسكىن پىكىرلىك، جاھىل، ئىناۋەت، شان - شەرەپكە ئارتۇقچە ئەھمىيەت بېرىدىغان كىشى ئىدى. ئۆز پىكرىنىڭ ھامان قول ئاستىدىكىلەرنىڭ بىردەك قوللىشىغا ئېرىشىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. ئۆزىدىن تۆۋەن دەرىجىلىك كىشىلەرنىڭ پىكرى ئۇنىڭ پىكرىنى بېسىپ چۈشسە، بۇنى «ئىناۋىتىنىڭ يەرگە ئۇرۇلۇشى» دەپ ھېسابلايتتى. سۆز قىلىشتىن ئاۋۋال كالپۇكلىرىنى چىڭ جۈپلەپ كۆپتۈرۈپ، بۇرنىدىن «ھىم» دېگەن تىترەڭگۈ ئاۋازنى چىقىرىپ، ھەممىگە تەپتەكشى قاراپ چىقاتتى. بۇنىڭ بىلەن يىغىن جىمجىتلىقى ئۇنىڭ ئىلكىگە ئۆتەتتى. ئاندىن رەھبەرلىك نوپۇزىنى قىياپەت جەھەتتە مۇكەممەل تۈزەشتۈرۈپ بولغاندىن كېيىنلا سۆز باشلايتتى. بۈگۈنمۇ شۇنداق قىلدى.

— بايا ئەنۋەرنى ئېلىپ قېلىش تەرەپتارى بولۇپ سۆز قىلغان يولداشلار ئەخلاقىي ئۆلچەملەر بىلەن قانۇن ئۆلچەملىرىنى ئايرىپ ئالالمىدى. ئۇلار سىلىق گەپلەر بىلەن ئەركىنلەشتۈرۈشنى تەشەببۇس قىلدى. ئەمدى سىزگە كەلسەك مۇئەللىم، مەسىلىڭىز ناھايىتى ئېغىر، سىنىپىڭىزدا مەكتەپنىڭ شان - شەرىپىنى خىرەلەشتۈرىدىغان ئوغرىلىق دېلوسى يۈز بەردى. ئەھۋالدىن قارىغاندا ئۆزىڭىزگىمۇ كاپالەتلىك قىلالمايدىغاندەك تۇرىسىز، مۇندىن كېيىن سىنىپ مۇدىرى بولالامسىز ياكى بولالمامسىز، ئۇنى ئويلىشىپ كۆرىمىز تېخى.

ئۇ يىغىندا قاتناشقۇچىلارغا تەكشى قاراپ چىقتى. ئەنۋەرنى ئېلىپ قالماقچى بولغانلارنىڭ دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ غالىبانە قىياپەتتە ساقچى باشلىقىغا قارىدى.

— ئاشۇرۇۋەتتىڭىزغۇ دەيمەن يولداش مۇدىر، ئىگىلىشىمىزچە بۇ بالا ئادەتلەنگەن ئوغرى ئەمەس، شايكىغا قاتناشقان ۋاقتى ئۈچ ئايغىمۇ يەتمەيدۇ، يېشى 16 گىمۇ توشماپتۇ، خەلق سىلەرنى باغۋەن دەۋاتىدىغۇ، سىلەر ھەقىقەتەن باغۋەن. مەنمۇ سىلەردەك باغۋەنلەرنىڭ قولىدا ئۆسكەن. شۇنداق ئىكەن، كۆچەتلەرنى ئۆستۈرۈش كېرەك، يۇلۇپ تاشلىماسلىق لازىم، — دېدى ساقچى پونكىتىنىڭ باشلىقى.

قول ئاستىدىكىلەرنىڭ ئالدىدا ئادەتتىكى بىر ساقچىنىڭ تەنبىھ بېرىشى مۇدىرغا ناھايىتى ئېغىر كەلدى.

— قانۇننى ئىجرا قىلغۇچى تۇرۇپ

www.uyghurkitap.com

قانۇننى بىلمەسلىك تولىمۇ ئەپسۇسلىنارلىق ئىش، مەكتەپ دېگەن قىلمىشى قانۇنغا خىلاپلىق قىلىش دائىرىسىگە كىرمەيدىغان ئوبيېكتلارنىلا تەربىيىلەپ كېتەلەيدۇ، يەنى ئۆستۈرۈپ كەتكىلى بولىدىغان كۆچەتلەرنىلا ئۆستۈرەلەيدۇ، مەكتەپ ئۆزىنىڭ فۇنكتسىيىلىك رولىدىن تاشقىرى تۇرىدىغان ۋەزىپىلەرنى ئۈستىگە ئالالمايدۇ. ئەلۋەتتە، سىزنىڭ مەكتەپ باشقۇرۇش ئىلمىدىن خەۋىرىڭىز يوق، — دېدى مۇدىر ساقچى پونكىتىنىڭ باشلىقىنى ھەر جەھەتتىن تۆۋەنلىتىپ.

ساقچى باشلىقىنىڭ يۈزى ھۆپپىدە قىزاردى. ئورۇندۇقنى تاراقلىتىپ ئورنىدىن تۇردى. ئاندىن بىللە كەلگەن ياش ساقچى بىلەن ئەنۋەرنى ئېلىپ ئىشخانىدىن چىقىپ كەتتى.

مەنمۇ ئۇلارغا ئەگىشىپ دەرۋازىنىڭ ئالدىغا چىقتىم. ئەنۋەر خۇددى ئانىسىغا تارتىشقان بالىدەك يىغلاپ ماڭا قارىدى. ئۇنىڭ كۆزىدىن ئېتىلىۋاتقان ياشنى كۆرۈپ ئىچىم سىيرىلدى. ياغلىقىم بىلەن كۆزۈمنى سۈرتتۈم.

ئەنۋەر يىغىۋېلىش ئورنىغا كېتىپ بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن مۇدىر چوڭ يىغىندا مېنىڭمۇ سىنىپ مۇدىرلىقىدىن قالدۇرۇلغانلىقىمنى ئۇقتۇردى.

مانا، ئەنۋەر مېنى تونۇۋالدى. ئۇ ۋىجىك بىر يىگىتكە سۇ ئەكىلىشنى بۇيرىدى. ۋىجىك يىگىت توپتەك قاڭقىپ يۈگۈرگەن پېتى كېتىپ قالدى. ئەنۋەر مېنىڭ كەينىمدىن بوغقان كۆك كۆز يىگىتنىڭ ئالدىغا باردى ۋە ۋاقتىدە بىرلا پەشۋا ئۇرۇۋىدى، كۆك كۆز يىگىت يەرگە چاپلىشىپلا قالدى. «تۇرە تۇرنىڭدىن، ھەيۋەك!» دەپ تۈۋلىدى ئەنۋەر، مەن شۇندىلا ئۇنىڭ ئىسمىنىڭ ھەيۋەك ئىكەنلىكىنى بىلدىم. شايكىلاردىن ئىككىسى كېلىپ ھەيۋەكنى قولتۇقىدىن يۆلەپ ئورنىدىن تۇرغۇزدى. ئەنۋەر يەنە تەكەببۇرلۇق بىلەن «پېشانەڭ يەرگە تەگكۈچە ئېگىلىپ بىزنىڭ مۇئەللىمگە سالام قىل!» دېدى. ھەيۋەك شۇنداق قىلماقچى بولۇپ ئېگىلىۋېدى، پېشانىسى يەرگە تەگمىدى، ئەنۋەر راسا كەلتۈرۈپ ئۇنىڭ تېقىمىغا بىر تېپىۋىدى، خامان تېپىدىغان تۇلۇقتەك نەچچە دومىلاپ كەتتى. باشقىلار ھەيۋەك ئۈچۈن كەچۈرۈم سوراپ ئەنۋەرگە يالۋۇردى. ئەنۋەر ئالقىنىنى ئېچىپ تۇرۇپ «قېنى، چىقار!» دېۋىدى، ھەيۋەك كۆزى بىلەن بىرىنى ئىشارەت قىلىپ كۆرسەتتى. ئېگىز، ئورۇق، چېكىسى تارتۇق ئوغرى قوينىدىن بىر قارا ھەمياننى چىقاردى. ئۇ دەل مېنىڭ ھەميانىم ئىدى. ئەنۋەر ھەمياننى ئېچىپ ئىچىدىن ئون يۈەنلىك پۇلدىن ئۈچىنى، بەش يۈەنلىك پۇلدىن بىرنى، ئىككى يۈەنلىك پۇلدىن بىرنى ئېلىپ «كەم ئەمەستۇ؟» دەپ ماڭا سۇندى. مەن ھەميان بىلەن پۇلنى قوشۇپ ئېلىپ قويۇن يانچۇقۇمغا سالدىم.

شۇ چاغدا ھېلىقى ۋىجىك يىگىت بىر چۆگۈن سۇ ئەپكەلدى. ئەنۋەر قولۇمغا سۇ قۇيدى. مەن يۈز-كۆزلىرىمنى يۇدۇم. گالستۇكۇم قان يۇقى ئىدى، ئۇنى پۈرلەپ يانچۇقۇمغا سالدىم. كۆز ئەينىكىمنى سۈرتۈپ تاقىدىم. شىلەپەمنى باستۇرۇپ كىيدىم. ئەنۋەر كىيىملىرىمنى پاكىز قېقىشتۇردى. ئەنۋەرنىڭ شايكىلىرى ئۇقماپتىمىز، كەچۈرسىلە ئەپەندىم، دەپ

ئۆزرەخاھلىق ئېيتىشتى. ئەنۋەر ئۇلارغا قاراپ «يوقىلىشقا كۆزۈمدىن!» دەپ بىرلا ھۆرپىيىۋىدى، ئۇلار غىپپىدە كېتىشىپ قېلىشتى.

ئەنۋەر مېنى يۆلەپ چوڭ يولغا ئېلىپ چىقتى. ئۇ مېنىڭ بىلىكىمنى تۇتۇپ ماڭغاندا قولىنىڭ بېغىشلىرىدىكى تارتۇقلارنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىدى.

— بۇ يولدىن پۇتىڭىزنى تارتالماسىزمۇ؟ — دېدىم ئۇنىڭغا.

— بۇ بەك پاتقاقلىق يولكەن، پۇتۇم پېتىپ قاپتۇ، — دېدى ئەنۋەر.

— ئوقۇغۇچىلىق ۋاقتىڭىزدىكى گۈزەل، تەسىرلىك ئەسلىمىلەر سىزگە ياردەم بېرەلمەسمۇ؟

— ئۇ نەرسىلەر ئېسىمدە قالماپتۇ، بىراق، سىزنىڭ مۇدىر ئىشخانىسىدا ماڭا كاپالەتلىك قىلغان چاغدىكى مەردانە قىياپىتىڭىزنى ئەسلا ئۇنتالمايمەن. ئەلۋەتتە، ئۇ چاغدىكى چىرايلىق نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى كۆڭلۈمدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتتى، پەقەت سىزلا كۆڭلۈمدە ساقلىنىپ قاپسىز، — دېدى ئەنۋەر يېقىملىق كۈلۈپ.

مەن ئەمدى ئۇنى بۇ يولدىن قايتۇرۇشنىڭ ئاسان ئەمەسلىكىگە ئىشەندىم، ئۇ بۇ يولدا خېلى ئۇزاپ كەتكەنىدى.

ئاپتوبۇسمۇ كېلىپ قالدى، ئەنۋەر مېنى ئېھتىيات بىلەن يۆلەپ ئاپتوبۇسقا چىقىرىپ قويدى.

مەسئۇل مۇھەررىر روزىمەھەممەت جۇمە

(بېشى 160 ـ بەتتە)

سۆزلىگەن لېكسىيىسىنىڭ مەزمۇنىنى بىرەر سۆزىنىمۇ چۈشۈرۈپ قويماي تەكرارلاپ چىقتى. ئەلۋەتتە مۇشۇ سورۇنغا كەلگىچە بولغان ئارىلىقتا ئۇنىڭ بۇ لېكسىيە تېكىستىدىن بىرەر جۈملە، ھەتتا بىرەر سۆزنى كۆرەلىشى مۇمكىن ئەمەس. بىر ئادەم ئالماقچى بولۇۋاتقان ئۇ خىزمەتكە دەل مانا مۇشۇنداق ئىقتىدارغا ئىگە ئادەم كېرەك ئىدى.

ئادەملەر كەينى ـ كەينىدىن زالدىن چىقىشتى. مەكتەپ مۇدىرى سىنىئونىڭ ئالدىغا كەلدى. چىرايىدىن ھەيرانلىق بىلەن خۇشاللىق ئالامىتى چىقىپ تۇرغان سىنو ھېلىمۇ نېمە قىلىشىنى بىلمەي تۇراتتى. مۇدىر ئۇنىڭ قولىنى سىقىپ، ئۇنى تەبرىكلىدى:

— مۇبارەك بولسۇن، — دېدى ھودېر ئەپەندى، لېكىن سىزنى ئاگاھلاندۇرۇپ قوياي، بۇنىڭدىن كېيىن بۇ يەردىكى خىزمىتىڭىزدە ئېھتىياتچان راق بولۇڭ. مۇھىم ماتېرىياللارنى ئۇدۇل كەلگەن يەرگە تاشلاپ قويماڭ.

«جوڭگو ۋە چەت ئەل مىكرو ھېكايىلىرىدىن زوق ئېلىش لۇغىتى» دىن

مۇساجان ئەزىزى تەرجىمىسى

مەسئۇل مۇھەررىر ئەنۋەر ئابدۇرېھىم

ئەخمەت ھاشىم

قازىنىڭ ھۆكمى

(مەسەل)

يولۋاسنىڭ قازى بولۇپ تۇرغان چاغلىرى ئىكەن. بىر كۈنى ئېشەك ئۇنىڭ ئالدىغا ئەرز قىلىپ كەپتۇ.

— داد، قازى تەخسىر! ئەمدى چىدىغۇچىلىكىم قالمىدى. ھوزۇرلىرىغا دەرد ئېيتىپ كەلدىم، — دەپتۇ ئېشەك قازىغا تەلمۈرۈپ.

— خوش، قۇلۇقۇم سەندە، — دەپتۇ يولۋاس خۇش ياقمىغاندەك مۆكۈدەپ ئولتۇرۇپ. ئېشەك ئېغىر ئۇھ تارتىپ قويغاندىن كېيىن ئاغزى-ئاغزىغا تەگمەي سۆزلەپ كېتىپتۇ:

— تەقسىر، ئۆزلىرىگىمۇ مەلۇم، مەن زامان-زاماندىن ئادەملەرگە ساداقەتمەنلىك بىلەن ئىشلەپ كېلىۋاتىمەن. مەن بەكمۇ چىدامىلىق، ناھايىتىمۇ سەۋرچان، كۆتۈرۈشلۈك، ئادەملەر مېنى نىمە ئىشقا سالسا بويۇن تولغىماي ماڭىمەن. بەرسە يەيمەن، بەرمىسە باتنىمايمەن. ئاغزىغا كەلگەنچە تىللاپ ھاقارەتلىسىمۇ، دۈمبىلىسىمۇ غىڭ قىلمايمەن. ئۈستۈمگە ئېغىر يۈكنى ئارتقانىنى ئاز دەپ يەنە تېخى ئاتا-بالا ياكى ئەر-خوتۇن بىرلىشىپ مىنىشىۋالسىمۇ قارشىلىق قىلماي ئىچىمگە تىنىپ كېتىۋېرىمەن. دۇنيادا ماڭا ئوخشاش ياۋاش-يۇمشاق، مۇلايىم ھايۋاندىن يەنە بىرى تېپىلمىسا كېرەك. ئات-كاللار بولسا مەنچىلىك ئىش قىلمايدۇ-يۇ، قوناق، كۈنجۈرە دېگەندەك ئېسىل يەملەرنى يەيدۇ. مەنچۇ؟ مېنىڭ ئاساسلىق يەيدىغىنىم قوناق مەدىكى، قوناق شېخى، ئىش قىلىپ قاتتىق-يېرىك شاخ-شۇمبىلار. شۇنداق تۇرۇپمۇ مېنىڭ ئىسمىم دۆت، كالۋا. مەن بۇ ھاقارەتتىن مۇشۇ كۈنگىچە قۇتۇلالماي كېلىۋاتىمەن. جانابلىرىغا يەنە شۇنىمۇ ئېيتىپ قوياي، ئادەملەر دۆت، كالۋا دېيىشتىن تاشقىرى ئۇلار ئۆزلىرى يامان ئىش قىلغان ئەسكى، ئادەملەرنىمۇ دۆت، ئېشەك دەپ تىللىشىدۇ. مەن شۇنچىلىك ئەسكى، دۆت،

كالۋامۇ؟ ياق، تەقسىر، مەن ھەرگىزمۇ ئۇلار دېگەندەك دۆت ئەمەس، خېلى ئەقىللىق، زېرەكمەن. مەن ئەقىللىق بولغاچقا يولسىز قاقاس، چۆل - جەزىرە، ئورمانلىق، تاغلار ئارىسىدا ماڭغاندا ئەڭ قىسقا يول بىلەن خاتاسىز ماڭالايمەن. بىر قېتىم ماڭغان يولنى ھەرگىز ئۇنتۇلۇپ قالمايمەن، ھەتتا ئىگەم مېنى خېلى يىراق يەرلەردىن قويۇپ بەرسىمۇ ئۆيىنى تېپىپ كېلەلەيمەن. بۇ مېنىڭ ئەقىللىقلىقىمدىن ئەمەسمۇ؟ بۇندىن كېيىن ئادەملەر مېنى دۆت، كالۋا دېمىسۇن. مۇشۇ ھەقتە ئۆزلىرى بىر پەرمان جاكارلاپ بەرسىلە دېمەكچىمەن.

يولۋاس ئۇنىڭ دەرد - ئەھۋالىنى جىمجىت ئولتۇرۇپ ئاڭلىغاندىن كېيىن مەسخىرە بىلەن كۈلۈپ قويۇپ مۇنداق دەپتۇ:

— گەپلىرىڭنى ئاڭلىغاندىن كېيىن مەن شۇنداق قاراشقا كەلدىمكى، ئادەملەرنىڭ سېنى دۆت، كالۋا دېيىشى ناھايىتى توغرا ئىكەن. سەن راستتىنلا دۆت ئىكەنسەن.

— تەقسىر بۇ نېمە دېگەنلىرى؟ — ئېشەك چۆچۈپ قازىغا قاراپتۇ، — مەن سىلىگە دەرد ئېيتىپ كەلسەم، سىلىمۇ مېنى ھاقارەتلەۋاتىلىغۇ!

— سەن شۇنى بىلىۋالغىنكى، — دەپتۇ قازى ئۇنى ئاگاھلاندۇرۇپ، — دۇنيادا ھەر قانداق جانلىق تۇغۇلۇشتىنلا دۆت بولمايدۇ. دۆت بولۇشمۇ، ئەقىللىق بولۇشمۇ ھەر كىمنىڭ ئۆزىگە، تىرىشىشىغا، ئىزدىنىشىگە باغلىق ئىش. دۇنياغا تۆرەلگەن ئىكەنسەن تۈزۈك ياشاشنىمۇ بىلىشىڭ كېرەك. سەن ئادەملەرگە شۇنچە ساداقەتمەنلىك بىلەن ئىشلەيدىكەنسەن، ئەپسۇسكى قىلغان ئىشىڭغا چۇشلۇق ھالاۋەت كۆرمەيدىكەنسەن. نېمە بەرسە شۇنى يەيدىكەنسەن، ياخشىراق يېيىشنى تەلەپ قىلمايدىكەنسەن، بىكاردىن بىكار ھاقارەتلىسىمۇ، دۇمبالىسىمۇ خوش دەپ جىم تۇرۇپ بېرىدىكەنسەن، نېمە ئۈچۈن ئۆز ئىززەت - ئابرويىڭنى قوغداشنى بىلمەيسەن؟ قىسقىسى، سەندە قىلچە غۇرۇر دېگەن نەرسە يوق ئىكەن. ئەھۋالىڭ شۇ تۇرسا كىشىلەر سېنى دۆت، كالۋا دېمەي نېمە دەيتتى؟ بۇنىڭ ھەممىسنى ئۆزۈڭدىن كۆر!

ئېشەكنىڭ دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كېتىپتۇ. ئۇ قاتتىق ئۇيقۇدىن ئويغانغاندەك بېشىنى كۆتۈرۈپ ئەتراپىغا قاراپ قويۇپتۇ - دە، چوڭقۇر ئويغا چۆمۈپتۇ.

مەسئۇل مۇھەررىر مەمتىمىن بارى

مۇھاكىمە ۋە تەقرىز

www.uyghurkitap.com

ئايگۈل ئەمەت

«سەنيۈەنلىدىن قايتقان ئادەم»دىن ئاڭلىغانلىرىم

بەدىئىي ئىجادىيەت سېپىدە ئۈزلۈكسىز ئىزدىنىپ، جامائەتچىلىككە تونۇلۇۋاتقان يازغۇچى قادىر ئارسلاننىڭ «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 1992 - يىللىق 2 - سانىدا ئېلان قىلىنغان «سەنيۈەنلىدىن قايتقان ئادەم» ناملىق ھېكايىسى كىتابخانلار ئارىسىدا خېلىلا غۇلغۇلا پەيدا قىلدى. شەخسەن ئۆزۈمنى ئېيتسام، ھېكايىنىڭ سيۇژېت، قۇرۇلمىسى جەھەتتىن ئانچە يېڭىلىق ھېس قىلمىدىم. ئەمما ھېكايىدا سۈرەتلەنگەن تۇرمۇش كۆرۈنۈشلىرى، ئالغا سۈرۈلگەن پىكىر مەندە زور قىزىقىش پەيدا قىلدى. يازغۇچى ئېلىمىزنىڭ گۇاڭجۇ شەھىرىنى، بولۇپمۇ ئۇيغۇر سودىگەرلىرى بىرقەدەر كۆپ توپلاشقان سەنيۈەنلى يېزىسىنى بەدىئىي مۇھىت قىلىپ تاللاپ، ئوخشىمىغان ئۇسۇللار ئارقىلىق پۇل تېپىپ بېيىۋاتقان كىشىلەرنىڭ مۇرەككەپ ئىچكى دۇنياسى ۋە ئۆزىگە خاس خاراكتېرىنى ئېچىپ بەرگەن.

مەن بۇ ھېكايىنى ئوقۇۋاتقىنىمدا ئاجايىپ تۇرمۇش قاينىمىغا — ئاجايىپ بىر روھىيەت دۇنياسىغا كىرىپ قالغاندەك بولدۇم. ئاپتور ھېكايىدا «مەن»نىڭ نەننىڭدا ئېچىلغان يىغىن ئاياغلاشقاندىن كېيىن گۇاڭجۇ شەھىرىنى سەيلى - ساياھەت قىلىشى، شۇنداقلا سەنيۈەنلىدىكى ئۇيغۇر قېرىنداشلىرىنىڭ كۆڭۈللۈك سۆھبەتلىرىگە، مەززىلىك تائاملىرىغا نائىل بولۇش، ھەتتا «ئۇ يەردە خاتىرجەم ھالدا ھەپتە - ئون كۈن تۇرۇپ كېتىش» ئىستىكىدە بۇ يەرگە كېلىپ كۆرگەن كۆڭۈلسىز كۆرۈنۈشلىرى ۋە ئۇرايىم باقىنىڭ سەرگۈزەشتىلىرى ئارقىلىق پۇلنىڭ بەزى كىشىلەرنىڭ ئەخلاقىي - پەزىلىتىنى «يەپ تۈگىتىۋەتكەن»لىكىنى، يەنى ئۇلارنىڭ پۇلغا تۇتقان پوزىتسىيىسىنىڭ تولىمۇ چاكىنا ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بەرگەن. ئۇرايىم باقى ئىچكى ئۆلكىلەرگە سودىگەرچىلىك قىلىپ پۇل

تېپىش ئۈچۈن بارغان شىنجاڭلىق نامرات دېھقان. ئۇ نەچچە ئون يىل كەتمەن تۇتۇپ يىغقان ئازغىنە دەسمايىسى بىلەن «خەلق قىلغاننى قىلىپ كۆڭلىنى ياخشىلىماقچى» بولۇپ ئىچكىرىگە باردى، بىراق ئۇ بىر يۇرتلۇقى تۇرسۇن ھايان تەرىپىدىن ئالدىنىپ، پۈتۈن دەسمايىسىدىن ئايرىلىپ قالدى؛ ئاپتور ھېكايىدا مۇختار بوران، ياسىن توڭ قاتارلىق ئوقەتچىلەرنىڭ ئوبرازىنىمۇ خېلى مۇۋەپپەقىيەتلىك ياراتقان. ئۇلار ئۆز ئەمگىكىگە تايىنىپ پۇل تېپىپ، تۇرمۇشنى قامداۋاتقان ئوقەتچىلەر. ئۇلار ئۇرايىم باقىغا ھېسداشلىق قىلىدۇ، ئۇنىڭ بېشىغا كۈن چۈشكەندە ياردەم قولىنى سۇنۇپ، ئۇنى روھىي ئازابتىن قۇتقۇزىدۇ. «— ئاداش — دېدى بىر كۈنى ياسىن توڭ، — بىر يۇرتلۇق بولسىلا ۋاپادار بولىدۇ، بىسمىللا ئېيتسىلا ئىنساپلىق مۇسۇلمان بولىدۇ دېگەن گەپ يوق، بىر يۇرتلۇق بولمىساقمۇ بىر ئۇيغۇر ئىكەنمىز، سىلەرنىڭ تاماشاڭلارنى كۆرۈپ ئولتۇرغىنىمىز يوق، يۇرتقا كېتىمەن دېسەڭلار سىلەرنى يولغا سېلىپ قويايلى، ياق، بۇ يەرگە كەپتىمەن، ئازراق ئوقەت قىلىۋالاي دېسەڭلار بىزگە قوشۇلۇڭلار، قالغىنىنى خۇداغا تاپشۇردۇق...» دەپ تەسەللىي بېرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بىرلىشىپ ئوقەت قىلىدۇ. بىراق ئۇلارنىڭ مىڭ بىر جاپا مۇشەققەتتە تاپقان تاپاۋىتى ئۆز مىللىتىدىن بولغان «قوشۇن» تەرىپىدىن بۇلاپ كېتىلىدۇ. ئارقا - ئارقىدىن كېلىۋاتقان ئوڭۇشسىزلىقلار ئۇرايىم باقىنى تۇرمۇش جەھەتتىن تەربىيىلەيدۇ. ئۇنىڭغا مۇسۇلمان بولسىلا دوست ئەمەسلىكىنى تونۇتىدۇ. ئۇ تۇرسۇن ھاياندەك كىشىلەرگە ئىچ - ئىچىدىن ئۆچ بولۇپ كېتىدۇ. ئۇلار تۇرسۇن ھايانىنى ئىزدەپ شەھەر ئەتراپىدىكى مەلۇم بىر مېھمانخانىغا بارغاندا تۇرسۇن ھايان تەرىپىدىن ئالدانغان خوجايىنىدىن مۇنداق گەپلەرنى ئاڭلايدۇ. «...ھەي، سىلەر شىنجاڭلىقلار - زە، ئۆزۈڭلارنىمۇ ئالداپ، بىزنىمۇ ئالداپ يۈرىدىكەنسىلەر، مەنغۇ شىنجاڭلىققا ياتاق بەرمەيتتىم. ئاشۇ تۇ جىڭلى دېگەننىڭ تاتلىق سۆزىگە، كاتتا سالاپىتىگە قاراپ ماقۇل دەۋېتىپتىمەن...»

ئاپتور ھېكايىسىدا باشقىلارنىڭ تىلى ئارقىلىق مۇنداق پىكىرنى ئوتتۇرىغا قويىدۇ:

«شىنجاڭلىق، شىنجاڭلىق دەۋەردىڭغۇ ئايلاڭزا، — دېدى مۇختار زەردە بىلەن، — سىلەرنىمۇ، بىزنىمۇ ئالداپ يۈرگەنلەر سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىمۇ خېلى بارغۇ، ئادەمنىڭ ياخشىسى بىلەن يامىنى ھەممىلا يەردە بار...» شۇنداق، جەمئىيەتتە پۇل ئۈچۈن ئادەمگەرچىلىكنى، ئىنساپ، دىيانەتنى دەپسەندە قىلىدىغان تۇرسۇن ھاياندەك قىزىلكۆز، يامان ئادەملەرمۇ، باشقىلار ئوڭۇشسىزلىققا ئۇچرىغاندا، قولىدىن كېلىشىچە ياردەم بېرىشنى ئويلايدىغان ياسىن توڭ، مۇختار بوراندەك ياخشى كىشىلەرمۇ بار، مانا بۇ تۇرمۇش. مانا بۇ يازغۇچى قادىر ئارسلان ئۆز ھېكايىسىدا سۈرەتلىگەن جانلىق تۇرمۇش كۆرۈنۈشى، ئادەم بىلەن تۇرمۇش ھامان بىر گەۋدە، شۇڭا بۇ ئەسەرنى ئادەم ئۆز - ئۆزىنى تەتقىق قىلىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە تۇرمۇش ھەققىدىكى چۈشەنچىلەر بىر قەدەر جانلىق ئىپادىلەپ بېرىلگەن ياخشى ھېكايە دېيىشكە بولىدۇ.

«مەن» گۈۋاھنامە ۋە تونۇشتۇرۇشلارنىڭ ياردىمى بىلەن بىر كېچە يېتىشقا مۇيەسسەر بولالىغان مېھمانخانىدا سەپەردىشى ئۇرايىم باقىنىڭ ئىككى پارچە خېتىنى ئوقۇپ قالىدۇ. پەرۋاسىزلىق بىلەن تاشلىۋېتىلگەن بۇ خەت ئۇرايىم باقىنىڭ ئانىسى ۋە ئايالىدىن كەلگەنىدى. ئاپتور ھېكايە سيۇژىتىغا بۇ ئىككى پارچە خەتنى قىستۇرۇش ئارقىلىق ئۇرايىم باقىنىڭ ئىچكى دۇنياسىنى تېخىمۇ چوڭقۇر ئېچىپ بەرگەن. ئەگەر ھېكايە ئۇرايىم باقىنىڭ يامان ئادەملەرگە ئۇچراپ دەسمايىسىدىن ئايرىلغاندىن كېيىن ياخشى ئادەملەرنىڭ خەير - خاھلىقىغا ئېرىشكىنى بويىچە ئاخىرلاشقان بولسا، تولىمۇ ئاددىيلاشتۇرۇۋېتىلگەن بولاتتى. ئۇرايىم باقى ئائىلىسىدە شۇنچە ئىشلار بولۇپ كەتكەنلىكىنى خەت ئارقىلىق ئوقۇپ تۇرۇپ يەنە نېمىشقا يۇرتىغا قايتىپ كەتمەيدۇ؟ ئۇ ئاجىز ئانىسىنى، چوقچۇرىدەك ئىككى بالىسى ۋە ئايالىنى تاشلاپ قويۇپ بۇ يەردە نېمىگە ئېرىشمەكچى؟ ھەمراھلىرىنىڭ ياخشىلىقىنى قايتۇرماقچىمۇ؟ ئۇ ھەمراھلىرى بىلەن 24 تۈمەن يۈەن دەسمايىنى قولىدىن بېرىپ قويۇپ قۇرۇق قول قالغاندىلا ئانىسىنى، بالا - چاقىلىرىنى يادىغا ئالىدۇ. بىراق شۇنچە ئوڭۇشسىزلىقلارغا ئۇچراپ تۇرسىمۇ يەنىلا بۇ ئوقەتتىن قول ئۈزگىسى كەلمەيدۇ. ئۇ «جان بار يەردە ئۈمىد بار، خۇدا بۇيرىسا 12 - ئايدا گۇاڭجۇدا يەنە پەيدا بولارمەن» دەيدۇ. مانا بۇ تەسۋىرلەر ئۇرايىم باقىنىڭ ئوڭۇشسىزلىقتا تېز پۈكمەيدىغان، تۇرمۇش شارائىتىنى ياخشىلاشقا تىرىشىدىغان، ئىنتىلىشچان خاراكتېرىنى گەۋدىلەندۈرۈپ بېرىدۇ. بۇ ئۇرايىم باقىنىڭ ئىچكى دۇنياسىنىڭ ماھىيەتلىك بىر تەرىپى يەنى ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىكى رىقابەت ئېڭىنىڭ روشەن ئىپادىسى.

شۇنداق، تۇرمۇشتا ئادەملەر ھامان ئۆز تەقدىرىگە شۈكرى - قانائەت قىلغان ئەمەس. ئۇلار تەقدىرىنى ئۆزگەرتىش يولىدا تىنىمسىز كۈرەش قىلىدۇ.

«مەن» نىڭ ھېكايىسى تېخى تۈگىمىگەندەك قىلاتتى. ئەمما ئۇ سۆزلەشتىن توختىغانىدى. بەلكىم مەن ھاياجانلىنىپ قالغاندىمەن ياكى ھاياجاندىن كېيىنكى ئوي - پىكرىم ئۈزىراپ كەتكەندۇ.

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

تۈزىتىش

6 - سان 16 - بەت تۆۋەندىن 9 - قۇردىكى «ئارىس» دېگەن سۆزنى ئارسلان دەپ، 17 - بەت يۇقىرىدىن 1 - قۇردىكى «302» دېگەن سانىنى 203 دەپ، 145 - بەت 2 - ستون تۆۋەندىن 3 - قۇردىكى «بەرىسلەرنى» دېگەن سۆزنى «نەرسىلەرنى» دەپ تۈزىتىپ ئوقۇشقۇچىلارنى سورايمىز.

قۇربان بارات

مول مېۋىلىك ئۆتكەن ئەللىك يىل

— ئىمىن تۇرسۇن ئىجادىنىڭ 50 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن

ئۇيغۇر يېڭى مەدەنىيەت ھەرىكىتىنىڭ ئىككىنچى ئەۋلاد پېشىۋالىرىدىن بىرى شائىر، تىلشۇناس، ئەدەبىي تەرجىمان ۋە مەدەنىيەت تارىخى تەتقىقاتچىسى ئىمىن تۇرسۇن ئاكىنىڭ ئەدەبىي ئىجادىيەت ۋە ئىلمىي تەتقىقات پائالىيىتى بىلەن شۇغۇللانغانلىقىغا بۇ يىل توپتوغرا ئەللىك يىل بولدى.

ئىمىن تۇرسۇن ئاكا 1942 - يىلدىن باشلاپ ئىلمىي تەتقىقات ۋە ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغان. ھازىرغا قەدەر ئۇنىڭ «لېنىن تۇغى ئاستىدا» (1942 - يىل)، «ياپونغا قارشى ئۇرۇش چوقۇم غەلىبە قىلىدۇ»، (1942 - يىل)، «يېڭى ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئون يىلى» (1943 - يىل)، «ئەدەبىي تەنقىد توغرىسىدا» (1943 - يىل)، «گوركىينى ئەسلەيمىز» (1943 - يىل)، «ئەدەبىي مىراس ھەم ۋەسىقىلىرىمىز» (1944 - يىل)، «ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرى ھەققىدە» (1944 - يىل)، «ماۋجۇشىنىڭ پەلسەپىۋى مەپكۇرىسىنى ئۆگىنەيلى» (1951 - يىل)، «تېز سۈرئەت بىلەن تەرەققىي قىلىۋاتقان نەشرىياتچىلىق ئىشلىرى» (1952 - يىل)، «ماۋجۇشىنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت مەپكۇرىسىنى ئىخلاس بىلەن ئۆزلەشتۈرىمىز» (1952 - يىل)، «ئۇيغۇر ئەدەبىي تىلىنىڭ ئاتالغۇلىرىنى قېلىپلاشتۇرۇش پرىنسىپلىرى» (1956 - يىل)، «ئۇيغۇر تىلى دەرسلىكى» (1956 - يىل)، «ئۇيغۇر ئەدەبىي تىلى ۋە ئۇنىڭ ئاتالغۇلىرىنى قېلىپلاشتۇرۇش مەسىلىلىرى» (1956 - يىل)، «شېئىرىيىتىمىزنىڭ تىلى ھەققىدە» (1957 - يىل)، «ئۇيغۇر تىلىدىن ئاساس» (دەرسلىك، 1976 - يىل)، «ئۇلۇغ ئالىمنىڭ نادىر ئەسىرى» (1981 - يىل)، «كۆمۈلۈپ قالغان مىراسلىرىمىزنى قازايلى» (1980 - يىل)، «خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى كەڭ تەتقىق قىلايلى» (1983 - يىل)، «زەلىلى ۋە ئۇنىڭ ئىجادىيىتى ھەققىدە» (1956 - ۋە 1985 - يىللار)، «ئەمگەكچان ۋە پاراسەتلىك ئۇيغۇرلار» (1981 - يىل)، قاتارلىق ئىلمىي ئەسەرلىرى ئېلان قىلىندى. ئۇنىڭ يەنە قەدىمكى ئەسەرلەرنى نەشرگە تەييارلاش ۋە ئەدەبىي تەرجىمە ساھەسىدىمۇ تۆھپىسى

خېلىلا گەۋدىلىك. ئۇ، «زەلىلى دىۋانى»، «تارىخ تەبەرى»نى نەشرگە تەييارلىدى، تارىخىي ئۇلۇغ ئەسەر «تۈركىي تىللار دىۋانى» نىڭ تەرجىمە - تەھرىرلىكىگە قاتناشتى. شۇنداقلا بۇ تەرجىمە - تەھرىرلىكنى تەشكىللىگۈچىلەردىن بىرى بولدى، «جامەئۇل ھېكايەت»، «كەلىلە ۋە دەمنە»، «مىڭ بىر كېچە» قاتارلىق ئەسەرلەرنىڭ تەھرىرلىكىنى ئىشلىدى ۋە ئۇلارغا كىرىش سۆز يازدى. «يەنئەن ئەدەبىيات - سەنئەت سۆھبەت يىغىنىدا سۆزلەنگەن نۇتۇق» (1950 - يىل)، «جەڭگاھشەندىكى كۈرەش»، «ھەۋەسكار يازغۇچىلار بىلەن سۆھبەت» (1956 - يىل)، «جۇڭگيۇەندىن چېگرا رايونىغا» (1963 - يىل)، «قىزىل بايراق شەجەرىسى» (ئۈچ قىسىملىق رومان، 1965 - يىل)، «قىزىل قۇياش»، «قىزىل راۋاقتىكى چۈش»، «غەربكە ساياھەت»، «بېيجىڭ مايمۇنسىمان ئادىمى» (1964 - يىل)، «جۇڭگو ئومۇمىي تارىخىي»نىڭ 2 - قىسىم 1 - كىتابى قاتار- لىقلارنى خەنزۇ تىلىدىن تەرجىمە قىلدى. 1963 - يىلى نەشر قىلىنغان «خەنزۇچە - ئۇيغۇرچە قىسقىچە لۇغەت» نىڭ ئاساسىي تۈزگۈچىلىرىدىن بىرى بولدى.

ئىمىن تۇرسۇن ئاكا كۆزگە كۆرۈنگەن شائىرلارنىڭ بىرى. 1985 - يىلى مىللەت- لەر نەشرىياتى تەرىپىدىن «ھەۋەس» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى، «سەپەر سەزگۈلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1988 - يىلى شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپى- دىن نەشر قىلىندى. ئەدىبنىڭ «تۈركىي تىللار دىۋانى» تەتقىقاتىغا دائىر ماقالىلىرى، تىل ۋە تەرجىمە نەزەرىيىسىگە دائىر ماقالىلىرى، كلاسسىك ئەدەبىيات، فولكلور ۋە مەدەنىيەت تارىخىي تەتقىقاتىغا دائىر ماقالىلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان «تارىمدىن تامچە» دېگەن كىتابى 1990 - يىلى 6 - ئايدا مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى. بۇ توپلام ئۇنىڭ تەتقىقاتىنىڭ كەڭ ۋە ئىرەنلىكىنى، بىلىم قۇرۇلمىسىنىڭ ئەتراپلىق ۋە مۇكەممەل ئىكەنلىكىنى نامايان قىلدى.

ئىمىن تۇرسۇن ئاكا خەنزۇ تىلى، ئەرەب تىلى، پارس تىلى، رۇس تىلى ۋە تۈركىي تىللارنى، قەدىمكىي ئۇيغۇر تىلى بىلەن ئۇيغۇر يېزىقىنى ۋە چاغاتاي يازما تىلىنى ياخشى بىلىدۇ.

ئىمىن تۇرسۇن ئاكا 1924 - يىلى 10 - ئاينىڭ 9 - كۈنى ئۈرۈمچى شەھىرىنىڭ ھازىرقى سەنشىخاڭزى مەھەللىسىدە بىر قول ھۈنەرۋەن ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇنىڭ دادىسى ساندۇقچىلىق قىلىدىغان كىشى بولۇپ، 1918 - 1919 - يىللىرى سودا ئىشى بىلەن روسىيىگىمۇ بارغان مەرىپەتپەرۋەر ئادەم ئىدى. ئەينى چاغدا پەننىي مەكتەپ بولمىغاچقا، دادىسى ئۇنى 6 يېشىدا دىنىي مەكتەپكە بەردى. 1935 - يىلى ئۈرۈمچىدە پەننىي مەكتەپلەر قۇرۇلغاندىن كېيىن، شائىر دەسلەپ ھازىرقى تەڭرىتاغ مەسچىتى يېنىدا قۇرۇلغان نىيازىيە مەكتىپىدە، كېيىن مەھمۇدىيە مەكتىپىدە ئوقۇدى، 1938 - يىلى كۈزدە 1 - گىمنازىيىگە ئوقۇشقا كىرىپ، 1941 - يىلى مەكتەپ پۈتتۈردى. شائىر نىيا- زىيە مەكتىپىدە ئوقۇۋېتىپ يۈرگەندە، 2 - گىمنازىيىگە قاتناپ يېرىم يىل رۇس تىلىنى ئۆگەندى، كېيىن خەنزۇ 1 - باشلانغۇچ مەكتەپتە ھەركۈنى كەچتە ئىككى سائەت خەنزۇ تىلىنى ئۆگەندى، شائىرنىڭ خەنزۇ تىلى ئاساسى شۇ ۋاقىتتا سېلىنغان. ئۇ 1941 - يىلىدىن

1945 - يىلىغا قەدەر، ئىلگىرى - ئاخىر بولۇپ، ئۈرۈمچى 6 - مەكتەپ، 7 - مەكتەپ، 4 - مەركىزىي مەكتەپ ۋە ئۆلكىلىك دارىلمۇئەللىمىندە ئوقۇتقۇچىلىق خىزمىتى بىلەن شۇغۇللاندى، قوشۇمچە ئۇيغۇر مەدەنىي ئاقارتىش مەركىزىي ئۇيۇشمىسىنىڭ قارىمىقىدىكى سانائىي نەفىسىنىڭ خىزمىتىگە قاتنىشىپ، بەدىئىي رەھبەر بولدى ۋە بۇ ئۆمەكنىڭ سەنئەت بۆلۈمىنىڭ باشلىقى بولۇپ ئىشلىدى. 1946 - يىلى خوتەن ۋىلايىتىنىڭ كېرىيە ناھىيىسىگە مۇئاۋىن ھاكىم بولۇپ تەيىنلىنىپ، ئۇ يەردە 1947 - يىلى 1 - ئايغا قەدەر خىزمەتتە بولدى.

شائىر ئۈرۈمچىگە قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، شىنجاڭ شۆيۈەنگە ئىلمىي مۇدىر بولۇپ تەيىنلەندى، 1950 - يىلى 1 - ئايدا مەدەنىي مائارىپ كومىتېتىنىڭ تەھرىر - تەرجىمە باشقارمىسىغا يۆتكەلدى. بۇ باشقارما 1951 - يىلى 3 - ئاينىڭ 15 - كۈنى شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى بولۇپ قۇرۇلدى. شائىر شۇندىن باشلاپ تاكى 1983 - يىلى 10 - ئايغا قەدەر شىنجاڭ خەلق نەشرىياتىدا تەھرىر، ئۇيغۇر تەرجىمە بۆلۈمىنىڭ باشلىقى، ئىشخانا مۇدىرى، تەھرىر بۆلۈم مۇدىرى، مۇئاۋىن نەشرىيات باشلىقى ۋەزىپىلىرىدە بولدى، ئارىدا ئىككى يېرىم يىل، يەنى 1957 - يىلدىن 1960 - يىلىغا قەدەر تىل - يېزىق كومىتېتىدا ئىشلىدى. ئۇ 1983 - يىلى 5 - ئايدىن باشلاپ ئاپتونوم رايونلۇق خەلق قۇرۇلتىيى دائىمىي كومىتېتىنىڭ ئەزاسى، 7 - نۆۋەتلىك خەلق قۇرۇلتىيى مائارىپ، پەن - مەدەنىيەت، سەھىيە كومىتېتىنىڭ ئەزاسى بولۇپ ئىشلىدى، 1991 - يىلى پېنسىيىگە چىقتى.

ئىمىن تۇرسۇن ئاكا ئەمەلىيەتتە ئۆزى ئۆمۈر بويى شۇغۇللانغان ئىلمىي ۋە ئەدەبىي ئىشلىرىنى تولۇق داۋاملاشتۇرۇشنىڭ ۋاقىت ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولدى. ئۇ دىققىتىنى توپلاپ، بىرمۇنچە چوڭ - چوڭ ئىلمىي ۋە ئەدەبىي ئەمگەكلەرگە تۇتۇش قىلدى. ئۇ ھازىر 12 مۇقامنى ئومۇملاشتۇرۇش مەسىلىسى ئۈستىدە تەتقىقات ئېلىپ بېرىۋاتىدۇ، قەدىمكى مەدەنىيەتتىن ئىسلامىيەت دەۋرىگىچە بولغان ئارىلىقتىكى ئۇيغۇر مەدەنىيىتى تارىخى توغرىسىدا ۋە ئۇيغۇر 12 مۇقامىنىڭ مىللىي خاسلىقى توغرىسىدا كىتاب يېزىشنى پىلانلاپ، ماتېرىياللىرىنى تەييارلاپ بولدى.

شائىر ئىمىن تۇرسۇن ئاكا 40 - يىللارنىڭ باشلىرىدا باش كۆتۈرگەن يېڭى شېئىرىيەت ھەرىكىتىنىڭ بىر غوللۇق ۋەكىلى ۋە ئۇنىڭ تۆھپىكارلىرىدىن بىرى. شېئىرىي تىلىنىڭ ساددا، گۈزەل ۋە راۋانلىقى، شېئىرىي شەكىللەرنىڭ خىلمۇ خىللىقى ۋە ئاز ئۇچرايدىغان ۋەزىن، تۇراق، قاپىيە ئىنتىزامى قاتتىق شەكىللەردە شېئىرىي مەزمۇننى ئەركىن ئىپادىلەش، ئىستىلىستىك ۋاسىتىلەردىكى ئىجادىيلىق، فولكلور شېئىرىيىتىدىكى ۋەزىن - تۇراقلارنى يازما شېئىرىيەتكە ئېلىپ كىرىش ۋە پىششىقلاپ ئىشلەش، سۆز - ئىبارە تاللاشتىكى ئەستايىدىللىق ۋە لوگىكىلىق، شېئىرىي ھېسسىياتتىكى سەمىمىيلىك ۋە ئاق كۆڭۈللۈك ئىمىن تۇرسۇن ئاكا شېئىرلىرىدىكى خاسلىق ۋە مېتود بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

قاراڭ :

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

مەن ئۆزۈمنى يېتىم دېسەم، ئانام بار ئىكەن،
يالغۇزمەن - مىسكىن دېسەم، ئېلىم يار ئىكەن.
باغلىرىمنى قايناق دېسەم، گۈللەر خار ئىكەن،
پۇت - قولۇمنى بوشاق دېسەم، يوللار تار ئىكەن.

(شائىرنىڭ «مەن» ناملىق شېئىرىدىن، 1948 - يىل)

بۇ شېئىردىكى ۋەزىن ۋە ئاھاڭ بىزگە: گۈلەمخاننىڭ قارا ساچى يەرگە تېگەمدۇ، دېگەن خەلق ناخشىسىنى ياكى «يارۇ» ناخشىسىدىكى «ئېگىز - ئېگىز تاغ باشىدا قورغۇي ئەگىيدۇ» دېگەن مىسرالارنى ئەسلىتىدۇ. شائىرنىڭ بىر مۇنچە ئەسەرلىرى مۇكاپاتلاندى، خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىندى ۋە مۇنەۋۋەر شېئىرلار توپلاملىرىغا كىرگۈزۈلدى، ئىچكىرى ئۆلكىلەردە ۋە ئوتتۇرا ئاسىيا مەملىكەتلىرىدە تەسىر قوزغىدى.

ئىمىن تۇرسۇن ئاكا ھازىر جۇڭگو مىللىي تىللار جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى، جۇڭگو ئوتتۇرا ئاسىيا مەدەنىيىتى تەتقىقات جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى، جۇڭگو تۈركىي تىللار تەتقىقات جەمئىيىتىنىڭ پەخرىي ھەيئەت ئەزاسى، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، جۇڭگو فولكلورچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ پەخرىي ھەيئەت ئەزاسى، ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتى تەتقىقات جەمئىيىتىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى. ئۇندىن باشقا، ئىمىن تۇرسۇن ئاكا يەنە «بۇلاق»، «شىنجاڭ تەزكىرىسى» ۋە «تارىم» ژۇرناللىرىنىڭ تەھرىر ھەيئىتى ئەزاسى.

مەن شائىر ۋە ئالىم ئىمىن تۇرسۇن ئاكىنىڭ ئىجادىيەت ھاياتىغا 50 يىل توشقانلىقى مۇناسىۋىتى بىلەن يېزىلغان بۇ ماقالەمنىڭ ئاخىرىدا، بارلىق پېشقەدەم، ئوتتۇرا ياش ۋە ياش قەلەمداشلار نامىدىن ئىمىن تۇرسۇن ئاكىغا سالامەتلىك، ئائىلىسىگە بەخت ۋە خاتىرجەملىك، مۇندىن كېيىنكى ئىجادىي ۋە ئىلمىي ئىشلىرىغا ئۇتۇق تىلەيمەن. بىز ئىمىن تۇرسۇن ئاكا ۋە شۇ قاتاردىكى باشقا ھۆرمەتلىك پېشىۋالىرىمىزنىڭ ئىلىم ئىزدەش يولىدىكى ئىگىلمەس - سۇنماس روھىدىن، ئىجادىيەتتىكى تەلەپچانلىقى ۋە ئىلمىيلىقىدىن، كەمتەرلىكى ۋە سەمىمىيلىكىدىن ئۆگىنىمىز. ئۇلار ئۇيغۇر يېڭى شېئىرىيىتىنى يارىتىش يولىدا پۇتۇن ئۆمرىنى سەرپ قىلدى، بەدەل تۆلىدى، قۇربان بەردى، بىز كېيىنكىلەر ئۇلارنىڭ قان ۋە تەرى ھەتتا ھاياتىي بەدىلىگە ئاچقان يېڭى يوللاردا ئىلگىرىلەپ كېتىۋاتىمىز، ئۇلار بولمىغان بولسا، بىزمۇ بولمىغان بولاتتۇق.

ھۆرمەتلىك ئىمىن تۇرسۇن ئاكا، مول مېۋىلىك ئۆتكەن 50 يىلىڭىزغا مۇبارەك بولسۇن!

مەسئۇل مۇھەررىر سارەم ئىبراھىم

قېرىنداش مىللەتلەر ئەدەبىياتىدىن

شاكەن ئونالبايېۋ (قازاق)

شېئىرلار

چوڭلۇق

ۋاپا قىلماس باشتىكى چاچنىڭ ئېقى،
چوڭايغاندا ئۇ باشنى پاش قىلدۇ.
تەڭ بولسىمۇ ئەسلىدىكى ياش قورامى،
ئاقارغاندا بالدۇر، كېيىن ئاقىرىدۇ.

چوڭ ئىكەن دەپ ئۆزگىلەر قىلسا ھۆرمەت،
كېرىلىشنىڭ ئورنى يوق چوڭمۇ مەن دەپ.
تۆر بېشىغا چىقىشنى سانىمايمەن
ھەر خاماندىن ئالدىغان كەپسىنىم دەپ.

كونىلاردىن ئورۇنسىز تېرىپ نەقىل
بىئەدەپ دەپ ئۆزگىگە سالمايمەن تىل.
يۈرىكىمدە ساقلىدىم دائىم مەھكەم
چىقارىنى كۆپىنچە ياشتىن ئەقىل.

يازسا پارلاق ھاياتنى شائىر چىندىن،
كۆي يانمىغان يېلىنجاپ نەدە، قاچان؟
كىچىككىنە بۇلبۇلنىڭ تازقارىدىن
ئارتۇقلىقىن بىلمەيدۇ قايسى ئىنسان؟

ئېغىز تەگدىم بەختكە دېسەم ئاز - پاز،
بەردى ئۇنى بۇ ھايات دولقۇن ئۇرغان.
قۇرۇپ كەتسۇن قىتىغۇر تاش يۈرەكلەر
ئەتراپىنى زىدە قىپ قېزىپ تۇرغان.

ئىتتەرمىسە ئېچىلماس ئىشىك ھەرگىز،
ئېتىبارمۇ تېپىلماس تەر - ئەجرىسىز.
پەش قىلمايمەن ھەرگىزمۇ ئاق بېشىمنى
بېرەلمىسەم ئېلىمگە پايدا شەكسىز.

كۆڭۈل

يەلكىسىدە كۆتۈرسىمۇ ئالەمنى
تۇرالماسكەن ئادەم ھامان قىرىماي.
خۇشاللىقنىڭ ئازلايدىكەن كۈنسېرى
ئايرىلغاندەك نۇرلىرىدىن يېرىم ئاي.

كەلمىگەچكە ئۆمرۈڭ يازى يەنە بىر
بولىدىكەن ئەقىل - زېھىن گاللاشقاق.
تۇرمۇش يۈكى بېسىۋالار يەلكەڭنى،
خۇددى ئۆگەي ئاناسىمان قېرىشقاق.

تېغنىڭ ياتار بېشىن تىرەپ مۇزاتقا،
ئۇچار قۇشلار كېتەر ئۇچۇپ ئۇزاققا.
مىدىرلاشقا قۇربىڭ يەتمەس ھەرگىزمۇ
بوز تورغايدەك چۈشۈپ قالغان تۇزاققا.

بىراق، بەدەن تەۋەككۈلگە يەڭ تۈرۈپ،
قېرىلىققا قىرداماستىن گۈركىرەپ،
تېپىۋېلىپ ياشلىقىڭنىڭ ئوتىنى،
ئەجدىھادەك يۈرگۈڭ كېلەر ھۆركىرەپ.

بۆرە

قېرى، يىرتقۇچ قانلىق ئېغىز بۆرە دېگەن،
كۆرگەن تالاي زورلۇقىنى ياش چاغدا مەن.
ئېتىلغانتىم ئاڭا قارشى ئالدىراپلا،
بىر چاغ مىنىپ بىر توپاققا كۆندۈرمىگەن.

بىر قورۇ قوي يايلىغاندا تۈزگە بېرىپ،
مەن ئويۇنغا بېرىلىپ بىر چەتتە قېلىپ.
تەلۋە بۆرە بەلدىن ئېشىپ قېچىپ كەتكەن
بىر قوزىنى مۆرىسىگە ئارتىپ ئېلىپ.

قەھرىتان قىش چوڭقۇر كەڭرى ساي ئىچىدە
يېرىۋەتكەن ئۇ ئاتامنىڭ يورغىسىنى.
سەپەر تارتىپ يىراقلارغا يول ئالغاندا
ۋاپادارلىق كۆرسەتكۈچى يولدىشىنى.

ئەرز ـ دادلار قىلچە كارغا كەلگىنى يوق،
چەكلەشكىمۇ، تىيىشقىمۇ بولماس ئىمكان.
بۇ ھايۋاننىڭ قىلىقىنى شۇڭلاشقا مەن
ياۋۇزلۇقنىڭ ئەشەددىسى ھېسابلىغان.

ئۈچ ئېلىشنىڭ مۆرىتىلا كېلىپ قالسا،
دېدىم ھەقلىق ئۆلتۈرۈشۈم ئۇنى ھامان.
قىيىپ تاشلاپ كۆكلەمدە مەن پەيلىرىنى،
كۈچۈكىنى كۆزدە تالاي قېتىم سوققان.

كېيىن كۆپ ئىش كۆرۈپ قايتا ئويلاپ قالدىم،
جان باقاي دەپ قۇشلار كۆلگە قونار ئىنكەن.
بۆرىلەرمۇ ئاچتىن ئۆلمەي ياشاش ئۈچۈن
قورۇلارغا چېقىلغىلى بارار ئىكەن.

كۆپ نەرسىنى ئويلاپ ئىچىم قالدى قايناپ،
دۇنيادىكى رىقابەتنىڭ جىق جاڭجىلى.
بۆرە تەگسە بىرەر مالغا گېلىنى دەپ،
قۇرۇتماقچى بوپتۇق ئۇنى بىز بىر يولى.

ئەمدى خۇمار بولما كونا ئىزلارغا دەپ،
بېرىپ تۇرار تىرىكچىلىك بىزگە كېڭەش.
شۇ بۆرىنىڭ تۈزۈك بىر كۈن كۆرۈشىنى
تارتىۋالغان بىز ئۆزىمىز، ئۆزگە ئەمەس.

ئازايماقتا دۇنيادىكى ھەر خىل ھايۋان،
ئايان بوگۈن ھەممىمىزگە بۇ ھەقىقەت.
ئەسلى بەرگەن ئەمەسمىدى ئۇلارغىمۇ
ياشاش ئەركى ـ ھوقۇقىنى بۇ تەبىئەت.

ئەمەس بۇ ئوي مەنىلا تاپقان بىر كەشپىيات،
شۇنداق ئويدا داۋالغۇغان چاغلىرىم بار.
شۇڭلاشقىمۇ ئەيتاۋۇر ئاڭ ـ يىرتقۇچلارنىڭ
گۇناھىنى ئاقلىغىملا كېلىپ تۇرار.

قاپاق

قارىسا قاپاق تۇرۇپ ئاتام ماڭا
سۆزۈمنى ئېيتالمايتتىم جۈرئەت قىلىپ.
ئۆگەنچى ئوۋچىلاردەك ئاڭ ئاتالماس،
يۈزىگە باقالمايتتىم مەڭدەپ قېلىپ.

قايرىلسا بەزەن سۆزى قاتتىق كېتىپ،
كۆز يېشىم تۆكۈلگەندە مۆلدۈر ئېتىپ.
ئېچىلىپ تۈرۈك قاپاق ياز تېڭىدەك
كېتەتتى مېھرى تۇتۇپ ئەركىلىتىپ.

مەن تۈرلۈك قاپاقلارنى كۆرۈپ ئۆستۈم،
ئويلىسام قاناتلىنار خىيال شۇئان.
بىلىمەن سوراپ تۇرماي بىر قاراپلا
سىرلارنى يۈرەكلەردە ياتقان پىنھان.

ھەمىشە ئوچۇق تۇرار قاپاقلار بار،
قايتمايدۇ ئالدىدىن ھېچ كۆڭۈل سۇنۇپ.
ياخشىلىق بارلىقىغا ئىشىنسەن
ۋەدىلەر بەرمىسىمۇ قولىنى قويۇپ.

ئەل سۆيەر شۇنداق ئوچۇق قاپاقلارنى،
بولۇتسىز چىراي جاننى يىلىتىدۇ.
ئالدىغا بېرىپ قالساڭ بەزىلەرنىڭ
ياۋا نار كەبى چىشلەپ ھەم تېپىدۇ.

ھەيۋىدە بىر ئۈركۈتۈپ قويماق بولۇپ
كۈلسىمۇ قالتىس ھەيۋە بىلەن كۈلۈپ،
چاچقاندەك ئۆچمەنلىكنى بۇ دۇنياغا
ھېچقاچان ئالالمايسەن مۇزدىن بۆلۈپ.

قالىمەن قاراپ بارمۇ بىر قۇدرەت دەپ،
تۇغۇلۇپ خىيالىمدا بىردىن گۇمان.
بەندىغۇ بىراق ئۇمۇ بىزگە ئوخشاش،
ئۆتىدۇ نىم قىلىسمۇ ئۆمرى ھامان.

مەن كۇندە كۆرگەن شۇنداق قاپاقلاردىن
ئاخىرى تاپتىم يەكۇن ئومۇملاشقان:
كۆرۇنسە كىمەك تۇرلۇك قاپاقلاردىن
ھەر تۇرلۇك بىلىم - سەۋىيە بولۇپ ئايان.

ئۇنۇتمايمەن شۇ تۇننى

تەك گۇزەللىك بەرسە ياشلىق ۋە ئادىللىق
كىم بولاتتى بۇ ھاياتتا ئەركە بىزچە.
خۇمار قىلىپ قۇچىقىغا تارتقانىدى،
تەك يىپىنغان يىپىنچىدەك مەخمەل كىچە.

ئىچ - ئىچىدىن يايراپ چوڭقۇر نەپەس ئېلىپ،
مۇردىلەرگە مۇرە تىرەپ يۇرمەك ئوبدان.
ئاللىقانداق سادا بىرىپ شىۋىرلىشار
ئاياغلارنىڭ تەگلىرىگە چۇشكەن خازان.

ئېغىزلاردىن چىقىدىغان گەپلەر قىسقا،
كۆز تىكىشتۇق قاتار تۇرۇپ يىراقلارغا.
پىتىنالماي قىلچە ئارتۇق قىمىرلاشقا
چۆمدۇق سۇزۇك خىيال، ئىشقى-يىراقلارغا.

چولىمىز يوق ئۆزگە جايغا قارىغىدەك،
يۇلقۇناتتى بەڭباش ھىسلار يول تاپالماي.
ئاشۇ بىر تۇن، پەرىشان تۇن، قەدىرلىك تۇن
مەڭگۇلۇككە كەتتى قايتا قايتىلانماي.

كۆكلەم ناخشىلىرى

(چاتما)

ۋاقىت بۇيرۇقى

ئىسسىق نەپەس بىلەن ئىگىز تاغ قوينىغا
ئەمچى ۋاقىت، دەم سىيلىپلا ياتقاچ ئىككەن.
توڭلاپ گويا تاپ بولغىلى تاسلا قاپتۇ
قىرچاڭغۇدەك بوينىغا چوك خامۇت چۇشكەن.

سوغ دەردىدىن ئازابلانغان، غالىلىدىغان،
ئېچىرقىغان ئادەم كەبى ماغدۇرى كەم.
تەبىئەتنى قۇتقۇلدۇرۇپ قالدى بىردىن
ئۇزاق يوللار بېسىپ كەلگەن يىللىق كۆكلەم.

خورلىغانتى قىش شاملى خۇپسەن كۇلۇپ،
يىللىق ھاۋا ئويغاتتى تېز سىلكىندۇرۇپ.
سۆرۇنلۇكلەر غايىب بولدى،
گۇزەللىكلەر
كەلدى نۇرغا كەڭ دۇنيانى پۇركەندۇرۇپ.

تەك كىپەلەمەي ئېلىشىشتا، چېلىشىشتا،
ئېغىر خەۋپ يېتىپ قالدى قار بېشىغا.
چاپتى دەريا ئىزلىرىغا، ھورلىرىنى
ئوخشاش قىلىپ لەپىلدىگەن قىز چېچىغا.

توغرىلىنىپ قىش ۋە يازنىڭ ئارىسىغا
جاندارلارنىڭ يەر ئانىسى ئويغاندى ھەم.
يېشىل كۆكلەم باشقۇرىدۇ ھەممىسىنى
پەسىللەرنىڭ سەركەردىسى بولۇپ ھەردەم.

چۈمۈلىلەر

نەۋ باھارنىڭ تىۋىشىنى سەزگەن ھامان
چۈمۈلىلەر ئويغىنىدۇ ئۇيقۇسىدىن.
يەنە قەدىم تىرىكچىلىك ئىشلىرىغا
كىرىشىدۇ يامراپ چىقىپ ئۇۋىسىدىن.
توشۇپ چاۋا - ياپراقلارنىڭ پارچىسىنى
ئۇۋىسىنى تۇزۇشىدۇ ئىشلىشىپ شات.
ئىشچانلاردەك ئۆملىشىپ تەك قوزغىلىدۇ،
كۆرمەيسەن دەم ئالغىنىنى بىردەم، ھەيھات.
ئادەمزاتتىن ئۆلاردىغۇ قانۇن باشقا
شۇنداقتىمۇ يوق ئامالىڭ تاڭ قالماسقا.
يىپىلىدۇ ھەنئۋاسى قاپساپ بىراق
ھەر قانداق بىر دۇشمەن بىلەن جاڭجاللاشسا.
ئادەتتىغۇ يول ئالىدۇ يامراپ ھەريان،

بولسا كېرەك بىرلىشىشنى ئۆلچەم قىلغان.
بىرلا يەردىن ئۈنۈلەيدۇ قىيىن پەيتتە،
شۇ سەۋەبتىن غالىب بولۇپ چىقار ھامان.
ئۇلار شۇنداق كۈرەش بىلەن جان ساقلايدۇ
بەزىلەردەك ھورۇنلىشىپ ئار ساتمايدۇ.
كەڭ تەبىئەت تارتۇق ئەتكەن كۈچ ـ جاسارەت
شامۇ ـ سەھەر چاپتۇرىدۇ، چارچاتمايدۇ.
چىقمىسىمۇ يىراق، مۇشكۈل سەپەرلەرگە،
بىر ئۈۋىغا بەرى ئۇزۇق يىغار ھەدەپ.
بىزگە شۇلار بىر ئەسكەرتىش بەرگەن ئىدى،
ئۆملۈكتە ئىش قىلساڭ جەزمەن يېڭىسەن، دەپ.

دالا مۇھەببىتى

دانالاردەك تۈسكە كىردى تىك چوققىلار،
كەتكەنلىكتىن قېيداپ، بۈتناپ كۆيچى
مۇز ـ قار.
ساياھەتكە كەلدى بۈگۈن بۇ ياقلارغا
سەر خىل يىگىت، نازىنىن قىز، ھۆرى
دىلدار.
كۆكلەم قۇشىن كۆرۈشكە خوپ خۇمارى بار
قېيىنلارنىڭ، چىنارلارنىڭ ياپراق يايغان.
ئۈۋىسىنى ئىزدەۋاتقان قۇشلار ئوخشاش،
ھەر كۆڭۈلدە چاقنايدۇ بىر پارلاق ئارمان.
ئىلھام تېپىپ كۈلگەن سەھرا تاغلىرىدىن
كۆتۈرۈلدى ياڭراق ناخشا پەلەك تامان.
دەۋاتقاندەك گۈزەللەر ئۆز كۈلكىسىدە
سەنلا سۇنساڭ كۆكسۈمگە گۈل تاقاي شۇئان.
باققان بىلەن ئۇلارنىڭ قاش ـ كۆزلىرىگە
قايتۇرالماس سۆزلىرىگە ئەپلەپ جاۋاب.
قىسىلغىنى قىزىق ئاپپاق بوز يىگىتنىڭ

يۈرەك سىرىن ئېيتالماستىن يەرگە قاراپ.
يېگىت تىلى، جۈرئىتىنى باغلايدىغان
مۇشكۈل ئىشلار بۇ دۇنيادا كۆپ
ھەرمەھەل.
شۇنداقتىمۇ ھەممىسىدىن مۇھەببەتلا
بولسا كېرەك مۇشكۈلى چوڭ تۈنجى ئۆتكەل.

پەسىل قۇشلىرى

كۆكلەم بىللە ئېلىپ كەلگەن غاز ـ ئۆردەكنى
تەسۋىرلەشكە شائىرلار بەك ئامراق ھامان.
نېچۈن دېسەڭ، مېھرى يىللىق كەڭ تەبىئەت
ئادەملەرگە شۇ سوۋغاتنى ھازىرلىغان.
ئىسسىق مەمنۇن ئەتكەندەك خوپ تەرگە
چۆمۈپ
كەڭرى دالا كۈلدى راسا پەيزى سۈرۈپ.
گۈزەللىكنى ئېلىپ كەلدى بۇ دۇنياغا
قارا چىلان تۇپراقلارغا چۆپ ئۈندۈرۈپ.
تونۇتقاندەك ئەقىل تولغان دانالىقنى
ياسار سانسىز يېڭىلىقنى قىلىپ ئايان.
ياقتۇرمايدۇ ساختىلىقنى، قارىلىقنى
ئاق كۆڭۈلدەك بىغۇبار بۇ يېڭى جاھان.
ئادەملەرنىڭ يازغا سۇنغان سوۋغىسىدەك،
دەۋرەپ سىزىم قوزغايدۇ كۆي يۈرەك
ئارا.
مەن ئۆزۈممۇ كۆكلەمنىڭ گۈل جامالىدىن
قۇشلار كەبى ئالىمەن زوق ـ لەززەت گويا.
ئاڭلانسىمۇ ئۆزگىلەردىن ئۈنۈم ئازراق،
مەيۈسلىنىش يات كۆڭلۈمگە مېنىڭ ھامان.
شېئىرىيەت كۆلىنىڭ بىر ئۆردىكىمەن
ھاياتنىڭ بۇ كۆكلىمىدە بەخت تاپقان.

شائىرنىڭ «زاماندash» ناملىق شېئىرلار توپلىمىدىن.

ئارسلان تەرجىمىسى

بۇ ساندىكى شېئىرلارنىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى مەتتىمىن بارى

چەتئەل ئەدەبىياتىدىن

ئېكسلى (ئەنگىلىيە)

خىزمەتكە تەكلىپ قىلىش

(ھېكايە)

سىمۇھودېر ئەپەندى ئىنچىكە ـ ئۇزۇن بويلۇق، يۈزى ياداڭغۇ، ئىككى چېكىسىگە ئاق كىرگەن، ئۆزى مۇلايىم، جىمغۇر كىشى. ئىلمىي مەسىلىلەرنى تەتقىق قىلىشتا ئاجايىپ شىجائەتلىك بۇ ئادەمنىڭ تۇتۇۋېلىش قابىلىيىتى كىشىنى ھەيران قالدۇرىدۇ، لېكىن ئۇ كۈندىلىك تۇرمۇشتىكى ئۇششاق ـ چۈشەك ئىشلاردا تولىمۇ چېچىلاڭغۇ.

كانپوت داشۆسى خىزمەتچى خادىمدىن بىرنى قوبۇل قىلماقچى بولۇۋىدى، يۈزدىن ئوشۇق ئادەم مۇشۇ بوش ئورۇنغا قوبۇل قىلىشنى ئىلتىماس قىلدى، سىمۇمۇ ئىلتىماس سۇنۇپ قويدى. ئاخىرىغا بېرىپ، سىمۇ قاتارلىق ئون بەش ئادەملا ئاغزاكى ئىمتىھان بېرىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلىدى.

كامپوت داشۆسى جايلاشقان كىچىككىنە بازاردا بارى ـ يوقى بىرلا مېھمانخانا بار ئىدى، مېھمانلار بىردىنلا كۆپىيىپ كەتكەچكە، ئىلاجىنىڭ يوقىدىن بىر كىشىلىك ياتاقلارغا ئىككىدىن ئادەمنى ئورۇنلاشتۇرۇشقا توغرا كەلدى. سىمۇ بىلەن بىر ياتاقتا ياتقان ئادامس ئىسىملىك يىگىت سىمۇدىن تويتوغرا يىگىرمە ياش كىچىك ئىدى. ئۇزۇنغا قاتتىق ئىشىنىدىغان، ئاۋازى تولىمۇ ياڭراق ئادامسنىڭ قاقاقلاپ كۈلگىنى مېھمانخانىدا پات ـ پات ئاڭلىنىپ تۇراتتى. بۇ يىگىتنىڭ ئەقىللىقلىقىنى ۋە چاققانلىقىنى بايقاش ئانچە تەس ئەمەس ئىدى.

مەكتەپ مۇدىرى بىلەن تاللاش گۇرۇپپىسى ھەممە نامزاتتىن ئاغزاكى ئىمتىھان ئېلىپ، ئاخىرىدا سىمۇ بىلەن ئادامسنى تاللىۋالدى، لېكىن ئىككىسىدىن قايسىسىنى تەكلىپ قىلىشقا كەلگەندە، گۇرۇپپا بىر قارارغا كېلەلمىدى، شۇڭا ئۇلارنى داشۆنىڭ زالىدا ئاشكارا لېكسىيە سۆزلىتىپ، ئاندىن بىر قارارغا كېلىشكە توغرا كەلدى. «قەدىمىي سۇمىرلارنىڭ مەدەنىيەت تارىخى» لېكسىيە ماۋزۇسى قىلىپ تاللىنىپ، لېكسىيىنى ئۈچ كۈندىن كېيىن سۆزلەش بەلگىلەندى.

شۇ ئۈچ كۈن ئىچىدە سىمۇ ياتاقتىن چىقماي، تاماقنىمۇ، ئۇيقۇنىمۇ ئۇنتۇپ، كېچە ـ كۈندۈز ئولتۇرۇپ لېكسىيە تېكىستىنى يازدى. لېكىن ئادامس بەخىرامان يۈرۈۋەردى. مەيخانىدىن ئۇنىڭ كۈلكىلىرى ئىلگىرىكىدەكلا ئاڭلىنىپ تۇردى. ئۇ ھەر كۈنى ناھايىتى كەچ يېنىپ كېلەتتى ـ دە، سىمۇدىن لېكسىيە تېكىستىنى قانچىلىك يازغانلىقىنى سورايتتى ۋە ئۆزىنىڭ قارىغا ئېتىش ئويى، تىياتىرخانا ۋە

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتابلىرى تورىبېكىتى

مۇزدىكا زالدىكى كۆڭۈل ئېچىش ئەھۋالىنى سۆزلەپ بېرەتتى.

لېكسىيە سۆزلىنىدىغان كۈنى ھەممە ئادەم زالغا يىغىلدى. سىنو بىلەن ئادامس سەھنىدىن ئورۇن ئالدى. سىنو مانا شۇ چاغدىلا ئۆزىنىڭ ماشىنكىدا ئۇرۇپ تەييار قىلغان لېكسىيە تېكىستىنىڭ قاچاندۇر غايىپ بولغانلىقىنى سېزىپ چۆچۈپ كەتتى.

مەكتەپ مۇدىرى لېكسىيە ئىسمىدىكى باش ھەرپىنىڭ تەرتىپى بويىچە سۆزلىنىدۇ، دەپ جاكارلىدى. ئادامس بىرىنچى بولۇپ سۆزلەش پۇرسىتىگە ئېرىشتى. روھى چۈشۈپ كەتكەن سىنو بېشىنى كۆتۈرۈپ ئادامسقا تىكىلىپ قاراپلا قالدى. كەيپى چاغ ئادامس يانچۇقىدىن ئوغرىلىۋېلىنغان لېكسىيە تېكىستىنى ئېلىپ، زالدا ئولتۇرغان پروفېسسورلارغا تىكىلگىنىچە لېكسىيىنى ئېلىپ، زالدا ئوقۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان ناتىقلىق ئىقتىدارىغا سىنونىڭ ئۆزىمۇ ئىچىدە قايىل بولماي تۇرالمىدى. ئادامس لېكسىيىنى سۆزلەپ بولۇشىغا زالدا گۈلدۈراس ئالقىش ياڭرىدى. ئادامس چوڭقۇر تەزىم قىلىپ، كۈلۈمسىرىگىنىچە ئۆز ئورنىغا بېرىپ ئولتۇردى.

نۆۋەت سىنوغا كەلدى. ئۇ سۆزلىمەكچى بولغانلىرىنىڭ ھەممىسىنى لېكسىيە تېكىستىگە يازغانىدى. كەيپىنىڭ بۇزۇلغانلىقىدىن ئۇنىڭ دەماللىققا باشقا بىر نېمىنى ئويلاپ تاپالىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. نومۇستىن يۈزى قىزىرىپ كەتكەن سىنو تۆۋەن ۋە ھارغىن ئاۋازدا ئادامس ھېلىلا ئوقۇپ ئۆتكەن لېكسىيىنىڭ مەزمۇنىنى سۆزمۇ-سۆز، جۈملىمۇ جۈملە تەكرارلاپ چىقتى. ئۇ لېكسىيىنى تۈگىتىپ ئورنىغا بېرىپ ئولتۇرغاندا، زالدا پەقەت ئۇ يەر، بۇ يەردىلا چاۋاك چېلىندى.

نامزاتلاردىن كىمنى تەكلىپ قىلىشنى مۇزاكىرە قىلىشىۋېلىش ئۈچۈن مەكتەپ مۇدىرى بىلەن باھالاش گۇرۇپپىسىنىڭ بارلىق ئەزالىرى يىغىن زالىدىن چىقىپ كەتتى. زالدا قالغانلار قارارنىڭ نەتىجىسى توغرىلىق كۆڭلىدە ئاللىقاچان سان ھاسىل قىلىپ بولغاندەكلا ئىدى.

ئادامس پۈتۈن گەۋدىسى بىلەن سىنو تەرەپكە قېيشايدى-دە، ئۇنىڭ دۈمبىسىگە ئۇرۇپ:

— تەقدىر شۇ ئىكەن، ئاكا، ئىككىمىزدىن بىرىمىزلا تاللىنىدىغان تۇرساق، نېمە ئىلاج، — دېدى كۈلۈمسىرەپ.

شۇ ئارىلىقتا مەكتەپ مۇدىرى بىلەن گۇرۇپپا ئەزالىرى يېنىپ كىردى.

— جانابلار، — دېدى مەكتەپ مۇدىرى، — بىز تاللاپ چىقتۇق. خىزمەتكە سىنو ھودېر ئەپەندى تەكلىپ قىلىنىدۇ!

ھەممە ئادەم ھاڭ-تاڭ قالدى.

— مەن ھەرقايسىڭىزلارغا مۇزاكىرە ئەھۋالىنى بايان قىلىپ ئۆتەي، — دېدى مەكتەپ مۇدىرى سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، — ئادامس ئەپەندىنىڭ ناتىقلىق ئىقتىدارى، مول بىلىمى ھەممىمىزنى ئىنتايىن قايىل قىلدى، مەن ئۆزۈممۇ قاتتىق تەسىرلەندىم. لېكىن شۇنى ئۇنۇتماڭلاركى، ئادامس ئەپەندى لېكسىيىنى تېكىستكە قاراپ سۆزلىدى. خوش، ئەمدى ھودېر ئەپەندىچۇ، پۈتۈنلەي تۇتۇۋېلىش قابىلىيىتىگە تايىنىپ، ئادامس ئەپەندى

(ئاخىرى 145 - بەتتە)

پېشقەدەم يازغۇچى ليۇ شياۋۋۇ سۆزلىمە

سۇلى خەنلىيالى سەنئەتكارلار ئارىسىدا.

دراماتورگ تۇرسۇن يۇنۇس سۆزلىمە

يازغۇچى ليۇ شياۋۋۇ، ۋالى يۇخۇ، قەييۇم تۇردىلار بىرلىكتە.

ياش يازغۇچى ئابدۇللا ساۋۇت سۆزلىمە

يىغىن مەيدانىدىن كۆرۈنۈش.

ئۆز ئارا سۆھبەت.

سۈرەتلەرنى قېيۇم، ئابلىز، شالى گەنخي، سۈن جيابىلى، يەن شەنلەر تارتقان

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

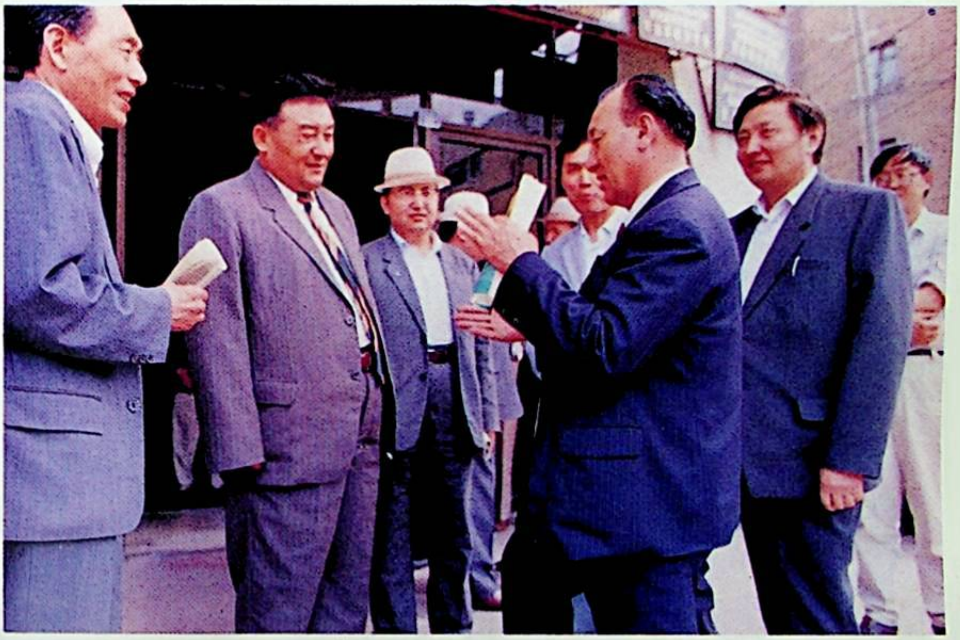

《塔里木》文学月刊（维吾尔文）

TARIMAMONTHLY LITERATURE JOURNAL
IN UIGHUR LANGUAGE

تارىم

编　　辑：《塔里木》编辑部
出　　版：新疆人民出版社
印　　刷：新疆新华印刷厂
发　　行：乌鲁木齐市邮局
订阅、零售：各 地 邮 局 所

1992 - يىل 7 - سان (377 - سان)، 42 - يىل نەشرى.
تۈزگۈچى «تارىم» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى.
ئۈرۈمچى جەنۇبىي دوستلۇق يولى 22 - قورۇ. تېلېفون نومۇرى: 416214.
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى. شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى.
ئۈرۈمچى پوچتا ئىدارىسىدىن تارقىتىلىدۇ. مەملىكەت بويىچە ھەممە
جايلاردىكى پوچتا ئىدارىلىرى مۇشتەرى قوبۇل قىلىدۇ.

国际统一刊号：ISSN 1002－9044　　ISSN 1002 _ 9044　خەلقئارالىق بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى:
国内统一刊号：CN　65－1010／I　　CN 65 _ 1010 / I　مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى:
邮发代号：58－66 定　价：1.70 元　　پوچتا ۋاكالەت نومۇرى: 66 _ 58، باسما تاۋاق: 10، باھاسى: 1.70 يۈەن
邮政编码：830000　پوچتا نومۇرى: